अमृतमहोत्सवी अंक

त्रैमासिक

भारत इतिहास संशोधक मंडळ, पुणे

वर्ष ६३, अंक ३-४, शक १९०६-०७

सावनूरचे नबाब : ऐतिहासिक कागदपत्रे

Quarterly

of the

Bharata Itihasa Samshodhaka Mandala, Pune

Vol. 63, No. 3-4, Jan.1985-April 1985

Nawabs of Savanur : Historical Documents

भारत इतिहास संशोधक मंडळाच्या त्रैमासिकाचे प्रकाशन नोव्हेंबर १९२० सालापासून सुरू झाले. त्रैमासिक मुख्यत्वेकरून भारताच्या इतिहाससंबंधी निरनिराळ्या भाषांतील मूळ, अस्सल ऐतिहासिक साधने उजेडात आणते. तसेच या इतिहासाच्या विविध अंगांचा अभ्यास करणारे संशोधन लेख प्रकाशित करते.

The Quarterly of the Bharata Itihasa Samshodhaka Mandala was started in November 1920. Since then the Quarterly has been publishing mainly original source material available in different languages, and also research articles relating to various aspects of Indian history and culture.

त्रैमासिक

भारत इतिहास संशोधक मंडळ, पुणे

वर्ष ६३, अंक ३-४, शक १९०६-०७

सावनूरचे नबाब : ऐतिहासिक कागदपत्रे

Quarterly

of the

Bharata Itihasa Samshodhaka Mandala, Pune

Vol. 63, No. 3-4, Jan.1985-April 1985

Nawabs of Savanur : Historical Documents

ऋणनिर्देश : महाराष्ट्र साहित्य संस्कृति मंडळाकडून या अंकासाठी त्यांच्या नियमानुसार अनुदान मिळालेले आहे.

वार्षिक वर्गणी – रुपये दहा

* * *

या नियतकालिकात प्रसिद्ध होणाऱ्या लेखांतील विधानांची व मतांची जबाबदारी सर्वस्वी लेखकांकडे आहे. त्यांचे उत्तरदायित्व मंडळाकडे नाही.

* * *

प्रकाशक : म. श्री. माटे, चिटणीस, भा. इ. सं. मंडळ, १३२१ सदाशिव पेठ, पुणे ४११०३०
मुद्रक : मा. गो. जोशी, आनंद मुद्रणालय, १५२३ सदाशिव पेठ, पुणे ४११०३०

कै. श्रीमती इंदिरा गांधी

भारताच्या दिवंगत पंतप्रधान श्रीमती **इंदिरा गांधी** या आपल्या इतिहासातील एक अत्यंत संस्मरणीय व्यक्ती होत. दृढनिष्ठा, जनतेच्या उद्धाराची विलक्षण तळमळ आणि खंबीर नेतृत्व यांचा इंदिराजींच्या ठिकाणी संगम होता. भारतीय जनतेच्या अस्मितेचे त्या एक प्रतीकच झाल्या होत्या. राष्ट्रीय ऐक्याचे रक्षण करताना त्यांना हौतात्म्य प्राप्त झाले. त्यांना आमचे वंदन.

※

कै. यशवंतराव चव्हाण

कै. **यशवंतराव चव्हाण** हे मंडळाचे अलिकडच्या काळातले सगळयात मोठे अधारस्तंभ. महाराष्ट्र राज्याच्या स्थापनेनंतर महाराष्ट्राच्या सर्वांगीण उन्नतीसाठी कै. यशवंतरावांनी जे यत्न केले त्यात निरनिराळया शिक्षणसंस्था, संशोधनसंस्था, साहित्यिकसंस्था या सगळयांना हरप्रकारे सहाय्य करणे हा प्रमुख भाग होता. भारत इतिहास संशोधक मंडळाला मा. यशवंतरावांच्या सुजाण नेतृत्वाचा फार मोठा लाभ झाला आहे. मंडळाची नवी इमारत ही त्यांच्याच यत्नाचे फल आहे. पुढच्या काळातहि मंडळाच्या कार्यात सहाय्याचा लाभ मिळत जाईल अशी आशा होती. परंतु मृत्यूने हा आपला नेता हिरावून नेला आहे.

※

....पाच....

कै. गणेश हरी खरे

भारत इतिहास संशोधक मंडळाचे कार्याध्यक्ष गणेश हरी खरे यांनी आपली इहलोकीची यात्रा वयाच्या ८५ व्या वर्षी, १९८५ च्या जूनमध्ये संपविली. अविश्रांत परिश्रम, चतुरस्त्र बुद्धी आणि अतुल निष्ठा यांचे बळावर त्यांनी केलेली ज्ञानाची आणि मंडळाची सेवा अमोल आहे. या सेवेची, ज्ञानसाधनेची पोच मंडळाने त्यांना दहा वर्षांहून जास्त काळ कार्याध्यक्ष निवडून, समाजाने, निरनिराळ्या विद्वत् परिषदांचे अध्यक्षस्थान देऊन आणि शेवटी पुणे विद्यापीठाने सन्माननीय डॉक्टरेट देऊन दिली. असा कोणताही सन्मान मिळाला किंवा दिला तरी त्यांनी मंडळासाठी केलेल्या कार्याचा ऋणभार कमी होणार नाही, "तात्या, आम्ही तुमचा आदर्श कायम डोळ्यासमोर ठेवून कार्य करीत राहू." एव्हढे एकच आश्वासन त्यांना समाधान देईल. मंडळाच्या सर्व सभासदांच्या आणि कार्यकर्त्यांच्या वतीने आम्ही ते देतो.

❋

ऋणनिर्देश

त्रैमासिकाच्या या अंकात, मंडळाच्या दफ्तरखान्यात उपलब्ध असलेल्या 'दिलेरजंगी' या नावाने ज्ञात असलेल्या शिळाछापातील व मोडी लिपीतील छापील ग्रंथातील निवडक अकरा उतारे पुनर्मुद्रित केले आहेत. हा ग्रंथ अत्यंत दुर्मिळ असल्यामुळे, असे पुनर्मुद्रण करणे उपयुक्त व आवश्यक वाटले. याशिवाय पुणे पुराभिलेखागारातील विविध आकारांची दहा हस्तलिखित कागदपत्रेही या अंकात प्रथमच प्रकाशित होत आहेत. सावनूरच्या सामाजिक, आर्थिक इतिहासाच्या दृष्टीने या कागदांचे महत्त्व अभ्यासकांच्या लक्षात येईलच.

दिलेरजंगी ग्रंथातील उतारे पुनर्मुद्रित करण्यास परवानगी दिल्याबद्दल मंडळाच्या अधिकाऱ्यांचे, तसेच पुणे पुराभिलेखागारातील हस्तलिखितांच्या प्रकाशनास (जावक क्र. ५०३, दि. १८-२-१९८५ या पत्रान्वये) अनुमती दिल्याबद्दल श्री. भास्करराव घटावकर, संचालक, पुराभिलेख विभाग, महाराष्ट्र शासन, यांचा मी आभारी आहे. मुंबई विद्यापीठाच्या ग्रंथपालांनी आपल्या ग्रंथालयात उपलब्ध असलेल्या 'तारीख-ए-दिलेरजंगी' या फारसी ग्रंथातील सावनूर नवाबासंबंधी सात चित्रांची छायाचित्रे या अंकात प्रकाशित करण्यासाठी काढून पाठविली. याबद्दल मी त्यांचा ऋणी आहे.

या अंकाची मुद्रणप्रत तयार करण्याच्या कामी मला माझे सहकारी डॉ. वा. द. दिवेकर व डॉ. मा. रा. कंटक यांचे भरपूर साहाय्य झाले आहे. डॉ. ग. ह. खरे यांनी मुद्रणप्रत चाळून, काही उपयुक्त सूचना केल्या. मंडळाचे चिटणीस डॉ. म. श्री. माटे, डॉ. गो. त्र्यं. कुलकर्णी व डॉ. उषा रानडे यांनी त्रैमासिकाच्या द्वारे ही कागदपत्रे प्रकाशित करण्यास अनुमती दिली. या सर्वांचा मी अत्यंत ऋणी आहे.

गुढी पाडवा
(दि. २२ मार्च, १९८५)

कृष्णाजी नागेशराव चिटणीस

अनुक्रमणिका

नकाशे व छायाचित्रे

■ ■ ■

भा. इ. सं. मं. त्रैमासिक ६३ : ३-४, १९८५

सावनूरचे नबाब

कर्नाटकामध्ये धारवाड जिल्ह्यात सावनूर हे एक तालुक्याचे ठिकाण आहे. १७ व्या शतकाच्या उत्तरार्धात व १८ व्या शतकात ते सावनूर संस्थानचे* राजधानीचे ठिकाण होते. लष्करीदृष्ट्याही या ठिकाणाला महत्त्व होते. दक्षिणेस तुंगभद्रा व मलप्रभा या नद्यांच्या दुआबात ते वसलेले असून मराठा राज्यातून दक्षिणेकडे म्हैसूरच्या राज्याकडे जाणाऱ्या महामार्गावर ते होते. दोन नद्यांच्या पाण्याने सिंचित झालेल्या प्रदेशात समृद्ध पीक येत असून हा प्रदेश ज्याच्या ताब्यात त्याला महसुलाचे उत्पन्न भरपूर प्रमाणात मिळण्याची सोय होती. म्हणूनच मराठे व म्हैसूरकर दोघेही हा प्रदेश आपल्या ताब्यात आणण्यासाठी सदैव झगडत असत. दख्खनच्या मध्ययुगीन इतिहासात अशा रीतीने सावनूर संस्थानला बरेच राजकीय महत्त्व प्राप्त झाले होते.

सावनूरचे नवाब मूळचे अफगाणिस्तानचे. अब्दुल करीमखान हा त्यांचा मूळ पुरुष. त्याचा पंधरावा वंशज मलीक अवतारखान तैमूरबरोबर हिंदुस्थानात आला. त्यानंतर अठरावा वंशज दोदाखान याने ' नबाब ' ही पदवी धारण केली.[1] आणि त्याच्या वेळेपासूनच मुघल दरबारात हे नबाब महत्त्व पावू लागले. मियाना जमातीचे हे असल्याने त्याना ' खान मियाना ' असेही संबोधीत.

या घराण्यातील विसावा वंशज नबाब बहलोलखान दक्षिणेत आला व विजापूर येथे दुसऱ्या अली आदिलशहाच्या सेवेत रुजू झाला.[2] बहलोलखानाचा मुलगा अब्दुल रहीम याला कोप्पळची जाहगीर मिळाली होती. शिवाजीने १६६० साली केलेल्या हल्ल्याला यानेच मुख्यत्वेकरून तोंड दिले. प्रथम मुधोळच्या बाजी घोरपड्याबरोबर व नंतर खवासखानाबरोबर याने शिवाजीविरुद्धच्या लढाईत भाग घेतला.[3]

अब्दुल रहीमचा मुलगा करीम हा विजापूर दरबारात एक शक्तिशाली सरदार म्हणून ओळखला जाऊ लागला. इ. १६७५ मध्ये तो विजापूरचा मुख्य वजीर झाला व हे पद त्याच्याकडे इ. १६७७ पर्यंत होते.[4] मिरजची

*सावनूर संस्थान व त्याच्या आसपासचा उत्तर कर्नाटकातील प्रदेश म्हणजे कृष्णा व तुंगभद्रा या नद्यांच्या दुआबातील मुलूख, पुढे ब्रिटिश काळात सदर्न मराठा कंट्री या नावाने ओळखला जाऊ लागला.

जहागीर त्याच्याकडे होती.[५] एक अत्यंत प्रभावी सरदार व शिवाय मुख्य वजीर असा तो असल्याने इतर सरदार व सत्ताधीश त्याच्याशी सलोख्याचे संबंध ठेवण्यात आपसात स्पर्धा करीत. अडोनीचा सत्ताधीश मसौदखान याने आपली मुलगी त्याला देऊन त्याला आपला जावई करून घेतले. या संबंधामुळे विजापूर दरबारातील हबशी सरदारांचा त्याला पाठिंबा मिळाला होता. याचप्रमाणे हुंडा म्हणून बागलकोटही त्याला मिळाले होते. स्वतः मसौदखान हा सिद्दी जोहाराचा जावई असल्याने जोहाराचा पाठिंबाही अब्दुल करीमला मिळाला.[६] यानंतर लवकरच अब्दुल करीमखानाला बावीस महाल असलेली सरकार बंकापूरची जाहगीर आदिलशाहाकडून मिळाली.[७] याच प्रसंगाने सावनूर संस्थानची स्थापना झाली, असे आपणास म्हणता येईल.

इ. १६७२ मध्ये दुसऱ्या अली आदिलशहाचा मृत्यू झाल्यावर विजापूर दरबारात सत्तेसाठी बरीच रस्सीखेच झाली. त्यात अब्दुल करीमला सत्ताभ्रष्ट करून आपल्या हातात सत्ता काबीज करण्यात दौलत खवासखान यशस्वी झाला. तथापि सरतेशेवटी दौलत खवासखानाला सत्तेवरून खाली खेचण्यात व राज्याचा कारभारी म्हणून आपल्या हातात सत्ता घेण्यात करीमखानाला यश मिळाले.

इ. १६८६ साली विजापूरच्या पतनानंतर करीमखानाचा मुलगा अब्दुल राउफखान हा औरंगजेबाच्या सेवेत रुजू झाला. मुघल बादशहाने त्याला 'दिलेरखान बहादुर दिलेरजंग' असा किताब देऊन त्यास ७००० जात व ६००० स्वार अशी मन्सब मुकर केली. किल्ले सरकार बंकापूर, सरकार आजमनगर, सरकार तोरगल आणि बावीस महाल अशी दोन कोटी चाळीस हजार रुपये उत्पन्नाची जाहगीर त्यायोगे त्यास मिळाली.[८] कित्तूर, नवलगुंद, शिरहट्टी आणि डंबळ या उत्तर कर्नाटकातील बंडखोर सत्ताधिशांचा बीमोड करण्याचे काम त्याच्यावर सोपविण्यात आले. इ. १७१९ मध्ये अब्दुल राउफखानाच्या मृत्यूनंतर नवाबपणाच्या अधिकारासाठी थोडा काळपर्यंत त्याच्या मुलांत चुरस झाली. परंतु शेवटी अब्दुल गफारखान हा नवाब झाला. मुघल बादशहाकडून बाळाजी विश्वनाथाने ज्या तीन सनदा मिळविल्या होत्या त्यात निर्दिष्टिलेल्या भूप्रदेशाबाहेरही मराठी राज्याचा विस्तार या काळी चालू होता. अशा परिस्थितीत रास्त्यांच्या हल्ल्याला गफारखानाला तोंड द्यावे लागले, आणि परिणामतः स्वतःकडचे मिश्रीकोट मराठ्यांना द्यावे लागले.[९]

शेजारील प्रदेशातील छोट्या सत्ताधिशांचा निजामाच्या साहाय्याने पराभव करून अब्दुल गफारखानाने आपले राज्य वाढविण्यास सुरुवात केली. लक्ष्मेश्वरच्या देसगतीचा (छोटेसे राज्य) याच पद्धतीने बळी पडला. शाहूने लक्ष्मेश्वरवर आपले अधिराज्य स्थापन केले होते. लक्ष्मेश्वरचा देसाई खानगौडा याची स्थिती भक्कम नव्हती. मराठ्यांतही आपसात वैमनस्य होते. या दोहींचा फायदा घेऊन गफारखानाने लक्ष्मेश्वरच्या किल्ल्यावर हल्ला चढविला व तो काबीज केला. जेव्हा तो

लक्ष्मेश्वर शहरावर चालून जाण्याचे व सर्व देसगतच बळकाविण्याचे मनसुबे रचू लागला तेव्हा खानगौडा याने शाहूकडे मदतीची याचना केली. शाहूनेही तातडीने येसाजी भोसले व घनःश्याम नरहर याना सैन्य देऊन लक्ष्मेश्वरच्या साहाय्यार्थ रवाना केले (इ. १७३९).[१०]

गफारखानाच्या मृत्यूसमयी कृष्णा व तुंगभद्रा या नद्यांमधील जवळ जवळ सर्व प्रदेश, ईशान्येकडील थोडासा भाग वगळता, त्याच्या ताब्यात होता. या प्रदेशाला त्याचा मुलगा अब्दुल मजीद दिलेरखान हा वारस म्हणून आला. पण थोड्याच काळात निजामाने त्याच्यावर स्वारी करून त्याला तह करण्यास भाग पाडले. मजीदखानाने मराठ्यांचे अधिराज्य धुडकावून देण्याचा प्रयत्न केला, तरीही उत्तरेकडून होणारे मराठ्यांचे हल्ले बंद झाले नाहीत.[११]

नबाब अब्दुल मजीदखान याने आपल्या राज्याचा विस्तार बेळगाव, विजापूर, रायचूर आणि धारवाड या जिल्ह्यांत केला होता. धारवाड जिल्हा हा या राज्याच्या केन्द्रस्थानीं असून, बेळगाव व विजापूर जिल्ह्यांचे काही भाग व रायचूर जिल्ह्याचा अल्प भाग त्यात मोडत होता. या राज्याची उत्तरेकडील सीमा ही पाच्छापूर ते बीळगीपर्यंत, दक्षिणेकडील सीमा मासूर ते हरिहरपर्यंत, पूर्वेकडील सीमा कोप्पळ ते कनकगिरीपर्यंत आणि पश्चिमेकडील सीमा बेळगाव (आजमनगर) ते तेगूर, मिश्रीकोटी व निडसंगीवरून हानगलपर्यंत होती.

इ. १७४५ च्या सुमारास पेशवा, कोल्हापूरचा संभाजी व हैद्राबादचा निजाम यांच्यात कर्नाटक ताब्यात घेण्यासाठी तिरंगी लढत चालू होती. ती मुख्यत्वे सावनूरच्या प्रदेशाजवळ चालली असल्याने सावनूरच्या नबाबालाही ह्या धुमश्चक्रीत भाग घ्यावा लागला. इ. १७४५ च्या एका बातमीपत्रात म्हटले आहे की, सावनूरच्या प्रदेशावर आपला अधिकार स्थापन करण्यासाठी पेशव्याने चालवलेल्या प्रयत्नाला काटशह म्हणून सावनूरच्या नबाबाने कोल्हापूरचा दुसरा संभाजी याची मदत मागितली होती.[१२]

इ. १७४७ त नाइलाज होऊन पेशव्याशी तह करीपर्यंत सावनूर नबाब व पेशवा यांच्यातील संबंध वैमनस्याचेच होते. या तहाने सावनूरच्या नबाबाला आपल्या ताब्यातील पस्तीस महालांचा ताबा पेशव्याकडे द्यावा लागला. बावीस महालांसह सरकार बंकापूरचा ताबा मात्र आपल्याकडे ठवता आला. जे बावीस महाल त्याच्या ताब्यात राहिले ते असे : (१) परगणा कुंदगोळ, (२) परगणा कारडगी–कमतराण, (३) परगणा मिश्रीकोट, (४) समत कलघटगी, (५) समत बम्मीगट्टी, (६) स. तडस, (७) स. केरूर बुद्रुक, (८) स. केरूर खुर्द, (९) स. कोड, (१०) स. कागिनेली, (११) प. राणेबिन्नूर, (१२) स. निडसंगी, (१३) स. शिग्गांव, (१४) प. हागनल, (१५) प. बंकापूर, (१६) प. तिळवळ्ळी, (१७) प. आडूर, (१८) कुपेलूर, (१९) स. मासूर, (२०) पेठ कसबा हावेरी, (२१)

पेठ हांसभावी, (२२) देहात किल्ले ऐरणी.[१३] शिवाय या कराराने एकमेकांचे शत्रू दोघांचेही समान शत्रू मानावेत, पेशव्यांनी स्वादि व बिदनूरवर स्वारी करताना, आणि एकंदरीतच दक्षिण हिंदुस्थानात ससैन्य जाताना कोणत्याही प्रकारे सावनूरच्या प्रदेशावर हल्ले करू नयेत, असेही ठरले.

आपण लष्करीदृष्ट्या कमकुवत असताना पडते घ्यावे व योग्य ती तयारी झाली की गमावलेला प्रदेश परत मिळवावा, असे सावनूरच्या नबाबाचे या वेळचे धोरण होते. मजीदखान इ. १७५४ त वारला आणि त्याच्या जागी राज्यावर त्याचा मुलगा अब्दुल हकीमखान आला. हकीमखान व पेशवे यांच्यातील वैमनस्य वाढतच गेले व त्याची परिणती शस्त्रांच्या खणखणाटात झाली. पुन्हा एकदा पेशव्याचा जय झाला व इ. १७५६ मध्ये सावनूरच्या नबाबाला आपला आणखी काही प्रदेश तोडून द्यावा लागला. या प्रसंगी उभयपक्षात झालेल्या करारात, नबाबाने पेशव्याला द्यावयाच्या महालांची यादी दिलेली आहे. या कराराचा काही तपशील असा :

भाग १

(अ) सरकार बंकापूर, तोरगल आणि आजमनगर यांतील परगणे, समत, तपे, पेठा, कसबे इत्यादी करून अडतीस महालांचा रु. ८,२३,९२६ व आठ आणे एवढ्या किंमतीचा प्रदेश नबाबाने पेशव्याला द्यावयाचा.

(आ) नबाबाने पेशव्याकडे अकरा लक्ष रुपयांचा भरणा करावयाचा. पैकी रु. ३,१०,००० रोख किंवा हिरे, हत्ती, किंमती मौल्यवान वस्त्रे यांच्या स्वरूपात त्वरित भरावयाचे. उरलेल्या ७,९०,००० रु. पैकी ४,९०,००० रु. एका पंधरवड्यात भरावयाचे व तीन लक्ष रुपयांसाठी बंकापूरचा किल्ला मल्हारराव होळकराच्या मध्यस्थीने पेशवेसरकारकडे गहाण ठेवावयाचा. किल्ला सोडवून घेण्यासाठी नबाबाने सहा महिन्यांच्या आत उरलेली रक्कम भरावयाची, अन्यथा तो किल्ला पेशवे सरकारकडे कायमचा रहावयाचा.

(इ) रायरहुबळीचा किल्ला, केरूरचा किल्ला त्याच्या परगण्यासह, कसबा बेळगाव त्याच्या किल्ल्यासह हा रु. ४५,२१२-८-२ या किंमतीचा प्रदेश पेशवे सरकारकडे जावयाचा.

भाग २

(अ) हकीमखानाकडे परगणा कारडगी, समत निडसंगी, प. हानगल, स. तिळवळ्ळी, राणेबिन्नूर, नरेगल, प. गुत्तल, पेठ हावेरी, कसबा बंकापूर, ऐरणी, प. अणीगेरी, परसगडचा किल्ला गावासह, आजमनगर सरकारातील परगणे संपगावमधील दोडवाड, आणि स्वादि हा एकूण रु. ८,३०,०६८ आणे बारा या किंमतीचा प्रदेश त्यातील कसबे व खेडी यांसह रहावयाचा.

(आ) परगणे रट्टेहळ्ळीमधील रु. १९,००० चे तनखा उत्पन्न जहागिरदारांकडे जावयाचे.

(इ) किल्ले बंकापूर येथील रु. ११,००० चे जहागीर तनखा उत्पन्न नबाबाच्या उत्पन्नांतून वगळण्यात यावयाचे.

(ई) अजीजमिया व अहमदखान वलद अलीमिया या दोन जुन्या जहागिरदारांकडे रु. २५,००० किंमतीची पाच खेडी रहावयाची.

(उ) निजाम सलाबतजंगापासून पेशव्याने सावनूर नबाबाच्या प्रदेशाचे रक्षण करावयाचे.

(ऊ) मराठा सैन्याकडून नबाबाच्या प्रदेशाला उपसर्ग व्हावयाचा नाही व खंडणीच्या वसुलीसाठी दरवर्षी नबाबाला पेशव्याने सतवायचे नाही.[१४]

इ. १७६१ नंतर मराठ्यांच्या इतिहासाचा एक कालखंड संपला व नव्यास सुरुवात झाली, असे म्हणण्यास हरकत नाही. त्यानंतर थोरले माधवराव पेशवे, हैदरअली व हैद्राबादचा निजामअली यांच्यात सावनूर प्रकरणावरून तंट्यास सुरुवात झाली. पानिपतवरील मराठ्यांच्या पराभवाचा एक परिणाम म्हणून हैदरअलीला कर्नाटकचा प्रदेश आपल्या ताब्यात घेण शक्य झाले. हैदरने इ. १७६४ मध्ये हकीमखानाचा पराभव करून त्याच्याकडून स्वादीचे ठिकाण घेतले आणि थोड्याच काळात कृष्णा नदीच्या तीरापर्यंत आपले राज्य वाढविले. माधवराव पेशव्याने सावनूरचे राज्य आपल्या ताब्यात घेण्याचा प्रयत्न केला; काही वेळा तो यशस्वीही झाला, पण ते राज्य सर्वसाधारणपणे हैदरअलीच्या ताब्यातच होते असे म्हणावे लागेल. इ. १७७८ च्या सुमारास या प्रदेशात हैदरअलीची सत्ता बरीच प्रबळ होती.

इ. १७७९ मध्ये सावनूरच्या नबाबाशी विवाहसंबंध जोडून हैदरने आपल्या सत्तेचा पाया सावनूरमध्ये आणखी भक्कम केला. हकीमखानाचा मुलगा खैरखान यास त्याने आपला जावई करून घेतले. या वेळच्या एका तहाने, हैदरने हकीमला बागलकोट व इतर महाल परत करावेत व त्यांच्या मोबदल्यात दोन हजारांचे घोडदळ बाळगून हकीमने हैदरच्या मदतीसाठी कायमचे सज्ज रहावयाचे, असे ठरले.

इ. १७८२ त हैदरचा मृत्यु झाल्यावर म्हैसूर व सावनूर यांच्यातील संबंध तितकेसे सलोख्याचे राहिले नाहीत व हकीम पेशव्याच्या तावडीत सापडला. यावेळी पेशवे दरबारी नाना फडणविसाचा अधिकार चालत होता. त्याच्या धोरणाने कर्नाटकातील एकेक महाल पेशव्याच्या ताब्यात परत येऊ लागला व शेवटी सावनूरही त्याच्या ताब्यात आले. याचे टिपूस फार वैषम्य वाटले. त्याने क्रोधाने सावनूरवर जोरदार हल्ला चढविला, ते ताब्यात घेतले आणि नबाबाची बरीच मालमत्ता लुटली. तथापि १७८७ च्या गजेंद्रगडच्या तहाने त्याला सावनूरचे अधिकार नबाबाकडे परत करावे लागले. यानंतर मात्र सावनूरचे राज्य पेशव्यांकडेच आले व त्याचा नबाब हकीमखान पुण्यालाच राहू लागला. इ. १७९५ मध्ये त्याचा मृत्यु झाला तोपर्यंत त्याला पेशव्यांकडून दरमहा रु. दहा हजारांचे निवृत्तिवेतन मिळत

असे.[१५] हे निवृत्तिवेतन त्याच्या वंशजांनाही मिळू लागले. परंतु श्रीरंगपट्टणच्या युद्धानंतर निवृत्तिवेतनाऐवजी वार्षिक ४८,००० रु. कमाल उत्पन्नाची पंचवीस खेडी इनाम करून देण्यात आली. पेशवाईअखेरपर्यंत हे इनाम चालू होते.[१६]

संदर्भ

१. दिलेरजंगी, पृ. २.

२. कित्ता, पृ. ३.

३. E. W. West, *A Memoir of the States of the Southern Maratha Country* (Bombay, 1869) p. 206.

४. J. N. Sarkar, *House of Shivaji*, 3rd ed. (Calcutta, 1955), p. 96.

५. कित्ता.

६. E. W. West, *A Memoir*, p. 206.

७. दिलेरजंगी, पृ. ४; E. W. West, p. 206.

८. कित्ता, पृ. ५-६.

९. E. W. West, *op. cit.*, p. 208.

१०. गणेश चिमणाजी वाड (संग्रा.), सातारकर महाराज व पेशवे ह्यांची रोजनिशी (निवडक उतारे), (मुंबई, १९०६), १, क्र. २०५

११. E. W. West, p. 208.

१२. गो. स. सरदेसाई, पेशवे दप्तरातून निवडलेले कागद, खंड ११, ले ५८, पृ. ४५-४६.

१३. दिलेरजंगी, पृ. १८-१९; तह व करारमदार, ग. चि. वाड यानी पेशवे दप्तरातून निवडलेले, आणि पु. वि. मावजी व द. ब. पारसनीस यानी संपादिलेले (मुंबई, १९१४), पृ. ८६-८७.

१४. दिलेरजंगी, पृ. २६-३१; तह व करारमदार, पृ. ८८-९३

१५. E. W. West, p. 211.

१६. कित्ता.

■ ■

सावनूर नबाबांची वंशावळ*

- १. रगटी बहलोलखान
  - २. अब्दुल रहीमखान
    - ३. अब्दुल करीमखान
      - ४. अब्दुल राउफखान (१६८६-१७१९)
        - ५. अब्दुल फत्तेखान
        - ६. अब्दुल महमदखान
        - ७. अब्दुल गफारखान (मु. १७१९-१७२५)
          - ८. अब्दुल मजीदखान (१७३०-१७५४)
            - ९. अब्दुल हकीमखान (१७५४-मु. १७९५)
              - ११. अब्दुल खैरखान (१७९८-१८२७)
                - १२. अब्दुल फयाजखान (मृ. १८२८)
                - १३. अब्दुल मुनवरखान (१८२८-१८३४)
                - १४. अब्दुल दिलेरखान (१८३४-१८६२)
                  - १५. अब्दुल खैरखान (१८६२-१८६८)
                    - १६. अब्दुल दिलेरखान
              - १०. अब्दुल हुसेनखान (मु. १७९५-१७९८)
              - अब्दुल अहमदखान
              - अब्दुल महमदखान
            - अब्दुल करीमखान
        - अब्दुल सत्तारखान

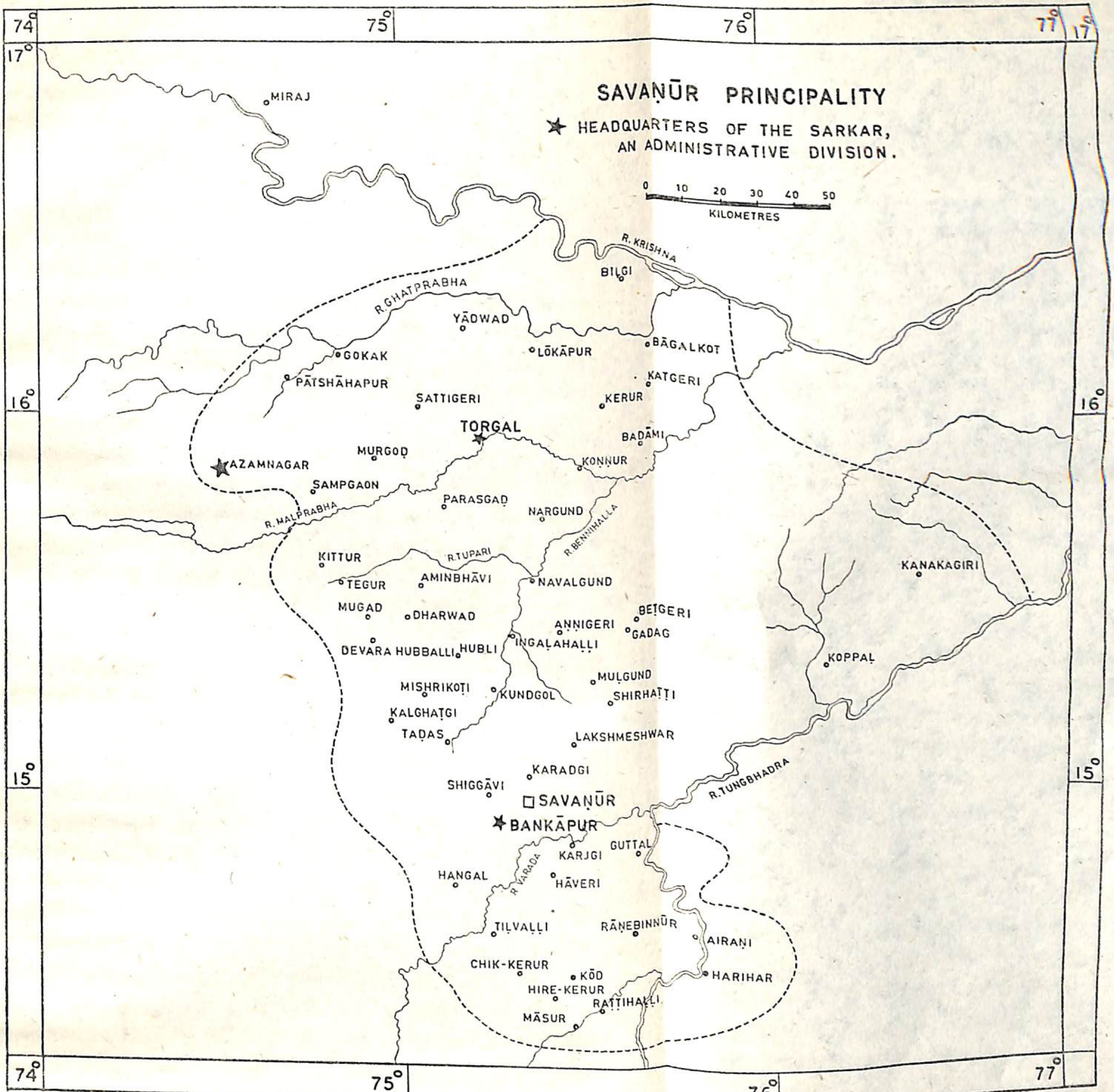
* आवश्यक तेवढीच नावे दिलेली आहेत.

The Nawabs of Savanur

Savanur, the headquarters of the Taluka of the same name in the Dharwad District in Karnataka, was the seat of a principality in the Southern Maratha Country in the later seventeenth and eighteenth centuries of the Christian era, and occupied a place of strategical importance in the Deccan. Lying in the Doab enclosed by the Tungabhadra river in the south and the Malaprabha river in the north, it was on the highway running from the Maratha terriories in the north to Hyder's and later on to his son Tipu's territores in the south. As the lands in this area were watered by the two rivers, they yielded abundant crops, and were a source of rich income to whoever possessed them. Hence both the Marathas and the Mysore rulers were always endeavouring to bring this area under their sway. Thus the Savanur principality became a pawn in the power-politics of the Deccan in medieval India.

The Nawabs of Savanur originally hailed from Afghanistan. Abdul Karim Khan was the ancestor of these Nawabs. Malik Avtar Khan, the 15th in descent from the ancestor, came to India along with Taimur. Doda Khan, the 18th in descent, assumed the title of Nawab,[1] and since his days these Nawabs rose to prominence in the Mughal court. They were also known as Khan Miyanas as they belonged to the Miyana clan.

Nawab Bahlol Khan, the 20th in descent from the ancestor, migrated to the Deccan and joined the service of Ali Adil Shah II of Bijapur.[2] Abdul Rahim, the son (and successor) of Bahlol Khan, was enjoying Koppal as his jagir. This Nawab had to bear the brunt of Shivaji's attack about 1660. He was sent against Shivaji first with Baji Ghorpade of Mudhol, and then with Khawas Khan.[3]

१. सावनूर राज्याचा नकाशा

Abdul Rahim's son, Abdul Karim became one of the most powerful nobles in the court of Bijapur. He was raised to the office of Wazir in 1675, and he held that post about three years till 1677.[4] He enjoyed the jagir of Miraj.[5] As he was a very influential baron, and also the Wazir, other chieftains and nobles vied with one another for having relations with him. Masaud Khan, the chief of Adoni gave his daughter in marriage to Abdul Karim. This won him the support of the Abyssinian group in the Bijapur court. He also got Bagalkot by way of dowry. As Masaud Khan himself was the son-in-law of Siddi Jauhar, the latter also gave his support to Abdul Karim.[6]

On the death of Ali Adil Shah II in 1672 there was a struggle for power in Bijapur in which Daulat Khawas Khan managed to get the regency ousting Abdul Karim from power. Nevertheless the latter finally succeeded in getting rid of Daulat Khawas Khan by encompassing his murder, and seized the regency himself. Sikandar Adil Shah conferred on Abdul Karim Bahlol Khan by a Sanad the 22 Mahals of the jagir of Bankapur.[7] And with the grant of this Sanad the Savanur principality may be said to have come into existence.

After the fall of Bijapur in 1686, Abdul Rauf Khan, the son of Karim Khan, accepted the service under Aurangzeb. The Mughal emperor conferred on him a mansab of 7000 *zat* and 6000 *swar*, together with the title of "Diler Khan Bahadur Diler Jang." The jagir consisting of Kille Sarkar Bankapur, Sarkar Azamnagar, Sarkar Torgal with 22 Mahals rated at 2 crore and 40 thousand rupees was continued to him.[8] He was asked to put down the rebellious chiefs in the Southern Maratha Country such as those of Kittur, Navalgund, Shirhatti, Havanur, and Dambal. On the death of Abdul Rauf Khan in 1719, there was a brief period of struggle among his sons for the Nawabship until Abdul Gaffar Khan

became the Nawab. His was the time when the Marathas were re-establishing their power firmly in Maharashtra and expanding outside on the strength of the three Sanads secured by Balaji Vishwanath from Emperor Muhammad Shah. Hence Gaffar Khan too had to face the attack of the Marathas headed by Raste and had to buy them off by ceding Mishrikote to them.[9]

Abdul Gaffar Khan, supported by the Nizam, began to extend his dominions at the cost of small chieftainships in the neighbourhood. Lakshmeshwar was such a small chieftainship or desgat. Shahu had nominally brought Lakshmeshwar under his sway. The position of Khangauda, the chief of Lakshmeshwar, was not strong. Realising this, and also taking advantage of the dissensions in the Maratha camp, Gaffar Khan besieged the fortress of Lakshmeshwar and seized it. When he continued his warlike operations with a view to taking the town itself and to engulf the whole desgat, Khangauda appealed to Shahu for help. Shahu immediately despatched troops headed by Yesaji Bhosle and Ghanashyam Narahar for the rescue of Lakshmeshwar. This was in 1739.[10]

At his death Gaffar Khan's dominion extended almost over the whole territory between the Krishna and Tungabhadra except for a small strip in the north-west which was under the Marathas. To this dominion his son Abdul Majid Diler Khan became heir. Majid Khan tried to throw off his allegiance to the Mughals. Before long a contingent of the Nizam marched against him, and the Nawab was forced to enter into a treaty with Hyderabad. But he had to encounter the attacks of the Marathas from the north.[11]

Nawab Abdul Majid Khan extended his dominion over the districts of Belgaum, Bijapr, Raichur and Dharwad. The district of Dharwad formed the heart of his principality with some portions of Belgaum and Bijapur districts and a very

small portion of Raichur district. It is noteworthy that almost no territory in the Bellary district was included in his principality, it having been completely under the sway of the Nizam of Hyderabad. The northern boundary was marked by a line running from Patshahapur to Bilgi, the southern boundary by a line running from Masur to Harihar, the eastern boundary was bounded by Koppal and Kanakagiri and the western boundary was marked by a line running irregularly from Belgaum (Azamnagar) to Hangal via Tegur, Mishrikoti and Nidsangi.

About 1745 a triangular srruggle was going on in the area of Savanur among the Peshwa, Sambhaji of Kolhapur and the Nizam of Hyderabad for supremacy over Karnatak, and the Nawab of Savanur was caught in this political whirlpool. A news-letter dated 1745 says that the Nawab of Savanur was trying to counteract, with the help of Samhbaji II of Kolhapur, the efforts of the Peshwa to extend his sway in the Savanur area.[12]

The relations between the Peshwa and the Savanur Nawab became increasingly hostile till in 1747 the Nawab was forced to make peace with the Peshwa. By it the Nawab was allowed to retain Sarkar Bankapur, with the following 22 mahals :

(1) Pargana Kundgol, (2) Pargana Karadgi-Kamatran, (3) Pargana Mishrikot, (4) Samat Kalghatgi, (5) Samat Bammigatti, (6) Samat Tadas, (7) Samat Kerur Budruk, (8) Samat Kerur Khurd, (9) Samat Kod, (10) Samat Kagineli, (11) Pargana Ranebinnur, (12) Samat Nidsangi, (13) Samat Shiggaon, (14) Pargana Hangal, (15) Pargana Bankapur, (16) Pargana Tilavalli, (17) Pargana Adur, (18) Kupelur, (19) Samat Masur, (20) Peth Qasba Haveri, (21) Peth Hamsabhavi, (22) Debat Kille Airani.[13] Mahals numbening 35 were surrendered to the Peshwa.

It was agreed between the Peshwa and the Nawab that both should consider the enemy of the other as his own enemy. The forces of the Peshwa would not commit depredations in the Savanur area while marching to Swadi and Bidnur and into South India in general.

The Savanur Nawab kept quiet when weak, but endeavoured to regain the lost power when he felt stronger. Majid Khan died in 1754 and was succeeded bsy his son Abdul Hakim Khan. The hostilities between Hakim Khan and the Peshwa gradually increased resulting in armed clashes. But once again the Peshwa won and a treaty was imposed in 1756 upon the Nawab by which the latter had to cede some more territories to the Peshwa. The text of the treaty gives a list of many mahals including most of the mahals that had been ceded earlier by Majid Khan to the Peshwa. Now all these mahals, rated variously as shown below, were to be surrendered by the Nawab to the Peshwa.

Part I

(A) 38 mahals rated at 8,23,926 rupees and 8 annas including Parganas, Samats, Tapes, Peths, Kasbas, etc. in Sarkar Bankapur, Torgal and Azamnagar were to be surrendered to the Peshwa.

(B) Next it was stipulated that the Nawab should pay a contrbution of Rs. 11,00,000. Of this amount, 3,10,000 were to be immediately paid either in cash or by way of the presents of diamonds, elephants or costly robes. Out of the arrears of 7,90,000, 4,90,000 were to be paid within a fortnight, and for the remaining 3,00,000 the fort of Bankapur was surrendered as a pledge to the Peshwa Government through the instrumentality of Malharrao Holkar. The amount of the mortgage was to be paid within a period of six months to get the fort back, and if it was not paid within that period, the fort was to go to the Peshwa

Government permanently.

(C) The fort of Rayara Hubli, Fort Kerur with its Pargana and Kasba Belgaum with the fort altogether rated at Rs. 45,212-8-2 were to be acquired by the Peshwa.

Part II

(A) Hakim Khan was allowed to retain mahals, military posts, Kasbas and villages such as Pargana Karadgi, Samat Nidsangi, Pargana Hangal, Samat Tilavalli, Ranebinnur, Naregal, Pargana Guttal, Peth Haveri, Kasba Bankapur, Airani, Pargana Annigeri, the fort and village of Parasgad, Dodwad from Pargana Sampgaon of Sarkar Azamnagar and Swadi, all at together rated at 8,30,068 rupees and 12 annas.

(B) The tankha of 19,000 rupees in Pargana Rattehalli was to go to the Jagirdars.

(C) The jagir tankha of 11,000 rupees from the (jagir) fort of Bankapur was to be excluded.

(D) 5 villages rated at 25,000 rupees were to be continued under the old Jagirdars, Aziz Miya and Ahmad Khan Walad Ali Miya.

(E) The Peshwa assured the Nawab that his dominion would be protected from Nizam Salabat Jang.

(F) The Peshwa also gave an assurance that the Nawab's territories would not be harassed by the Maratha troops, and that he would not be troubled for the payment of the tribute every year.[14]

After 1761, which marks the end of one epoch and the beginning of another in Maratha history, the struggle over Savanur began among Madhavrao Peshwa, Hyder Ali and Nizam Ali of Hyderabad. The subjugation of Karnatak by Hyder Ali was the direct outcome of the crushing defeat of the Marathas at Panipat. Hyder defeated Hakim Khan in 1764, wrested Swadi from him, and before long extended his sway upto the banks of the Krishna. Although Madhavrao

tried to bring Savanur under his sway, sometimes with success, yet that principality was mostly under the suzerainty of Hyder Ali. By 1778 Hyder was supreme in this area.

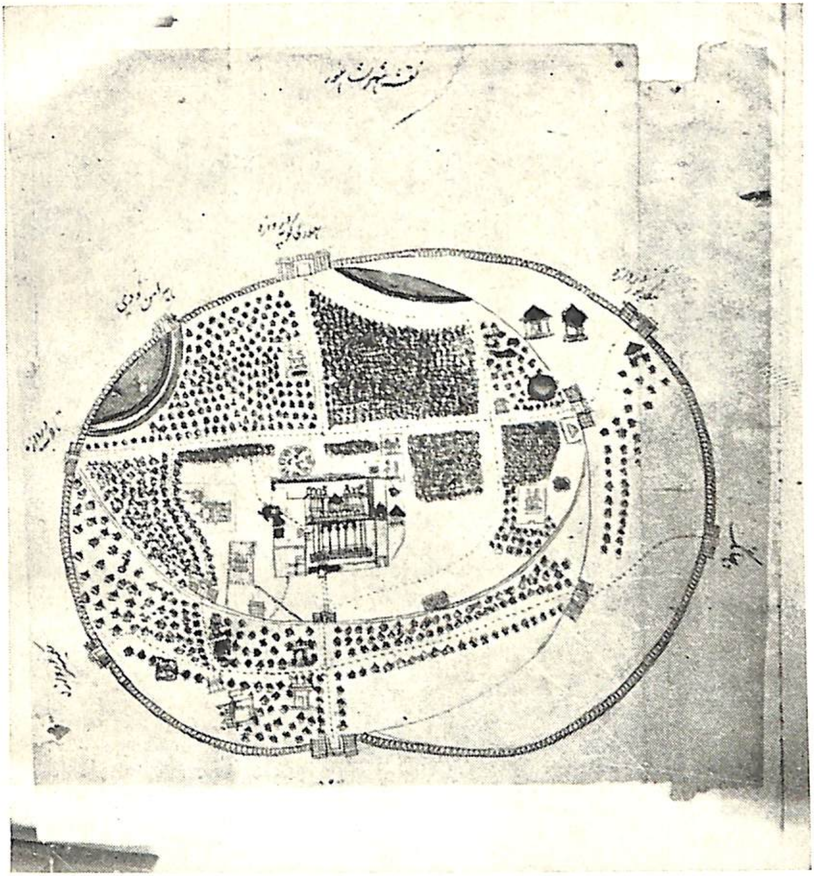
Next year, i. e., in 1779, Hyder made his hold on this area firm by establishing a matrimonial alliance with the Nawab of Savanur. Khair Khan, the son of Hakim Khan, became the son in-law of Hyder. Yet an agreement was signed between Hyder and Hakim by which Hyder was to give back Bagalkot and other mahals to the Nawab of Savanur, in return for which the latter was to maintain a contingent of 2000 cavalry for the help of Hyder.

On the death of Hyder in 1782, the relations between Mysore and Savanur became strained which threw Hakim into the hands of the Peshwa. The Peshwa Government, now controlled by the astute statesman Nana Phadnis, began to take back the mahals of Karnataka one after another, and the Savanur Nawab was taken under protection, to the great chagrin of Tipu. Enraged, Tipu fell on Savanur with a heavy hand, seized it and plundered the property of its Nawab. Yet after the Treaty of Gajendragad in 1787 he had to restore Savanur to its Nawab. Thereafter the Savanur principality generally remained under the Peshwa Government, and its Nawab, Hakim Khan, stayed at Pune only, receiving a monthly pension of Rs. 10,000 till his death in 1795.[15] After his death his successors began to enjoy the pension, and after the Srirangapttan battle a grant of 25 villages with an annual Kamal income of Rs. 48,000 was made to the Nawab, in lieu of the monthly cash pension. And this was continued till the Peshwa rule lasted.[16]

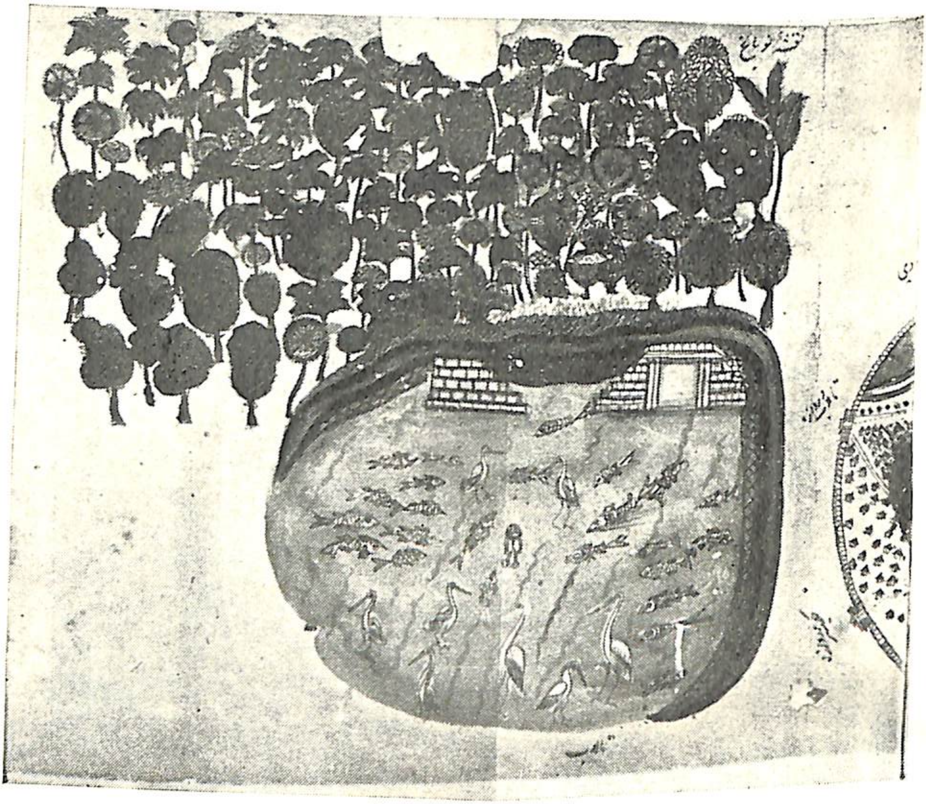
References

1. *Dilerjangi*, p. 2.
2. *Ibid.*, p. 3.

3. E. W. West, *A Memoir of the States of the Southern Maratha Country* (Bombay, 1869), p. 206.
4. J. N. Sarkar, *House of Shivaji*, 3rd ed. (Calcutta, 1955), p. 16.
5. *Ibid.*
6. E. W. West, *A Memoir*, p. 206.
7. *Dilerjangi*, p. 4; E. W. West, p. 206.
8. *Ibid.*, pp–5–6.
9. E. W. West, *op. cit.*, p. 208.
10. Ganesh Chimnaji Vad (comp.), *Selections from the Satara Rajas' and the Peshwas' Diaries* (Bombay, 1906), I, No. 205.
11. E. W. West, *op. cit.*, p. 208.
12. G. S. Sardesai, *Selections from the Peshwa Daftar*, XI, 58, pp. 45-46.
13. *Dilerjangi*, pp. 18–19; *Taha va Kararmadar*, Selected from the Peshwa Daftar by G. C. Vad, and ed. by P. V. Mawjee and D. B. Parasnis (Bombay, 1914) pp. 86–87.
14. *Dilerjangi*, pp. 26–31; *Taha va Kararmadar*, pp. 88ff.
15. E. W. West, *op. cit.*, p. 211.
16. *Ibid.*

२. सावनूर नगराचा नकाशा
(परिशिष्ट १ पहा)

३. सावनूर नगराच्या पूर्वेकडील ' नव-बाग ' व तलाव

विभाग १

दिलेरजंगी

दिलेरजंगी या ग्रंथातील उताऱ्यांची मांडणी पुढील पृष्ठांतून खालीलप्रमाणे केली आहे :

१. उताऱ्याचे संपादकीय शीर्षक व ग्रंथातील पृष्ठ क्रमांक.

२. ग्रंथांतर्गत शीर्षके देवनागरीत ठळक टाइपात असून इतर मजकूर मोडी लिपीत आहे. निवडलेल्या उताऱ्यात ग्रंथांतर्गत शीर्षके असल्यास * अशा चिन्हाने दर्शविली आहेत.

Section I

Dilerjangi

प्रास्ताविक

त्रैमासिकाच्या प्रस्तुत अंकात पुणे येथील अभिलेखागारात (पेशवे दफ्तर) कर्नाटक जमाव या विभागात उपलब्ध असलेली दहा कागदपत्रे प्रकाशित केली आहेत. तथापि सुरुवातीस भा. इ. सं. मंडळात सावनूर नबाबांच्या इतिहासावर लिहिलेल्या एका दुर्मिळ पुस्तकातून अकरा महत्त्वाचे उतारे निवडून येथे पुनर्मुद्रित केले आहेत. हे पुस्तक हाताने लिहून शिळाछापावर मुद्रित केलेले आहे. मागे उल्लेख केल्याप्रमाणे सावनूरच्या नबाबाने सुमारे इ. १६७५ ते १७८७ पर्यंत तेथे राज्य केले, त्यानंतर ते प्रथम पेशवे सरकारचे व नंतर ब्रिटिश सरकारचे एक छोटे जहागिरदार म्हणून इ. १९४८ पर्यंत राहिले.

वर उल्लेखिलेले शिळाछापावरील पुस्तक मोडी लिपीत असून त्यात फुलस्केप आकाराची १९७ पृष्ठे आहेत. मुद्रणस्थळ व मुद्रणतिथी यासंबंधी पुस्तकात खालील-प्रमाणे माहिती नमूद केली आहे.

" धारवाड येथे सुपरिंटेंडेंट रिविन्यू सर्वे दक्षण मराठा कंत्री यांचे छापखान्यात मेहेरबान अब्दुल दलेलखां दलेलजंग बाहादुर यांनी दिल्हेले बुकावरून यांचेच निरोपाप्रमाणे छापिले सन १८६० इसवी."

वरील मजकुरावरून, अब्दुल दिलेरखान यानी दिलेला मजकूर हस्तलिखित स्वरूपात होता की, शिळाछापात होता की पूर्वीचे छापलेले पुस्तकच त्यानी पुन्हा छापावयास दिले, तसेच मूळ मजकूर मोडी (मराठीत) होता की फार्सीमध्ये होता याचा नीटसा बोध होत नाही.

हे पुस्तक सर्वसाधारणपणे ' दिलेरजंगी ' या नावाने ओळखले जाते. याच्या पाच प्रतींसंबंधी खालील माहिती मिळते :*

(१) सावनूरच्या राजवाड्यातील प्रत ही फुलस्केप २५० पृष्ठांची असून, त्यातील मजकूर मोडीत (मराठीत) आहे. त्यावर ' दिलेरजंग दिलेरबहादुर ' असा सावनूर नबाबाचा शिक्का छापला आहे. इ. १९५५ मध्ये सावनूरचे एक रहिवासी श्री. प्रल्हादराव रित्ती यांनी ही प्रत प्राध्यापक ग. ह. खरे यांच्या अवलोकनार्थ आणून दिली होती. त्यात सावनूर नबाबांचा इतिहास सुरुवातीपासून ते इ. १८६०–६५ पर्यंत दिलेला होता. (२) मुंबई प्रत. इ. १९४३ साली मुंबईच्या एका सद्गृहस्थानी प्रा ग. ह. खरे यांना उर्दू किंवा फार्सी हस्तलिखितातील या पुस्तकाची आणखी एक प्रत दाखविली होती. या प्रतीसंबंधी अधिक माहिती सध्या उपलब्ध नाही. (३) मुंबई विद्यापीठाची प्रत. ही मुद्रित असून फार्सी भाषेत आहे. मुद्रण

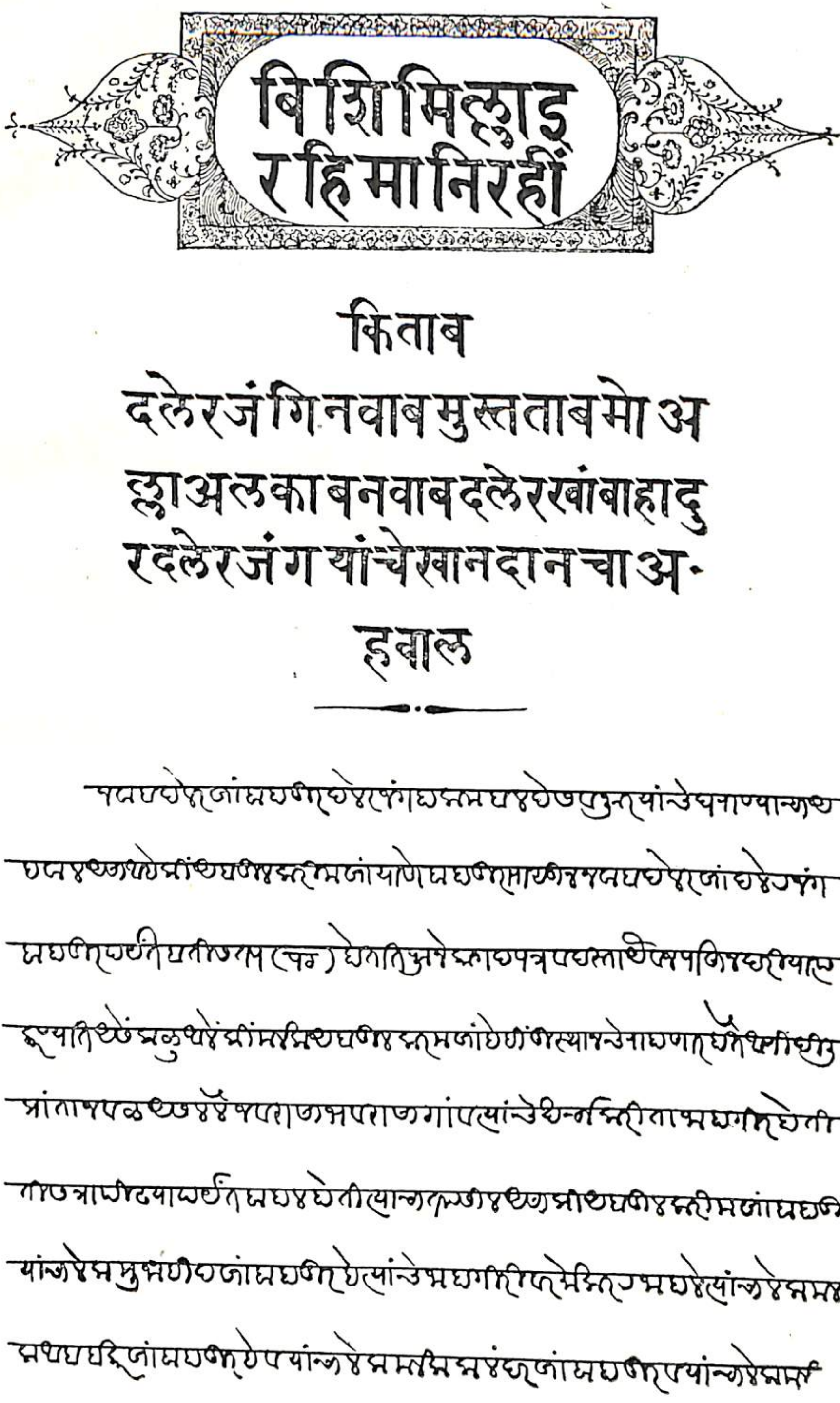
* ग. ह. खरे, निवडक लेख (पुणे, १९७२), पृ. १७५–१७६.

बहुधा मुंबईत झालेले असून मुद्रणवर्ष इ. १८४६ (हिजरी १२६२) असे आहे. त्यात सावनूर नबाबांचा वंशवृक्ष (गोलाकार) दिलेला असून चार नबाबांची चित्रे दिली आहेत. (४) धारवाड प्रत. मुंबई विद्यापीठ प्रतीचीच ही शिळाछाप आवृत्ती असावी असे वाटते. (५) भा. इ. सं. मंडळ प्रत. भा. इ. सं. मंडळात उपलब्ध असलेली ही प्रत सावनूरच्या राजवाड्यात उपलब्ध असलेल्या फार्सी प्रतीचीच मोडी (मराठी) आवृत्ती आहे की काय हे निश्चितपणे सांगता येत नाही.

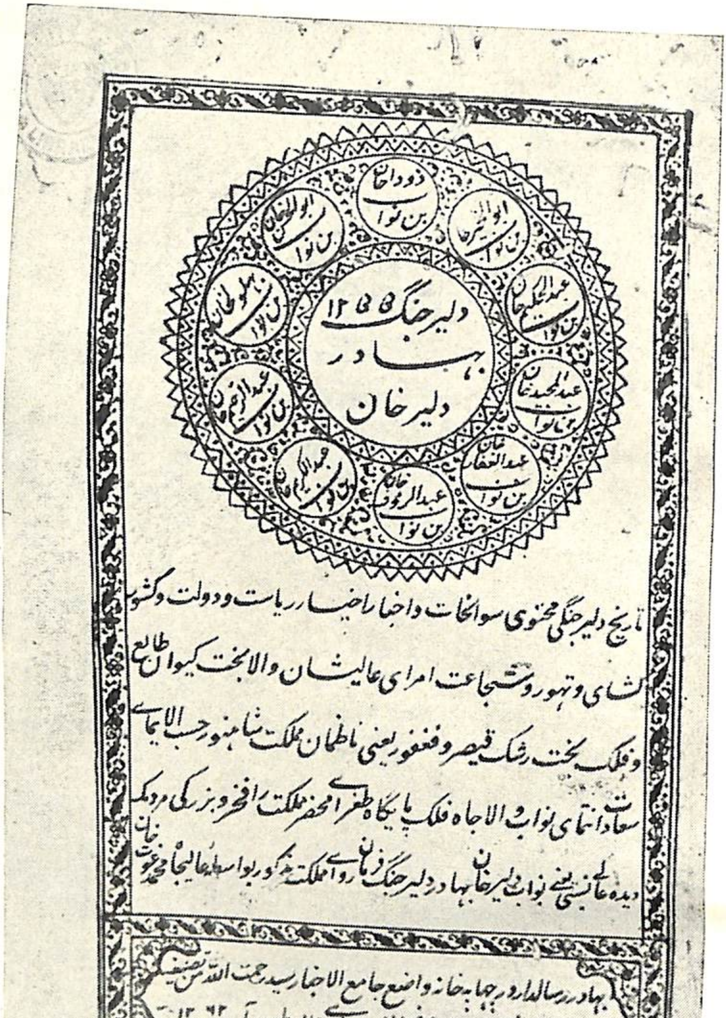
दिलेरजंगीचा लेखक कोण असावा ते कळत नाही. परंतु तो सावनूर नबाबांच्या सान्निध्यातील किंबहुना त्यांच्या सेवेतील असून त्याला सरकारी व इतर कागदपत्रे उपलब्ध असावीत असे दिसते. ' जुने कागदपत्र व दस्तऐवज ' यांवर आधारून प्रस्तुतचा इतिहास लिहिला आहे, असे सुरुवातीसच लेखक आवर्जून सांगतो. दिलेर-जंगीतील सर्व तपशील तत्कालीन इतर उपलब्ध मूळ कागदपत्रांतील मजकुराशी जुळतात. मावजी यांनी प्रकाशित केलेल्या ' तह व करारमदार ' या ग्रंथातील पेशवे आणि नबाब यांच्यात इ. १७४७ व १७५६ या साली झालेल्या करारांचे दिलेले तपशील व दिलेरजंगीतील तपशील बरोबर जुळतात. या करारांची मूळ कागदपत्रे पुणे अभिलेखागारात पहावयास सापडतात. ' तह व करारमदार ' या पुस्तकातील अनेक खेड्यांची नावे मात्र चुकीची छापल्याचे आढळून येते. अनेक नबाबांचे गादीवर येणे, मृत्यू, लढाया व तह इत्यादीसंबंधीचे वर्ष, महिना व दिवस इत्यादी तपशील अचूक दिले आहेत व ते तत्कालीन मूळ कागदपत्रांशी ताडून पाहता येतात. त्यामुळे नबाबांच्या खाजगी बाबी सोडल्या तर एकंदरीत हे पुस्तक सावनूरच्या इतिहासासंबंधी बरेचसे विश्वसनीय वाटते. राजकीय, प्रशासकीय तपशीलही विश्वासार्ह वाटतो.

पुस्तकाची सुरुवात शिरोभागी दिलेल्या ' बिशिमिल्लाइ रहिमानिरहीं ' या शब्दांनी होते. सावनूर घराण्याचा संस्थापक अब्दुल करीमखान याच्या आधीच्या एकवीस पूर्वजांसंबंधी सुरुवातीस माहिती येते. औरंगजेब बादशहाने ज्याला ' दिलेरजंग ' असा किताब दिला त्या अब्दुल राऊफखानापासून जास्त तप-शील देण्यास सुरुवात केली आहे. वेगवेगळ्या विभागांचे मथळे देवनागरीत (मराठीत) ठळक, मोठ्या टाइपात दिले असून त्यापुढील मजकूर मोडीत (मराठीत) दिला आहे. तहातील मजकूर मूळ कागदपत्रात जसा आढळला तशा पद्धतीने सही-सही उतरविण्याचा प्रयत्न केलेला आहे. पेशव्यांचा शिक्का, लेखनसीमा ही मुळात जेथे होती तशीच या पुस्तकातही दिली आहेत.

दिलेरजंगीतून प्रस्तुतच्या अंकासाठी निवडलेले उतारे आणि पुणे अभिलेखा-गारातील निवडलेली कागदपत्रे ही परस्परांस पूरक अशी आहेत. पेशव्यांनी ज्यास पेन्शनीत काढले त्या अब्दुल हकीमखानाच्या कारकिर्दीपर्यंत दिलेरजंगीतील मजकूर निवडला आहे. आणि पुणे अभिलेखागारातील कागदपत्रांतला मजकूर अब्दुल हकीम-खानानंतरच्या काळासंबंधी आहे. अशा तऱ्हेने कालक्रमानुसार उतारे व कागदपत्र

४. दिलेरजंगीचे पहिले पान (मंडळ प्रत)

१० सावनूर नवाबांची शिक्कावजा गोलातील वंशावळ

(परिशिष्ट २ पहा)

एकमेकास पूरक झाली आहेत.

(१) दिलेरजंगीतील पहिला उतारा म्हणजे पुस्तकातील १ ल्या पानावरील मजकूर आहे व त्याचे छायाचित्रही सोबत दिले आहे. यात अब्दुल करीमखान, मुजाहिदखान, अबू बकखान, कलंदरखान व मुस्तफाखान या पहिल्या पाच पूर्वजांची नावे येतात.

(२) दुसऱ्या उताऱ्यात नबाब अब्दुल हसनखान व नबाब रगटी बहलोलखान या अनुक्रमे एकोणिसाव्या व विसाव्या वंशजांसंबंधी माहिती मिळते. अब्दुल हसनखानाने मुघल बादशाह अकबर याच्या हाताखाली दिवाण म्हणून काम केले. त्याचा मुलगा रगटी बहलोलखान याने शाहजहानाबाद सोडून दक्षिणेत विजापूरच्या अली आदिलशहाकडे सेवा पत्करली. आदिलशहाकडूनच त्याला नांदेड बसवंतची छोटीशी जाहगीर मिळाली.

(३) तिसऱ्या उताऱ्यावरून, रगटी बहलोलखानाचा नातू अब्दुल करीमखान याला विजापूरच्या दरबारात वजीरपद मिळाल्याचे तसेच त्याने कर्नाटकात त्याला मिळालेल्या बंकापूरच्या जाहगिरीसह सावनूरचे राज्य स्थापन केल्याचे कळते.

(४, ५) पुढील दोन उताऱ्यांत, अब्दुल करीमखानाचा मुलगा व वारस अब्दुल राउफखान याने विजापूरच्या राजघराण्याशी विवाहसंबंध जोडला; जेव्हा औरंगजेबाने विजापूरला वेढा घातला त्यावेळी सिकंदर आदिलशाहाने अब्दुल राउफखानाला औरंगजेबाशी बोलणी करण्यास पाठविले; औरंगजेब व सिकंदर आदिलशाह यांची त्याने भेट घडवून आणली व बोलणी होऊन विजापूरचा किल्ला मुघलांकडे आला, इत्यादी मजकूर आहे. राउफखानाची सेवा लक्षात घेऊन औरंगजेबाने त्याला 'दिलेरखान बहादुर दिलेरजंग' हा किताब, ७००० जात व ६००० स्वार यांची मनसब आणि किले सरकार बंकापूर, २२ महालांसह, सरकार आजमनगर (बेळगाव) व सरकार तोरगल यांची जाहगीर इत्यादी बहाल केले (इ. १६८६). अब्दुल राउफला मिळालेल्या राज्याचे उत्पन्न सुमारे चोवीस लाख रु. होते. कित्तूर, सावनूर, शिरहट्टी, नवलगुंद, जालिहाळ, कौजलगी, जुनी हुबळी, मुळगुंद, कोण्णूर येथील जमीनदार आणि मनसबदार या राज्याच्या अमलाखाली होते. नबाबाला यांजकडून खंडणी मिळत असे.

(६) पुढील उताऱ्यात सावनूर नबाबांतील सर्वात नावाजलेला नबाब अब्दुल मजीदखान आणि ज्याची तुलना मलिक अंबर व तोडरमल यांच्याशी करता येईल असा त्याचा दिवाण अलीखान यासंबंधी माहिती आली आहे. या नबाबाच्या कारकीर्दीत सावनूर राज्याचा अधिकाधिक विस्तार झाला, अनेक शहरांना महत्त्व आले आणि शेतसारा वसुलीच्या कारभारात केलेल्या सुधारणांमुळे शेतकरी सुखी झाले, असे कळते. अलीखानाचे वर्णन, तो अत्यंत उदार, मिळते घेणारा व सज्जन होता, असे केले जाते. [सावनूर प्रदेश विजयनगर राज्याच्या आधिपत्याखाली असताना,

सारा आकारणीच्या प्रमाणित परिमाणाला ' रायरेखे ' किंवा ' होलमार ' असे म्हणत असत. एक होलमार म्हणजे चारपासून वीसपर्यंत कूरगी, तर एक कूरगी म्हणजे सुमारे चार एकर होत. सावनूर विजापूरच्या आदिलशाहीच्या स्वामित्वाखाली गेल्यावर, सारा आकारणीच्या या प्रमाणित परिमाणात थोडेफार बदल होऊन त्याला ' रकम ', तसेच ' असल ' किंवा तनखा असे संबोधण्यात येऊ लागले. अलीखानाने रकम आणि तनखा ही दोन्ही परिमाणे बदलून, आपल्या शेतीसुधारणांसाठी, विजयनगर राज्यातील मारचाच मूलभूत परिमाण म्हणून स्वीकार केला. त्याने सारा आकारणीसाठी सुधारित स्वरूपातील प्रमाणित परिमाण सुरू केले; या परिमाणात आधीच्या रायरेखे किंवा होलमारचा जसा समावेश होता, तसाच पुढील काळात होलमारमध्ये भर टाकण्यात आलेल्या इतर करांचाही समावेश होता. सारा आकारणीच्या या नवीन प्रमाणित परिमाणाला ' ऐनाती ' असे संबोधण्यात येऊ लागले.] त्याने पडजमीन एका मारला (मार = ३६ बिघे) एक शेर धान्य अशा महसुली दराने लागवडीसाठी देऊन जमीन खूप मोठ्या प्रमाणात नांगरटीखाली आणली. शेतकऱ्यांनीही या संधीचा फायदा घेऊन अधिकाधिक धान्य पिकविण्याचा प्रयत्न केला. अशा रीतीने राज्याची तिजोरी समृद्ध होत गेली, असे वर्णन आहे.

(७) यापुढील उताऱ्यात, दिवाण अलीखानाच्या नंतरच्या काही दिवाणांची नावे दिली आहेत. अलीखानाच्या मृत्यूची नक्की तारीख कोठेही दिलेली नाही. मुस्तफाखान हा लगेचचा वारस झाला. त्याने राज्योपयोगी काही सुधारणा केल्याचे नमूद केले आहे. तथापि शेवटी हातमखान याने त्याला राज्यावरून दूर केले. हातमखानाच्या दगाबाजीचे प्रायश्चित्त म्हणून त्याचा वध करण्यात आला. यानंतर दिवाणगिरीचे काम अनेकांनी केले, परंतु गिरिधरराव या स्वामिभक्त, हुशार व प्रामाणिक दिवाणाखेरीज इतर नावे नगण्य आहेत.

(८) आठव्या उताऱ्यात नबाब अब्दुल मजीदखान आणि बाळाजी बाजीराव पेशवे यांच्यात इ. १७४७ मध्ये झालेल्या तहाचा मूळ मजकूर दिलेला आहे. सुरुवातीस बाळाजी बाजीरावाचा वाटोळा शिक्का आणि शेवटी लेखनसीमा दर्शविली आहे. या तहातील मजकूर आणि ' तह व करारमदार ' या ग्रंथात पृ. ८६ ते ८८ वर दिलेला मजकूर यात साम्य आहे. या तहात आलेल्या काही स्थळांची नावे ' तह व करारमदार ' या पुस्तकात चुकीची छापली आहेत. उदा. बेळगावचे वाचन बोरगाव, नरेंद्रचे नेरंदर, कागिनेलीचे कोतिनेक, कुपेलूरचे कुदूळकेर, पेठचे देव, हांवसबावीचे बावीसबावी आणि कोणूरचे कानूर असे करून छापले आहे. या तहात आलेल्या महालांची यादी महत्त्वाची आहे, कारण इ. १७८७ च्या सुमारास जेव्हा सावनूरचे राज्य पेशव्यांकडे आले, तेव्हा हेच महाल त्यात होते व त्यांचा एक स्वतंत्र तालुका करून त्याची जबाबदारी पेशव्यांनी भास्कर सखदेवावर सोपविली होती.

(९) क्र. ९ च्या उताऱ्यात अब्दुल मजीदखानने मजीदपूर (हुबळी)

वसविल्याची माहिती मिळते. या शहराच्या पूर्वेस रु. ६४,००० खर्च करून त्याने मोतीतलाव नावाचे एक मोठे तळे बांधले, तसेच त्याने एक उद्यानही वसविले.

(१०) क्र. १० चा उताराही महत्त्वाचा आहे. त्यात पेशवा बाळाजी बाजीराव आणि नवाब अब्दुल हकीमखान यांच्यातील झालेल्या तहाचा मजकूर आला आहे. हा मजकूर ' तह व करारमदार ' यात पृ. ८८ ते ९३ वर आलेल्या मजकुराशी जुळणारा आहे. सर्व आकडेही तंतोतंत जुळतात. तथापि ' तह व करारमदार ' मध्ये, जे महाल पेशव्यांकडे आले त्यांची यादी तीन कलमांतून दिली आहे, तर ' दिलेरजंगी 'त तो दोनच कलमांतून दिली आहे. परंतु एकूण मजकूर तोच आहे. या तहावरही सुरुवातीस बाळाजी बाजीरावाचा वाटोळा शिक्का व शेवटी लेखनसीमा दर्शविली आहे. या तहान्वये पेशव्यांकडे रु. ८,६९,१३९–२–० एवढ्या उत्पन्नाचा प्रदेश व नवाबाकडे रु. ८,३०,०६८–१२–० एवढ्या उत्पन्नाचा प्रदेश ठेवावयाचा, असे ठरले. ('तह व करारमदार 'मध्ये, नवाबाच्या आकड्यात १२ आण्यांचा उल्लेख नाही, तसेच अनेक महालांच्या नावांचे वाचनही चुकीचे झाले आहे.)

(११) शेवटच्या अकराव्या उताऱ्यात नानासाहेब पेशवे व नबाब अब्दुल हकीमखान यांची सावनूर येथे तहाची कलमे पक्की केल्यानंतर जी भेट झाली त्याचे सविस्तर वर्णन आले आहे. एक विशेष उल्लेखनीय गोष्ट म्हणजे, या उताऱ्यात असे म्हटले आहे की, नानासाहेबांबरोबर गरोदर असलेल्या त्यांच्या पत्नी गोपिकाबाईही सावनूरला गेल्या होत्या आणि या भेटीच्या दिवशीच माधवराव यांचा सावनूर येथे जन्म झाला.

■ ■

Introductory

The present issue contains 21 documents, of which the first 11 are extracts from a rare lithographed manuscript on the Nawabs of Savanur preserved in the Bharata Itihasa Samshodhaka Mandala, and the remaining 10 are selected from the Karnataka Jamav of the Peshwa Daftar, now known as Pune Archives. The Savanur Nawabs, as mentioned already, ruled over their principality from c.1675 to 1787, and thereafter they remained as Jagirdars, first under the Peshwa Government and then under the British Government enjoying a pension or holding a small jagir in lieu of it until it was finally merged with India in 1948.

The lithographed manuscrpt mentioned above is in Modi and runs into 197 pages of foolscap paper.

The title given to the lithoscript is " Kitab Dalerjangi Nawab Mustatābamo Allā Alakāb Nawab Daler Khān Bāhādur Dalerjang Yanche Khānadānachā Ahawāl. " Thus it is a report or a chronicle on the history of the dynasty of Nawab Diler Khan Bahadur Dilerjang.

In the colophon of the Dilerjangi lithoscript the date of publication and other details are given as under : "

" धारवाड येथे सुपरिंटेंडेंट रिविन्यू सर्वे दक्षण मराठा कंत्री यांचे छापखान्यात मेहेरबान अब्दुल दलेलखां दलेलजंग बाहादुर यांनी दिल्हेले बुकावरून यांचेच निरोपाप्रमाणे छापिले सन १८६० इसवी."

Thus the lithographed book *Dilerjangi* was printed in 1860 at Dharwad in the printing press of the Superintendent of Revenue Survey, Southern Maratha Country, at the instance of Abdul Dilerkhan Dilerjang Bahadur, from a book given by himself. It is not clear from the above whether the " book " given by Abdul Diler Khan was a manuscript or a lithoscript or a printed book, and whether the " book " was written in Modi or Persian.

So far five copies of the work called *Dilerjangi* are known.*

(*1*) *The Savanur Palace Copy* :

This was a manuscrit written in the Marathi language and the Modi script running into about 250 pages of foolscap paper. On each page of this manuscript was stamped the seal of the Sawanur Nawab reading " Dilerjang Diler Bahadur. " In 1955 Prof. G. H. Khare had an occasion to examine it when it was brought to him by one Sri Pralhadrao Ritti, a resident of Savanur. It contained a narrative of the Savanur Nawabs from the beginning to A. D. 1860-65.

(*2*) *The Bombay Copy* : .

In 1943 or so some gentleman from Bombay showed a Urdu or Persian manuscript about the Nawabs of Savanur to Prof. G. H. Khare. More details about this copy are not available.

(3) *The Bombay University Copy* :

This is a printed copy of the *Dilerjangi* in Persian. Its title is *Tarikh-i-Dilerjangi*. It was printed in A. D. 1846 (A. H. 1262) probably in Bombay itself. It contains a genealogy of the Savanur Nawabs and the portraits of four Nawabs.

(*4*) *The Dharwad Copy* :

This seems to be a litho-printed copy of the Bombay University Persian book.

(*5*) *The BIS Mandala Copy* :

The lithograph copy of the *Dilerjangi* is preserved in the Bharata Itihasa Samshodhaka Mandala, Pune. It cannot be definitely said whether this is a Modi version of the Savanur Palace copy which was in Persian.

The author of the work is not known, but must have been a person closely associated with the Nawabs of Savanur,

* G. H. Khare, *Nivadak Lekh* (Pune, 1972), 175-176.

probably in the service of the Nawab having access to the documents and other official papers of the Savanur State. The author specifically says in the beginning that this chronicle is based on old papers and documents (जुने कागदपत्र व दस्ताऐवज). Most of the details given in the *Dilerjangi* are corroborated by other contemporary archival documents. The clauses of the Treaties concluded between the Peshwa and the Nawab in 1747 and 1756, given in this work are almost the same as those published by Mawjee in the *Taha va Kararmadar* (Treaties and Engagements), the originals of which were found in the Pune Archives. But in the latter the names of many villages are wrongly given. The work gives the details of the dates such as the day, the month and the year for many events including the accessions and deaths of a number of Nawabs and also the treaties and battles, and these dates are generally found to be correct when compared with other authentic sources. Hence the work seems to be reliable on the whole, except for accounts dealing with the personal matters of the Nawabs. The political and administrative details can be accepted as fairly reliable and authentic.

The text starts with the words " Bismillah-i-Rahiman-i-Rahim. " It gives in the the beginning the names of all the 21 predecessors of the founder Abdul Karim Khan. From Abdul Rauf Khan onwards, who was given the title of " Dilerjang " by Aurangzeb, we begin to get more details. An interesting feature of the work is that the matter in it is arranged under different heads, the headings being written in the Devanagari script but the text in Modi. The documents containing the treaties seem to have been reproduced as they were in the original including even the seals of the Peshwas (p. 18) and the Lekhana-sima (p. 21).

The excerpts from the *Dilerjangi* and the documents from the Peshwa Daftar given in this collection are complementary to one another. From the *Dilerjangi* the excerpts

are taken upto the reign of Abdul Hakim Khan who was pensioned off by the Peshwa, and from the second source come the documents relating to the period after Abdul Hakim Khan. Thus taken together these papers make one single whole.

(1) The first excerpt from the *Dilerjangi* introduces the lithographed work, and the photo copy of the first page, whose transcription in Devanagari is given in the corresponding excerpt, includes the names of the first five members of the family, viz. Abdul Karim Khan, Mujahid Khan, Abu Bakr Khan, Kalandar Khan and Mustafa Khan.

(2) The second excerpt introduces two other members, the 19th and 20th, of the family, Nawab Abdul Hasan Khan and Nawab Ragati Bahlol Khan. The former served under Akbar, the Mughal emperor, as Diwan and the latter, his son, left Shahajahanabad, came to the south and took service under Ali Adil Shah II of Bijapur from whom, as noted earlier, he received a small jagir of Nanded–Basawant.

(3) Fro.n the third excerpt we know that Ragati Bahlol Khan's grandson Abdul Karim Khan, rose to the position of Wazir (in 1675) in the court of Bijapur, established his domination in Karnatak, and founded the principality of Savanur by receiving the jagir of Bankapur containing 22 Mahals.

(4–5) The next two excerpts show how Abdul Rauf Khan, son and successor of Abdul Karim Khan, established matrimonial relations with the royal family of Bijapur, and became so important in the court of Bijapur that when Bijapur was besieged by Aurangzeb, Sikandar Adil Shah despatched Abdul Rauf Khan for talks with the Mughal emperor. He then succeeded in bringing about a meeting of Aurangzeb and Sikandar Adil Shah when the fort of Bijapur was surrendered to the Mughal emperor. Highly pleased with the services of Rauf Khan, Aurangzeb conferred on him the title

of "Diler Khan Bahadur Diler Jang" together with a mansab of 7000 *zat* and 6000 *swar*, and a jagir of Kille Sarkar Bankapur with 22 Mahals, Sarkar Azamnagar (Belgaum) and Sarkar Torgal in 1686. The principality of Abdul Rauf yielded a revenue of about 24 lakh rupees. A number of Zamindars and Mansabdars were under the rule of the Nawab. Such were the Zamindars of Kittur, Havnur, Shirhatti, Navalgund, Jalihal, Kaujalgi, Old Hubli, Mulgund, Dambal, Konnur and Gadag. The Nawab used to get tributes from these Zamindars.

(6) The next excrpt introduces Nawab Abdul Majid Khan, the greatest of the Savanur Nawabs, and his illustrious Diwan Ali Khan, the Savanur counterpart of Malik Ambar and Todarmal. During the reign of this Nawab the Savanur principality reached its farthest extent, many urban centres rose to a position of importance, and his Diwan Ali Khan introduced reforms in the agrarian field, systematising the land revenue administration which made the peasants happy and contented. Ali Khan is described as being very generous, considerate and good.

[The standard assessment fixed in the Savanur region when under Vijayanagara was known *as rayarekhe* or *holamār*. A *holamār* consisted of *kurgis* ranging from four to twenty, and each *kurgi* was equal to about four acres. Under Bijapur this standard assessment was called, with some modifications, the *rakam*, and also the *asl* or *tankha*. Ali Khan adopted the Vijayanagara *mar* itself as the basic unit for his agrarian reforms, changing both the *rakam* and *tankha*. He now introduced a revised standard assessment including the earlier *rayarekhe* or *holamar* and also some of the cesses added later on to the *holamar*. The new standard assessment was styled the *ainati*.]

The waste lands were brought under cultivation by leasing them out to the peasants on payment of the land

revenue in kind at the rate of one *ser* of corn per *mar*. A *mar* was equal to 36 bighas. Elated by this concession the people tilled these lands by taking pains in improving the quality of the land, with the result that these lands began to yield more and more revenue swelling the exchequer of the Nawab.

(7) A few names of the successors of Diwan Ali Khan are found in the next excerpt. The exact date of the death of Ali Khan is not given. His immediate successor was Mustafa Khan, who became known for his loyalty and considerate measures. In the end, however, he was ousted by Hatam Khan, who was later executed for his treachery. After him many others held this office, but they were not important until we come to Giridharrao Diwan who proved to be an honest, intelligent and loyal Diwan.

(8) Excerpt No. 8 is important, for it gives the text of the treaty made between Nawab Abdul Majid Khan and Peshwa Balaji Bajirao in 1747, bearing the round seal of Balaji Bajirao in the beginning and that of 'Lekhana-sima' at the end. The text of the treaty given here is similar to the one given in the *Taha va Kararmadar* (pp. 86–88).

The names of some Mahals given in the *Taha va Karavmadar* are not correctly transcribed from the original. For example, वेळगाव is wrongly transcribed sa बोरगांव, नरेंद्र as नेरंदर, कागिनेली, as कोतीनेक, कुपेलूर as कुदूळकेर, पेठ as देव, हावसबावी as बावीसबावी, कोणूर as कानूर. The list of the Mahals is important for us, because when the Peshwa completely took over the Savanur principality in 1787 or so, it included only these Mahals, and these were constituted into a Taluka keeping it under the charge of Bhaskar Sakhdev. The details of these Mahals, their revenue etc. are given in the documents selected from the Peshwa Daftar.

(9) Excerpt No. 9 gives some details of how Abdul Majid Khan established the town of Majidpur, which came

to be known as Hubli. Then to the east of the town he built a big tank at a cost of 64 thousand rupees and called it Moti-Talav or the Pearl-Tank as the water in it was clear and tasty, He also laid out a garden to its east.

(10) This is another important excerpt giving as it does the full text of the treaty concluded between the Peshwa Balaji Bajirao and Nawab Abdul Hakim Khan. Again this is largely true to the original, as can be made out on its comparison with the document given in the *Taha va Kararmadar* (pp. 88–93). The figures given for the various amounts are surprisingly correct even to fractions, but in some places they are given differently in the *Dilerjangi*. The clauses relating to the Mahals surrendered to the Peshwa are 3 in number in the *Taha va Kararmadar*, but only 2 in the *Dilerjangi*. The contents of all the 3 clauses, however, are covered in these two clauses only. This document also bears the seal of Balaji Bajirao in the beginning and that of "Lekhanasima" at the end. The territories surrendered to the Peshwa were of the value of Rs. 8,69,139-2-0 while the Mahals left with the Nawab were rated at Rs. 8,30,0686-12-0*

(11) The last excerpt gives a graphic description of the meeting of Peshwa Nana Saheb with Nawab Abdul Hakim Khan at Savanur after the terms of the treaty were finalised. Interestingly enough, the excerpt says that Gopikabai who had accompanied her husband Nana Saheb to Savanur was pregnant and gave birth to Madhavrao at Savanur on the day of the meeting itself.

■ ■ ■

* In the *Taha va Kararmadar*, 12 annas are omitted. Again the names of various Mahals are listed indiscriminately without order, while in the *Dilerjangi* they are given very systematically.

दिलेरजंगीतील उतारे

– १ –

दिलेरजंगीतील प्रारंभीचा मजकूर

बिशिमिल्लाई रहिमानिरहीं

किताब

दलेरजंगि नवाब मुस्तताबमो अल्ला अलकाब नवाब दलेरखां बाहादुर दलेरजंग यांचे खानदानचा अहवाल*

नवाब दलेरखां बाहादूर दलेरजंग हाकम वलदे सवनूर यांचे घराण्याचा अहवाल असा आहे कीं अबदुल करीम खां याणे बाहादुरापासून नवाब दलेरखां दलेरजंग बाहादूरपर्यंत बतीस तप (पट) होतात. जुने कागदपत्र व दस्ताऐवज पाहून दरियाप्त करण्यात असें कळु आलें कीं मलक अबदुल करम खां हे हिंदुस्थानचे राहाणार होते आणि दिली प्रांताजवळ असलेले जवरासा भवरासा गांव त्यांचे खर्चाकरिता जाहागीर होती. ती सत्रा पिढ्यापर्यंत बाहाल होती. त्याचा तपसील असा कीं अबदुल करीम खां बाहादूर यांचा लेक मुजाहीद खां बाहादूर हे त्यांचे जाहागिरीवर मोकरर जाहाले. त्यांचा लेक मलक आबबकर खां बाहादूर हे व यांचा लेक मलक कलंदर खां बाहादूर व यांचा लेक मलक मुस्ता [फ खां बाहादूर]. (पृ. १)

– २ –

आदिलशाहीच्या सेवेत सावनूर नवाबांचे पूर्वज

नवाब अबदुल हसन खां बाहादूर याणी जल्लालुदीन ममद अकबर बादषाहा गाजी यांचे हुकुमतींत दिवाणगिरीचे कामावर सरफराज होऊन दौलतीचे काम चालवीत होते. त्याजवर त्याचा लेक नवाब रगटी बहलोल खां बाहादूर याणी आपले बापाचे जाग्यावर कायम असून दौलतीचे काम करीत होते. नवाब बहलोल खां बाहादूर याणी रगटोचे नाव प्रसिद्ध होण्यास कारण असे दिसू आले की त्या सीमाप्रांत येक फकीर मोटा तपश्वी राहात होता. बहुतेक लोक त्या फकीरापासी जाऊन शेवा करीत होते. नवाब बहलोल खां याणीही त्या फकीर साहेबांची शेवा करीत होते. तेंव्हा त्या फकीर साहेबानी बाहालोल खां यांस रगटी बाहालोल म्हणून बोलू लागल्यावरून तेच नाव प्रसिद्ध जाहाले. षाहाज्याहा बादषाहा याचे हुकुमतीत दौल-

तीचे नवाब मौसूफाचे व कितीयेक वजीर लोकांचे नाईतीफाकी होणेकडून नवाब मौसूफ याणी उदास होऊन षाहाज्याहानाबाद सोडून विज्यापुरास आले. अली अदलषाहा बादषाहा विज्यापुर याणी नवाब मौसूफाचे सुज्यात व जवामर्दी व हुशारी व अकलवंदीची तारीफ ऐकून मोठे पराक्रमी बुधीवान समजून असा मनुष्य आपले रियासतींत राहाण्याची गनीमत समजून इच्छापूर्वक बोलाऊन मोठे इजत व मर्यादा करून भेट घेतली व फार सुलूक केल्यावर त्याचे खर्चाबदल नांदेड बसंत जाहागीर दिल्ही. नवाब रगटी बाहालोल खां बाहादूर याणी विज्यापुरात येक पुरास आपले नाव ठेऊन आबादी करून राहिले. आज परियंत बाहालोलपुरा म्हणोन विज्यापुरचे शहरात प्रसिद्ध आहे. जेंव्हा ते स्वर्गस्थ जाहाले तेंव्हा त्याच पुरात निक्षेप करून कबरही बांधविले. (पृ. २-३)

– ३ –

सावनूर संस्थानची सुरुवात

कितेक दिवसानंतर आपले दैवाचे बळाने दक्षणचे वजीरीचे काम मिळून कर्नाटक परियंत हुकूमत केली. सिकंदर अदलषाहा बादषाहा विज्यापुर यांचे वेली कितेक जमीदार व पाळेगार बादषाहाची तावेदारी न करिता भागी जाहले. तेणेकडून कर्नाटक मुलकांत फार बंडाई व षरारत सुरु जाहाली. सबब मुलकाची पायमाली व रयत लोकाची खराबी होऊ लागल्यावरून बादषाहा याणी नवाब अबदुल करीम खां यास जाहागीर बंकापूरचे बावीस माहालाची सनद देऊन सरफराज करून कर्नाटकचे बंदोबस्तीकरिता तैनातीचा ठराव केला. (पृ. ३-४)

– ४ –

विजापूरकरांशी विवाहसंबंध

अबदुल रौफ खां यानी आपले बापाचे मनसूब्यावर कायम होते ते वेली विज्यापुर बादषाहाची लेक आपल्यास निश्चय करून मोठे समारंभाने लग्न करून घेतले. वजीर याणी आपल्या लेकीस बागलकोट जाहागीर इनाम करून दिल्ही होती. (पृ. ४)

– ५ –

सावनूरवर मुघलांचे आधिपत्य

अबदुल रौफ खां बाहादूर याणी आलमगीर बादषाहा यांचे हुजूरास जाऊन सिकंदर अदलषा यांजकडुन सल्हयाचा पैगाम करून सिकंदर अदलषाहा व अलमगीर बादषाहा यांची भेट करऊन सिकामोहोर व किल्याची कीली अलमगीर बादषाहा यांचे हुजुरात सुपुर्द केली तेव्हा अलमगीर बादषाहा याणीं मोठे संतोष होऊन अबदुल रौफ खा बाहादूर यांचा फर्जंद अबदुल करीम खां बाहादुर यांची अकल व हुशारीवर

६. अब्दुल मजीदखान

७. अब्दुल हकीमखान

आफरीन करून नवाब अबदुल रौफ खां यांस दलेरखां बाहादुर दलेरजंगीचा किताब देऊन हाफ्त हजारीचा मनसुबा व साहा हजार स्वार जिल्हेदारी फौजदारी व मोहीमरातब इनायत करून किले सरकार बंकापुर बावीस माहाल व सरकार अजमनगर व सरकार तोरगल येणेप्रमाणे जाहागीर देऊन सरफराज फर्माविली. ती तारीख ४ माहे जिलकाद सन १०९७ हिजरी तेंव्हा अबदुल रौफ खां दलेरजंग बाहादुर याणी किले बंकापुरास येऊन तमाम राहाणारास आपले ताबेदारींत घेऊन नेकनामी व आलमपरवरी करून महशूर जाहाले. नवाब मौसूफ यांचे ताब्याचा मुलुक अजमासे चोवीस लाख रुपये वसुलीचा होता. त्यासिवाय जमीदार मनसुबदार या दौलतीचे हुकमतीत होते. त्याचा तपसील जमीदार कितूर व हावनूर व सिरटी व नवलगुंद व ज्यालीहाळ व कौजलगी व जुने हुबली व मुळगुंद व डंबळ व कोणूर व गदग या सर्वत्रांकडून खंडणी घेऊन आपले रियासतीचे काम मोठे जरबेने चालवीत होते आणि मुलकाची व रयत लोकांची आबादानी करवीत होते. (पृ. ५–६)

– ६ –

शेतकी–सुधारणा

नवाब अबदुल मजीद खां बाहादुर याणीं आल्या दौलतीचा कारभार चालविण्याची व अली खां दिवाण यांची हकीकत*

नवाब अबदुल मजीद खां बाहादुर दलेरजंग याणीं आपले नौकर लोकांची अकल व हुशारी पाहून परीक्षा करून त्या त्या कामावर मोकरर करून ठेविले. अली खां दिवाण याणी आपले वडीलोपार्जित दिवाणगिरीचें काम पाहात होतें. सा त्याचे कामावर ठेविले. दिवाण मजकूर मोठे दिलदार व बहुत किफायत करणार व मोठे खैर खां होते. यांचा वृत्तांत थोडक्यात लिहिला आहे. सूज्ञ लोक येवढ्यावरूनच समजतील– पड जमीन येक शेर केण्यास किंवा येक शेर दाण्यास रयत लोकास देऊन कण्णी केली तेणेंकडून रयत लोक फार संतोष होऊन पडजमिनीस मेहेनत करून बहुत आकार होण्याजोगी केली. तेणेकडून पुष्कल ऐवज नवाब साहेब यांचे जामदारखान्यात जमा केला. जोपरियंत ते जिवंत होते तो परियंत याचप्रमाणे खैरखोही करून राहिले. (पृ. १०–११)

– ७ –

अलीखान व त्यानंतरचे दिवाण

कितीयेक दिवसानंतर अली खां दिवाण हे देवाधीन जाहल्यावरून त्यांचे स्मरणार्थ पुष्कल पैसा खर्च करून येक मसीद व येक हौद व विहीर बांधविली. ती

आज परियंत आहे व त्यांचे कबरही आहे. अली खां दिवाण मेल्यावर मुस्तफा खां दिवाणगिरीचे हुद्यावर मोकरर होऊन बहुत विश्वासाने व किफायतीने मोठे प्रसिद्ध जाहले. कितीयेक दिवसानंतर हातमखां म्हणार येऊन मुस्तफा खां यांजवर खोटे तुफान घेऊन दिवाणगिरीचे कामांतून काढून त्या जाग्यावर आपण कायम जाहाले. शेवटी मोठा गर्व उत्पन्न जाहाला. या कारणानें त्याणें नमकहरामपणा केल्याची खबर नवाब साहेब यांस समजल्यावरून त्याजला जिवानिसी मारून टाकिले. या दौलतीत बहुत लोक दिवाणगिरी करून सरफराज जाहाले. परंतु गिरधरराव दिवाण बहुत विश्वासुक व बुध्धिवान शेवातत्पर होता. यास्तव याजला मोतमीद दौलत म्हणोन अलकाब देऊन सरफराज केले होते. (पृ. १३–१४)

– ८ –

सावनूर-पेशवे तह, इ. १७४७

नवाब अबदुल मजीद खा बाहादुर दलेरजंग व श्रीमंत बाळाजी बाजीराव पंतप्रधान यांचा तहनामा जाहल्याचा मजकूर*

श्री

राजा शाहु नरप
ती हर्ष निधान
बाळाजी बाजी
राव प्रधान

तहनामा सरकार राजश्री पंडित प्रधान सुरु सन सबा आर्बैन मया व अलफ अमारत मर्तबान नवाब अबदुल मजीद खां यांचे तालुक्याची कलमे करार केली बि॥

सरकार बंकापूर माहाल.

१ पो॥ कुंदगोळ
१ पो॥ कारडगी कमतराण
१ पो॥ मिश्रीकोट
१ समत कलघटगी
१ समत बंमीगटी
१ समत तडस
१ समत केरुर ब्रु॥
१ समत निडसिंगी
१ समत सिगांव
१ परगणे हानगल
१ परगणे बंकापूर वगैरे
१ पो॥ तिळवली
१ पो॥ आडूर
१ कुपेलूर वगैरे

१ समत केरुर खु॥	१ समत मासूर
१ समत कोड	१ पेठ कसब हांवेरी
१ समत कागिनेली	१ पेठ हांवसभावी
१ राणेबेंनूर	१ देहात किले अैरणी
—	—
११	११

येकूण बावीस माहाल सरकार एक

किता तालुके

१ परगणे बागलकोट बीळगी	१ परगणे पाछापूर	१ पो गोकाक
१ पो॥ अजमनगर बेळगांव शाहापूर	१ पो संपगाव कितूर	१ तालुके बेटगरी
१ का॥ तेगूर तडकोड	१ कसबे नरेंद्र	१ का॥ अमीनभावी
१ हिसार धारवाड	१ हिसार हलेहाळ	१ का॥ येकुंडी
१ पो॥ लक्ष्मेश्वर	१ पो॥ नवलगुंद	१ पो॥ गदग
१ पो॥ ज्यालीहाळ बदामी	१ पो॥ गुतल वगैरे	१ पो॥ रटीहली
१ पो॥ मुलगुंद	१ का॥ अंणीगेरी	१ का॥ज्याडरहेबली
१ पो॥ रायरहुबली	१ का॥ देवरहुबली कलमे	१ रावमुगुद
१ हिसार हरीहर	१ सूळब्याहटी	१ पो॥ केरूर सलाबतखान
१ परगणे अनवाल	१ पो॥ घनदुर्ग	१ पो॥ लोकापूर
१ पो॥ यादवाड	१ पो॥ बंनूर	१ पो॥ कडकोड
१ पो॥ मुरगोड	१ पो॥ सतीगेरी	१ तो॥ कोणूर वगैरे
—	—	—
१२	१२	१२

येकूण छतीस

येकूण सरकार बंकापूर व तोरगल व आजमनगर तीनी सरकार आमारतप॰नाचा तालुका असेल त्यास माहाराजाकडील फौजेचा आजार लागणार नाही.

१ अमारतपनाचे तालुक्यावर कसाला पडून मुलुक पायमाल जाहला आहे. सबब अमारतपनाचे येकला सावर नजर देऊन हरयेकविसीं साबीत केले जाईल. कलम.

१ अमारतपनाचा दुषमान तो इज्यानीबाचा दुषमान व आमारतपनाचे दोस्त ते इज्यानिबाचे दोस्त याच वजवेने इज्यानिबा दोस्त व दुषमान असेल तो अमारतपनाचे दिलात जाणोन आमलात आणावा. कलम.

१ बापूजी नाईक कर्नाटक प्रांतात आलातर अमारतपनाचे तालुक्यातून जावे. मुलकास अजार न द्यावा जरी मुलकास तसदी देतील तर त्यास नतीजा देऊन आहयानन [आपाजी] नाईक मजकूर मुलकास अजार देतील आणि इज्यानिबाची फौज इकडे येऊन त्याचा बंदोबस्त न होईल तर तह सहजच राहिला. कलम.

१ माहाराजाकडील फौज दक्षणेकडे आल्यास अमारतपनाचे तालुक्यास इजा देणार नाही. जर तसदी देऊन पायमाली केले तर तहत पायमाली वजा केली जाईल तफावत होणार नाही. कलम.

१ ज्यानोबैनचा येकलास बुजुर्गापासून चालत आला आहे. तो दिन बदिनचा दोहायत चालला जाईल. कलम.

१ साल मजकुरापासून साल दरसाल पाऊण लाख रुपये आमारतपनानी आपले तालुक्याचे द्यावयाचे कबूल केले ते जाहीरात आणू नये व आमारतपनानेही जाहीरात न आणावे व सदरहू रुपये आम्ही संभाजी माहाराज यांस देणार नाहीं कदांचीत आलम आफवा ऐकून संभाजी महाराज साताऱ्यास येऊन सदरहू रुपये आपलेकडे करून घेतील तर तुमचा तहनामा तुम्हास फिरून दिल्हा जाईल. व इज्यानीबाचा तहनामा आमारतपनानी द्यावा. कलम.

१ इज्यानीबाकडील फौज सोंदा व बिदनूर प्रांत तुंगभद्रेच्या पलीकडे जाता येता आमारतपनाचे तालुक्यास उपद्रव देणार नाही. ताकीद करून मुलकाचा बचाव करून जात येत असे केलें जाईल. कलम

१ संभाजी महाराज यांजकडील अमल करार बमोजीब पावल्यास त्याजकडील अजार लागणार नाही. दिनबदिन येकलासाची तरकी होय असे केले जाईल. कलम.

१ आपाजी नाईक वगैरेचा पक्षपात इज्यानीबा करणार नाहीं.

येकूण नऊ कलमे करार केला असे तर तर्फेने अमलात आणावा. तफावत न करावी. रा तारीख छ ७ राकर.

ले

खनस

भा

(पृ. १८-२१)

– ९ –

मजीदपूरची स्थापना

मजीदपूर उर्फ हुवली याची आबादी केल्याचा मजकूर (फार करून धणी लोकाची रीत आपआपले हुकुमतीत येक नवी वस्ती तयार करवावी त्याचप्रमाणे) नवाब अबदुल मजीद खा बाहादूर दलेरजंग यांचे मनात येक वस्ती भरविण्याची आली. याजकरितां मोठमोठी घरें व दोनी बाजूस दुकाने बाजार भरविण्याचा याप्रमाणें आपल्या हाताने नकाशा काहडून सुमुहूर्त समय पाहून झेंडा उभा केला आणि कौल दील्हा. बहुत पैका दुकान वगैरे तयार करण्यास्तव देऊन गांव वसीवला त्याचे नाव मजीदपूर म्हणोन ठेविले. नंतर हर येक उदमी व वाणी सावकार वगैरे लोक यऊन आपआपले घर व दुकान बांधून घेऊन राहिले. धण्याचे पुण्याईकडून आज परियंत मजीदपूरची आबादी दिवसेदिवस वाढत आहे आणी त्यात राहाणारे सावकार लोक मुलकावर हुंडया चालवितात– मोती तलावाचा व थोरल्या आंब्याचे झाडाचा अहवाल– नवाब अबदुल मजीद खां बाहादूर दलेरजंग यांणी शहरचे पूर्वेकडून येक तलाव लांब व रुंद खोल बांधून तयार करविला. त्याजबदल ६४००० चौसष्ट हजार रुपये खर्च जाहले. त्यातले पाणी फार गोड आणी स्वछ असते. सबब त्याचे नाव मोती तलाव म्हणोन ठेविले. शहरात राहाणार सर्वत्र लोक त्या तळयाचे पाणी खर्च करून फार संतोषाने राहात आहेत व तळयाखाली दक्षणेकडे नवा बाग तयार करविला व तळयाचे बांदावर कोडीनजीक येक आंब्याचे झाड आहे त्याजवर फार मोठे आंबे होतात व चांगले गोड असतात. त्याचे बी अगदी लहान असून आत भोंगा असतो. आंबे फार मोठे वजनदार असल्याकारणाने झाडाची ढाली भार धरवत नाही. सबब आंब्यास सीके बांधीत आहेत या निमित्यान वर चढू नये म्हणोन. (पृ. २३–२४)

– १० –

सावनूर – पेशवे तह, इ. १७५६

तहनामा सुरु सन खमसैन मया व अलफसाली ठराव जाहला तो खाली लिहिल्याप्रमाणे–

राजा शाहु नरपती हर्ष निधान बाळाजी बाजीराव प्रधान.

तहनामा सरकार राजश्री पंतप्रधान सुरु सन सीत खमसैन मया अलफ अमारत मरतबात अबदुल हकीम खां याजपासून मुलुक सरकारात घेतला व त्याजकडे मुलुक राहिला त्यास दुतर्फा तह होऊन दारमदार ठरला त्याजबद्दल कलमे

सरकार तर्फेची कलमबंदी

माहाल कसवे गांव सरकारात दिल्याचा तपसील

सरकार बंकापूर

	होन	रुपये		होन	रुपये
पो। कुंदगोळ	२२०००	७७०००	समत कलघटगी	६०००	२१०००
पो। रायरहुबली	६५००	२२७५०	बंमीगटी सुधा नेली हरवी	१५००	५२५०
पेठ मजीदपूर	११८३	४१४०॥	पो। गदग	०	५२०००
पो। मिश्रीकोट	१६०००	५६०००	सरदेशगत धारवाड	३००	१०५०
समत तडस	६०००	२१०००	पो। लक्ष्मेश्वर	०	७००००
आडवी सोमापूर	३२०	११२०	सरवाड सरदेशगत	९६१॥=	३३६६
तो। तडस			पो। हुबली		

U

सरकार तोरगल

	होन	रुपये		होन	रुपये
पो। मुळगुंद	८८००	३४८००	तो। कोणूर	०	३०००
तपसील होन रुपये कसबे बा। शाहूपटी ० ४००० हेबसूर वगैर ६००० २१००० देहाय यरगुपा २८०० ९८०० ८८०० ३४८००			तो। येकोंडी	०	३०००
			तो। असुंडी सुध्धा करीकटे	०	४०००
			किल्ला हूली	०	३०००
			कसबा देवर हुबली	८००	२८००
कसबा ब्याहटी	८०००	२८०००	पो। बागलकोट सुाावीलगी	०	१५४०००
उपिन बेटगरी	०	२२५००	मतीगटी सुधा कटकेरी	०	९४००
कसबा अमीनभावी	०	१५०००	तलवाई वगैर ज्याडरहेबली	०	१००००
तो। तडकोड	०	१५०००	तो। नरेंद्र	०	३०००
तो। सिरोल	०	१२५०	तो। तेगूर	०	१२००
कसबा कोलीवाड	२५००	८७५०	पो। नवलगुंद	०	२५५५०
सतीगेरी व मुरगोड	०	४०००	लंग	०	०

U

सरकार अजमनगर—

पो। गोकाक	०	४००००	पो पादशापूर	०	२५०००
पो। संपगाव	०	४३०००	पो अजमनगर	०	३३०००

येकूण होन ८०८६४॥= रुपये ८२३९२६॥

येकूण परगणे व कसबे व गांवठाणासहित आकार आठ लक्ष तेवीस हजार नऊशे साडेसवीस रुपये.

किता किला जाहागीर सुध्धां रुपये

२५००० रायेर हुबली किलेदार ६२१२॥= किला केरूर सुध्धा परगणा

१४००० कसबा बेलगांव सुध्धां किला व तालुका ० लंग

U

येकूण ४५२१२॥= रुपये

येकूण पंचेचालीस हजार दोनशे साडेबारा चवलरास येणे प्रमाणे कलम

किता कलम – साल मजकूरी सरकारची खंडणी अकरा लक्ष रुपये केली त्यापैकी काही रोख व काही माल घेतला बाकी तीन लक्ष राहिली त्यास बंकापूर किला राजश्री मल्हारजी होळकर यांजकडे गाहाण ठेऊन साहा महीने मुदतीची निशा दिल्ही. सदरहू रुपये साहा महिन्यात न दिल्हे तर किला फिरून देणार नाही। सरकारात घेतला जाईल. कलम.

U

येकूण दोन कलमे रास

अबदुल हकीम खां यांजकडील कलमे

माहाल व ठाणी व कसबगांव बीतपसील

सरकार बंकापूर परगणा —

	होन	रुपये		होन	रुपये
समत कारडगी	७००००	२४५०००	समत केरूर बुजरुख	४०००	१४०००
समत निडसिंगी	४५००	१५७५०	समत तिलवली	६०००	२१०००
पो। हानगल	१७०००	५९५००	परगणे राणेबेंनूर	१६०००	५६०००
हिसार मासूर	६०००	२१०००	समत कागिनेली	१८०००	६३०००
समत केरूर खुर्द	४५००	१५७५०	नरेगल व ठाणे		
परगणे गुतल	१२२५८॥	४२९०४॥।	आडूर	१७९५५॥।	६२४४५
पेठ हांवेरी	६०००	२१०००	पो सिगांव	६०००	२१०००
कुपेलूर	३५००	१२२५०	कसबा बंकापूर	३४००	११९००
पेठ हांवसभावी	९७१	३३९८॥	समत कोड	६०००	२१०००
हलगेरी	२२१६॥	७७५८	औरणी	३२००	११२००

	होन	रुपये
गंग्यालूर	३८२	१३३७
गोवनकोप परगणे		
रायरहुबलीसरकार		
तोरगल	२५०	८७५
कसबा इंगलहली	२०००	७०००
मौजे हंचिनहाळ	१५००	५२५०
कलूर बेरीज		
होन २५० ये	०	२७५
कुण रुपये ८७५ पौ		
नागनूर	२५०	८७५
दोडवाड पो		
संपगाव सरकार		
अजमनगर	०	१२००

	होन	रुपये
नसवी	४०३	१४१०॥
गुंडूरबा	१२६८॥=	४४४०
पो अणीगेरी	०	४५०००
किले परसगड		
देखीलगांव	०	६६५०
तपसील		
मोरब पो गांव		
	होन	रुपये
सिरकोळ	७००	२४५०
सूल	१२००	४२००
	१९००	६६५०
सोंदा	०	२३००

येकुण होन	रुपये
२१५४५५॥	८३००६८॥।

येकुण माहाल व ठाणी व कसबे व गांव याचा आकार आठ लक्ष तीस हजार पावणे यकुणोहातर रुपये रास

किता कलमे—

१ नवाब सलाबतजंग यांजकडील उपसर्ग तुम्हास लागू देणार नाही. पूर्ववत प्रमाणे चालवितील. तुम्ही त्याप्रमाणेच चालावे. कलम १

१ जाहागीरदार कदीम आहेत. त्यांजकडे चालवावयाचे ते. रुपये
२०८०० आजीज मिया
५००० आहमदखा वलद अलीखां
२५८००

१ पो रटीहली जाहागीर किलेदाराकडे बेरीज तनखा रुपये येकुणीस हजार १९००० तुम्हाकडे चालावे. कलम.

१ तुम्हाकडे वाटणीस मुलुक आला त्यास सरकार तर्फेने काही उपसर्ग लागणार नाही. सदरहू मुलकास दरसाल खंडणीचा तगादा लागणार नाही. कलम.

१ जाहागीर किला बंकापूर बादषाही किलेदार याजकडे जाहागीर तनखा रुपये ११००० अकरा हजार रुपये चालवावे. कलम.

येकूण पंचवीस हजार आठशे रुपये यास गांवगंना

१४००० का। मोरब	३५०० सिरूर
३५०० कालवाड	४२०० गुमगोल
६०० कलूर होन	२५० येकूण रुपये ८७५ पैकी बेरीज

येकूण २५८०० रुपये

येकूण पंचवीस हजार आठशे रुपये रास येणे प्रमाणे चालवावे. कलम.

U

यकुण पाच कलमे रास

येणेप्रमाणे सरकारची व त्यांची मिळोन कलमे ९. त्यापैकी सरकारची कलमे तीन. त्यात मुलूक व गांवठाणी, परगणे, किले याची अैन बेरीज आट लक्ष तेवीस हजार नऊशे साडेसवीस रुपयेचे कलम येक व याशिवाय दोन कलमे यकूण कलमे ३ व त्यांज कडील साहा कलमे त्यांत गांवठाणी परगणे कसब याची बेरीज आठ लक्ष तीस हजार पावणे यकुणोहातर रुपयेचे कलम येक व यासिवाय कलमे पांच येकुण साहा कलमे याप्रमाणे सरकारातून तह करून दील्हा असे. याप्रमाणे चालेल, जाणिजे छ ५ माहे साबान आज्ञाप्रमाणे असल तहनामा हजरत साहेबांनीं खास कलमदानात ठेविले व तारीख छ ५ माहे जिल्हेज सन ११७० हिजरी रुजूपुर्ते हस्ताक्षर पंडित प्रधान.

लेख

न सभा

(पृ. २६-३१)

– ११ –

सावनूर येथे माधवराव पेशवे यांचा जन्म

चवथा अवरंग आपसेत नवाब अबदुल हकीम खां बाहादुर दलेरजंग व पंतप्रधान यांचे भेटीचा मजकूर*

तहनामा ठराव जाहल्यावर आपशेत भेटण्याची तजवीज करून नानासाहेब पेशवे याणी नवाब अवदुल हकीम खां साहेब बहादूर दलेरजंग यांचे भेटीस नानासाहेब यांची स्वारी निघाली. मोटे समारंभाने रात्रीची वेळ सबब दोन कोश परियंत मशाली लाविल्या होत्या व दारू चंद्रजोती लाविल्या होत्या जसे कीं रात्र दिवसाचा भेद न दिसावा. ज्यावेली नानासाहेबांची स्वारी जवळ येताच नवाबसाहेब याणी पुढे जाऊन मोटे संतोषाने भेट घेतली आणि उभयतानी येकच गादीवर बसून स्नेहाच्या गोष्टी बोलून गेले ब नानासाहेब याणी पंधरा हात बनाथाची व मखमलीची जर दोजी भरजरी कलाबुत घातलेली सहीत व सोने रुप्याच्या घांटी हतीच्या गळयातील

सहीत नवाब साहेबांचे खिजमतीत दील्ह्या. नवाबसाहेब याणी त्याचे बदली सात हती सामान जरदोजी कलाबदुसुध्दां तयार करऊन नानासाहेब यांस पाठविलें. नंतर हरदोकडून नौकर मुछदी लोकानी इनाम वस्त्र पात्र घेऊन निरोप घेतला. लोक म्हणतात कीं नानासाहेब यांची बाईको गोपिकाबाई गरोदर होती. ती त्याच दिवसी प्रसूत जाहाली. पुत्रोछाह जाहला. तेणेकडून नानासाहेब परम संतोष होऊन बहुतेकास इनाम दिल्हे. पुत्राचे नाव माधवराव ठेविले. बाल बालंतिणीस सवणुरात ठेऊन आपण खुद फौजसुद्धां निघोन गेले. नवाबसाहेबानी बाळंतिणीचे व मुलांचे चांगल्या रीतीने संवरक्षण करून कांही दिवसानंतर त्यांस उंची वस्त्रपात्र देऊन व मुलाचे अंगावर जवाहीर व मोत्याचे दागिने ठेऊन बरोबर लोक वगैर देऊन पुण्यास रवाना केले. या कारणाने माधवराव याणी नवाबसाहेब यांस मामा म्हणत होते. याप्रमाणे परस्परामध्यें दोस्ती बहुत दिवस राहिली. (पृ. ३१-३२)

■ ■ ■

विभाग २

पुणे अभिलेखागारातील सावनूरविषयक निवडक कागदपत्रे

Section 2

Selected documents relating to Savanur, available in Pune Archives

प्रास्ताविक

(अ) कागदपत्रांचे प्रकार

या अंकात समाविष्ट केलेली कागदपत्रे पाच प्रकारची आहेत : ताळेबंद, वहिवाट, यादी, देहझाडा व जावता. ही सर्व कागदपत्रे सामाजिक, आर्थिक व सांस्कृतिक इतिहासाच्या अभ्यासकांना उपयोगी ठरणारी आहेत.

ताळेबंद तीन प्रकारचे असत– वार्षिक, मासिक व इजमाइली. साधारणपणे ताळेबंद हा वार्षिक असावयाचा. त्यात वार्षिक जमाखर्च सविस्तर दिलेले असून, वर्षाच्या सुरुवातीची व शेवटची शिल्लक दिलेली असे. जेव्हा मासिक ताळेबंद तयार करण्यात येई तेव्हा त्याचे स्वरूप, जिल्ह्याच्या कमावीसदारांनी सरकारकडे त्या जिल्ह्याचा पाठविलेला मागील महिन्याचा जमाखर्च, असे असे. इजमाइली ताळेबंदाचे स्वरूप, एखाद्या प्रश्नापुरते मोघमपणे तयार केलेले जमाखर्ची निवेदन, असे असे. नवीन जिंकलेल्या किंवा सारा न ठरविलेल्या प्रदेशाबद्दल इजमाइली ताळेबंद बनवीत.

वहिवाट नावाचा कागदपत्राचा आणखी एक प्रकार आहे. वहिवाट म्हणजे प्रशासन किंवा व्यवस्थापन; त्याचा सारावसुलीशीही संबंध येतो. असे दिसते की, नवीन जिंकलेल्या प्रदेशात, जेथे प्रशासनाची घडी अजून बसवावयाची आहे व स्थानिक परंपरा व पद्धतीनुसार सरकारी कामकाज चालू आहे, त्याला वहिवाट म्हणत. जेव्हा या शब्दाचा ताळेबंद या शब्दाबरोबर उपयोग केला जाई, जसे 'तालुका सावनूरची ताळेबंद वहिवाट', तेव्हा त्याचा अर्थ या प्रदेशात अजून नेहमीच्या पद्धतीचे प्रशासन लागू करण्यात यावयाचे आहे, परंतु स्थानिक प्रचलित पद्धतीप्रमाणे ताळेबंद केला आहे, असा घ्यावयाचा.

याद किंवा यादी म्हणजे स्मरणपत्रक. महत्त्वाच्या हिशेबांची प्रशासकीय यादी असाही त्याचा अर्थ होतो. प्रस्तुत विभागात जी यादी दिली आहे तीत सारा-वसुलीसाठी गेलेल्या दुय्यम दर्जाच्या अधिकाऱ्यांना व्यक्तिशः दिलेला कामाचा मोबदला असा विषय आहे.

देहझाडा म्हणजे, एखाद्या प्रशासकीय विभागातील खेड्यांची कर व साऱ्याच्या तपशिलासह दिलेली अधिकृत यादी होय.

जावता किंवा जाविता म्हणजे, खेडीं, वतने, व्यक्ती, देणग्या, दानें, मोबदले यांची वर्णनात्मक यादी. प्रस्तुत विभागात सावनूर तालुक्यातील ब्राह्मणांना दिलेल्या वर्षासनांचा जावता आला आहे.

(ब) कागदपत्रातील मजकूर

या अंकात समाविष्ट केलेली कागदपत्रे पुणे अभिलेखागारातील असून, ती सावनूर ज्या वेळी संपूर्णपणे पेशव्यांच्या आधिपत्याखाली होते, त्या काळची आहेत.

त्यांची संख्या दहा असून ती विविध आकारांची व प्रकारांची आहेत. पहिला कागद इ. १७९१ सालचा असून शेवटचा इ. १८१४ चा आहे. इ. १७९१ चा पहिला कागद सावनूर तालुक्याची ताळेबंद वहिवांट आहे. या कागदातून असे दिसते की, सावनूरचे प्रशासन अजून जुन्या वहिवाटीप्रमाणे चालू होते व नवीन व्यवस्था अजून बसवून झाली नव्हती. म्हणून याला 'वहिवाट' म्हटले आहे. इ. १७९२ चे दोन कागद आहेत. पैकी पहिला कागद ब्राह्मणाना दिलेल्या वर्षासनाचा जाबता असून, दुसरा या वर्षीचा इजमाइली ताळेबंद आहे. इ. १७९२ मध्ये प्रशासनाची व्यवस्था बसविणे अजून चालूच होते. म्हणून या वेळचा ताळेबंद इजमाइली स्वरूपाचा होता. या वेळी सावनूरचे प्रशासन भास्कर सखदेव याजकडे सोपविलेले होते.

त्यानंतरचा कागद हा इ. १७९३ चा असून तो सावनूर तालुक्याचा देहझाडा आहे. यात तालुक्यातील परगण्यांची व खेडयांची नावे आलेली असून प्रत्येकाच्या उत्पन्नाचे सविस्तर आकडे दिले आहेत. या कागदावरून असे दिसते की, सावनूर तालुक्यात चौदा परगणे (६३८ खेडी), दोन कसबे आणि एक पेठ या वेळी होती. यानंतरचे तीन कागद इ. १७९४ चे असून प्रत्येकात केवळ एका महिन्याचे हिशेब दिले आहेत. म्हणजेच हे मासिक ताळेबंद आहेत. पहिला कागद जमादिलावल महिन्याचा ताळेबंद आहे. त्यात सावनूर तालुक्याचे एकूण मासिक उत्पन्न . १३,९८२-६-३, एकूण मासिक खर्च रु. ५,३९८-६-० आणि शिल्लक रु. ८,५८४ असे दाखविले आहे. दुसरा मासिक ताळेबंद जमादिलाखर महिन्याचा असून त्यात एकूण उत्पन्न रु. ११,५०६-१४-०, एकूण खर्च रु. १,२२३-४-० आणि शिल्लक रु. १०२८३-१०-० असे दाखविले आहे. तिसरा कागद जिल्काद महिन्याचा ताळेबंद असून त्यात उत्पन्न रु. ७,२०९-१२-२, खर्च रु. ७,०४७-१० आणि शिल्लक रु. १६२-१०-० असे दाखविले आहे.

इ. १७९६ मध्ये सावनूर तालुक्याचे १७९१ सालापासून तौलनिक हिशेब पत्रक करण्याचे काम हाती घेतले होते असे दिसते. यासंबंधी इ. १७९६ च्या यादीत, परगण्यातील निरनिराळया अधिकाऱ्यांना जमाबंदी-हिशेब, जमीनदारी इत्यादीसंबंधी १७९१ पासूनचे अहवाल पाठविण्यास लिहिले आहे. यातच सारा व सुलीला पाठविलेल्या कनिष्ठ अधिकाऱ्यांना मोबदला देण्यासंबंधीही लिहिले आहे. या कागदात त्यावेळी सावनूर तालुक्यात चौदा परगणे, दोन कसबे व एक कर्या आणि एक देसगत असल्याचा उल्लेख आहे.

इ. १७९५ मध्ये सवाई माधवरावाच्या मृत्यूनंतर नाना फडणीस व दुसरा बाजीराव यात सत्तेसाठी स्पर्धा सुरू झाली. ही स्पर्धा चालू असताना सावनूरच्या प्रशासकीय व्यवस्थेत बदल घडून येत होते. वर उल्लेखिलेल्याप्रमाणे इ. १७९६ मध्ये १७९१ सालापासूनचे अहवाल मागविण्यात आले होते व त्यासंबंधीचे तपासणीचे काम चालू होते. इ. १८०६ मध्ये केशवराव बाळकृष्ण तालुक्याचा मामलेदार

म्हणून काम पहात होता, व इ. १८११ मध्ये परशराम खंडेराव याजकडे ते काम होते. इ. १८११ चे तालुक्याचे वार्षिक उत्पन्न रु. २,२०,५१२–७–२, वार्षिक खर्च रु. २,१६,३२१–१–२ आणि शिल्लक रु. ४,१९१–६–० असल्याचे दिसते. शेवटचा कागद सावनूर तालुक्यातील हिरेकेरूर परगण्याची वहिवाट आहे. इ. १८१४ सालचा हा ताळेबंद आहे. अजून या प्रदेशाचा शेतसारा ठरविण्यात आला नव्हता, असे कागदाच्या प्रकारावरून दिसते. पूर्वीचा प्रशासकीय अधिकारी बदलून त्याच्या जागी त्रिंबकजी डेंगळे याची नेमणूक झाल्याचे दिसते. त्रिंबकजी डेंगळे हा प्रांत कर्नाटकचा सरसुभा असून त्याच्याकडे सावनूर तालुक्याचा अधिकारही होता. या वहिवाटीत हिरेकेरूर परगण्याचे उत्पन्न रु. १५,१४३ आणि खर्चही नेमका तेवढाच दाखविला आहे. या खर्चातील रु. १३,३१३–७–० एवढी मोठी रक्कम केवळ रसद म्हणून दाखविली आहे. महालाच्या कामासाठी फक्त रु. १८२९–९–० एवढे खर्ची पडले आहेत. यावरून असे अनुमान काढता येते की, स्वार्थी हेतूने प्रदेशातील उत्पन्नाचा जास्तीत जास्त वाटा आपल्याकडे ठेवून महालासाठी कमीत कमी खर्च करण्याची या काळात वृत्ती बळावली होती.

पेशवे सरकारने सावनूर तालुक्यातील ज्या ब्राह्मणांना वर्षासने चालू ठेवली होती त्यांची एक लांबलचक यादी, वर निर्देशिल्याप्रमाणे, इ. १७९२ च्या जाबत्यात पहावयास सापडते. या भागातील जनतेच्या सामाजिक, सांस्कृतिक व धार्मिक गोष्टींकडे पेशवे कसे लक्ष पुरवीत ते या कागदावरून लक्षात येते. या कागदांतही तालुक्यातील विविध प्रशासकीय विभागांचा उल्लेख आला आहे. या विविध कागदपत्रांतून, म्हणजे इ. १७९२ चा ब्राह्मणांच्या वर्षासनांचा जाबता, इ. १७९३ चा सावनूर तालुक्याचा देहझाडा व इ. १७९६ ची मसाला किंवा मोबदल्याची यादी, यावरून सुमारे इ. १७९२ ते ९७९६ मध्ये सावनूर तालुक्याचे प्रशासकीय विभाग कसे होते याची कल्पना येते. जाबत्यात पंधरा परगणे, दोन कसबे आणि एक पेठ यांचीं नांवे आहेत. शिग्गांव, निडसंगी, हानगल, तिळवळ्ळी, आडूर, गुत्तल, कागिनेल्लि, कुप्पेलूर, राणेबेन्नूर, ऐरणी, चिक्केरूर, हिरेकेरूर, कोड, रट्टीहळ्ळी आणि मासूर हे परगणे; हंवसभावी आणि हलगेरी हे कसबे; आणि पेठ हावेरी अशीं नांवे आहेत.

इ. १७९३ च्या सावनूर तालुक्याच्या देहझाड्यात किंचित् बदल आहे. चौदा परगणे त्यात दाखविले आहेत, तथापि हिरेकेरूरचा परगणा म्हणून उल्लेख नाही. या चौदा परगण्यांत ६३८ खेड्यांचा उल्लेख आहे.

इ. १७९६ च्या मसाल्याच्या यादीत परगण्यांच्या नावांतून ऐरणी, चिक्केरूर ही नावे टाळलेली असून ओख, मोरब आणि कराडगी यांचे नव्याने परगणे म्हणून उल्लेख आले आहेत. जाबत्याप्रमाणे येथेही हिरेकेरूरचा परगणा म्हणून उल्लेख नाही. कसब्यात हंवसभावी आहे, पण हलगेरीऐवजी चिक्केरूरचा उल्लेख आहे. हे चिक्केरूर पूर्वी परगणा होते. यादीत पेठेचा उल्लेख नाही, परंतु कर्यात अण्णीगेरीचा आहे.

शिवाय एक देसगत म्हटले आहे; ते बहुधा हावनूर असावे. कागदपत्रांचा तुलनात्मक अभ्यास केल्यास काही घडामोडींवर प्रकाश पडतो. पहिले म्हणजे, हिरेकेरूरचे महत्त्व काही काळ संपून त्याची जागा कोडने घेतली. तसेच राणेबेन्नूर, ऐरणी व चिक्केरूर यांचे महत्त्व कमी होऊन त्यांची जागा ओख, मोरब व कारडगी यांनी घेतली. शियाय इ. १७९६ मध्ये, मुळात या प्रदेशाच्या बाहेर असूनही अण्णिगेरीला कर्यात म्हणून महत्त्व आले. कर्यात परगण्यासमान होता. याच वेळी चिक्केरूरला कसबा म्हणून बाजारपेठेचे महत्त्व आले. असे दिसते की, प्रदेशांतर्गत होत असलेल्या आर्थिक बदलामुळे चिक्केरूरचे महत्त्व वाढत होते. आणि पूर्वी पेठ म्हणून निर्देशिले गेलेले हलगेरी या गावाचे महत्त्व कमी झाले होते.

एके काळी सावनूर संस्थान हे वैभवसंपन्न असून ते उत्तरेस घटप्रभा व दक्षिणेस तुंगभद्रा असे पसरले होते. इ. १७८७ ते १७९१ च्या दरम्यान जेव्हा ते पेशव्यांकडे आले तेव्हा या राज्याचे केवळ एका तालुक्यात रूपांतर होऊन, दक्षिणेस तुंगभद्रा व उत्तरेस वरदा यात सामावलेली खेडी, कसबे व पेठा असे त्याचे स्वरूप झाले. वायव्येस कारडगीपासून उत्तरेस वरदा व तुंगभद्रा यांचा संगम, तेथून दक्षिणेस तुंगभद्रेच्या तीराने मासूरपर्यंत आणि मासूरहून वायव्य दिशेने चिक्केरूर, तिळवळ्ळी, निडसंगी आणि शिग्गांव या गावांवरून पुन्हा कारडगीपर्यंत, अशी पेशव्यांच्या राजवटीतील सावनूर तालुक्याची साधारणपणे सीमा होती.

■ ■ ■

८. अब्दुल दिलेरखान

९. जनरल वेलस्लीकडून अब्दुल खैरखान यास तलवारीची भेट

Introductory

(a) Types of documents

The papers included in this issue are of five kinds, *viz.*, *Taleband*, *Wahiwat*, *Yadi*, *Dehzada* and *Zabta*. All these are of great importance for a soio-economic and cultural study of the area to which they relate.

The *Taleband* could be of three types, *viz.*, an yearly Taleband, a monthly Taleband and an Ijmayili Taleband. It is usually an yearly Taleband. It could also be a monthly Teleband forwarded by the district revenue officers to the government showing the receipts and disbursements of the preceding month, and the balance at its close. When it is an yearly Taleband, it gives a detailed account of the actual receipts and disbursements of the year, as well as of the outstanding balances at its beginning and at its close.[1] The Ijmayili Taleband is a superficial account roughly prepared to answer immediate purposes.[2] Such Talebands were usually drawn up for the territories recently conquered or when they were not fully settled. The second type of document is called the *Wahiwat*. The term "Wahiwat" means administration or management.[3] It might also relate to the collection of revenue. It appears that the term was employed especially for the administration of a newly-acquired territory where the administrative system was not firmly established and where the tradition and custom played an important part. When used along with a Taleband, as in "Taleband Wahiwat of Taluka Savanur", it would mean a financial account, yearly, or monthly or *ijmayili*, showing

1. Wilson's Glossary (Delhi, 1968) p. 504.
2. *Ibid.*, p. 215.
3. *Ibid.*, p. 553.

the receipts and disbursements effected mainly according to traditional rules and regulations or according to custom, although the introduction of the new administrative rules in some measure is generally not ruled out.

A *Yad* or *Yadi* is a memorandum, a scrap or a little account.[4] It could also be an administrative catalogue of important items of accounts. The Yadi included in the present collection is a Yadi of Masala. (It could be a list of exactions levied under the Marathas on every person summoned to answer a charge against him.) Here it is a Yadi of fees payable to inferior native officers or messengers sent to collect the revenue.[5] The *Dehzada* is an official document giving a catalogue of villages in a particular administrative division with revenue details. Finally the *Zabta* or *Zabita* means a list or a roll or a descriptive catalogue of any items such as villages, grants, persons, gifts, donations or fees. Here in this collection it is a *Zabta* of Varshasanas or yearly allowances to Brahmans in Taluka Savanur.

(b) Contents of documents

These documents relate to the period when Savanur was completely under the Peshwa Government. There are in all 10 documents of different types and varying sizes, the first belonging to the year 1791 and the last to the year 1814. Paper No. 1 is a Taleband Wahiwat of Taluka Savanur dated 1791. It shows that the administration of the area was yet to be systematised and whatever administration was there was based upon the past practice. Hence the term "Wahiwat" is used. In 1792 the administration was still in the process of being settled, but there is some progress visible. There are two documents of this year. One is a long list of Varshasanas to Brahmans, and the other an Ijmayili Taleband. Although the account of the year was an *ijmayili* one yet the

4. *Ibid.*, p. 558.

5. *Ibid.*, p. 333.

Savanur Taluka was already placed in charge of a regula administrator named Bhaskar Sakhdev.

The next document, the Dehzada of Taluka Savanur dated 1793, is an important one as it gives us a detailed acc ount of the various Parganas and the villages included in this Taluka and the total revenue with various details yielded by it. From it we know that there were 14 Parganas (containing 638 villages), 2 Qasbas and 1 Peth in the Taluka of Savanur in 1793. Next there are three documents all belonging to the year 1794 and each gives the accounts of one month only. In other words, each is a monthly balance sheet or Taleband. The first of these is a Taleband of the month of Jamadilawal. It gives an account of the total monthly collection of Rs. 13,982-6-3 for the Taluka of Savanur, the total expenditure of Rs.5,398-6-0 and a balance of Rs. 8,584. The second monthly Taleband gives an account of the income of Rs. 11,506-14-0 for the month of Jamadilakhar, an expenditure of Rs. 1,223-4-0 with a balance of Rs. 10,283-10-0. And according to the third monthly Taleband, the income of the month of Jilkad was Rs. 7,209-12-2, the expenditure Rs. 7,047-10-0, with a balance of Rs. 162-10-0.

In 1796 an attempt was made to take stock of the existing things, by making a comparative study of the accounts of the Taluka of Savanur since 1791. In the Yadi of 1796 we find letters being addressed to minor revenue officers of various Parganas in Taluka Savanur asking them to report to the Huzur with the Jamabandi accounts, Zaminzadas etc. since the year 1791. These Pargana administrative officers were also asked to pay the necessary fees or *masala* due to the inferior native officials or messengers sent to collect the revenue. According to this document also, there were in Taluka Savanur 14 Parganas, 2 Qasbas, but one Karyat and one Desgat.

After the death of Madhavrao II in 1795, there was a struggle for power in the Maratha Government, especially between Nana Phadnis and Bajirao II. In this period of struggle between rival Maratha groups, there were also changes in the administration of Savanur. We have already seen that revenue accounts since 1791 were being collected and inspected. In 1796 new instructions were given to revenue officials of different Parganas. In 1806 there was already Keshavrao Balkrishna as the Mamledar of the Taluka and by 1811 Parashram Khanderao was in charge of the Taluka. The total collection of the year 1811 was Rs. 2,20,512-7-2 and the total expenditure Rs. 2,16, 321-1-2 with a balance of Rs. 4,191-6-0. The last document in this collection is the Wahiwat of Pargana Hirekerur in Taluka Savanur. This is also a balance sheet drawn up for the year 1814. The very nature of the paper shows the unsettled condition of the area. The earlier administrative officer seems to have been removed, and a new one, *viz.* Trimbakji Dengle was appointed in his stead. Trimbakji Dengle was the Governor of Prant Karnatak and seems to have been in charge of Taluka Savanur also, of which Hirekerur was a Pargana, and the Wahiwat is of this Pargana. The total income was Rs. 15,143-0-0 and the expenditure also was exactly of the same amount, of which a large amount of 13,313-7-0 rupees was spent in paying the *rasad* only and a mere Rs. 1829-9-0 were set apart for the Mahal expenditure. This clearly shows that things were deteriorating fast, and the exploitation of the area for personal aggrandisement was deepening.

The Zabta of Varṣasanas granted to Brahmans in Taluka Savanur dated A. D. 1792, already mentioned above, gives us a long list of Brahmans to whom yearly allowances were continued by the Peshwa Government. The document shows how the Peshwa Government sought to promote the social, cultural and religious progress of the people in this

area. It also shows incidentally the extent of the Savanur territory by enumerating the various administrative divisions in the Savanur principality. By comparing the lists of these administrative divisions given in three documents, *viz.*, the Zabta of Varṣasanas to Brahmans dated 1792, the Dehzada of Taluka Savanur dated1793 and the Yadi of Masala or fees to be paid to minor revenue officials dated 1796 one can get an idea of the extent of the Savanur principality (called Taluka in the administrative papers) say from 1792 to 1796. The Zabta gives us 15 Parganas, 2 Qasbas and 1 Peth. The Parganas are Shiggaon, Nidsangi, Hangal, Tilavalli, Adur, Guttal, Kaginelli, Kuppelur, Renebennur, Airani, Chikkerur, Hirekerur, Kod, Rattihalli, and Masur, the Qasbas of Havasbhavi and Halgeri, and the Peth of Haveri.

In the Dehzada of Taluka Savanur dated 1793 there is a slight change. There are of course 14 Parganas, but Hirekerur as a Pargana is dropped. The villages contained in these 14 Parganas were 638. In the Yadi of Masala dated 1796 Ranebennur, Airani, Chikkerur were dropped as Parganas and in their place were introduced Okh, Morab and Karadgi. Hirekerur was dropped as in the Zabta. Among the qasbas Havasbhavi was retained and Halgeri was replaced by Chikkerur which was formerly a Pargana. There are no Peths in the *Yadi*, but instead it has introduced Karyat Annigeri and one Desgat which was probably Havnur. This comparative study reveals certain developments. First, Hirekerur lost its importance, though temporarily, as a Pargana giving its place to Kod. Again Ranebennur, Airani and Chikkerur also lost their importance as Parganas and three other places, *viz.*, Okh, Morab and Karadgi have taken their place. Similarly Annigeri which was outside this area has come up as a Karyat which was similar to a Pargana and Chikkerur had become a Qasba, an urban centre, in 1796. It thus appears that there

were some economic changes which turned Chikkerur into a Qasba. Halgeri which was a Peth formerly lost its importance, not becoming even a Pargana or Qasba.

It may be noticed that the Savanur state which extended roughly from the Ghataprabha in the north to the Tungabhadra in the south during its glorious days was reduced, after it was taken over by the Peshwa sometime between 1787 and 1791, to a mere Taluka, an administrative division containing villages, Qasbas and Peths enclosed between the Tungabhadra in the south and the Varada in the north, with some portions lying on the northern bank of the Varada. Thus a line running from Karadgi in the north-west to the confluence of the Varada and Tungabhadra rivers in the north, from the confluence running southwards down to Masur along the course of the Tungabhadra, and from Masur running in a north-westerly direction through Chikkerur, Tilavalli, Hangal, Nidasangi, Shiggaon and back to Karadgi marked out the Savanur Taluka under the Peshwa Government.

■ ■ ■

सावनूर तालुक्याचा ताळेबंद वहिवाट, इ. १९७१

(पुणे अभिलेखागार, कर्नाटक जमाव, रुमाल क्र. २४६)

इ. १७९१ ची जमा खालील बाबींनुसार दाखविली आहे : १,५७,५०९–५–२ होन मूळ व अतिरिक्त उत्पन्नाचे; ३०,५७०–८–२ होन घासदाण्याचे; ५,५९५–१–० होन जकातीचे; ४९४–०–० होन जमाबंदीच्या वेळी मिळालेल्या भेटीचे; १,३५३–६–० होन परगणे हानगलमधील वतनदारांकडून जप्तीचे, अशी एकूण जमा १,९५,५२२–५–१ होन दाखविली आहे.

पिकांची हानी व काही खेडयांतून लष्करच्या लोकांनी दंगा करून काही खेडी जाळल्यामुळे रयतेचे नुकसान झाले. सबब २१,१५३–८–० होन एवढी सूट दिलेली आहे. उरलेल्या १,७४,३६८–१३–१ होनांचे एका होनास रु. ३–१२–० या दराने रु. ६,५३,८८३–१–३ एवढे होतात. तर्फ चोटीची जमाबंदी ३,४६४–८–० इक्केरी होनात होऊन तिचे चालू चलनात रूपांतर करताना झालेला फायदा ८६६–२–० होन. दर होनास ४ आणे या दराने फायदा असा हिशोब केला आहे. या वर्षाची जमा (अ) रु. ६,५४,७४९–३–३ इतकी आहे.

महालनिहाय सुभा इत्यादींची शिवाय जमा रु. १८,५१०–१–० खालील बाबींतून वसूल झाली आहे : दंड, जमाबंदी अधिकाऱ्यांचा मोबदला, फायदे, रानात किंवा पडीक जमिनी इत्यादीत गुरे चरावयास दिल्याबद्दलचा आकार–वनचराई, चलनबदलीत झालेला फायदा–वरताळा. सुभ्यामधून रु. १२,२२७–३–० खालील बाबींतून जमा झाले : खेडयांतून आलेल्या भेटी, चलनबदलीत झालेला फायदा, कारकुनी काम, शिलेदारांच्या पगारातून वजा केलेला बटा आणि इतर फायदे. अशा तऱ्हेने सुभ्यातून एकूण जमा (आ) रु. ३०,७३७–४–० (इ) परगणे कारडगी येथील फुटगाव, कलिहाळ येथून जमा रु. ६१६–२–०(ई) रु. १३८५५–१–० हे इजाफतीमुळे (साऱ्यात वाढ) खालील तालुक्यांतून जमा झाले : तालुका हरिहर (हरी गोविंद फाळके), तालुका हरपनहळ्ळी, सरकार बंकापूर (आप्पाजी गोविंद), तालुका स्वादि (श्रीधर रामचंद्र), तालुका रायदुर्ग (नाइकजी लुगडे). शिवाय सरकारी तिजोरीत लोकांकडून मुशाहिरा आला तो. (उ) रु. ३४,३३२–१२–० लोकांकडून काढलेले सरकारी कर्ज.

थोडक्यात,

(अ) रु. ६,५४,७४९–३–३ महालांकडून
(आ) रु. ३०,७३७–४–० सुभ्यांकडून

(इ) रु. ६१६-२-० फुटगांव
(ई) रु. १३,८५५-१-० इजाफत
(उ) रु. ३४,३३२-१२-० कर्जे

रु. ७,३४,२९०-६-३ एकूण जमा.

रु. २,१०,६३८-६-३ महालांना खर्चासाठी दिले त्या बाबी अशा :
मुशाहिरा किंवा वेतन, देवळे व वर्षासने, स्वारीखर्च, दारूगोळ्याची खरेदी. सुभ्यातील खालील लोकांना मुशाहिरा देण्यात आला :
मामलेदार, कारकून, शिलेदार, पायदळ, गारदी आणि इतर लोक.

रु. ३,९४२-८-१ खेरीज मुशाहिरा या नावाने जादा वेतन व इतर खर्च : धर्मादाव, मेजवानी, भेटी, भोजने, आदरातिथ्य, वरातदार, कार्यालयविषयक, रोषणाई, दानधर्म, देवळे, जादा बाबी, बक्षिसे, शिधा, सार्वजनिक तिजोरीतील थैल्यांना लागणारे कापड, बातमीदार, इनामे, वार्षिक बाबी, तुरुंग, मुदलावरील व्याज, टपाल आणि इमारती.

रु. २,८७,७८३-५-० सरकारच्या वराता

रु. १७,३९०-८-० मुजाफतखर्च (आपल्या किंवा परराज्यातील अधिकाऱ्यांना दिलेल्या भेटवस्तू) असा खर्च तालुका चित्रदुर्गचे अधिकारी कृष्णाजी रघुनाथ खरे आणि तालुका रायदुर्गचे अधिकारी नाईकजी लुगडे यांजवर झाला आहे.

—1—

Taleband Wahiwat of Taluka Savanur, A. D. 1791

(Pune Archives, Karnataka Jamav, Bandle No. 246)

The collection of the current year was made from the following sources : 1,57,509-5-3 hons were realised as original revenue and extra revenue; 30,570-8-2 from Ghasdana; 5,595-1-0 from Zakat; 494-0-0 from presents at the time of revenue settlement; and 1,353-6-0 from the attachment of Watandars in Pargana Hangal. The total collection was thus 1,95,522-5-1 hons.

A remission of 21,153-8-0 *hons* was granted because destruction was caused [to the crops], and owing to the rebellion of the army some villages were burnt and the ryot had to sustain much loss. The remainder was 1,74,368-13-1

hons. When converted into rupees at the rate of Rs. 3-12-0 per *hon*, it came to Rs. 6,53,883-1-3. 866-2-0 *hons* were received by way of gain in exchange of currency, 3,464-8-0 Ikkeri hons being the Jamabandi of Tarf Choti. The gain or *batta* is calculated at the rate of 4 annas [1 per hon]. Thus the Jama for the current year was (A) Rs. 6,54,749-3-3.

The Siwaye Jama from the Subha etc. (Rs. 18,510-1-0) was collected Mahal-wise from the judicial fees, fees for revenue collectors, gains, *vanacharai* or the price paid for the grazing of cattle in forests or on waste lands, minor attachments, and *vartala*, that is, gain in exchange of currency. Rs. 12,227-3-0 were collected from the Subha in the form of presents from villages, gains in exchange of currency, fees for writing or secretarial work, *batta* from the Siledars' wages, and other gains, thus bringing the total to (B) Rs. 30,737-4-0. (C) Rs. 616-2-0 were collected from Phutgaon Kalihal in Pargana Karadgi, and (D) Rs. 13,855-1-0 were realised by way of *izafat* (increase of revenue) from Taluka Harihar through Hari Govind-Phalke, Taluka Harapanahalli, Sarkar Bankapur under the charge of Appaji Govind, Taluka Swadi under the charge of Sridhar Ramchandra, Taluka Rayadurg under the charge of Naikji Lugde and *Mushahira* to people from the Huzur Treasury. (E) Rs. 34,332-12-0 were obtained from loans.

Thus the grand total of collections was as follows :

(A)	Rs.	6,54,749-3-3	From Mahals
(B)	Rs.	30,737-4-0	From Subha
(C)	Rs.	616-2-0	From Phutgaon
(D)	Rs.	13,855-1-0	From *Izafat*
(E)	Rs.	34,332-12-0	From Loans
	Rs.	7,34, 290-6-3	Grand Total

Expenditure

Rs. 2,10,638–6–3 were paid to Mahals on account of *Mushahira* or salaries, temples and Varshasanas, Swari Kharch, and the purchase of ammunition and lead (and other materials). The *Mushahira* was paid to the following persons in the Subha: Mamledar, Karkun, Siledar, foot soldiers, Gardis and extra people.

Rs. 3,942–8–1 were spent in making other payments and covered expenses on account of the following : Dharmadav, feast, presents (देहनगी), meals, hospitality, maintenance allowance to Varatdars, office expenses, illumination, *Khairat* or charitable expenses, temples, extra expenses, rewards, grain allowance (सिघा), cloth for bags in the Public Treasury, news or reporting, inams, annual expenses, prisoners, interest on principal, postage, and buildings.

Rs. 2,87,783–5–0 were used for Varatas to be issued by the Huzur, etc. and

Rs. 17,390–8–0 constituted the *Mujafat* : Expenditure on account of presents by the state to public officers or to foreign powers. (Money was spent on (1) Taluka Chitradurga in charge of Krishnaji Raghunath Khare, and (2) Taluka Rayadurga in chage of Naikji Lugde).

———

श्री

तालेबंद वहिवाट तालुके सावनूर सु॥ इहिदे तिसेन मया व आलफ इ॥ छ मोहरम ता॥ छ १ सवाल

अखेर साल जमा —————————— रुये

बाकी साल गुदस्त

जमा साल मजकूर

बाकी साल गुदस्त आमल फतेअलिखान याचा सबब —————————— रुये

०

जमा साल मजकूर —————————— रुये

माहाला निहाये

सुभे मजकूर वगैर

माहाला निहाये जमा होन —————————— नाणे

१५७५०९।‿।॥ ऐन जमा व खेरीज जमा

३०५७०॥।॥ घासदाणा

५५९५८‿ जकात

४९४ भेट जमाबंदीची

१३५३।= जप्ती पो हनगल

वतनदार पो

१९५५२२।‿।

पो वजा पायेमली व लस्करचे दंग्यामुळे गाव जलाले व रयत तजावजा जाहाली सबब सूट होन —————————— नाणे

२११५३॥।

बाकी होन नाणे एकूण —————————— रुये

६५३८८३८‿।॥ ऐन बाकी होन —————————— नाणे

१७४३६८॥।‿।

‿—दर ३॥ प्रमाणें —————————— रुये

८६६८= ता। चोटी येथील जमाबंदी येकेरी होनाची —————————— नाणे

३४६४॥।

‿— दर होनास वर्ताला —————————— रुये

।। प्रमाणे रुये

६५४७४९८≡॥।

सुभे मजकुर वगैरे सिवाये जमा रुये

१८५१०८÷ माहाला निहाये

२४४८।।।= खंड गुनेगारी
२०७८≡ चिठी मसाले
३४०४८।· पैदास्त
६२४·।= वनचराई
७५४।।= जप्ती किरकोल
११०७१८।।।· वर्ताला सिबंदीचा वगैर

१८५१०८÷

१२२२७८≡ सुभे मजकूर ——— रुये

५०८।।।· भेट गांवगना पो
१६५।।।· चिठी मसाले
५७।।।· कारकुनी
८८७।।।·।। पैदास्त
११५७।।: बटा सिलेदार याचे रोजमऱ्यात वजा केला तो

——— रुये

९४४९।।=।। वर्ताला

१२२२७८≡

३०७३७।·

फुटगाव मौजे कलीहाल पो कारडगी पो वसुल मुले जमा ——— रुये

६१६८=

इजाफती व कर्जे ——— रुये

१३८५५८÷ इजाफती

११३६४।· तालुके हरिहर मार्फत हरि गोविंद फालके
१२० तालुके हरपनहली
६४८।।।· सरकार वंकापूर नि।। आपाजी गोविंद
८०८।÷ तालुके सोंदे नि।। श्रीधर रामचंद्र

६९६।· तालुके रायेदुर्ग नि॥ नाईकजी लुगडे याजकडे तालुके मजकूर पो॥ यैवज पावला आहे त्या पो॥ वसूल रुये

२१७॥· हुजूर पोता पो॥ ब॥ मुशाहिरा लोकास वगैर आदा जाहाला ते जमा रुये

१३८५५८÷

३४३३२॥।· कर्ज जमा जमाखर्च मुले रुये

४१५२९।·

पो॥ वजा रद कर्जी ७१९६॥· रुये

बाकी कर्ज रुये

—तेरीज जमा रुये

६५४७४९८≡॥	माहाला निहाये
३०७३७।·	सुभे मजकूर
६१६८=	फुटगाव
१३८५५८÷	इजाफती
३४३३२॥।·	कर्जे
७३४२९०=॥।·	

— खर्च रुये

२१०६३८।=॥। माहाला निहाये रुये

[टीप– मुळात एकाच बाजूला हा मजकूर असून येथे दोन्ही बाजूला घेतलेला आहे.]

१५४४४८॥=॥।	बा मुशाहिरा रुये	सुभे मजकूर
		ब॥ मुशाहिरा
२१७१९॥≡	खेरीज मुशाहिरा देवस्थाने व वर्षासने सुधा रुये	मामलेदार व कारकून
		सिलेदार
		प्यादे
३३७५५८≡	स्वारी खर्च	गाडदी
७१४॥।=	खरेदी जिनस जकीरा बदल दारू व सिसे	बाजे लोक
२१०६३८।=॥।·		

	खेरीज मुशाहिरा	२८	बक्षीस खच
१४५।।।≈	धर्मादाव	२८-।।।	सिधा खर्च
२८	मजवानी खर्च	·।।≶	जामदारखान्याकडे थैल्यास कापड
८।·	देहनगी	२४२।।।·	बातमी खर्च
२१११८≶।।	भोजन खर्च	९	इनाम खर्च
११३।।।′	तैवज खर्च	७।≈।।·	वार्षिक खर्च
३३७।·	पोटगी वरातदार	१।।।≈	बंदीवान खर्च
११९।।·	दप्तर खर्च	१०६।·	व्याज खर्च
१३।।।≶	रोशनाई	१०।।·	पोस्त खर्च
·।·	खैरात खर्च	६५१।।।≈।।	इमारत खर्च
२	देवस्थाने	३९४२।।·।·	
२	बाजे खर्च		

२८७७८३।÷ हुजूर विल्हे वराता वगैर बा। झाडा ———— रुये

१७३९०।।· मुजाफत खर्च

६०५९।।· तालुके चित्रदुर्गाकडे तसलमात कृष्णाजी रघुनाथ खरे

११३३१ तालुके रायेदुर्गाकडे ता। नाईकजी लुगडे प्रथम ठाणी घालावयास गेले समई आदा जाहाला तो ———— रुये

१७३९०।।·

■ ■ ■

– २ –

सावनूर तालुक्यातील ब्राह्मणांना दिलेल्या वर्षासनांचा जाबता, इ. १७९२

(पुणे अभिलेखागार, कर्नाटक जमाव, रुमाल क्र. २४६)

पेशवे सरकारने वर्षासने नेमून दिलेल्या ब्राह्मणांची ही एक लांबलचक यादी आहे. या ब्राह्मणांची विद्वत्ता व विद्याभ्यास यासाठी, किंवा मोठ्या धार्मिक संप्रदायांशी त्यांच्या असलेल्या संबंधांसाठी, वा सांस्कृतिक कामगिरीसाठी ख्याती होती. प्रस्तुत जाबत्यात ब्राह्मणांच्या वर्षासनांचे वर्गीकरण १८ प्रशासकीय विभागांखाली, म्हणजेच परगणे, पेठा व कसबे यांचा समावेश असलेल्या १८ महालांखाली केलेले आहे. लोकांच्या सामाजिक, सांस्कृतिक व धार्मिक प्रगतीसाठी पेशवे सरकारकडून कसे उत्तेजन मिळत होते ते या कागदावरून चांगले कळून येते. लोकांमध्ये

विद्या, संस्कृती व नवीन विचार यांच्या प्रसारास कारणीभूत ठरणाऱ्या ब्राह्मण विद्वानांच्या व धार्मिक नेत्यांच्या कार्यांवर हा कागद चांगला प्रकाश टाकतो. हे विद्वान व धार्मिक नेते विविध ठिकाणी जाऊन तेथे काही काळ वास्तव्य करीत; या वास्तव्यात ते लोकांना भेटून त्यांच्याशी विविध विषयांवर चर्चा करीत. अशा प्रकारे अप्रत्यक्षपणे ते लोकांना शिक्षण देत असत. जावत्यामध्ये सावनूर प्रदेशाचे राज्य-कारभारविषयक जे विभाग दिलेले आहेत, त्यावरून सावनूर तालुक्याचा भौगोलिक विस्तार किती होता तेही कळून येते.

वर्षासनांचे ज्या प्रशासकीय विभागांखाली वर्गीकरण केलेले आहे ते विभाग खालीलप्रमाणे आहेत :

प्रशासन विभाग	वर्षासन (रुपयात)
१. परगणा गुत्तल	३४७-१३-०
२. परगणा हानगल	११३७- ३-०
३. पेठ कोड	२९२- ८-०
४. परगणा तिळवळ्ळी	४४२- ८-०
५. परगणा मासूर	४१०-१०-०
६. परगणा ऐरणी	२१०- ०-०
७. परगणा निडसंगी	५८८-१२-०
८. परगणा केरूर खुर्द (चिक्-केरूर)	४२०- ०-०
९. परगणा राणेबेन्नूर	१३२२-१३-०
१०. परगणा रट्टीहळ्ळी	२८६- १-२
११. परगणा आडूर	१२२६-११-२
१२. परगणा शिग्गांव	४३१- ४-०
१३. परगणा कुप्पेलूर	३४८-१२-०
१४. पेठ हावेरी	२३६- ४-०
१५. कसवा हंवसभावी	८४- ६-०
१६. परगणा केरूर बुद्रुक (हिरे-केरूर)	४८७- ८-०
१७. कसवा हलगेरी	९२-१३-०
१८. परगणा कागिनेह्ळि	१६६१- ४-०
	रु. १००२७- ३-०

(होनांचे रुपयांत रूपांतर)

एका व्यक्तीस दिलेली वर्षासनाची कमीत कमी रकम म्हणजे एक चवल (एक-अष्टमांश होन), आणि जास्तीत जास्त रकम म्हणजे १५० रुपये.

वर्षासने मिळणाऱ्या ब्राह्मणांत काहीजण बेळ्ळारी, हरपनहळ्ळी यांसारख्या सावनूर राज्याच्या बाहेरच्या ठिकाणचेही होते. सावनूर राज्यात बंकापूर, देवगिरी, लक्ष्मेश्वर, रामतीर्थ, आडूर यांसारख्या अनेक ठिकाणी दीक्षित आडनावाचे बरेच

ब्राह्मण होते. मृत्युंजय दीक्षिताचा मुलगा राम दीक्षित, विश्वनाथ दीक्षित, नारायण दीक्षित, व्यंकट दीक्षित, रामप्पा दीक्षित, नारायण दीक्षिताचा मुलगा राम दीक्षित, शेष दीक्षिताचा मुलगा शिव दीक्षित, चंद्रशेखर दीक्षित, जगन्नाथ दीक्षित, विरूपाक्ष दीक्षित, तम्मण्णा दीक्षित सुगुर, सुब्बण्ण दीक्षित, विश्वनाथ दीक्षित, देवण्ण दीक्षित, दिवाकर दीक्षित, बाबा दीक्षित आणि मणी दीक्षित इत्यादी नावे पाहिली असता असे वाटते की, सावनूर राज्यात अनेक प्रकारच्या धार्मिक विधियागांची, विशेषत: होमहवन, गृह्य-यज्ञ व वैश्वदेव यांसारख्या लहान प्रमाणावरील यज्ञयागांशी संबंधित अशा धार्मिक कृत्यांची मोठी परंपरा चालत आलेली असावी.

सावनूर राज्यातील धार्मिक परंपरा पेशव्यांनी पुढे चालू ठेवल्या. पूर्वीच्या प्रथेला अनुसरून व्यासपूजा वर्षातून तीन वेळां कार्तिकी पौर्णिमा, माघी पौर्णिमा व वैशाखी पौर्णिमा या दिवशी साजरी केली जाई. या पूजेसाठी निरनिराळ्या परगण्यांना निरनिराळ्या रकमा नेमून देण्यात आलेल्या होत्या. सर्वांत मोठी ३३-१२-० रु. ही रक्कम हानगल व शिग्गांव या परगण्यांना नेमून दिलेली होती. राणबेन्नूर परगण्यासाठी २२-८-०, तर सर्वांत लहान रक्कम ११-४-० ही ऐरणी व आडूर परगण्यासाठी देण्यात आली होती. राज्यातील अनेक धार्मिक प्रमुखांनाही पेशव्यांची वर्षासने मिळालेली होती. रट्टीहळ्ळी परगण्यात वर्षासनाची सर्वांत मोठी रक्कम (१८-१२-०) शृंगेरी मठाचे प्रमुख आचार्य शंकरभारती स्वामी यांना मिळाली. तर सर्वांत लहान रक्कम निडसंगी व तिळवळ्ळी या परगण्यांत मिळाली. सावनूरच्या सत्यबोध स्वामी मठाचे प्रमुख आचार्य श्री सत्यबोध स्वामी यांना रट्टीहळ्ळी परगण्यातून रु. १८-१२-०, हिरेकेरूर परगण्यातून रु. ९-६-०, ऐरणी, निडसंगी व तिळवळ्ळी या परगण्यांतून प्रत्येकी रु. ७-८-० (यातील तिळवळ्ळी परगण्यांतील रक्कम खास दीपाराधनेसाठी) व मासूर परगण्यातून रु. ५-१०-० मिळाले. कूडलगी मठाच्या प्रमुख आचार्यांना कागिनेल्लि परगण्यातून रु. ११-४-०, हिरेकेरूर परगण्यातून रु. ९-६-० आणि ऐरणी व कुप्पेलूर या परगण्यांतून प्रत्येकी रु. ७-८-० मिळाले. राघवेंद्र स्वामींच्या मठाला निडसंगी परगण्यातून रु. ७-८-० मिळाले, रंगापूर मठाच्या बिंदाचार्य स्वामींना तिळवळ्ळी परगण्यातून दीपाराधनेसाठी रु. ३-१२-० मिळाले. उडुपीच्या सुब्रह्मण्य स्वामींचा रु. ५२-८-० वर्षासन देऊन कागिनेल्लि परगण्यात गौरव करण्यात आला.

धर्मप्रमुख व धर्मसंस्था यांच्याखेरीज अनेक व्यक्तींना त्या करीत असलेल्या धार्मिक व शैक्षणिक कार्याबद्दल वर्षासने मिळाली. यांपैकी काही व्यक्ती प्रकर्षाने उठून दिसतात. त्यांना जी वर्षासने मिळाली ती फक्त एका परगण्यात नसून अनेक परगण्यांतून. यावरून, त्यांची कामगिरी व कार्यक्षेत्र यांचा प्रभाव केवढा होता ते कळून येते. विद्याभ्यासाबद्दल आणि विविध धार्मिक यज्ञयाग कुशलतेने पार पाडण्याबद्दल जिच्या पौरोहित्याची ख्याती होती, तसेच जिला जास्तीत जास्त परगण्यांतून

जास्तीत जास्त मोठी वर्षासनाची रक्कम मिळाली ती व्यक्ती म्हणजे मिश्रीकोटचे शंकरभट हे होत. त्यांना १६ परगण्यांपैकी ८ परगण्यांतून एकूण सर्व मिळून रु. ६७–८–० इतकी रक्कम मिळाली. त्याना हानगल परगण्यातून रु. १८–१२–०, कोड, तिळवळ्ळी, ऐरणी, चिक्केरूर, राणेबेन्नूर व कागिनेल्लि या परगण्यांतून प्रत्येकी रु. ७–८–०, तर हलगेरी परगण्यातून फक्त रु. ३–१२–० मिळाले. मिश्रीकोटची आणखी एक प्रसिद्ध व्यक्ती म्हणजे अणयाचार्य हे होत. हरिहर येथील उमापति शास्त्री हा एक मोठा विद्वान गृहस्थ होता. त्याला राणेबेन्नूर, ऐरणी, मासूर व कोड या परगण्यांतून वर्षासन मिळाली. तो बहुधा आराध्य शैव असावा. उपाध्याय व अध्यापक हे विद्यार्थ्यांना पारंपरिक पद्धतीने शिक्षण देत. समाजामध्ये शिकविण्याचे व शिक्षण प्रसाराचे ते जे कार्य करीत त्याबद्दल बहुधा त्यांना जमिनी तोडून दिल्या जात किंवा रोख द्रव्य देण्यात येई. बंकापूरचा गुरुराय भट हा असाच एक उपाध्याय होता. त्याला चिक्केरूर, ऐरणी, हिरेकेरूर, तिळवळ्ळी व कोड या परगण्यात वर्षासने देण्यात आली. इतर उपाध्यायांत बंकापूरचा रामाचार्य उपाध्याय व मिश्रीकोटचा शिवभट अध्यापक यांचा समावेश होता.

पांडुरंगी कुटुंबातील बाळाचार्य व रामाचार्य या दोन नामवंत विद्वानांची देणगी (सावनूर राज्याला) देण्याचा मान मिळविला तो मासूर परगण्याने. पेठ हावेरी तसेच हिरेकेरूर, कागिनेल्लि, कुप्पेलूर, शिग्गांव, रट्टीहळ्ळी व मासूर या परगण्यांमध्ये वर्षासने देऊन त्यांचा सन्मान करण्यात आला. ही वर्षासने हावेरी परगण्यातील रु. ७–८–० पासून मासूर परगण्यातील रु. ५६–४–० पर्यंतची होती. पांडुरंगी या आडनावाचे परंतु विशेष प्रसिद्ध नसलेले आणखी तिघेजण म्हणजे तिमण्णाचारी, श्रीनिवासाचारी व अण्णाचारी हे होत. हिरेकेरूर परगण्याने व्यंकटशास्त्री यांच्या रूपाने एका थोर विद्वानाला जन्म दिला. त्यांच्याकडे हानगल, तिळवळ्ळी, ऐरणी, केरूर खुर्द, केरूर बुद्रुक व कोड या परगण्यांतून वर्षासनांचा ओघ वहात राहिला. हिरेकेरूरशी संबंधित आणखी एक नाव म्हणजे नारायण दीक्षित हे होय. जयरामशास्त्री हा सावनूरचा विख्यात पंडित असून त्याच्या शास्त्राध्ययनाला रट्टीहळ्ळी, आडूर, कागिनेल्लि, हानगल या परगण्यात, तसेच पेठ हावेरी व कसबा हलगेरी येथे प्रतिष्ठा प्राप्त झाली. देवगिरीचा (देवरगुड्डाचा) आणखी एक ख्यातनाम विद्वान् म्हणज नारायण दीक्षित (त्याबद्दल वर उल्लेख केलेला आहे). यज्ञयाग व इतर धार्मिक विधी यात कराव्या लागणाऱ्या पौरोहित्याच्या कामाबद्दल त्याची प्रसिद्धी होती. कागिनेल्लि, राणेबेन्नूर, केरूर खुर्द, निडसंगी, कोड, हानगल या परगण्यात व कसबे हलगेरी येथे त्याला वर्षासने मिळाली होती. सावनूरमध्ये अणयाचार्य नवरत्ने नावाचा ब्राह्मण होता. शास्त्रातील पारंगततेबद्दल त्याच्या पूर्वजांचा बहुधा नऊ प्रकारच्या रत्नांनी सन्मान करण्यात आला असावा. त्यावरून नवरत्ने हे नाव त्याच्या कुटुंबात धारण केले गेले असावे. राणेबेन्नूर, आडूर, कुप्पेलूर या

परगण्यांत व पेठ हावेरी येथे अणयाचार्याला मोठा सन्मान प्राप्त झाला. या कुटुंबातील फारशा ज्ञात नसलेल्या इतर विद्वान् व्यक्ती म्हणजे मुद्गलाचार्य, कृष्णाचार्य व अपयाचार्य या होत. चोवीस तास अग्नी पेटता ठेवून त्याची पूजा करण्याची, म्हणजे अग्निहोत्राच्या धार्मिक व्रताची जुनी परंपरा सावनूर राज्यातील काही ब्राह्मणांनी अजूनही चालू ठेवली होती, असे दिसते. रट्टीहळ्ळी व सावनूर येथील बाळंभट अग्निहोत्री, बंकापूरचा शिव दीक्षित अग्निहोत्री व हानगलचा तिमण्ण दीक्षित अग्निहोत्री हे अशा प्रकारचे ब्राह्मण होते.

—2—

Jabta of Varshasanas granted to Brahmans in Taluka Savanur, A. D. 1792

(Pune Archives, Karnataka Jamav, Budle no. 246)

This is a long list of Brahmans to whom yearly allowances were continued by the Peshwa Government. These Brahmans were noted either for their scholarship and erudition or for their association with great religious orders, or for their cultural accomplishments. The allowances to Brahmans are arranged in the *Jabta* under 18 administrative divisions or Mahals including Parganas, Pethas or Qasbas. The document shows how the Peshwa Govt. promoted social, cultural and religious progress of the people. It throws light on the movements of the Brahman scholars and religious heads who became instrumental in the spread of culture new ideas among the masses. These people going to several places, staying there for a certain length of time, meeting people, discussing with them various matters were indirectly educating the public. The document also shows the extent of the Savanur territory by enumerating the various administrative divisions included in this principality.

The administrative divisions, under which these allowances were arranged, are as follows :

Adm. divn.			Varshasana (in Rs.)
(1)	Pargana	Guttal	347-13-0
(2)	,,	Hāngal	1137- 3-0
(3)	Peth	Koḍ	292- 8-0
(4)	Pargana	Tiḷavaḷḷi	442- 8-0
(5)	,,	Māsur	410-10-0
(6)	,,	Airaṇi	210- 0-0
(7)	,,	Naḍsaṅgi	588-12-0
(8)	,,	Kerur Khurd (Chikkerur)	420- 0-0
(9)	,,	Raṇebennur	1322-13-0
(10)	,,	Raṭṭihaḷḷi	286- 1-2
(11)	,,	Āḍur	1226-11-2
(12)	,,	Shiggaon	431- 4-0
(13)	,,	Kuppelur	348-12-0
(14)	Peth	Haveri	236- 4-0
(15)	Qasba	Havasbhāvi	84- 6-0
(16)	Pargana	Kerur budruk (Hirekerur)	487- 8-0
(17)	Qasba	Halgeri	92-13-0
(18)	Pargana	Kāginelli	1661- 3-0
(*Hons* converted into rupees) Rs.			10027-3-0

The smallest amount of Varshasana given to an individual was one *chaval* ($\frac{1}{8}$ of a *hon*), and the largest Rs. 150.

Some of the recipients of Varṣāsanas were from outside the Savaṇūr state, from such places as Bellary and Harapanahalli.

In the Savaṇūr State there were a good number of Dikshits residing at various places such as Bankapur, Devgiri, Lakshmeshwar, Ramtirth, Adur, etc. Names like Ram Dikshit bin Mrityunjaya Diskhit, Vishwanath Dikshit, Nārāyaṇa Dikshit, Vyenkaṭa Dikshit, Ramapa Dikshit, Ram Dikshit bin Narayana Dikshit, Śiva Dikshit bin Śeṣa Dikshit, Ram Dikshit, Chandraśekhara Dikshit, Jagannāth Dikshit, Virupaksha Dikshit, Tamana Dikshit Sugur, Subana Dikshit, Vishwanatha Dikshit, Devaṇa Dikshit, Diwākar Dikshit, Bāwā

Dikshit and Maṇi Dikshit probably suggest the continuance of the tradition of performing a number of complex religious rites and rituals especially connected with small sacrifices such as *homa- havanas*, *griha-yajnas* and *vaiśvadevas*.

The religious traditions in the Savanur principality were continued by the Peshwa. The *Vyāsa-pūjā* was performed as before three times in a year, *viz*., on the days of *Kārtika-pūrnimā*, *Māgha-pūrnimā* and *Vaiśakha-pūrnima*, and different sums were assigned for this *puja* in different Parganas. The highest sum, viz., 33-12-0 rupees, were granted for this purpose from Hangal and Shiggaon Parganas. In Pargana Ranebennur 22-8-0 were granted while the lowest sum, 11-4-0, was paid from Airani and Āḍur Parganas. A number of religious orders prevalent in the country were the recipients of the Peshwa's Varṣāsanas. From Pargana Raṭṭihalli the highest amount of Varṣāsana (18-12-0) was received by Śaṅkarabhārati Swami, the pontiff of the Śringeri Math, while the lowest amount (7-8-0) was received from Parganas Niḍsaṅgi and Tilavalli. Shri Satyabodh Swami, the pontiff of the Satyabodh Swami Math of Savanur, received Rs. 18-12-0 from Pargana Raṭṭihalli; 9-6-0 from P/Hirekerur, 7-8-0 each from Parganas of Airani, Niḍsaṇgi and Tilavalli (in the last case specifically for *dīpārādhana*) and 5-10-0 from P/Masur. The pontiff of the Kuḍalgi Math was the recipient of Rs. 11-4-0 from P/Kaginelli, 9-6-0 from P/Hirekerur, and 7-8-0 each from P/Airaṇi and Kuppelur. Besides, the Math of Raghavendra Swami got Rs. 7-8-0 from P/Niḍsaṅgi and Bindacharya Swami of the Rangapur Math received Rs. 3-12-0 from P/Tilavalli for *diparadhana*. Subrahmanya Swami of Udupi was honoured in P/Kaginelli with a Varṣāsana of 52-8-0 rupees.

In addition to the religious orders and institutions a number of individuals got Varṣāsanas because of the religious or educational work that they were doing. Some individuals

stand out prominent, and these generally got Varṣāsanas not from one Pargana only but in a number of Parganas, which shows the extent of their work, the field of their activity. An individual who was probably known for his erudition and proficiency in officiating at various ceremonies and rites, and who received the largest amount of Varṣāsana from the largest numbar of Parganas was Śaṅkara Bhat of Miśrikot. He received Rs. 67-8-0 in all from 8 Parganas out of 16. He got Rs. 18-12-0 from P/Hangal, 7-8-0 each from P/Kod, Tilavalli, Airaṇi, Chikkerur, Raṇebennur, and Kāginelli while from P/Halgeri 3-12-0 only were received. Another individual of Miśrikot who was well known was Anayacharya. Umāpati Śāstri from Harihar was a great scholar who received Varṣāsanas from P/Raṇebennur, P/Airaṇi, P/Māsur and P/Kod. He was probably an Ārādhya Śaiva. The Upadhyes and Adhyapaks imparted education to the pupils in the traditional way. Grants of lands and cash were generally made to such teachers for carrying on their work of teaching and spreading education among the public. One such Upadhye was Gururaya Bhat of Bankapur who was paid Varṣasana from P/Chikkerur, P/Airaṇi, P/Hirekerur, P/Tilavalli and P/Koḍ. Others included Rāmachārya Upādhye of Bankapur and Śivabhat Adhyāpak of Miśrikot.

Māsur had the privilege of offering two reputed scholars from the family of Paṇḍurangi, *viz.*, Bālāchārya and Rāmāchārya. They were honoured with Varṣāsanas in Peth Haveri, in Ps/Hirekerur, Kāginelli, Kuppelur, Shiggaon, Raṭṭihalli, and, of course, Māsūr, ranging from 7-8-0 rupees in P/Haveri to 56-4-0 in P/Masur. Three other members surnamed Pāṇḍuraṅgi, who were not much known, were Timaṇāchāri, Srinivāsāchāri and Aṇāchāri. Hirekerur produced a great scholar in the person of Vyeṅkaṭa Sastri to whom the Varṣāsanas flowed from Ps/Hangal, Tilavalli, Airaṇi, Kerur Khurd, Kerur Budruk and Kod. Nārāyana Dikshit was another

name associated with Hirekerur. Jairam Sastri was a famous pandit from Savaṇūr, and his erudition was much honoured in Ps/Raṭṭihalli, Ādur, Kāginelli, Hāngal, Peth Hāveri and Qasba Hālgeri. Nārāyaṇa Dikshit of Devagiri (Devaraguḍḍa) was another reputed scholar (to whom a reference has already been made above) who was evidently known for his proficiency in officiating at sacrifices and other rituals. He received Varṣāsanas from Ps/Kāginelli, Raṇebennur, Kerur Khurd, Niḍsangi, Koḍ, Hāngal and Qasba Hālgeri. From Śavanur came a Brahman called Aṇayāchārya Navaratne whose ancestors were probably honoured with nine varities of gems for their erudition. Hence the name of Navaratne was retained by their family. Aṇayāchārya was greatly honoured in Ps/Raṇebennur, Āḍur, Kuppelur and Peth Hāveri. Other less known members of this family seem to have been Mudgalachārya, Krishṇācharya, and Apayāchārya. It appears that the religious tradition of worshipping fire by keeping it burning all the 24 hours was still continued by a few Brahmans in the Savaṇūr principality. Such were Balambhat Agnihotri of Raṭṭihalli and Savaṇūr, Siva Dikshit Agnihotri of Bankāpur, and Timaṇa Dikshit Agnihotri of Hāngal.

———

(टीप : इ. १७९२ मध्ये ब्राह्मणांना दिलेल्या वर्षासनांच्या जाबत्याचे स्वरूप लक्षात येण्यासाठी येथे सुरुवातीस परगणे गुत्तलसंबंधीची यादी मुळाबरहुकूम देण्यात आलेली आहे. तथापि या यादीची उपयुक्तता वाढावी या हेतूने यादीत उल्लेखिलेल्या वर्षासने मिळविणाऱ्या सर्व ब्राह्मणांची अकारविल्हे नावे, त्यानंतर त्यांचे मूळ गाव वर्षासन मिळाल्याचे ठिकाण (परगणा) व वर्षासनाची रक्कम रुपयांत, या क्रमाने मूळ जाबत्यात उपलब्ध असलेल्या माहितीची येथे पुनर्मांडणी केलेली आहे. मूळ यादीत सुरुवातीस रुपये, त्यानंतर ब्राह्मणाचे नाव व त्यानंतर तीच रक्कम होनाच्या हिशेबात दाखविली आहे.)

श्री

जाबता वर्षासने ब्राम्हण नि॥ गावगना माहाला निहाय तालुके सावनूर सु॥ इसने तिसेन मया व अलफ होन —— नाणे

प ॥ गुतल

१४३।≋ वा॥ हावनूर

३० मंत्रापा वैद्य ८

७॥ नरसिंव्हाचार्य २

१५ नारायेण भट घनगी ४

११। व्यंकटाचार्य दुर्गद २

१।।।≈ गोविंदाचार्य ।॥।

३।।। श्रीनिवासाच्यार्य १

२।।।÷ नरसिंव्ह सोमयाजी ।।।।

३।।। धर्मशास्त्री १

१।।।≈ गोविंद जोसी ।॥।

१।।।≈ राघवेंद्राच्यार्य ॥।

११। राम दीक्षित २

१।।।≈ तांद सोमयाजी ।॥।

१।।।≈ गुंडाच्यार्य ।॥।

२२॥। रामभट सिवपुजी ६

३।।। व्यकणभट १
चक्रवर्ती

७॥ शेनापा वैद्य २

३।।। नरसिंह भट १
पुराणिक

७॥। पुटंभट पुराणिक २

३।।। कासीपती १

३८।।

१४३।≋

२३।।। वस्ती कसबा गुंतल

१६।।।≈ व्यंकटाच्यार्य ४।।।

१।।।≈ नरसिंह भट

१।।।≈ विरूपाक्ष भट

३।।। तिमपाआच्यार्य

१।।।≈ व्यंकणभट

७॥। कृष्णाच्यार्य सिंगवालूर

२३।।।।

७॥। बलारीकर

३।।। नरसिंहभट

३।।। अनंत आच्यार्य बिन रामाच्यार्य

७॥।

९।≈ बंकापूरकर

१।।।≈ विस्वनाथ भट

७॥। वासुदेवाच्यार्य

९।≈

१३८≈ हरपनलीकर

७॥। वासुदेवाच्यार्य

३।।। कृष्णाच्यार्य

१।।।≈ गोविंदाच्यार्य

१३८≈

२२॥। राणे बिनूरकर

७॥। पुरुषोतम भट

११। नरसिंव्ह आच्यार्य

३।।। रामा आच्यार्य

२२॥।

२२॥। वस्ती मासुरकर

१।।।≈ तिमणाच्यार्य

५॥≈ गुरवार्य भट

७॥। बाबाच्यार्य

टीप : मुळात एकाच बाजूला असलेला मजकूर येथे दोन्ही बाजूना दिलेला आहे. उजव्या बाजूचा मजकूर पुढल्या पानावर डावीकडे पुढे चालू केलेला आहे.

७॥` नरसिंव्ह आच्यार्य
२२॥`

१॥।≈ आपाभट वस्ती दुडलगीकर
७॥ रामशास्त्री हनगलकर वस्ती हनगल
७॥ अनंत आच्यार्य वस्ती मौजे रिती पो करडगी २
५॥≈ आपण दीक्षित वस्ती होंगल पो हरपनली १॥
३॥।` रामाच्यार्य वस्ती लक्षमेश्वर १
३॥।` धुमाच्यार्य वस्ती आगडी फुटगाव १
३॥।` पुराणाच्यार्य वस्ती मोटे बेनूर
३॥।` व्यंकटाच्यार्य वस्ती गोठुर पो १
३॥।` भीमाच्यार्य वस्ती कदरमंडली पो १

१॥≈ तिमणाच्यार्य अंगारी वस्ती
३॥।` बालाच्यार्य मनोहरी वस्ती १
३॥।` देवणभट वस्ती नेगलुरकर फुटगाव
७॥ तुकभट येलगाचकर वस्ती २
२२॥ सिवराऊ जोसी बिन जयराम जोसी वस्ती हावनूर ब॥ सनद छ २५ राखर सन इसने तिसेन होन ६ यो
१५ व्यासाच्यार्य बिन रामाच्यार्य वस्ती इटगी ब॥ सनद छ १ सवाल सु॥ इहिदे तिसेन होन ४ यो

३४७॥।÷

■ ■

वर्षासनांची पुनर्मांडणी केलेली यादी

वर्षासन घेणाऱ्याचे नाव	त्याचे मूळ गाव	वर्षासन मिळाल्याचे ठिकाण (परगणा)	वर्षासनांची रक्कम (रुपये)
अणपाच्यार्य §	बंकापूर	हानगल	१५
अणपाशास्त्री	नवलगुंद	हानगल	३॥।
,,	हेदली	सिगाव	३॥।
अणभट	बंकापूर	अडुर	३॥।
,,	विज्यापूर	कुपेलूर	१॥।
अणयाच्यार्य	बंकापूर	अडुर	३६॥/
,,	,,	अहिरणी	७॥
,,	,,	कोड	७॥
,,	,,	कुपेलूर	३॥।
,,	,,	पेठ हावेरी	११।
,,	मिश्रीकोटे	रटेहली	७॥
,,	सावनूर	अडुर	१५०

§ व्यक्तींची आणि गावांची नावे मूळ कागदांत आहेत तशी दिलेली आहेत.

जणयाच्चार्य	,,	कागनेला	५२॥
,, (नवरत्नी)	,,	कुपेलूर	११।
,,	,,	रटेहली	१५
,, (नवरत्न)	,,	पेठ हावेरी	२८८=
,,	सातेनहली	कागनेला	७॥
,, (बंकापूरकर)	बोमनहली	निडसंगी	३७॥
,,	मिश्रीकोट	निडसंगी	७॥
अणयाशास्त्री	गदग	तिलवली	३॥।
,,	सावनूर	कागनेला	७॥
अणाच्चार्ये (नवरत्नी)	,,	राणेबेनूर	३७॥
,, ,,*	,,	राणेबेनूर	९३॥।
,,	बंकापूर	कागनेला	१५
,,	,,	केरुर खुर्द	७॥
,,	,,	राणेबेनूर	११।
,, (पांडुरंगी)	मासूर	कसबे हेलगिरे	७॥
,,	मिश्रीकोटे	कोड	७॥
,,	,,	तिलवली	३॥।
,,	राणेबेनूर	राणेबेनूर	१८॥।
,,	मिश्रीकोटे	सिगाव	७॥
आणाच्चार्य	बंकापूर	सिगाव	७॥
,,	,,	केरुर बु.	७॥
,,	मिश्रीकोटे	केरुर बु.	३॥।
,, (बिन व्यासाच्चार्य)	सावनूर	सिगांव	३॥।
,,	हुबली	केरुर बु.	३॥।
अनंत आच्चार्य (बिन रामाच्चार्य)	बलारी	गुंतल	३॥।
,,	मौजे रिती	करडगी गुंतल	७॥
,,	कुपेलूर	अडुर	७॥≡।
,,	,,	कागनेला	७॥
,,	,,	राणेबेन्नूर	३॥।
,,	पडसलगी	अडुर	११।

* त्याच नावाची दुसरी व्यक्ती.

अनंत आच्यार्य	रिती	अडुर	३।।।
,, (बुरली)	लागणे	कागनेला	११।
,,	सावनूर	कागनेला	२६।
,, (,,)	हनगल	अडुर	१८।।।
,,	,,	केरुर खुर्द	७।।
,,	,,	पेठ हावेरी	७।।
अनंत तीर्थाच्यार्य	कुपेलूर	कागनेला	२३।।
,,	,,	केरुर वु.	७।।
,,	,,	कोड	३।।।
,,	गलगले	कुपेलुर	६७।।
,,	,,	तिलवली	३।।।
,,	सावनूर	निडसंगी	७।।
,,	मिश्रीकोटे	कागनेला	३७।।
अनंत भट	कानडे	राणेबेनूर	३।।।
,, (नीलकंठेश्वर)	बंकापूर	सिगाव	३।।।
,, (नरसी भट)	सिगाव	सिगाव	३।।।
अयं भट जोसी	रटेहली	रटेहेली	११।
अवस्थाच्यार्य	सिगाव	सिगाव	३।।।
अश्वथ्थाचार्य	कलापूर	अडुर	५।।=
,,	कर्नाटक	अडुर	१८।।।
,, (बिन कोनो-हराच्यारी)	बोमनहली	निडसंगी	७।।
,,	म्हैसी	कुपेलूर	३।।।
अश्वथ्थ भट	कोट	राणेबेनूर	३।।।
,,	देवरगुड	राणेबेनूर	३।।।
आच्यापा जोशी	बंकापूर	हानगल	७।।
आच्यार्य स्वामी	कलापूर	अडुर	२९।।'।।
आदण भट	केरुर वु.	केरुर वु.	३।।।
,,	कुपेलूर	कागनेला	७।।
,,	मुडुर	हानगल	३।।।
आपण दीक्षित	हांबळ	हरपनहळी गुंतल	५।।=
आपणाच्यार्य	बंकापूर	तिलवली	७।।
,,	कुलहली	अडुर	८२।।
आपरायाच्यार्य	कोरलहली	कागनेला	५६।
,,	,,	पेठ हावेरी	३।।।

आपाच्यार्य	लकुडी	कोड	१८॥।
आपाभट	दुडलगी	गुंतल	१॥।=
आपायाच्यार्य नवरत्नी	सावनूर	अडूर	१६॥।=
ईश्वर दीक्षित	कुंदगोल	सिगाव	३॥।
ईश्वर भट	तिलवली	तिलवली	७॥
उपाध्ये	वंकापूर	केरुर खुर्द	११।
,, (गुरुराय भट)	,,	कोड	३॥
,,	,,	तिलवली	३॥।
उमण दीक्षित	राणेबेनूर	कसबे हेलगिरे	३॥।
उमापती शास्त्री	सिकापूर	केरुर खुर्द	७॥
,,	हरिहर	राणेबेनूर	७॥
,, (आराध्य)	,,	मासूर	७॥
,, ,,	,,	कुपेलूर	३॥।
,, बिन विरुपाक्ष शास्त्री)	,,	अहिरणी	७॥
,,	,,	कोड	३॥।
कट्टी केशवाच्यार्य	रटेहली	रटेहली	२०॥=
करणाच्यार्य	तिलवली	तिलवली	३॥।
कानहेरे भट	सावनूर	राणेबेनूर	३॥।
कालंभट	बोमनहली	निडसंगी	७॥
कासीपती	हावनूर	गुतल	३॥।
,, (शास्त्री)	कसबे मजकूर	पेठ हावेरी	१८॥।
कासी भट	देवगिरी	राणेबेनूर	३॥।
कासीविश्वेश्वराचे समाराधने	अरणी —	अहिरणी —	पाहा कोटरापा जंगम
कासोच्यार्य वलद	बोवनहळ्ळी	अडुर	१॥।=
कुडलगी स्वामी	—	केरुर बु.	९।=
कुडलगीकर स्वामी	कुडलगी	अहिरणी	७॥
कुडली मठ स्वामी	कुंदळी म.	कुपेलूर	७॥
कृष्णजोसी	बेटगिरी	हानगल	३॥।
,,*	बाडवगिरी	हानगल	३॥।
कृष्ण दीक्षित	कुरुंदाड	राणेबेनूर	११।

* त्याच नावाची दुसरी व्यक्ती.

कृष्ण भट (चिंतामणी)	—	कुपेलूर	३॥।
,,	मीश्रीकोटे	सिगाव	३॥।
,,	राणेबेनूर	राणेबेनूर	३॥।
,,	रायचूर	राणेबेनूर	३॥।
,,	हुबळी	सिगाव	३॥।
,, (सिंदगी)	सावनूर	निडसंगी	७॥
,, ,,	सातेनहली	तिलवली	७॥
कृष्णशास्त्री बिन कालिगाराध्य	हरिहर	अहिरणी	७॥
कृष्णाच्चार्य	अडुर	अडुर	७॥
,,	उडगणी	कागनेला	३॥।
,,	उडगणी	मासूर	२६।
,,	करजगी	कागनेला	७॥
,,	कागनेला	कागनेला	७॥
,,	,,	,,	७॥
,,	कसबे केरुर	केरुर खुर्द	९।=
,,	कसबा गुतल	गुतल	७॥
,,	कुसनूर	केरुर खुर्द	३॥।
,,	कुसनूर	अडुर	१५
,,	,,	केरुर बु०	३॥।
,,	,,	कागनेला	१३८=
,,	,,	मासूर	७॥
,,	केरुर खुर्द	कागनेला	१॥।=
,,	गलगले	अडुर	०॥।≡
,,	,,	कुपेलूर	०॥।≡
,,	,,	राणेबेनूर	३॥।
,,	जमखंडी	अडुर	७॥
,,	धारवाड	अहुर	३॥।
,,	,, कुसनूर	पेठ हावेरी	५॥=
,,	बेलगावी	कागनेला	७॥
,,	नेगरुल	कागगेला	११।
,,	,,	कुपेलूर	३॥।
,, (मालगी)	मालगी	हानगल	३॥।
,,	मासूर	राणेबेनूर	३॥।

कृष्णाच्यार्य	मोश्रीकोटे	कागनेला	७।।
„	मोटेबेनूर	केरुर बु०	१।।।=
„	मोटेबेनूर	कागनला	११।
„ *	„	„	३।।।
„	रटेहली	केरुर बु०	३।।
„	„	„	३।।।
„ (चिंतामणी)	„	रटेहली	७।।
„ सनीवनी	„	„	५।।=
„ (बिन मध्वाच्यारी)	राणेबेनूर	अहिरणी	९।=
„	लागणे	कागनेला	३।।।
„	सातेनहली	कागनेला	३।।।
„	„	केरुर बु०	१८।।।
„ (नवरत्न)	सावनूर	अडुर	३।।।
„	„	तिलवली	७।।
„ („)	„	राणेबेनूर	३७।।
„ नामवली	„	अडुर	०।।≡
„ „	„	सिगाव	१।।=
„ (नवरत्ने)	„	हानगल	५६।
„	शेषगिरी	अडुर	७।।
„	„	तिलवली	३।।।
„ (कसनुरकर)	हानगल	कोड	३।।।
„	हरपनहळी	गुंतल	३।।।
„	हरिहर	कसबे हेलगिरी	०।।≡
कृष्णाजी गोसावी	हनगल	अडुर	१।।।
कृष्णापा गोसावी	हरपनहळी	हानगल	७।।
केशवशास्त्री	केरुर बु.	केरुर बु.	७।।
केशवाच्यार्य	कोटनहली	कागनेला	१।।=
„	गलगले	कुपेलूर	७।।
„	रटेहली	राणेबेनूर	३।।।
„	„	कुपेलूर	३।।।
„	„	केरुर खुर्द	३।।।

* त्याच नावाची दुसरी व्यक्ती.

केशवाच्चार्य	,,	केरुर बु.	३॥
,,	पडसलगी	कागनेला	५२॥
,,	,,	कोड	१८॥
,,	,,	तिलवली	११।
,,	,,	केरुर खुर्द	७॥
,,	,,	अडुर	२२॥≡॥
,,	मासूर	अहिरणी	१८॥।
,,	,,	राणेबेनूर	६०
,,	सावनूर	कागनेला	७॥
,, (पडसलगी)	,,	केरुर बु.	११।
,, (,,)	,,	सिगाव	११।
कोटरापा जंगम	अरणी	अहिरणी	१८॥।
कोनहराच्चार्य	,,	रटेहली	३॥
गणेश दीक्षित	लखमेश्वर	तिलवली	३॥।
गणेश भट	लागणे	कागनेला	३॥।
गणेश भट (बिन सखाराम भट)	सावनूर	अहिरणी	७॥
,,	,,	कागनेला	७॥
,,	,,	कुपेलूर	३॥।
,,	,,	केरुर खुर्द	७॥
,, (पांडुरंग देवस्थान)	,,	निडसंगी	७॥
,,	,,	मासूर	३॥।
,,	,,	राणेबेनूर	७॥
गंगागिरी गोसावी	रटेहली	रटेहली	७॥
गायनकरदास	कागनेला	कागनेला	१॥।
गिरी दीक्षित	मासूर	मासूर	२२॥
गिरी भट	देवरगुड	राणेबेनूर	३॥।
,, (जोसी)	देवगिर	सिगाव	१॥।≈
,,	हेबली	सिगाव	३॥।
गुरभट	बंकापूर	मासूर	३॥।
गुरवाच्चार्य	चिंचोली	अडुर	३॥।
गुराच्चार्य	करजगी	कागनेला	२८‿
,,	कुपलेर	कागनेला	३॥।
,,	बंकापूर	अडुर	११।

गुराच्यार्य	रटेहली	रटेहली	३॥
,, (विद्याधिशाच्यार्य)	,,	कागनेला	११।
,,	,,	केरुर बु.	३॥
,,	हावेरी	कागनेला	३॥
गुरुनाथ भट	वंकापूर	अडूर	१॥=
,,	हरपनहळी	राणेबेनूर	३॥
गुरुराय भट	वंकापूर	तिलवली	३॥
,,	,,	कागनेला	३॥
,, (उपाध्ये)	,,	केरुर बु.	३॥
,,	,,	राणे बेनूर	१५
,, ,,	,,	अहिरणी	११।
,,	मासूर	गुंतल	५॥=
गुंडशास्त्री	बोमनहळी	राणेबेनूर	७॥
,,	,,	तिलवली	७॥
,,	,,	निडसंगी	७॥
,,	बोमनहली	कसबे हेलगिरे	३॥
,,	बोमनहली	सिगाव	७॥
,,	बंकापूर	अहिरणी	३॥
,,	,,	केरुर बु.	७॥
,,	बोमनहल्ली	हानगल	३७॥
गुंडाचार्य	हावनूर	गुंतल	१॥=
,,	वंकापूर	कोड	१८॥
गोपाल दीक्षित	हेलगिरे	कसबे हेलगिरे	१॥=
गोपाल भट	हावनूर	,,	३॥
,,	,,	राणेबेनूर	१२८≡
,,	सावनूर	,,	३॥
गोपालाचयार्य	गदक	पेठ हावेरी	१८॥
,,	हानगल	अडुर	७॥
,,	हावनूर	कागनेला	३७॥
गोविंद जोसी	,,	गुतल	१॥=
गोविंद भट	केरुर बु.	केरुर बु.	३॥
,,	वंकापूर	हानगल	३॥
,,	रायचूर	राणेबेनूर	३॥
,,	राणेबेनूर	,,	३॥

गोविंदाच्यार्य	कासी	अडुर	९।=
,,	कसबे केरुर	केरुर खुर्द	१८।।।
,,	केरुर खुर्द	कागनेला	७।।
,,	,,	कोड	३।।।
,,	,,	अडुर	११।
,,	,,	केरुर वु.	१।।।=
,,	,,	राणेबेनूर	७।।
,,	केरुर वु.	अहिरणी	१।।।=
,,	मोटेबिनूर	कोड	१।।।=
,,	सिवकोप	मासूर	३।।।
,, (राजपुरोहित)	सावनूर	अडुर	३।।।
,,	,,	,,	१।।।=
,, (विनश्रीनिवासाच्यार्य)	,,	हानगल	११।
,,	,,	तिलवली	३।।।
,,	हरपनहळी	गुंतल	१।।।=
,, (व वेंकटाच्यार्य चित्रकल दुर्ग)	हावनूर	कागनेला	११।
,,	,,	गुंतल	१।।।=
गौरेश्वर भट	केरुर बु.	केरुर बु.	११।
चक्रपाणी	कुपेलूर	कुपेलूर	१५
,,	सावनूर	राणेबेनूर	१।।।=
,, (आच्यार्य)	कुपेलूर	कागनेला	३।।।
चंद्रभट	सिदगी	राणेबेनूर	२२।।
,,	सावनूर	,,	३।।।
,, (सिंदगी)	,,	निडसंगी	७।।
चंद्रशेखर दीक्षित (शारजा पुजा)	हानगल	हानगल	७।।
चालभट नेरगल	नेरगल	हानगल	३।।।
चिकणशास्त्री	मासूर	मासूर	३०
चिलंभट	नेगरुल	कागनेला	३।।।
जगन्नाथ दीक्षित	हानगल	हानगल	३।।।
जनार्दन भट	राणेबेनूर	कागनेला	७।।
जपीभट गोकाककर	गोकाक	निडसंगी	७।।

जयतीर्थ भट	कुपेलूर	केरुर बु.	३।।
जय तीर्थाच्यार्य	कुपेलूर	कोड	३।।
जयराम गोसावी	हरपनहळी	राणेबेनूर	१३।।
,,	हरपनहली	अहिरणी	१८।।
जयराम जोसी	हावनूर	तिलवली	११।
जैराम शास्त्री	सावनूर	रटेहली	७।।
,,	,,	हानबल	७।।
,,	,,	अडुर	७।।
,,	,,	कागनेला	१२८-।।
,,	कुपेलूर	अहिरणी	७।।
,,	,,	निडसंगी	७।।
,,	सावनूर	कसबे हेलगिरे	०।।≡
,,	,,	केरुरखुर्द	११।
,,	,,	पेठ हावेरी	११।
जीवन दीक्षित	बंकापूर	तिलवली	३।।
,,	कसबे ,,	निडसंगी	७।।
,,	,,	राणेबेनूर	७।।
जीवनभट (उडगणी)	कसबे बंकापूर	निडसंगी	७।।
,, (गुंडी)	बंकापूर	सिगाव	३।।
,,	होमर्डी	कागनेला	३।।
जीवेश्वर दीक्षित	कुंदगोल	सिगाव	३।।
जोसी	राणेबेनूर	राणेबेनूर	११।
,, (बावा)	पेठ हावेरी	हानगल	३।।
तडे नागेश दीक्षित	राणेबेनूर	तिलवली	३।।
तमण जोसी	लखमेश्वर	तिलवली	३।।
तमण दीक्षित	अडुर	राणेबेनूर	१५।।=
,,	तडस	रटेहली	३।।
,,	बंकापूर	अडुर	०।।≡
,,	,,	सिगाव	३।।
,, (बिन देवण दीक्षित)	बोमनहली	निडसंगी	१८।।।
,,	हनगल	अडुर	७।।
,,	,,	हानगल	३७।।
,,	होनली	अडुर	३।।

तमण भट	अहरेणी	राणेबेनूर	३॥
,,	नड	,,	३॥
,,	हुरले कोपे	सिगाव	३॥
,, (अग्निहोत्री)	हानगल	सिगाव	३॥
,, (बिन जपीभट)	सावनूर	निडसंगी	११।
तमणशास्त्री	हानगल	केरुर बु०	३॥
,,	सिरोल	अहिरणी	३॥
,, (नात भट)	कसबे हानगल	निडसंगी	७॥
तमणाच्यार्य	अहुर	अहुर	२७॥=॥
,,	,,	कागनेला	३॥
,,	,,	तिलवली	३॥
,,	कलहटगी	राणेबेनूर	३॥
,, (वरदंडी)	कसबे केरुर	केरुर खुर्द	१८॥
,, (तालकोटी)	हानगल	हानगल	११।
,,	तिलवली	कागनेला	३॥
,,	बंकापूर	सिगाव	३॥
,, (श्रीनिवासाच्यार्य)	मासूर	कागनेला	११।
,,	,,	केरुर खुर्द	७॥
,,	,,	केरुर बु०	७॥
,,	,,	हानगल	५६।
,,	हतीमतूर	राणेबेनूर	३॥
,,	हावेरी	,,	७॥
,, (जनार्दन)	—	कुपेलूर	११।
,,	मासूर	निडसंगी	७॥
तांदसोमयाजी	हावनूर	गुतल	१॥=
तिमणाच्यार्य	अंगारी	गुतल	१॥=
,,	मासूर	मासूर	७॥
,,	गलगले	राणेबेनूर	१५
,, (सिरोलकर)	मासूर	केरुर खुर्द	३॥
,,	,,	गुतल	१॥=
,,	,,	तिलवली	७॥
,,	,,	मासूर	७॥

तिमणाच्यार्य(अग्निहोत्री)	सावनूर	हानगल	७॥
,,	सिरवल	राणेबेनूर	७॥
,,	मासूर	पेठ हवेरी	५॥=
,,	करजगी	कागनेला	३॥।
,,	गदक	कागनेला	१५
,,	गलगले	कुपेलूर	५॥=
,, (पांडुरंगी)	मासूर	पेठ हावेरी	३॥।
,,	येलगच	कागनेला	१॥=
,,	कदरमंडलगी	,,	१॥=
,,	सिरवल	कागनेला	७॥
तिरकम भट	देवरगुड	राणेबेनूर	३॥।
त्रिपतीच्यार्ये (बिन बालाच्यार्ये व्यंकटेश)	—	राणबेनूर	११।
त्रिंबकभट (बिन नीलकंठ भट)	हरिपूर	निडसंगी	१८॥।
त्रिमलदास	सावनूर	कागनेला	३॥।
त्रिविक्रमाच्यारी	बोमनळी	निडसंगी	७॥
तुकभट	येलगच	गुतल	७॥
दासाचारी	कदरमंडलगी	राणेबेनूर	२२॥
दिनकर दीक्षित	लागणे	कागनेला	२२॥
,,	—	कुपेलूर	१८॥।
दिवाकर दीक्षित	रामतीर्थ	रामतीर्थ	७॥
देव दीक्षित	दवगिरी	तिलवळी	३॥।
,,	बागलकोट	तिलवली	३॥।
देवण जोसी	कुपेलूर	हानगल	३॥।
देवण दीक्षित	गदक	कागनेला	३॥।
,,	सिकरहटी	हानगल	७॥
,, (बिन विरुपाक्ष दीक्षित)	कसबे हानगल	निडसंगी	३॥।
,, (बिन नारायण दीक्षित)	कसबे हानगल	निडसंगी	७॥
,,	मणकोप	केरुर खुर्द	३॥।
,,	गदग	पेठ हावेरी	३॥।
देवण भट	नागनूर	अडुर	३॥।

देवण भट	नगलुरकर फुटगाव	गुतल	३॥।
,,	सोमण	केरुर बु.	३॥।
,,	सोमणकोप ता. कलघटकी	पेठ हावेरी	३॥।
,,	हलगेरी	राणेबेनूर	३॥।
,, (जोसी)	सावनूर	निडसंगी	७॥
,,	सोमणकोप	हानगल	३॥।
देवेंद्रभट (बिनकृष्ण भट)	बोमनहली	निडसंगी	३॥।
देवेंद्राच्यार्य	पेठ हावेरी	हानगल	७॥
,,	हावेरी	कागनेला	७॥
,,	पेठ हावेरी	अडुर	७॥
,,	सावनूर	कागनेला	२८‑
धर्मशास्त्री	लागणे	कागनेला	३॥।
,,	हावनूर	गुतल	३॥।
धुमाच्यार्य	आगडी फुटगाव	गुंतल	३॥।
धोंट दीक्षित	हानगल	केरुर बु.	७॥
धोंडभट दात्ये	—	कुपेलूर	३॥।
नरसिंव्ह दीक्षित	हानगल	केरुर बु.	३॥।
नरसिंव्ह देव	सावनूर	मासूर	७॥
नरसिंह भट	कसबा गुतल	गुतल	१॥।=
,,	वंकापूर	सिगाव	३॥।
,,	बलारी	गुत्तल	३॥।
,,	होंबळ	हानगल	३॥।
,,	हानगल	मासूर	३॥।
,,	,,	सिगाव	१॥।=
,, (गुंडेकरी)	,,	हानगल	३॥।
नरसिंव्ह शास्त्री	,,	केरुर खुर्द	३॥।
,,	नवलगुंद	हानगल	७॥
नरसिंव्ह सोमयाजी	हावनूर	गुंतल	२॥।‑
नरसिंव्हाच्यार्य	कडकोल	केरुर खुर्द	१८॥।
,,	करजगी	कोड	३॥।
,,	कसबे केरुर	केरुर खुर्द	७॥
,,	कसब कोड	कोड	१३८=

नरसिंव्हाच्यार्य	कोड	केरुर खुर्द	७॥
,,	,,	केरुर बु.	३॥।
,,	कोरलहळी	कागनेला	७॥
,,	बंकापूर	केरुर बु.	७॥
,,	मतचाली	अडुर	३॥।
,,	मासुर	गुंतल	७॥
,,	राणेबेनूर	राणेबेनूर	९।=
,,	सिरगी	अडुर	।॥≡
,,	हावनूर	गुंतल	७॥
,,	हावेरी	कागनेला	२२॥
,,	,,	,,	११।
नरसी भट	अरणी	कुपेलूर	७॥
,,	,,	केरुर बु.	३॥।
,, (जोसी)	कुपेलूर	रटेहळी	३॥
,,	रंगापूर	सिगाव	१॥=
,, (व जपी)	लखमेश्वर	निडसंगी	३॥।
,,	वरनूर	कुपेलूर	३॥।
नरहर दीक्षित	श्रींगेरी	राणेबेनूर	३॥।
नरहर भट	हरकोणी	,,	१॥=
,, (बिन नरसिंह भट)	अडुर	हानगल	३॥।
नरहराच्यार्य	केरुर बु.	केरुर बु.	३॥।
,,	उडगणी	कागनेला	७॥
,,	,,	केरुर बु.	१॥=
,, (बेटगिरी)	सावनूर	सिगाव	३॥
,,	हरिहर	निडसंगी	७॥
नरहरि भट	हानगल	कागनेला	३॥।
नागेश दीक्षित	राणेबिनूर	केरुर बु.	३॥।
नागेश भट	देवरगुड	,,	३॥।
,,	,,	राणेबेनूर	३॥।
,,	राणेबिनूर	,,	१८॥।
,,	सिरहटी	तिलवली	३॥।
नारायणाच्यार्य	अरणी	रटेहळी	२८॥
,,	करजगी	कागनेला	५॥।-

नारायणाच्यार्य	कसबे मजकूर	पेठ हावेरी	७॥
,,	रटेहली	कुपेलूर	३॥।
,,	,,	रटेहली	७॥
,, (कंठी)	,,	,,	७॥
,,	राणेबेनूर	कागनेला	७॥
,, (जमखंडीकर)	सावनूर	,,	७॥
,,	सिमसूर	कुपेलूर	—
,,	शिवमोघे	राणेबेनूर	३॥।
,,	हुबली	कागनेला	११।
,,	,,	राणेबेनूर	३॥।
नारायेण जोसी	सावनूर	निडसंगी	७॥
,,	,,	सिगाव	७॥
,,	,,	हानगल	३॥।
नारायेण दीक्षित	केरुर बु.	अहिरणी	३॥।
,,	देवगिरी	कसबे हेलगिरे	३॥।
,,	,,	कागनेला	७॥
,,	,,	राणेबेनूर	७॥
,,	,,	निडसंगी	७॥
,,	,,	केरुर खुर्द	३॥।
,,	,,	हानगल	७॥
,,	,,	कोड	७॥
,,	पेठ हावेरी	केरुर बु.	३॥।
नारायेण भट	तिलवली	तिलवली	३॥।
,,	लागणे	कागनेला	३॥।
,,	,,	,,	३॥।
,,	हानगल	तिलवली	३॥।
,, (घनगी)	हावनूर	गुतल	१५
,, (बिन दुवण भट)	देवगिरी	हानगल	३॥।
,, (सूल)	रटेहली	केरुर बु.	१॥।=
नारायेण शास्त्री	होनाली	अडुर	१॥।=
निमपा आच्यार्य	कसबा गुतल	गुतल	३॥।
निरा जोसी	चोटी	केरुर खुर्द	७॥
नीलकंठ जोसी	मेडनुर	राणेबेनूर	१॥।=
पांडुरंगाच्यार्य	बेलगाव	सिगाव	७॥

,,	सावनूर	अडुर	१८॥।
पादणभट बिन कृष्णंभट	बोमनहली	निडसंगी	३॥।
पुट दीक्षित	तिलवली	कोड	३॥।
,,	,,	केरुर बु०	७॥
,,	,,	तिलवली	११।
पुटंभट पुराणिक	हावनूर	गुतल	७॥
,,	,,	राणेबेनूर	१॥।=
पुटाच्यार्य	मासूर	कागनेला	१॥।=
पुराणाच्यार्य	मोटेबेनूर	गुंतल	३॥।
,,	मोटेबिनूर	राणेबेनूर	१॥=
पुरुषोत्तम भट	राणेबेनूर	,,	७॥
ब्रह्मेश्वरभट	सिरहटी	हानगल	३॥॥
बागलकोटकर वराच्यार्य	बागलकोट	तिलवली	७॥
बाजी भट	कलस	हानगल	१॥=
बादण भट	संगम	कुपेलूर	३॥।
बाबाच्यार्य	मासूर	गुंतल	७॥
,,	सावनूर	कुपेलूर	३॥।
,,	,,	राणेबेनूर	३॥।
बालकृष्ण जोसी	कुपेलूर	अहिरणी	७॥
,,	हावनूर	कुपेलूर	७॥
,,	,,	केरुर बु०	११।
,,	,,	राणेबेनूर	१८॥।
बाळकृष्ण शास्त्री	,,	कोड	११।
,,	,,	मासूर	११।
बालकृष्णाच्यार्य	बेलगाव	अडुर	७॥
,,	,,	अहिरणी	३॥।
,,	,,	तिलवली	७॥
बाल दीक्षित	रटेहली	केरुर बु०	३॥।
,,	विज्यापूर	तिलवली	१८॥।
बालं भट	कसबे बंकापूर	निडसंगी	३॥।
,,	रटेहली	कसबे हेलगिरे	१॥।=
,,	,,	कुपेलूर	३॥।
,,	राणेबेनूर	केरुर बु०	१॥।=

बालं भट	सावनूर	राणेबेनूर	३॥।
,,	हनगल	अडुर	१८॥।
,,	,,	तिलवली	३॥।
,, (अग्निहोत्री)	सावनूर	,,	३॥।
,, (अग्निहोत्री)	तिलवली	तिलवली	३॥।
,, (पुराणिक)	रटेहली	रटेहली	४॥≡
,, (बिंदवी)	अणीगीरे	अडुर	३॥।
,, (बिन नरसिंव्ह भट)	हानगल	हानगल	३॥।
बालाच्यार्य	अडुर	कागनेला	१५
,,	कौजलगी	अडुर	३॥।
,,	मनोली	तिलवली	३॥।
,,	मनोहरी	गुंतल	३॥।
,,	मासूर	अडुर	४९८≡॥
,,	राणेबेनूर	कागनेला	११।
,, पांडुरंगी	मासूर	केरुर खुर्द	३७॥
,,	,,	तिलवली	१८॥।
,,	,,	हानगल	३७॥
,,	,,	राणेबेनूर	१८॥।
,, पांडुरंगी	,,	कसबे हेलगिरे	७॥
,, (,,)	,,	कागनेला	५२॥
,, (,,)	,,	कुपेलूर	१८॥।
,, (,,)	,,	केरुर बु॰	७॥
बालाच्यारी पांडुरंगी	मासूर	पेठ हावेरी	२४।=
,, ,,	,,	मासूर	५६।
,, ,,	,,	रटेहली	१८॥।
बालाच्यार्य ,,	मासूर	सिगाव	२२॥
बालाच्यार्य मनारी	राणेबेनूर	कसबे हेलगिरे	३॥।
,, ,,	,,	केरुर बु.	३॥।
बावा दीक्षित	नालगुंद	हानगल	७॥
ब्राह्मभट	सोदे	अडुर	१॥।=
बिदगी भट	आणगिरी	तिलवली	३॥।
बिंद भट बिन आबाजी भट	बोमनहली	निडसंगी	७॥

बिंद माधवाच्यार्य	मोठेबेनूर	कागनेला	३।।।
बिंदाच्यार्य	सावनूर	केरुर बु.	१।।।=
,,	सावनूर	कोड	३।।।
,, (स्वामी मठ)	रंगापूर	तिलवली	३।।।
बिराच्यार्य	हावनूर	कागनेला	७।।
भगवंत भट	रटेहली	केरुर बु.	१।।।=
भानभट जोसी	रटेहली	रटेहली	१३८=
भास्कराचार्य	केरुर बु.	केरुर बु.	३।।।
भीमणाच्यार्य	अणगिरे	केरुर खुर्द	१८।।।
भीमदास	राणेबिनूर	राणेबेनूर	१।।।=
भीमभट	करजगी	कागनेला	३।।।
,,	देवगिरी	राणेबेनूर	१८।।।
,, (अग्निहोत्री)	केरुर बु.	तिलवली	३।।।
,, (उपकरी)	राणेबिनूर	राणेबेनूर	३०
भीमाच्यार्य	आणिगिरे	कागनेला	७।।
,,	कडेकोल	कागनेला	७।।
,,	कदरमंडल	केरुर बु.	३।।।
,,	कदरमंडलगी	कागनेला	२२।।
,,	,, पो. राणेबेनूर	कोड	३।।।
,,	कदरमंडली	केरुर खुर्द	१८।।।
,,	,,	गुंतल	३।।।
,,	,,	निडसंगी	७।।
,,	कदरमंडगी	कसबे हेलगिरे	३।।।
,,	,,	कुपेलूर	३।।।
,,	उडगणी	अडूर	.।।।≡
,,	कदरमंडली	पेठ हावेरी	३।।।
,,	कदरमडहनगी	अडुर	१५
,,	कसबे केरुर	केरुर खुर्द	१८।।।
,,	चीलवली	अडुर	१।।।=
,,	मासूर	कागनेला	३।।।
,,	सिरवाल	कागनेला	७।।
,,	राणेबेनूर	कागनेला	३।।।
,,	रोषगिरी	अडुर	१।=।।
,,	—	सिगाव	३।।।

भीमाच्यार्य (मालगी)	अडुर	अडुर	१।।।=
,, (तोनसी)	तिलवली	कागनेला	७।।
,, ,,	,,	तिलवली	७।।
,, (वरखडे)	मासूर	मासूर	३।।।
भीवभट उदेकरी	ठाणे अरणी	कसबे हेलगिरे	३।।।
भुजंगाचार्य	हावनूर	कागनेला	३७।।
,,	,,	राणेबेनूर	३।।।
मठ विठोबा गोसावी आदा कृष्णाजी गोसावी	हानगल	हानगल	२९८-
मंत्रपा वैद्य	हावनूर	कागनेला	१५
,,	,,	गुंतल	३०
,,	,,	राणेवेनूर	७।।
मध्वरमणाच्यार्य	कलापूर	कागनेला	३।।।
मध्वाच्यार्य	येलगच	कागनेला	५।।=
,,	हलनवीड	अडुर	१।।।=
मरी दीक्षित	अणीगरी	हानगल	७।।
,,	रामनाथपुर	राणेवेनूर	३।।।
,,	हरिहर	राणेवेनूर	११।
मरी भट	सावनूर	अडुर	९।=
,,	सावनूर	कागनेला	२२।।
,,	,,	तिलवली	३।।।
मलिक भट	देबरगुड	राणेबेनूर	३।।।
,,	श्रींगेरी	राणेबेनूर	३।।।
मलिकार्जुन	कुपेलूर	अहिरणी	१८।।।
मलीभट	देवगिरी	कागनेला	७।।
,,	देवरगुड	केरुर बु.	११।
,, (हुलंगुर)	हानगल	हानगल	१।।।=
मल्हार दीक्षित	रामतीर्थ	कागनेला	३।।।
,,	,,	निडसंगी	३।।।
,,	,,	सिगाव	३।।।
माधवाच्यार्य	करजगी	अडुर	।।।≡
,,	गलगले	राणेवेनूर	३।।।
माहादेव जोसी	बंकापूर	तिलवली	३।।।
,,	सावनूर	राणे बेनूर	७।।

माहादेव दीक्षित	कसबे हानगल	निडसंगी	७।।
माहादेव भट	अरणी	कुपेलूर	५।।=
,,	,,	केरुर बु.	३।।।
,,	,,	रटेहली	३।।।
,,	ठाणे अरणी	कसबे हेलगिरे	०।।।≡
,,	कसबे बंकापूर	निडसंगी	३।।।
,,	खुर्द केरुर	तिलवली	३।।।
,,	धारवाड	सिगाव	३।।।
,,	बंकापूर	अडुर	१३।।-।।
,,	लागणे	कागनेला	३।।।
,,	सावनूर	तिलवली	३।।।
,,	,,	हानगल	११।
,, (गुंडेकरी)	हानगल	हानगल	४५
,, (विन तमणभट)	,,	,,	११।
माहादेव शास्त्री	अहिरेणी	राणेबेनूर	३।।।
,,	केरुर खुर्द	कागनेला	३।।।
,,	,,	कोड	३।।।
,,	केरुर बु.	मासूर	३।।।
सुदगलाच्यार्य	सावनूर	अडुर	३।।।
,,	,,	कसबे हेलगिरे	३।।।
,,	,,	तिलवली	१८।।।
,, (नवरत्नी)	,,	केरुर बु.	१८।।।
,, ,,	,,	निडसंगी	३७।।
,, ,,	,,	हानगल	७५
,, ,,	,,	सिगाव	१८।।।
मुराच्यार्य	रटेहली	राणेबेनूर	१।।=
मुरार दीक्षित	मिश्रीकोटे	सिगाव	३।।।
मुरारीचार्य	मासूर	राणेबेनूर	३।।।
मृत्युंजय दीक्षित	—	तिलवली	७।।
मेलगिरी आच्यार्य	पालंगी	अडूर	३।।।
मोहोन दीक्षित	बंकापूर	पेठहावेरी	१।।=
यदुपती आच्यार्य	कलापूर	अडुर	३।।।
,,	होनली	अहिरणी	७।।
,,	,,	कागनेला	७।।

यदुपती आच्यार्य	होनहली	राणेबेनूर	७||
,,	,,	केरुर खुर्द	७||
,,	होनाली	केरुर बु.	३||
,,	होनहली	मासूर	७||
यज्ञेश्वर दीक्षित	कसबे कोड	कोड	७||
,,	केरुर	मासूर	३|||
,,	बंकापूर	सिगाव	७||
,,	सिमटापूर	केरुर बु.	१|||=
यज्ञेश्वर भट मिश्रीकोट	कसबे बंकापूर	निडसंगी	३|||
रंगाच्यार्य	बंकापूर	सिगाव	३|||
,,	शिवमोगे	कागनेला	३|||
,,	राणेबेनूर	,,	३|||
,,	सावनूर	राणेबेनूर	३|||
,,	हनवटी	अडुर	३|||
रंगाच्यारी (पायस)	कसबे बंकापूर	निडसंगी	३|||
,, ,,	नरेगल	अडुर	३|||
,, (बिन तमणाच्यार्य)	बंकापूर	हानगल	३|||
रंगो उदास	सावनूर	कागनेला	७||
रघापाच्यार्य	कदरमंडलगी	,,	१|||=
रघुनाथाच्यार्य	लुंकडी	सिगाव	७||
,,	सावनूर	अडुर	०|||≡
,,	कोरलहली	निडसंगी	११।
,,	,,	,,	११।
रघुपती आच्यार्य	कलापूर	अडुर	४५|||≡
,,	,,	निडसंगी	११।
,,	बंकापूर	कागनेला	७||
,,	,,	सिगाव	७||
,,	सिवमोघे	राणेबेनूर	३|||
,,	हावनूर	कागनेला	१८|||
राघवेंद्राच्यार्य	तेरदहली	कागनेला	३|||
,,	मासूर	राणे बेनूर	३|||
,,	हावनूर	गुंतल	१|||=
,,	हावेरी	कागनेला	७||
,,	मोटेबेनूर	कुपेलूर	७||

रामकृष्णाच्यार्य	बंकापूर	सिगाव	३।।।
,,	,,	हानगल	१८।।।
,,	कसवे बंकापूर	निडसंगी	३।।।
,,	शेषगिरी	केरुर बु.	३।।।
,,	शेषगिरी	अडुर	२०।।=
,,	सातेनहली	केरुर बु.	३।।।
,,	हावनूर	कागनेला	३।।।
रामचंद्र देव	सावनूर	केरुर बु,	३।।।
रामचंद्राच्यार्य	,,	अडुर	३।।।
रामजोसी सिंदगी	,,	सिगाव	१।।=
रामणाच्यार्य सिरवल	मासुर	कोड	३।।।
राम दीक्षित	अडुर	अडुर	१८।।।
,,	,,	केरुर बु.	७।।
,,	,,	तिलवली	३।।।
,,	कसव बंकापूर	निडसंगी	७।।
,,	गदक	केरुर खुर्द	५।।=
,,	बंकापूर	पेठ हावेरी	७।।
,,	,,	सिगाव	७।।
,,	मलगुद	राणेबेनूर	७।।
,,	रामतीर्थ	सिगाव	३।।।
,,	सावनूर	राणेबेनूर	३।।।
,,	हानगल	,,	७।।
,,	हावनूर	गुतल	११।
,,	,,	हानगल	७।।
,,	,,	राणेबेनूर	३।।।
,, (बिन देवण दीक्षित)	बोमनहळी	निडसंगी	११।
,, (बिन नारायेण दीक्षित)	अडुर	हानगल	३।।।
,, (बिन मृत्युंजय दीक्षित)	बंकापूर	,,	७।।
रामबावा	बोमनहली	निडसंगी	७।।
राम भट	अनवेटी	कागनेला	३।।।
,,	कुपेलूर	कुपेलूर	३।।।

रमा भट	देवरगुड	राणेबेनूर	३।।।
,,	बंकापूर	,,	३।।।
,,	येलगर	केरुर बु.	३।।।
,,	सावनूर	कागनेला	३।।।
,,	हुबली	राणेबेनूर	३।।।
,, (जोसी)	केरुर बु.	केरुर बु.	५।।=
,, (सिवपुजी)	हावनूर	गुंतल	२२।।
रामशास्त्री	हानगल	अडुर	११।
,,	,,	अहिरणी	३।।।
,,	,,	कागनेला	११।
,,	,,	केरुर बु.	७।।
,,	,,	तिलवली	७।।
,,	,,	पेठ हावेरी	७।।
,,	हावनूर	रटेहली	३।।।
,,	,,	कुपेलूर	३।।।
,, (कासीकर)	कसबे हानगल	निडसंगी	७।।
,, (बिन सोमेश्वर)	,,	सिगाव	७।।
,, (हनगलकर)	हानगल	गुंतल	७।।
रामाच्यार्य	कलघटगी	राणेबेनूर	३।।।
,,	कुपेलूर	कागनेला	३।।।
,,	तिलवली	,,	३।।।
,,	पडसलगी	राणेबेनूर	१।।।=
,,	पलदकटी	अडुर	७।।
,,	मनारी	कुपेलूर	१।।।
,,	मासूर	अडुर	७६।।।=
,,	,,	कागनेला	३।।।
,,	,,	केरूर खुर्द	३९।=
,,	,,	कोड	३७।।
,,	,,	तिलवली	१८।।।
,,	,,	राणेबेनूर	३।।।
,,	मिश्रीकोट	केरूर खुर्द	३।।।
,,	राणेबेनूर	कागनेला	३।।।
,,	,,	गुंतल	३।।।
,,	लक्ष्मेश्वर	,,	३।।।

रामाच्यार्य	सावनूर	अडुर	११।
,,	बाटगेरी	राणेबेनूर	३॥।
,,	सावनूर	कागनेला	७॥
,,	,,	राणेबेनूर	९।=
,,	सौंवदती	,,	१॥।=
,,	हानगल	कुपेलूर	७॥
,,	हावनूर	कोड	३॥।
,,	हुबळी	सिगाव	३॥।
,,	होनली	अडुर	३॥।
,,	बंकापूर	राणेबेनूर	७॥
,,	,,	,,	३॥।
,, (अग्निहोत्री)	लागणे	कागनेला	३॥।
,, (कंची)	सावनूर	पेठ हावेरी	७॥
,, (कोदंडी)	मासूर	कागनेला	३॥।
,, ,,	,,	मासूर	३॥।
,, (तोनसी)	अडुर	अडुर	१९८≡॥
,, (पांडुरगी)	मासूर	कागनेला	५२॥
,, ,,	,,	केरुर बु॰	३७॥
,, ,,	,,	पेठ हावेरी	७॥
,, ,,	,,	मासूर	५६।
,, ,,	,,	रटेहली	११
,, ,,	,,	सिगाव	१८॥।
,, ,,	,,	कुपेलूर	१८॥।
,, (पौरोहित)	राणेबेनूर	कसबे हेलगिरे	१॥।=
,, (बिन अणेयाच्यारी)	मासूर	निडसंगी	१५
,, (मनारी)	राणेबेनूर	कगबे हेलगिरे	१॥।=
,, ,,	,,	राणेबेनूर	१८॥।
,, ,,	,,	केरुर बु॰	३॥।
,, (यमनहली)	लागणे	कागनेला	१॥।=
,, (येलाटी)	कागनेला	,,	७॥
,, (लिंगारी)	बंकापूर	सिगाव	३॥।
,, (संगर)	मासूर	मासूर	३॥।
,, (सिरारकर)	सिगाव	सिगाव	७॥

रामाच्यार्य (सुबय्याच्यार्य)	सावनूर	,,	३॥
,, (हनुमान)	लागणे	कागनेला	७॥
रामाप्पा दीक्षित (बिन मनपा दीक्षित)	रामतीर्थ	हानगल	३॥
लक्ष्मण जोसी	हानगल	,,	५॥=
लक्ष्मण भट	,,	तिलवली	३॥
,,	हरिहर	,,	३॥
,,	हावेरी	राणेबेनूर	७॥
लक्षुमणशास्त्री	हानगल	अडुर	॥≡
,,	,,	हानगल	७॥
लक्ष्मीकांताच्यार्य	तेरदहली	कागनेला	३॥
लिंगण जोसी	बंकापूर	तिलवली	७॥
,,	,,	पेठ हावेरी	३॥
,,	,,	हानगल	७॥
,,	बनारी	राणेबेनूर	३॥
,,	बोमनहली	निडसंगी	७॥
,, (मडलीरे)		तिलवली	३॥
लिंगण भट	देवरगुड	राणेबेनूर	३॥
,, (जोसी)	कसबे केरुर	केरुर खुर्द	३॥
,, (निंबरगी)	अदलंगी	निडसंगी	११
लिंगण शास्त्री	बंकापूर	सिगाव	३॥
,, (पुराणिक)	कसबे बंकापूर	निडसंगी	३॥
लिंगाभट	वरगेरी	कुपेलूर	३॥
,,	हनगल	अडुर	१॥=
,,	होंबल	कागनेला	३॥
,,	होबली	अडुर	१॥=
वर्घाच्यारी	बागलकोट	राणेबेनूर	१५
वादिराज भट	सातेनंहली	कसबे हेलगिरे	१॥=
,,	सातेनहळी	कागनेला	७॥
वामच्यार्ये	मुलगुद	राणेबेनूर	५॥=
वासुदेव भट	सिरहटी	कुपेलूर	३॥
वासुदेवाच्यार्य	अडुर	राणेबेनूर	९३॥
,,	कलापूर	कोड	२२॥
,,	,,	निडसंगी	३७॥

वासुदेवाच्यार्य	बंकापूर	अडुर	६९।=
,,	,,	कसवे हेलगिरे	७।।
,,	,,	कागनेला	९३।।।
,,	,,	केरुर खुर्द	४३८=
,,	,,	केरुर बु.	१५
,,	,,	कुपेलूर	११।
,,	,,	गुंतल	७।।
,,	,,	तिलवली	१८।।।
,,	,,	रटेहली	१८।।।
,,	,,	हानगल	७५
,,	,,	सिगाव	१८।।।
,,	बोमनहली	कागनेला	३।।
,,	हरपनहळी	गुतल	७।।
,,	हरिहर	कसबे हेलगिरे	३।।
,,	,,	केरुर खुर्द	३।।
,,	,,	केरुर बु.	३।।।
,,	,,	रटेहली	७।।
,,	,,	राणेबेनूर	७।।
,,	सिगाव	सिगाव	३।।।
,, (बिन श्रीनिवासाच्यारी)	बोमनहली	निडसंगी	११।
,, (पुरोहित)	सावनूर	सिगाव	१।।=
,, (रसीद)	लागणे	कागनेला	३।।
विठलाच्चार्य	येलगच	,,	१।।=
,,	सावनूर	अढुर	१।।
विद्याधीशाच्यार्य	मासूर	कागनेल	२८/
,,	रटेहली	केरुर बु.	३।।
,,	,,	रटेहली	१८।।।
,,	सिगाव	सिगाव	३।।
विरुपाक्ष जोसी	हावनूर	कुपेलूर	५।।=
विरुपाक्ष दीक्षित	कसबे हानगल	निडसंगी	७।।
,,	हानगल	हानगल	४५
,,	,,	राणेबेनूर	३।।
,,	,,	तिलवली	३।।।

विरुपाक्ष भट	कसबा गुतल	गुतल	१॥≈
,,	कागनेला	कागनेला	३॥
,,	सिगाव	राणेवेनूर	३॥
,,	सिगाव	सिगाव	३॥
,, (गुडी)	बोमनहली	निडसंगी	३॥
विरुपाक्ष शास्त्री	हरिहर	कसबे हेलगिरे	१॥≈
,,	,,	केरुर बु.	७॥
विश्वनाथ दीक्षित	करगुदी	अडुर	११।
,,	करगुपरी	सिगाव	३॥
,,	बंकापूर	कागनेला	३॥
,,	,,	हानगल	५२॥
,,	तिलवली	हानगल	७॥
,,	हनगल	कोड	३॥
,,	,,	रटेहली	३॥
,, (करगुद्री)	कसबे बंकापूर	निडसंगी	३॥
विश्वनाथ मट	करगुपी	पेठ हावेरी	७॥
,,	बंकापूर	गुंतल	१॥≈
विष्ण जोशी	हानगल	हानगल	३॥
विष्ण दीक्षित	राणेबेन्नूर	केरुर बु.	३॥
विष्णपया	रंगापूर	निडसंगी	११।
विष्णभट	सिगाव	सिगाव	३॥
,,	रंगापूर	सिगाव	३॥
,, (जोसी)	कुंदगोल	सिगाव	३॥
विष्णशास्त्री	बंकापूर	अडुर	॰॥≋
वेदव्यासाच्यार्य	मासूर	कागनेला	३॥
,,	,,	,,	३॥
वेदभट सावनूर	बोमनहली	निडसंगी	७॥
वेंकटकृष्ण जोसी	सावनूर	निडसंगी	३॥
व्यंकट दीक्षित	लक्ष्मेश्वर	हानगल	७॥
वेंकट नरसिंव्हाचयार्यं	सातेनहली	राणेवेनूर	३॥
वेंकटभीमाच्यार्य	सातेनहळी	तिलवली	३॥
वेंकटराम सोमयाजी	हगलदुर्ग	राणेवेनूर	१॥≈
वेन्कटशास्त्री	केरुर खुर्द	कागनेला	३॥
,,	केरुर बु.	अहिरणी	३॥

वेन्कटशास्त्री	,,	तिलवली	७॥
,,	,,	केरुर खुर्द	७॥
,,	केरुर बु॥	केरुर बु.	७॥
,,	याभु	कुपेलूर	१॥=
,,	हावनूर	राणेबेनूर	१॥=
वेन्कटाच्चार्य	कटी	राणेबेनूर	३॥
,,	मासूर	मासूर	४८॥
,,	कलापूर	केरुर खुर्द	३॥
,,	,,	अहिरणी	३॥
,,	,,	कागनेला	४५
,,	,,	केरुर बु.	३॥
,,	,,	तिलवली	३॥
,,	,,	कोड	७॥
,,	,,	सिगाव	७॥
,,	,,	अडूर	३५॥=
,,	,,	मासूर	३॥
,,	केरुर बु.	मासूर	३॥
,,	कदरमंडलगी	कागनेला	११
,,	हरिहर	तिलवली	७॥
,,	मासूर	कोड	३७।
,,	कुपेलूर	केरुर खु.	३॥
,,	गोठुर	गुतल	३॥
,,	कसबा गुतल	गुतल	१६॥=
,,	कागनेला	कागनेला	११॥.॥
,,	केरूर	कागनेला	३॥
,,	केरूर बु.	मासूर	३॥
,,	कोणतबगी	कागनेला	७॥
,,	गुतल	कागनेला	७॥
,,	बिनूर	राणेबेनूर	३॥
,,	मासूर	राणेबेनूर	७॥
,,	लागणे	कागनेला	११
,,	शेषगिरी	अडुर	७॥
,,	,,	सिगाव	३॥
,,	सिगाव	राणेबेनूर	३॥
,,	हानगल	अडुर	३१॥=

वेंकटाच्यार्य	केरुर बु.	तिलवली	३॥
,,	हणमसागर	कागनेला	७॥
,,	हरिहर	अडुर	३॥
,,	,,	कागनेला	१८॥
,,	हावनूर	राणे बेनूर	३॥
,,	,,	हानगल	३॥
,,	हावेरी	कागनेला	११।
,,	कसबा गुतल	गुतल	१६॥≈
,,	मलापूर	हानगल	४५
,, (कलस)	गुडगेरी	राणवेनूर	३॥
,, (कलापूर)	कसबे हानगल	निडसंगी	७॥
,, (गादी)	गोदी	हानगल	२२॥
,, (गुरटू)	कोरनहली	कागनेला	३॥
वेंकटाच्यारी (गोपी)	कसबे हानगल	निडसंगी	३॥
,, (दुर्गद)	हावनूर	गुतल	११।
,, (पुरोहित)	,,	हानगल	२२॥
,, (मेढी)	हानगल	अडुर	७॥
,, (शास्त्री)	केरुर बु.	कोड	७॥
,, (सुभेदार)	—	कुपेलूर	७॥
वेंकटावधानी	सावनूर	राणेबेनूर	१॥≈
वेंकटेश भट	केरुर बु.	कुपेलूर	३॥
व्यंकण दीक्षित	लखमेश्वर	पेठ हावेरी	३॥
वेंकण भट	कागनेला	कागनेला	३॥
,,	देवरगुड	राणेबनूर	३॥
,,	लक्ष्मेश्वर	केरुर बु,	३॥
,,	सिवगी	राणेबेनूर	११।
,,	कसबा गुतल	गुतल	१॥≈
,, (चक्रवर्ती)	हावनूर	गुतल	३॥
,, (जोसी)	करडगी	हानगल	३॥
,, (पुजारी)	देवरगुड	राणे बेनूर	३॥
,, (भीमाच्यार्य)	केरुर	तिलवली	३॥
,, (शास्त्री हिरेकेरुर)	केरुर बु.	हानगल	७॥
व्यासपूजा	अरणी	अहिरणी	११।
,,	—	अडूर	११।

,, (कंठी आदा पुराणिक)	सिगाव	सिगाव	३३॥।
,, (कार्तिक पूर्णिमा)	—	राणेबेन्नूर	७॥
,, (मठकटे)	हानगल	हानगल	३३॥।
,, (माघ पूर्णिमा)	—	राणेबेन्नूर	७॥
,, (वैशाखी पूर्णिमा)	—	,,	७॥
व्यासाच्यार्य	तिलवली	कागनेला	७॥
,,	हरपनहळी	तिलवली	७॥
,,	राणेबेन्नूर	कागनेला	१॥।=
व्यासाच्यार्य	सावनूर	राणेबेनूर	७॥
,, (बिन रामाच्यार्य)	इटगी	गुंतळ	१५
,, (विठलाच्यार्य)	सावनूर	कागनेला	३॥।
शंकणाच्यार्य	बापुहटी	,,	३॥।
शंकर दीक्षित	मिश्रीकोट	अहिरणी	७॥
शंकर भट	देवरगुड	राणे बेनूर	३॥।
,,	राणेबेनूर	तिलवली	३॥।
,,	मिश्रीकोटे	कसबे हेलगिरे	३॥।
,,	,,	कागनेला	७॥
,,	,,	कोड	७॥
,,	,,	केरुर खुर्द	७॥
,,	,,	तिलवली	७॥
,,	,,	राणेबेनूर	७॥
,,	,,	सिगाव	७॥
,,	,,	हानगल	१८॥।
,,	,,	रटेहली	७॥
,,	श्रीगिरी	हानगल	७॥
,, (बिन नरसिंव्ह भट)	राणेबेनूर	रटहली	७॥
शंकरभारथी स्वामी	श्रीगिरी	हानगल	७॥
शंकर शास्त्री	होंबळ	राणेबेनूर	३॥।
शामाच्यार्य	कानडे	कागनेला	१॥।=
शामाशास्त्री	तिलवली	सिगाव	३॥।
शिव जोशी	सावनूर	कुपेलूर	।॥।≡
,,	रायर हुबली	कसबे हेलगिरे	१॥।=
शिवदीक्षित	हरिहर		

शिवदीक्षित	,,	कुपेलूर	३।।।
,,	,,	रटेहली	७।।
,,	बंकापूर	सिगाव	३।।।
,, (अग्निहोत्री)	कसबे बंकापूर	निडसंगी	७।।
,, (बिन शेष दीक्षित)	हरिहर	हानगल	७।।
शिवभट	बंकापूर	सिगाव	३।।।
,,	देवरगुड	राणेबेनूर	३।।।
,, (अध्यापक)	मीश्रीकोटे	सिगाव	३।।।
,, (बिन विश्वनाथ भट)	कलघटगी	हानगल	७।।
शिवराऊ जोसी (बिन जयराम जोसी)	हावनूर	गुंतल	२२।।
शिवराम जोसी	सिगाव	सिगाव	३।।।
शिवराम भट	रामनाथपुर	राणेबेनूर	१।।।=
,,	विद्यापूर	,,	३।।।
,, (कलबुर्गी)	सावनूर	निडसंगी	३।।।
,, ,,	,,	सिगाव	३।।।
शिवशास्त्री	कुंदगोळ	,,	३।।।
शीनाचयार्ये	वासन	राणेबनूर	१।।।=
शीनपा वैद्य	हावनूर	गुतल	७।।
शेष दीक्षित	हानगल	तिलवली	३।।।
शेश भट	गोटे	कुपेलूर	३।।।
शषाॅच्यार्य	बोमनहली	तिलवली	७।।
,,	राणेबेनूर	राणेबनूर	३।।।
,,	शेषगिरी	अडुर	१।।।=
,,	हरपनहळी	राणेबेनूर	१।।।=
,,	होनीहल	सिगाव	११।
,,	होनाली	कागनेला	१८।।।
,,	,,	निडसंगी	७।।
श्री नरसिंहदेव	बंकापूर	कोड	७।।
श्रीनिवासाच्यार्य	अडुर	अडुर	११।।≡।।
,,	करजगी	केरूर बु.	३।।।
,,	केरूर बु.	,,	१।।।=

श्रीनिवासाच्यार्य	केरुर बु.	कुपेलूर	३॥।
,,	कुलहली	अडुर	६॥-
,,	गलगले	राणेबेनूर	१॥।=
,,	तरीकेरी	,,	१॥।=
,,	नवलगुंद	,,	३॥।
,,	मनारी	केरूर खुर्द	३॥।
,,	मासूर	केरूर बु॰	७॥
,,	,,	तिलवली	७॥
,,	,,	केरूर खु॰	७॥
,,	,,	निडसंगी	३॥।
,,	,,	मासूर	६०
,,	रटेहली	रटेहली	१८॥।
,,	राणेबेनूर	अडुर	७॥
,,	सावनूर	,,	।≋॥
,,	,,	कागनेला	११।
,,	,,	केरूर बु॰	३॥।
,,	सातेनहली	कागनेला	७॥
,,	सिरहटी	तिलवली	३॥।
,,	हावनूर	गुतल	३॥।
,,	,,	,,	११।
,, (कटी)	राणेबेनूर	राणेबेनूर	९९।=
,, (कंठी)	,,	कसबे हेलगिरे	१६॥।=
,, (पांडुरंगी)	मासूर	पेठ हावेरी	९।=
,, (पुजारी श्रीवेंकोबा)	सावनूर	निडसंगी	७॥
,, (पुरोहित)	,,	हानगल	११।
,, (वुरलीकर)	सावनूर	केरुर खुर्द	७॥
,, (सबशी)	हावेरी	कागनेला	११।
श्रीनिवासा भट	महसी	कुपेलूर	१॥।=
श्रीवेंकटेश	सावनूर	सिगाव	३॥।
श्रीसत्यबोध स्वामी मठ	,,	केरुर बु.	९।=
,,	,,	रटेहली	१८॥।
श्री सत्यसंध स्वामी	,,	अहिरणी	७॥
श्रीस्वामी	कुडलगी	कागनेला	११।
,,	श्रीगिरी	तिलवली	७॥

श्रीस्वामी मठ (श्रीगेरी)	—	निडसंगी	७॥
,, (श्रीराघवेंद्र स्वामी)	—	,,	७॥
श्रीस्वामीमठ (सत्यबोध स्वामी)	—	,,	७॥
श्रीस्वामी शुश्रमणी	—	कुपेलूर	११।
श्रीस्वामी श्रींगिरीकर	श्रीगिर	मासूर	१५
श्रीस्वामी सत्यबोध	सावनूर	तिलवली	७॥
सखाराम भट	,,	केरुर बु.	३॥।
,,	,,	सिगाव	३॥।
सणविंष्ण भट	कुंदगोल	,,	३॥।
सत्यबोध स्वामी	मासूर	मासूर	५॥
सत्वीज आचार्य	करजगी	कागनेला	३॥।
सांब भट	देवगिरी	राणेबेनूर	३॥।
सीताराम भट	सोदे	अडुर	०॥≋
सुबण जोसी	हानगल	हानगल	३॥।
सुबण दीक्षित	राणेबेनूर	राणेबेनूर	३॥।
,,	हानगल	तिलवली	७॥
,,	,,	हानगल	३०
,,	,,	राणेबेनूर	३॥।
,,	,,	सिगाव	३॥।
सुबण भट	कुडलगी	अडुर	०≋॥
,,	सुब्रह्मण	,,	११।
सुबणाच्यार्य	करजगी	कागनेला	२२॥
,,	कसबे मजकूर	पेठ हावेरी	१८॥।
,,	गलगले	,,	३॥।
,,	,,	राणेबेनूर	१॥≠
,,	,,	सिगाव	७॥
,,	हावेरी	कागनेला	३॥।
सुब्रह्मण्य स्वामी	उडपी	,,	५२॥
सुबाच्यार्य	आगडी	अडुर	०॥≋
,,	बोमनहली	निडसंगी	७॥
,,	हरहली	कागनेला	१८॥।
सोमशास्त्री	लागणे	,,	७॥
सोमेश्वर भट	सिरटी	अडुर	३॥।

सोमेश्वर शास्त्री (कासीकर)	हानगल	हानगल	४५
हणमंत जोसी	कदरमंडलगी	राणेबेनूर	३॥।
हणमंत भट	बंकापूर	राणेबेनूर	३॥।
हणमंताच्यार्य	मीश्रीकोटे	कागनेला	७॥
,,	हावनूर	,,	७॥
हमण जोसी	सावनूर	अडुर	९।≠
हरजोसी	हरिहर	तिलवली	३॥।
हरभट (बिन रामभट)	कलघटगी	हानगल	३॥।
हरिदास गोसावी	हरपनहळी	अडुर	३॥।
हरिभट	पेठ हावेरी	हानगल	३॥।
हरिरामाच्यार्य	सौदती	अडुर	१८॥।
हावण दीक्षित	कसबे बंकापूर	निडसंगी	३॥।
हार्ष भट	अरणी	रटेहली	३॥।
होनकन भट	बंकापूर	सिगाव	३॥।

– ३ –

सावनूर तालुक्याचा इजमाइली ताळेबंद, इ. १७९२

(पुणे अभिलेखागार, कर्नाटक जमाव, रुमाल क्र. २४३)

काही विशेष कारणासाठी कच्च्या हिशेबाच्या स्वरूपात तयार केलेला हा इजमाइली ताळेबंद आहे. या वेळी सावनूर तालुका पेशव्यांकडे असून त्याचे प्रशासन भास्कर सखदेव यांच्या विद्यमाने होत होते.

मागील वर्षीच्या उत्पन्नाची रक्कम रु. १,४१,६७१-१-३ खालील भागांतून वसूल झाली होती :

हानगल, राणेबेन्नूर, गुत्तल, आडूर, केरूर बुद्रुक, मासूर, तिळवळ्ळी आणि कागिनेल्लि हे परगणे; हंवसभावी व हलगेरी हे कसब; पेठ हावेरी; आणि हावनूरची देसगत.

चालू वर्षीच्या उत्पन्नाची रक्कम रु. १०,३७,७१८-१-१ खालील ठिकाणांहून वसूल झाली होती :
हानगल, राणेबेन्नूर, गुत्तल, कुप्पेलूर, आडूर, शिग्गांव, निडसंगी, केरूर बुद्रुक, केरूर खुर्द, रट्टीहळ्ळी, मासूर, कोड, तिळवळ्ळी, कागिनेल्लि आणि कारडगी हे परगणे; हंवसभावी, हलगेरी व मोरब हे कसबे; पेठ हावेरी; हावनूर, फुटगांव, उगरगोळ इत्यादी देसगत; कार्यात अण्णीगेरी व सुभे सुभा

रु. ७६,१४८-५-२ कर्जाच्या स्वरूपात मिळाले होते.

असे एकूण रु. १२,५५,५३७-८-२ चे उत्पन्न होते. त्यातून खालील खर्च दाखविलेले आहेत :

रु. ५,५३,५२२- ९-०	सरकारजमा
रु. ३,३४,७६७- ७-०	प्रशासकीय खर्च (यादी जोडली आहे)
रु. २७,७१०- ६-०	स्वारीवरील खर्च
रु. १२,२५०-१२-०	मोकाशी इ. ना मिळालेला हिस्सा
रु. ११,१७३-१२-०	लिंगणगोंडा देसाई हावनूरकर यासारख्या जमीनदारांना दिलेला पोटगीखर्च
रु. १३२-३-०	जाहगिरदारांना
रु. ५३,०३९-१५-३	कर्जफेड
रु. ९,९२,५९७-०-३	एकूण खर्च
रु. २,६२,९४०-७-३	शिल्लक

– ३ –

Taleband Ijmayili of Taluka Savanur, A. D. 1792

(Pune Archives, Karnataka Jamav, Bundle No. 243)

This is an Ijmayili Taleband, that is, an account roughly prepared to answer immediate purposes. Taluka Savanur was at this time under the Peshwa, but administered through Bhaskar Sakhdev.

The revenue of Rs. 1,41,671-1-3, due for the previous year was collected from the following areas : the Parganas of Hangal, Ranebennur, Guttal, Adur, Kerur Budruk, Masur, Kod, Tilavalli, and Kaginelli; the Qasbas of Havasbhavi and Halgeri; the Peth of Haveri, and the Desgat of Havanur.

For the current year, the revenue was Rs. 10,37,718-1-1, collected from the following divisions : Parganas of Hangal, Ranebennur, Guttal, Kuppelur, Adur, Shiggaon, Nidsangi, Airani, Kerur Budruk, Kerur Khurd, Rattihalli, Masur, Kod, Tilavalli,

	Kaginelli, and Karadgi; Qasbas of Havasbhavi, Halgeri, and Morab; Peth Haveri, Desgat Havanur, Phutgaon Ugargol, etc., and Karyat Annigeri.
Rs. 76,148-5-2	were received by way of loans bringing the total income to
Rs. 12,55,537-8-2	
	From this amount
Rs. 5,53,522-9-0	were paid to Huzur
Rs. 3,34,767-7-0	were spent in respective administrative divisions (list mostly as above)
Rs. 27,710-6-0	covered the *Swari Kharch*
Rs. 12,250-12-0	were received by the share-holders like Mokasis
Rs. 11,173-12-0	were used for the payment of maintenance allowance to Jamindars, such as Lingana Gauda Desai Havanurkar
Rs. 132-3-0	paid to Jagirdars.
Rs. 53,039-15-3	spent for the repayment of loans. Thus the total amount of expenditure was Rs. 9,92,597-0-3 giving a balance of Rs. 2,62,940-7-3.

■ ■

श्री

तालेबंद इजमाली तालुके सावनूर सरकार राजश्री पंतप्रधान वि॥ भास्कर सखदेव सु॥ इसने तिसेन मया व अलफ जमा

रुये

१४१६७१८÷||| बाकी सालगुदस्त

१२०४९|≡| पा॥ हानगल

१३३१८८≡| पो॥ राणेबिनूर

४७३२|·|| पो॥ गुतल

१४५७३८= पो॥ अडूर

२०२५|||≡ कसबे हवसबावी

२७||÷ पेठ हावेरी

१६१६|÷| पो॥ केरूर बु॥

५१३५|·|| पो॥ मासूर

१४३०४||≡| पो॥ कोड

टीप : मुळात एकाच बाजूला असलेला मजकूर येथे दोन्ही बाजूना दिलेला आहे. उजव्या बाजूचा मजकूर पुढच्या पानावर डावीकडे पुढे चालू केलेला आहे.

६०१४॥÷ पो तिलवली
४९०९॥· कसबे हलगीरे
२३७३६॥≡ पो कागीनेला
३८१२८॥≡॥ देसकत हावनूर
१०९८॥·। सुभा येथील साल
गुदस्ताची वहिवाट समजली
नाही सबब वसुलीं जमा

१४१६७१८÷॥। रुये

१०३७७१८८-।· जमा साल मजकूर
५७३३३८÷ पो हानगल
६०५४०॥-। पो राणेबिनूर
४४९९६।≡ पो गुतल
१२५६७॥= पो कुपेलूर
१०४९६२॥=॥ पो अडूर
७४९३८= पो सिगाव
१४१०८।· पो निडसंगी
७५३१॥= कसबे हावसबावी
१२६०४८≡ पो एेरणी
१८२२५८≡ पेठ हावेरी
२१५३६ पो केरूर बु॥
१९७१९॥· पो केरूर खुर्द
२३७२६।÷ पो रटेहली
२१८०३॥÷ पो मासूर
३९३९३८=॥ पो कोड
३२२६१८≡ पो तिलवली
१३२३१८≡ कसबे हलगिरे
१०३७७६॥· पो कागिनेला
१८७००९८= देसकत हावनूर
२७७७०।=॥ उगरगोल वगैर
फुटगाव
५०४७०॥-। कर्यांत अणीगिरे
१२३००० पो कारडगी
१४२३५ कसबे मोरबा

२०१२२८= सुभा

१०३७७१८८-।·
७६१४८।-॥ जमा कर्जे
५३०३५८=॥ माहालानिहायचे
कमावीसदार याचे फाजील
हिशेबी उतरले ते रुये
२३११३८≡ सुभा

७६१४८।-॥·

१२५५५३७॥·॥

रुये

५५३५२२॥÷ हुजूर भरणा
३३४७६७।≡ माहाल मजकूर खर्च
१३८३१८= पो हानगल
१६३५७८=॥ पो राणेबिनूर
११८६५।≡ पो गुतल
५००३।≡ पो कुपेलूर
१७८८४।·॥· पो अडूर
५११९ पो सिगाव
४३७१ पो निडसंगी
२०४१ कसबे हवसबावी
६१७१८= पो एेरणी
४३९०॥= पेठ हावेरी
७२८३ पो केरूर बु॥
५१८०॥· पो केरूर खुर्द
७९२५॥≡॥ पो रटेहली
९९९१॥≡ पो मासूर
५२८३८÷ पो कोड
६६०९८-॥ पो तिलवली
३१०९८≡ कसबे हलगिरे
१७३७३।= पो कागिनेला
८२४४९।-॥ देसकत हावनूर
६२७७।·॥ फुटगाव उगरगो
वगैर
१७२७६।· कसबे आणीगीरे

० पोा कारडगी [× × फा.आ.]
वहिवाट समजली नाही सबब
सरकार भरण्याचे अनवये जमा
धरिली सबब

५१८० कसबे मोार येथील वहिवाट सम-
जली नाही सबब अजमासे
७३७९४।'। सुभा
३३४७६७।≡

२७७१०।≡ स्वारी खर्च

१२२५०।।।' हिसेदार मोकासी वगैरे
९१९४।। फुटगाव पेाा
३०५६।' कसबे अणीगीरे
१२२५०।।।'

१११७३।।।' जमीदार पोटगी

१०००० लिंगण गोडा देसाई
हावनूरकर वाा सनद
११७३।।।' फुटीगा [व] पैकी
१११७३।।।'

१३२८≡ जाहगिरदार यास फुटगाव

५३०३९।।।≡।।। रदकर्ज साल गुाा
सन [××फा. आ.]सेन पैकी
९९२५९७८।।।'

बाकी रुपये
२६२९४०।≡।।।'

तपसील
माहालानिहाय
सुभा
२६२९४०।≡।।।'

■ ■ ■

-४-

सावनूर तालुक्याचा देहझाडा, इ. १७९३

(पुणे अभिलेखागार, कर्नाटक जमाव, रुमाल क्र. २४३)

हा देहझाड्याचा कागद सावनूर तालुक्यात मोडणारे सर्व परगणे, इनामदारांना हक्क म्हणून देण्यात आलेली गावे, दुमाला म्हणून देण्यात आलेली गावे, तसेच खालसा जमिनी व त्यांच्यापासून मिळणारे महसुलाचे उत्पन्न इत्यादीसंबंधी तपशीलवार माहिती देतो.

सावनूर तालुक्यात सन १७९३ मध्ये खाली दाखविल्याप्रमाणे १४ परगणे, २ कसबे व १ पेठ यांचा समावेश होता :

परगणे	गावे	तोडून दिलेली + खालसा
१. आडूर	७१	(९ + ६२)
२. हानगल	६८	(२४ + ४४)
३. शिग्गाव	२१	(३ + १८)
४. राणेबेन्नूर	६६	(१६ + ५०)
५. निडसंगी	६४	(१३ + ५१)
६. तिळवळ्ळी	३७	(११ + २६)
७. रट्टीहळ्ळी	४४	(२० + २४)

८. केरूर खुर्द	१६	(३+१३)
९. कुप्पेलूर	४३	(२+३८+३ जप्त केलेली)
१०. गुत्तल	४८	(७.५० + ४०.५०)
११. कोड	४०	(५+३५)
१२. ऐरणी	१८	(१+१७)
१३. कागिनेल्लि	८६	(७+७८+१ महाल पेठा)
१४. मासूर	१६	(नाहीत+१६)

कसबे

१. हंवसबावी

२. हलगेरी

पेठ

१. पेठ हावेरी

आडूर परगण्यातील ७१ गावांपैकी ६ गावे इनामदारांना देण्यात आलेली होती, ३ गावे दुमाला होती व ६२ गावे खालसा होती. इनामदारांना दिलेल्या गावांपैकी गुरराव नरसिंह याला २ गावांचा मोकासा होता, मुरारराव गुरराव याला २ गावे मोकासा म्हणून दिलेली होती, तर नाडगौडा हावनूरकर देसाई २ गावांचे उत्पन्न खात होता. ज्यांच्या नावे दुमाला गावे होती त्यात अबू मियाँ हदीन याचा, व प्रत्येकी एक गाव ज्यांच्या नावावर होते अशा दोन फकिरांचा समावेश होता. हानगल परगण्यात २१ गावे तोडून देण्यात आलेली, तर ४४ खालसा गावे होती. तोडून देण्यात आलेल्या गावांपैकी ७ गावावर गोविंद नरसिंह व श्रीनिवास वेंकाजी यांचा देसाई-मोकाशाचा हक्क होता, तर दुसऱ्या ७ गावांच्या देशपांडे-मोकाशाच्या हक्काचे उत्पन्न रुद्रो काळो व महादो बिछणे हे उपभोगीत होते. १ गाव बिजूमल देसाई व देशपांडे याच्याकडे होता, ५ गावे नाडगौडा हावनूरकर याच्या स्वाधीन होती, १ गाव मौजे गळेहळ्ळीच्या बसप्पा पट्टणशट्टीकडे होता; ३ गावे दुमाला असून, त्यांपैकी एक शृंगेरीच्या मठाधिपतीला आणि दोन सय्यद नासिरुद्दीन पीरजादे याला देण्यात आली होती. शिग्गांव परगण्यात ३ गावे इनाम असून, त्यापैकी २ श्रीनिवास त्रिमल देशपांडे नाडगौडा याला देण्यात आलेली होती, तर १ बंकापूर किल्ल्यासाठी देण्यात आलेले होते; उरलेली १८ गावे खालसा होती. राणेबेन्नूर परगण्यातील ५ गावे तुंगभद्रेच्या पलीकडे वसलेली असून ती टिपूच्या स्वामित्वाखाली होती. तथापि, ती शृंगेरी मठाधिपतीला इनाम म्हणून देण्यात आलेली होती. पाच गावे जमीनदार देसाई हणमंतगौडा हावनूरकर याला व एक गाव जमीनदार नाडगीर याला दिलेले होते. दोन गावे शृंगेरीचे आचार्य व सत्यबोध स्वामी या दोन मठाधिपतींना दिलेली होती. तीन गावे पीरजादे, जमालसाहेबाचा दर्गा इत्यादी मुस्लिम धार्मिक संस्थांचा खर्च भागविण्यासाठी

देण्यात आली होती. उरलेली ५० गावे खालसा होती.

निडसंगी परगण्यातील ३ गावे बंकापूर तालुक्यात व २ गावे स्वादि तालुक्यात गेली होती. ६ गावे जमीनदाराना देण्यात आलेली होती : १ गाव गुरुमल्लप्पा देसायाला, २ गावे रामाजी भीमजी देसायाला, २ गावे देशपांडे समत याला आणि १ गाव देवजी दादो व गिरमाजी दादो देशपांडे यांना देण्यात आला. दोन गावे पीरजाद्यांसाठी असून, त्यांपैकी एक महमद साहेब पीर याला व दुसरा सावनूरकर नवाबाच्या थडग्यासाठी देण्यात आला होता. हा दुसरा गाव टिपू सुलतानाच्या काळात इनाम म्हणून देण्यात आला. इतर ५१ गावे खालसा होती. तिळवळ्ळी परगण्यात ८ गावे इनाम, २ गावे देवादाय व १ गाव मठमान्य होता. चार इनाम गावे देसाई हणमंतगौडा हावनूरकर याची असून, ४ गावे देशपांडे भिवराव काळो व भिमाजी महादेव यांच्याकडे होती. एक गाव सातेनहळ्ळीच्या श्री हनुमंतदेवाच्या देवालयाच्या सेवेसाठी, तर दुसरा गाव चकसिनकोप येथील हनुमंत देवाच्या सेवेसाठी लावून दिलेला होता. सावनूरच्या श्रीगुरु सत्यबोध स्वामींच्या सेवेसाठी गुड्डदमल्लापूर हा गाव नेमून दिलेला होता. रट्टीहळ्ळी परगण्यात ५ इनाम गावे होती. त्यांपैकी २ सत्यबोध स्वामींच्या सेवेसाठी आणि प्रत्येकी १ गाव राघवेंद्र स्वामी, शृंगेरी स्वामी व उडुपीचे श्रीकृष्ण देव यांच्यासाठी दिलेली होती. एक गाव हरिहर तालुक्यात शत्रूच्या मुलुखामध्ये गेली २० वर्षे होता. चौदा गावे हावनूरकर देसायाकडे होती. उरलेली २४ गावे खालसा होती. केरूर खुर्दमध्ये ३ गावे तोडून दिलेली होती व १३ गावे खालसा होती. तोडून देण्यात आलेल्या गावांपैकी १ गाव बिदनूर तालुक्यातील उड्डगणी महालात होता व २ गावे इनाम म्हणून देण्यात आली होती. या इनाम गावांपैकी एक सर्वमान्य म्हणून हणमंतगौडा देसाई हावनूरकर याला व दुसरा मान्य म्हणून तिमाप्पा गुरुराव नाडगीर याला देण्यात आला. कुप्पेलूर परगण्यात दोन इनाम गावे होती. त्यांपैकी एक सत्यबोध स्वामींसाठी व दुसरा कूडली-संगम मठाचे श्रीशंकरभारती यांच्यासाठी देण्यात आला. ३८ गावे खालसा असून, उरलेली ३ सरकारात जप्त करण्यात आलेली होती. ही सरकारजमा झालेली गावे पूर्वी देवणभट भानभट जोशी, हरभट अयंभट जोशी व रट्टीहळ्ळी आणि कुप्पेलूरचे नाडगीर यांच्याकडे इनाम म्हणून होती.

गुत्तल परगण्यात इनाम म्हणून ५ गावे हणमंतगौडा हावनूरकर देसाई याला व २½ गावे ब्राह्मणांना देण्यात आली. या २½ गावांपैकी एक गाव विष्णप्पा रंगापूरकर याला, दुसरा हरपनहळ्ळीचा सोमयाजी याला आणि अर्धा गाव शेषभट पुराणिक हावनूरकर याला दिलेला होता. इतर गावे खालसा होती. कोड परगण्यातील ५ गावे तोडून दिलेली होती; पैकी ४ गावे जमीनदार हणमंतगौडा देसाई यांची असून, १ गाव जमीनदार नाडगीर याच्याकडे होता. बाकीची गावे खालसा होती. कागिनेलि परगण्यात ७ इनाम गावे होती. त्यांपैकी ६ हणमंतगौडा देसाई हावनूरकर

याच्याकडे असून १ गाव कागिनेल्लि येथील श्री आदिकेशवदेवाच्या देवालयाच्या सेवेसाठी नेमून दिलेला होता. हा गाव जुडी गाव होता. कसबा हावेरी हा पेठ महाल असून, इतर ७८ गावे खालसा होती. अखेरच्या मासूर परगण्यातील सर्व १६ गावे खालसा होती.

———

-4-

Dehzda of Taluka Savanur, A. D. 1793

(Pune Archives, Karnataka Jamav, Bundle No. 246)

This document gives the details of all the Parganas in the Taluka, the villages enjoyed by the Inamdars, the villages assigned in *dumala* and the *khalsa* lands together with the land revenue they yielded.

There were 14 Parganas, 2 Qasbas and I Peth in Taluka Savanur in 1793 as shown below :

Parganas	Villages	Alienated+Khalsa
(1) Adur	71	(9 + 62)
(2) Hangal	68	(24 + 44)
(3) Shiggaon	21	(3 + 18)
(4) Ranebennur	66	(16 + 50)
(5) Nidsangi	64	(13 + 51)
(6) Tilavalli	37	(11 + 26)
(7) Rattihalli	44	(20 + 24)
(8) Kerur Khurd	16	(3 + 13)
(9) Kuppelur	43	(2 + 38 + 3 attached)
(10) Guttal	48	(7.50 + 40.50)
(11) Kod	40	(5 + 35)
(12) Airani	18	(1 + 17)
(13) Kaginelli	86	(7 + 78 + 1 Mahal Petha)
(14) Masur	16	(nil + 16)

Qasbas

(1) Havasbhavi

(2) Halgeri

Peth

(1) Peth Haveri

Among the 71 villages in Pargana Adur 6 were of Inamdars, 3 were *dumala* and 62 *khalsa.* Of the Inamdars Gurarao Narasimha had the *mukasa* of 2 villages, Murarrao Gurarao had the *mukasa* of 2 villages, and Nadgauda Havanurkar Desai enjoyed the revenue of 2 villages. The holders of *dumala* villages were Abu Mian Hadin, and two Fakirs having one village each. In Pargana Hangal 21 were alienated villages and 44 Khalsa villages. Among the alienated villages, 7 were *Desai-mukasa* villages enjoyed by Govind Narasimh and Srinivas Venkaji, another 7 were *Deshpande-mukasa* villages enjoyed by Rudro Kalo and Mahado Bishne. One was with Bijumal Desai and Deshpande, 5 were with Nadgauda Havnurkar, 1 with Basappa Pattanasetti of Mauje Galehalli, 3 were *dumala,* one being enjoyed by the pontiff of Sringeri, and two by Syed Nasir-ud-din Pirjade. In Pargana Shiggaon 3 were inam villages, of which 2 were with Srinivas Trimal Deshpande Nadgauda and 1 with Kille Bankapur, and the remaining 18 were *khalsa.* In Pargana Ranebennur 5 were under Tipu lying beyond the Tungabhadra. They were, however, given in *inam* to the Sringeri pontiff. Five were with the Zamindar Desai Hanmantgauda Havnurkar and 1 with the Zamindar Nadgir. Two were with the pontiffs of the *mathas*, one with the Sringeri pontiff and the other with Satyabodh Swami. Three were granted for bearing the expenses of Muslim religious institutions, i. e., for Pirjade, for the *darga* of Jamal Saheb, etc. The remaining 50 ware *khalsa* villages.

In Pargana Nidsangi 3 villages had gone to Taluka Bankapur and 2 to Taluka Swadi. Six were with the Zamindars : 1 was with Gurumallappa Desai, 2 with Ramaji Bhimaji Desai, 2 with Deshnande Samat and 1 with Devaji Dado and Girmaji Dado Deshpande. Two were for Pirjade, one each for Mahamad Saheb Pir and for the tomb of the Savanurkar Nawab. The latter village had been granted in *inam* during the times of Tipu. The remaining 51 villages

were *khalsa*. Pargana Tilavalli consisted of 8 *inam* villages, 2 *devadaya* villages and 1 *mathamanya* village. Four *inam* villages were with Desai Hanmantgauda Havnurkar and 4 with Deshpande Bhivrao Kalo and Bhimaji Mahadev. One village was granted for the setvices of the temple of Sri Hanmantadeva of Satenahalli and another village was for the services of the god Hanmant of Chaksinkop. The village of Guddadamallapur was for Sriguru Satyabodh Swami of Savanur. In Pargana Rattihalli there were 5 *inam* villages, 2 for Satyabodh Swami, and one each for Sringeri Swamī, Sri Raghavendra Swami and Sri Krishna Deva of Udupi. One village was with the enemy in Taluka Harihar for the last 20 years. Fourteen villages were with Havnurkar Desai. The remaining 24 were *khalsa*. In Kerur Khurd 3 were alienated and 13 were *khalsa*. Of the alienated, 1 was under Udugani Mahal in Taluka Bidnur, and 2 were granted in *inam*, one as *sarvamanya* to Hanmantgauda Desai Havnurkar and the other as *manya* to Timapa Gurarao Nadgir. In Pargana Kuppelur there were 2 *inam* villages, one for Sri Satyabodh Swami and the other for Sri Sankarabharati of Kudali Sangam Math. Thirty-eight were *khalsa*, and the remaining 3 were under attachment. These were formerly with Devanabhat Bhanbhat Joshi, Harbhat Ayambhat Joshi and Nadgir of Rattihalli and Kuppelur as *inam* villages.

In Pargana Guttal 5 villages were granted in *inam* to Hanmantagauda Havnurkar Desai, and 2½ to the Brahmans. Of these one was with Vishnappa Rangapurkar, another with Somayaji of Harpanahalli, and a half village was with Seshbhat Puranik Havnurkar. The rest were *khalsa*. In Pargana Kod 5 were alienated, of which 4 were with the Zamindar Hanmantagauda Desai and 1 with the Zamindar Nadgir, the rest were *khalsa*. In Pargana Airani 1 village was with Hanmantagauda Desai Havnurkar, the rest being *khalsa*. In Pargana Kaginelli 7 were *inam* villages, 6 with Hanmanta-

gauda Desai Havnurkar and 1 for the services in the temple of Sri Adikeshavadeva of Kaginelli. This was a *judi* village. Qasba Haveri was a Peth Mahal and the remaining 78 were *khalsa*. Finally Pargana Masur consisted entirely of 16 *khalsa* villages.

■ ■

देहझाडा माहाला निहाय तालुके सावनूर सु॥ सलास तिसेन मया व अलफ —— देह सुमार

७१ पो॥ आडुर

६ इनामदार

४ देसाई देशपांडे नाडकर्णी
मुकासे पो॥ मजकूर

२ गुरराव नरसिंव्ह
१ मौजे कलापूर
१ मौजे बालूर
—
२

२ मुराराव गुरराव
१ मौजे शेषगिरी
१ मौजे केलवर कोप
—
२
—
४

२ नाडगौडा हावनूरकर देसाई
१ मौजे होसुर बु॥
१ मौजे हुंकन बु॥
—
२
—
६

३ दुमाला

१ मौजे वरदी आबुमिया हादीन
१ मौजे आलापूर फकीर
१ मौजे बानेहटी फकीर
—
३

६२ खालसात देहे

१ कसबे नरेगल	४००२॥.
१ कसबे आडुर	९७७॥·
२ मौजे कुलेनूर	४५६॥‐
१ मौजे होसहली	१७६॥=
१ मौजे बेचीहली	१४५।॥‐
१ गेझापूर	१९६।॥=
१ मौजे गोपापूर	६७।॥·
१ मौजे संगूर	१११४।॥‐
१ मौजे दीडगुर	४७८॥=
१ मौजे हुंकन	२२९।॥=
१ मौजे तिमापूर	२२९
१ मौजे अलूर	१५७२॥=
१ मौजे होतनहली	१६२।॥=
१ मौजे जिगली कोप	७९
२ मौजे बानलबीड व किनाथपूर	१००७॥=
१ मौजे चेनापूर	१४१।·

[टीप :-मुळात एकाच बाजूला असलेला मजकूर येथे दोन्ही बाजूंना दिलेला आहे. उजव्या बाजूचा मजकूर पुढल्या पानावर डावीकडे पुढे चालू केलेला आहे.]

१ मौजे बसवपूर ४०॥=
१ मौजे लखमापूर १९२॥।
१ मौजे होबली ३०३।=
१ मौजे मारनबीड २६७॥।
१ मौजे हरलापूर २३॥।
१ मौजे कुतूर ४५६॥=
१ मौजे बुधीहाल ९।=
१ मौजे निरलगी ५२०॥।
१ मौजे भिंगापूर १८१।
१ मौजे तूरबानकोप ७२॥=
१ मौजे चंद्रगीर २२९॥=
१ मौजे हरवी १६८।
१ मौजे हावरगिरी १६०।=
१ मौजे डोकनहाल २८२॥।
१ मौजे सोमसागर ५५४।
१ मौजे नागनूर ४९८॥=
१ मौजे कुंडी २९९।=
१ मौजे हलसूर २८६।
१ मौजे सुलेहली ७७८=
१ मौजे संकरीकोप १७३॥।
१ मौजे कोडी येलापूर १९३॥।
१ मौजे कालवे येलापूर ८९८=
१ मौजे सिगेहली ३०९॥≡
१ मौजे सिंगाणूर ३३७
१ मौजे कालवे कलापूर ४८॥=
२ मौजे धणमापूर व होपूर ५३
१ मौजे होसुर बु॥ ९२५॥≡
१ मौजे अरशनगुपी २२९॥।
१ मौजे शाडगुपी २७९॥।
१ मौजे येतीनहली २८४।=
१ मौजे हावणगी १२८४
१ मौजे वासन २८१।
१ मौजे सोमापूर १४८॥-
१ मौजे वेंकटापूर १६६॥≡
१ मौजे थरवर कोप २३॥।
१ मौजे विरापूर २०६८≡
१ मौजे मलेहली ४६४
१ मौजे कलेस्वर २५१।
१ मौजे जदीनाईकोप १११।-
१ मौजे सिरमापूर १९॥≡
१ मौजे बिदरगडी १७॥=
१ मौजे देवीहोसूर ४७३५॥=
१ नेलवीड २६७॥।

६२

६८ पो हानगल

इनामदार

७ देसाई मुकास गोविंद नरसिंव्ह
व श्रीनिवास वेंकाजी याजकडे देहे
१ मौजे नालगुंद
१ मौजे गोटगडी
१ मौजे भरमापूर
१ मौजे सागरवली
१ मौजे बिदरकोप
१ हुलगीनकोप
१ मौजे मतेहली

७

७ रुद्रो काळो व महादो बिष्णे
देशपांडे मुकस
१ मौजे सावेकेरी
१ मौजे समसगी
१ जौजे लक्ष्मीपूर
१ मौजे सुलेबैल
१ मौजे नेरलगी
१ मौजे येलापूर
१ मौजे हलीहाल

७

१ बिजू माल देसाई व देशपांडे
मौजे यादीकोप
५ नाडगौडा हावनूरकर
१ मौजे सुरलस्वर
४ मौजे मुडुर व मजरे सुधा
१ मौजे मनूर
१ मजरे अजगुडी कोप
१ मजरे त्रिमल कोप
१ मौजे नागोड कोप
४
५
१ बसापा पटण सेटी मौजे गनेहली
२१
३ दुमाला
मौजे होनावरी कोप श्री स्वामी श्रींगेरी
२ सैद नसरीदीन पीरजादे याजकडे
१ मौजे गाजीपूर
१ मौजे हुडा
२
३
४४ खालसात

१ कसबे हलेकोप	१२०६॥•
१ कसबे पेठ	६७७॥≡
१ नागरवली	२७५
१ डोलेस्वर	८३६॥•
१ गिरिसिनकोप	१३६।–
१ हुलगिनकोप	४६
१ बालेहली	२७७।•
१ सिरगोड	८३९।•
१ सावसगी	१३४।≡
१ कुटण होसहली	९९॥≡
१ चिकांवसी	३२५।•
१ अरलेस्वर	७५२
१ हीरकांवसी	२४८॥≡
१ सिवली	५४
१ हरल कोप	८७॥
१ सिरमापूर	३७६।।।≡
१ मावकोप	७०॥•
१ नगावणगी	११७॥•
१ हिरेकणगी	३२३।।।•
१ चिकेरी	१९१।•
१ मौजे होसहली	११०।।।–
१ नंदीकोप	४०।≡
१ कपरसीकोप	१२०।•
१ बिरूर	१३३७॥•
१ रामतीर्थ	१४१
१ होकण	३४३
१ मलरवली	४३६।≡
१ कोडोगी	३८४।≡
१ गोदी	५०२।।।≡
१ अकेवली	२५५॥≡
१ गोरापूर	२१२।•
१ चिकणगी	६१
१ कामनहली	२११॥–
२ करगुदरी कोप देहे	२७३॥–
१ अलगोड	८॥≡
१ मलीगार	१४१।•
१ कोपणकोप	२७६।•
१ गडेयेकणहली	२५६।।।≡
१ देमनकोप	१३८।।।•
१ बेचूवली	८०।•
१ सातेनहली	६८॥≡
१ केसनूर	२२८।≡
१ मंतगी	३७६

६८ ४४
२१ पा। सिगाव
३ इनामदार

२ श्रीनिवास त्रिमल देशपांडे नाडगौडा याजकडे इनाम
१ मौजे बाजीकोप ८५
१ मौजे कडीहली ६०
—
२
१ किले वंकापूराकडे कदीम फार वर्षे चालत आहे सबब मौजे मुलवली
—
३
१८ खालसात
१ कसबा ६१३
१ मौजे बनूर १००
१ मौजे वनहली १५०
१ मौजे गंजीगटी १००
१ मौजे मलुर खुर्द १००
१ मौजे मुगली ६०
१ मौजे मणकटी ७५
१ मोजे बोगली ६०
१ मौजे शांडवी ५०
१ मौजे पडली २००
१ मौजे कामनहली ४०
१ मौजे मरळीहली बु॥ २२०
१ मौजे मरले हली खुर्द १४०
१ मौजे गोटगडी २०
१ मौजे बिसेटीकोप ८
१ मौजे चिकापूर २०
१ मौजे नागनूर
—
१८
—
२१
३६ पे॥ राणेबेनूर
५ टिपुकडे तुंगभद्रेपलीकडे आहेत ते

श्रीस्वामी श्रंगेरीकर यास इनाम आहेत ते
१ मौजे मैलार १००
१ जत्रा देव खंडोबा १००
१ मौज़े मलापूर ३५
१ मौजे मालापूर ५०
१ मौजे सोमलापूर ५०
—
५
६ जमीदाराकडे
५ देसाई हणमंत गौडा ह्यावनूरकर
१ मौजे हुलेहली २५०
१ मोंजे वनहटी १००
१ कुसनूर १५०
१ मौजे कुवीनबेट १०८
१ मौजे आनेवरी ७०
— ६७८
५
१ मौजे सुमापूर नाडगीराकडे ७५
—
६
२ श्रीस्वामीस इनाम
१ मौजे रावतनकटी श्रीस्वामी श्रंगेरीकर याजकडे २८
१ मौजे गंगापूर श्री सत्यबोध स्वामी सावनूरकर याजकडे २५
—
२
३ खैरात खर्च
१ मौजे कनगो गोडण हली मुकस २५
१ मौजे सिदापूर पीरजादे ५०
१ ,, चेनापूर जमाल साहेब याचे दरग्यास ३५
— ३ ११०

५० खालसातीकडे

४ कसबे मजरे सुधा गाव ३०७६
१ मौजे हुणसीकटी ५०
१ ,, छपरदहली १२
१ ,, आसुंडी ७५०
१ ,, बेलकेरी २०८॥'
१ ,, तिमनहली ३३॥'
२ ,, कदरमडलगी ५६२॥'
१ ,, बिसहली २०८॥'
१ ,, लखमोजीन कोप ९१॥≋
१ ,, कोलबापूर ८३।=
१ ,, सरवंद २७९॥≋
१ ,, उकुंद १८७।=
१ ,, विरापूर ३७॥'
१ ,, रामगोडन हली ४१॥≋
१ ,, हरळ हली १८७॥'
१ ,, बिदरी १८४।=
१ ,, येरीकुपी ११६॥≋
१ ,, आनंदकटे १००
१ ,, कदरी २७४८८
१ ,, काकोल २५०
२ ,, अलुरसिडनहाल ११६॥=
३ ,, छत्र ६६॥≋
१ ,, हुलती २५०
१ ,, बेवीनहली ७०।॥८॥
१ ,, डोबरहली ३३।८॥
१ ,, कनकापूर ३३।८॥
१ ,, आतरवली ६११॥=॥
१ ,, मुष्टुर २०८॥'
१ ,, कणकूर १६६॥≋
१ ,, इटगी ५६७॥=
१ ,, कमदोड ९७॥'
१ ,, देवगोडन कटी ७२८≋
१ ,, मौजे बेनकनकोड४१६॥≋
१ ,, लखमापूर ३३।८॥.
१ ,, तिरमन देवरकोप ९१॥≋
१ ,, निठूर २१६॥=
१ ,, मुदेनूर ११८८८।'
१ ,, नागेनहली ३५
१ ,, तेरदलहली ३१॥≋
२ ,, हणमनहली २८८=
१ ,, मलकनहली १५
१ ,, कृष्णापूर २१॥≋
१ ,, मागोड १४५।॥=
२ जात्रा देवरगुड गुडापूर ३०।·

५० १०३१४।=।॥·

६६

६४ पो निडसंगी

५ पेशजी तालुके बायकडे गेले
— देहे
३ तालुके बंकापुराकडे
१ मौजे बदक कटी
१ ,, चेनापूर बु॥
१ ,, निडगुदी

३

२ तालुके सोधेकडे
१ मौजे वरलगी
१ ,, वेणीकरी

२

५

६ जमीदार यांजकडे इनाम गाव
१ मौजे होरकोप गुरूमलापा देसाई
२ रामाजी भिमाजी देसाई ता॥
माहजन

१ मौजे ऊथगुडी
१ ,, गुदनकोप
—
२
२ देशपांडे संमत
१ मौजे अदलगी
१ ,, गुडगुडी
—
२
१ मौजे मुगली कटी देवजी दादो व गिरमाजी दादो देशपांडे ता।
—
६
२ परिजादे यांजकडे
१ मौजे चिनहली महमदसाहेब पीर
१ ,, देमनकोप सावनूरकर नबाब याचे कबरेस टिपूचे अमलात इनाम दिल्हा बा। सनद
—
२
५१ खालसात —देहे

१	कसबे निडसंगी	२४९
१	मौजे वागेनकीन कोप	१८
२	,, बेलवाल व मजरे आरे कोप	६३
१	,, हनमनहली	६४
१	मौजे बेमनहली	१०९
१	,, हणमत सागर	५७॥
१	पेठ बेमनहली	१४३॥
१	मौजे नेलीकोप	६५
१	,, हलूर	१००
१	,, बासापूर	१२
१	,, निटकणकोप	१०।
१	,, तलकेरी कोप	१०
१	,, तिमापूर	११
२	,, दशरथ कोप	८३
	मजरे वीरापूर	२
२	,, येलवाल	१३०
	मजरे अनंतपूर	२
१	,, कावल कोप	१०
१	,, हसना बाज	१६३
२	,, सिडगवली व मजरे तमापूर	१९०
१	,, येदुहली	३७
१	,, गलगीन कंठी	७४
१	,, येल वटी	१७१
१	,, चेनापूर खुर्द	१८॥
१	कसबा बाड	७०
१	मौजे कल्याण	३७
१	,, हुलसीन कटी	११
१	,, बिसलहली	३४
१	,, खुरसापूर	२५
१	,, हणवोरहली	२०
१	,, जरकनहली	५५
१	,, शाबल	१०६
१	,, हुनगुद	८१
१	,, सिंगापूर	५८
१	,, मलकी नाईकीन कोप	२४
१	,, सिदलापूर	२४
१	,, मासनकटे	१५८
१	,, वलेगीर	१२०
१	,, हेलबाकापूर	९२
२	,, बसवन कोप	५३॥
	व सिकारपूर मजेरा	२
१	,, जाती कटी	३४॥
१	,, कोणकेरी खुर्द	१४
१	,, तिकपूर रामापूर	३५

१ ,, गुडूर खुर्द ४७
१ ,, कोणकेरी बु॥ २२॥
१ ,, गुडूर बु॥ १८५
१ ,, ज्यानगडी कोप ३
१ ,, कलसगिरी १

६४ ५१

३७ पो तिलवली

८ इनामवंतदाराकडे

४ देसाई हणमंत गौडा हावनूरकर याजकडे

१ मौजे सुडबी
१ ,, मडलूर
१ ,, लखमापूर
१ ,, नारसी तिमापूर

४

४ देशपांडे भिवराव कालो व भिमाजी माहादेव यांजकडे

१ मौजे कदगोडन कोप ५०
१ ,, मालापूर ४५
१ ,, मुदनकोप ६५
१ ,, हुलसी कटी ३०

४ १९०

८

२ देवस्यानाकडे

१ मौजे दासनकोप श्रीहणमंतदेव सातेनहली यांजकडे ४०

१ मजरे चकसीनकोप मौजे कचंवी हा गाव श्री हणमंत देव मजरे मजकूर ४०

२

१ मौजे गुडदमलापूर श्रीगुरू सत्यबोध स्वामी सावनूरकर

हकपत्र — होन

३७ ३०

२६ खालीसात — देहे

२ कसबा मजकूर मैदापूर सुधा १२२१॥

२ मौजे बोतु माहल करल कोप २२१

१ मौजे हुलगड ४११॥
१ ,, किरवाडी ५०१
१ ,, हली बैल १९२॥
१ ,, येतनहली ७६
१ ,, कलगुडी --
१ ,, सातनहली १०४९
१ ,, निटूर २२४॥
१ ,, अतीकटी ५४८
१ ,, डुमीहाल २६३
१ ,, तिमापूर १२३
१ ,, करकेतनहली १२९
१ ,, मडलीकोप --
१ ,, कचवी ६७४॥
२ ,, करकोडी मजरे कोडी ७७
१ ,, येमीनूर ३१०।
१ ,, घालपुजी ७२१॥।
१ ,, अणजी ३७०॥।
१ ,, बिरगोडन कोप २४२।
१ ,, धूलीकोप १०२
१ ,, तुमरीकोप १०३॥।
१ ,, कोनापूर

७७०८

२६

४४ पो रटेहली

५ इनाम देव ब्राह्मण यांजकडे

२ श्री सत्यबोध स्वामीस

१ ,, गोडी हाल ७५

१ ,, अनवेरी १००

— १७५

२

१ ,, चेनहली श्री गिरीस्वामी याजकडे १२५

१ ,, हिरमोरबा श्री राघवेंद्र स्वामी ४००

१ ,, मागनूर श्रीकृष्णदेव उडपी ३००

५ १०००

१ ,, उकीड गनरे शत्रूकडे हरिहर तालुक्यात जाऊन वीस वर्षे जाहाली

१४ देसाई हावनूरकर यांसि ता। हलूर

१ ,, हलूर

१ ,, सकरन हली

१ ,, कीरगिरी

१ ,, कोटीहाल

१ ,, लिंगदहली

१ ,, हेडीयाल

१ ,, सतगेहली

१ ,, पुरदकेरी

१ ,, कबारखुर्द

१ ,, गनगीन कटी

१ ,, मलापूर

१ ,, नंदीहली

१ ,, सिरगंबि

१ ,, होयगटी

—

१४

२४ खालसातीकडे

१ कसबे मजकूर		४४३।
१ ,,	छलादहली	१२२।
१ पेठ मजकूर		३८३।
१ मौजे मोरवा खुर्द		१२२।
१ ,,	येलवाल	१४५॥
१ ,,	मलगी	२५८
१ ,,	कचाई कोप	४३७।
१ ,,	हलीहाल	४८॥।
१ ,,	जाखेनहली	९१॥
१ ,,	मकेरी	७१६
१ ,,	गुबी	२१३॥।
१ ,,	तोटलकटी	७६॥
१ ,,	हुलती	५७३
१ ,,	माहादापूर	१०७।
१ ,,	येलवदहली	१२२।
१ ,,	कडुर	६११।
१ ,,	नसवी	४७४
१ ,,	येडगाडे	१५३
१ ,,	नागवंद	६११।
१ ,,	गंगाईकोप	७६॥
१ ,,	कुडदहली	११४६
१ ,,	येडची कूप	५८८॥
१ ,,	मागनूर	२९०।
१ ,,	आगरगटी	६११।
२४		८१३२

४४

१६ पो केरूर खुर्द

१ परभारे तालुके बिदनुराकडे ठाणे उडगणी माहालाखाली मौजे तडसनहली

२ इनाम

१ मौज चिककोणती हणमंत

गौड देसाई हावनूरकर यास
सर्वमान्य
१ मौजे जावली तिमापा गुरराव
नाडगीर पोा
मजकूर यास मान्य
—
२
१३ खालसात देहे
१ कसबे मजकूर १४६८॥
१ मौजे येलापूर ६०८८=
१ ,, बेटकरूर १०२१
१ ,, आरीकटी ५५४
१ ,, दमवली ५५८
१ ,, सितीकोंड २३६॥
१ बुरडीकटी २४२
१ होलबीकोंड २३६॥
१ कोणती बु. ३७०
१ आपीनकोप ५०
१ वकेळापूर ३२॥
१ आपलापूर १०
१ विरापूर २०
१३
१६
४३ पोा कुपेलूर
२ इनाम देहे
१ मौजे दुमनकटी श्रीसत्यबोध
स्वामी सावनूरकर १५०
१ मौजे सुकापूर श्रीशंकरभारथी
मठ कुडली संगम दुर्गाभद्रा ३०
१८०
२
३८ खालीसात देहे
१ मौजे येलबाडगी ४०॥१
१ ,, बसवपूर १८
१ पेठ मजकूर ११२
१ मौजे त्रिमलापूर ४२॥२॥
१ ,, कूली ९२॥
१ ,, वेवीनहली १५
१ ,, जोगीहली १५२॥१
१ ,, कलवीकुपी १५
१ ,, सिदगिरी ९६॥१
१ ,, गुबी खुर्द
१ ,, आणजी २२०॥
१ ,, मेदूर ११४॥३
१ कसबे मजकूर ६८८॥३
१ मौजे कोडीहली ४२॥२॥
१ ,, मावीन तोप ४३॥
१ ,, बिलहली ३९४॥३
१ ,, दडगीहली ९७८३
१ ,, संगापूर ५७॥
१ ,, येडची बु॥ १५२॥१
१ ,, केतीनकेरी ५४॥२॥
१ ,, कणवीसिदगिरी १४७८२
१ ,, सिदापूर ४०॥१
१ ,, कबार ११४॥३
१ ,, हारीकटी ११४॥३
१ ,, कमलापूर ६६
१ ,, हेगरी ४३॥
१ ,, कुसगटी ६७॥२॥
१ ,, मालीनाईकन हली ५७
१ ,, निटपली ५७॥
१ ,, बुलापूर १९४
१ ,, माहादापूर ५४॥१
१ ,, इस्तमापूर ५४॥।
१ ,, तडसनहली २२०॥
१ ,, तिमेनहली ४३॥
१ ,, फतेपूर ४३॥
१ ,, बसवपूर ५८॥

१ ,, संगापूर ४२॥
,, काणगतली १२४८२

३८ ४१९५॥४

३ जप्ती गाव देहे

१ मौजे हारीनगोप देवन भट भान भट जोसी याजकडे इनाम पेसजी होता ७०॥·

१ ,, हाती गोप हरभट अयंभट जोसी ४७

१ ,, मेणसीमल नाडगीर रटे हली कुपेलूर १७३॥१

३ २९१८१

४३ ४६६७

४८ पो गुतल

५ इनामगाव हणमंत गौडा हावनूरकर देसाई याजकडे

१ मौजे हावनूर
१ ,, नेगरूल
१ ,, आकूर
१ ,, बूदगटी
१ ,, येतनहळी

५

२॥· इनामगांव ब्राम्हणाकडे

१ मौजे मेगुंडी विषणपा रंगापूरकर आकार होन ५६

१ ,, तेरदहली सोमयाजी हरपन हलीकर आकार होन ३७

·॥· १ नुकापूर ता। होनती देहे १ पो। निमेशेष भट पुराणिक हावनूरकर याजकडे आकार होन निमेचा

२॥ १५

४०॥· खालीसात देहे

१ कसबे मजकूर
१ मौजे तिमापूर
१ बोमन कटी
१ मौजे वसापूर
१ ,, वनीकोप
१ ,, चवडदामपूर
१ ,, मादापूर
१ ,, हरलहली
१ ,, कंचार गटी
१ ,, नारसीपूर
१ ,, हेमेगी
१ ,, बालगी
१ ,, मरूल
१ ,, कोडबाल
१ ,, मरडुर
१ ,, गलगनाथ
१ ,, केरीकोप
१ ,, गुडसलकोप
१ ,, गुडुर
१ ,, गुईलगुंदी
१ ,, नरलगी
१ ,, करकीकोप
१ ,, होनती
१ ,, मैदूर
१ ,, गुडगुर
१ ,, येलापूर
१ ,, जामपूर
१ ,, बुडपनहली
१ ,, हणमापूर
१ ,, चंदापूर
१ ,, चिक अरली हली
१ ,, मादापूर
१ ,, अरलीहली बु॥

·।। ,, नुकापूर देहे १ पो।
वजा धर्मादाव शेषभट
पुराणिक याजकडे ·।।·बाकी
१ मौजे कनवली
१ ,, कलदेवर
१ ,, कुरगुंद
१ ,, बरडी
१ ,, हणमणहली
१ ,, तिमनहली
१ ,, सोमनहली
—
४०।।
—
४८
४० पो। कोड
५ जमीदाराकडे
४ देसाई हणमंत गौडा
१ चिनमुलगुंद ५१०
१ मौजे होसली १००
१ ,, बेवीनहली
१ ,, नूरगिरे १९५
—
४
१ नाडगीर याजकडे मौजे
—
५
३५ खालीसात देह व मजरे
१ कसबे मजकूर ९००
१ मौजे हिरमनुर ६५०
१ ,, चिकमनूर २००
२ ,, गंगापूर ९५
१ ,, नरसापूर १।
२ ,, अबलूर ७५०
२ ,, येतनहली ७००
१ ,, कलगोडे ३२५
१ ,, धूपहली १७५
१ ,, सुतगोटी ८००
१ ,, दिवीग हली ४००
१ ,, जमगावे ६५०
१ ,, अणजी ५००
१ ,, योगीकोप २५०
१ ,, श्रीरामकोप २५०
१ ,, यतीहली २५०
१ ,, अवलीकटी ४७५
१ ,, अणूर ४५०
१ ,, वडेपूर ४५०
१ ,, कटेहली १७५
१ ,, अलपेगीर २००
१ ,, हिरेबुदीहाल २०
१ ,, मलापूर ९।।।
१ ,, अलापूर ५
१ ,, कुलूर ५०
१ ,, लिंगदेवरकोप १५
१ ,, चिकलुविमास ४०
१ ,, शकर हली ९५
१ ,, उजणीपूर ३४
१ ,, चिकनहली १०
१ ,, बाबापूर १०
१ ,, वडवहली ११
—
३५
—
४०
१८ पो। अैरणी
१ हणमंत गौडा देसाई हावनूरकर
याजकडे मौजे होसअली १४०
१७ खालीसात देहे
५ कसबे अैरणी १५५४८≡।
होन ४२५८१।

२ ,, करूर ६०८८४
१ ,, चेलगिरी ५२१
१ ,, माकनूर ३३१॥०॥
१ ,, हरलहली ७५॥४
१ ,, नलवागल
१ ,, कोडीयाल
१ ,, कवलीयेत
१ ,, हुलीकटी
१ ,, वडरहली
१ ,, खंडेरायन हली
१ ,, मोतीपूर
० पेठ कसबे मजकूर

१७

१८

८६ पो। कागनेला

७ इनाम —— देहे

६ हणमंत गौडा देसाई हावनूरकर याजकडे जप्तीकडे जमा आहेत —— ते देहे

१ मौजे मोटेबेनूर
२ ,, आगडी व मजरे चिपलापूर
१ ,, अलदकटे
१ ,, कंगोंड
१ ,, हिरेहली

६

१ मौजे दासनकोप श्री आदि केशवदेव कसबे कागनेला सरकारात जुडीचा आकार येतो बाकी श्रीकडे आकारहोन ५०

७

७८ खालसात —— देहे

१ कसबे कागनेला १०००
१ मौजे बनीहली १७५
१ ,, कसबी २२५
१ ,, इंगलगोंदी १७५
२१ ,, माबूर १६००
१ ,, मजकूर
१ मजरे विस्वनाथ हली
१ ,, माळापूर

३

१ मौजे लखमापूर २५०
१ ,, होनमनहली ३७५
२ ,, केरीमती हली ७२५
१ मौजे मजकूर
१ मजरे गिरयापूर

२

१ मौजे सिदेदेवापूर
१ ,, येतीनहली
१ ,, कनकापूर
१ ,, लखमापूर नजीक हावेरी
१ ,, लिंगापूर
१ ,, सिवापूर
२ ,, हटीमालापूर
१ मौजे मजकूर
१ मजरे मालापूर

२

१ मौजे काटेनहली ८००
२ ,, अलेलगिरे मजरा वोबलापूर ४२५
१ ,, हरमगटी १२५
१ ,, गुंडेनहली ३७५
१ ,, कदमनहली २००

१ ,, सुरन हली
१ ,, मजरे जंगमनकोप

देहे ५०

३ कसबे होमरडी १३०५
१ यैन कसबा मजकूर
१ मजरे हणमापूर
१ ,, गिरयापूर

३

१ मौजे निलोगल ९००
२ ,, मलूर व मजरे सिदनमठ ८०१
१ ,, संकरीकोप १५०
१ ,, कोडीहली खुर्द १००
१ ,, भिवकापूर ३००
१ ,, हेडीगोंड ७५०
१ ,, कुरबगोंड ३००
१ ,, कलगोंड ३५०
१ ,, मालापूर १४०
१ ,, नागलापूर १५०
१ ,, वीरापूर खुर्द
१ ,, मासणगी मजरे भैरापूर
३ येकूण देहे ११००
१ ,, नंदीहली बु॥ २००
१ ,, आकसनहली १५०
१ ,, सिडेनूर १५००
१ ,, अंगरगटी २७५
१ ,, गुमनहली १५०
१ ,, करोडी ८००
१ ,, बिदरकटी ३७५
१ ,, नंदीहली खुर्द २००
२ ,, तडस मजरे घुंगरकोप ६२५
१ ,, मुतूर ६५०

२ ,, तुनमूर मजरे निलीकोप ३७५
१ ,, बुमली ३७५
१ ,, चिकहली ३७५
१ ,, सिदापूर १००
१ ,, गुडदमतीहली ६५०
१ ,, कलकेरी ४५०
१ ,, ब्यागवादी ५००
१ ,, तुमरीकोप १२५
१ ,, कोडीहली बु॥
१ ,, वीरापूर बु॥

देहे २ ४५५

१ ,, तरेदहली ४५०
१ ,, बासापूर ५०
१ ,, कुसनूर ११००
१ ,, मुलथली ५००
१ ,, तावरकोप २००
१ ,, उपणसी १३००
१ ,, लिंगदहली बु॥ ८२५
१ ,, चिनीकटी ४५०
१ ,, तिदमापूर १७५
१ ,, नाणूर ३००
१ ,, ब्यालिगी
१ ,, हेरूर बुकपा देसाई मामले बंकापूर जप्ती सरकारात आहे. ४२५

७८

१ कसबे हावेरी अलाहिदा माहाल पेठेचा जाहाला देहे

८६

१६ पो। मासूर खालसात देहे
१ कसबा मजकूर
१ पेठ कसबे मजकूर

१ मौजे येतनहली	१ ,, तिरमलापूर
१ ,, तिपई कोप	१ ,, रामतीर्थ
१ ,, जोगहली	१ ,, मेदूर
१ ,, सुतकोटे	१ ,, कोडमगी
१ ,, निडनेगल	१ मौजे
१ ,, वराह	१६
१ ,, बेलूर	१ कसबे हंवसबावी
१ ,, बनेहटी	१ ,, हलगिरे
१ ,, खंडेबागुर	१ पेठ हावेरी

■ ■ ■

– ५ –

सावनूर तालुक्याचा मासिक ताळेबंद, इ. १७९४

(पुणे अभिलेखागार, कर्नाटक जमाव, रुमाल क्र. २४५)

सायनूर तालुक्याचा जमादिलावल (मार्गशीर्ष), इ. १७९४, या महिन्याचा हा ताळेबंद असून, तो भास्कर सखदव या तालुक्याचा अधिकारी असताना तयार करण्यात आला आहे.

मागील महिन्याचे उत्पन्न रु. ५४६०–६–२ दाखविण्यात आले असून, चालू महिन्याचे उत्पन्न रु. ८५२२–०–१ दाखविण्यात आले आहे. म्हणजे दोन महिन्याचे एकूण उत्पन्न रु. १३,९८२–६–३ झाले. रु. ८५२२–०–१ या उत्पन्नाच्या बाबी पुढीलप्रमाणे आहेत : रु. २६४९–८–२ ऐन जमा, रु. ३७३–१५–२ सिवाय जमा, रु. ५,४७६–०–१ कर्जजमा आणि रु. २२–८–० जप्तीतून जमा. ऐन जमा किंवा मूळ जमा याच्यातील बाबी अशा :

लक्ष्मण भास्कर यांच्या ताब्यातील देसगतीतून सावनुरी होनात जमा झालेले रु. १,६४९–८–२ आणि भीमाजी नारायण यांच्या ताब्यातील परगणा आडूरमधून जमा झालेले रु. १,०००. रु. ३७३–१५–२ सिवाय जमाच्या बाबी अशा :

रु. ९३–१२–० गुरच्या लष्करी ठाण्यातून धोंडजी वाघ याने पुढील लोकांकडून गुन्हेगारीच्या रूपात वसूल केले ते– बसप्पा विजापूरकर, येलगीर कृष्णा हावनूरकर, बमणा कडवाडकर आणि मुसलमान सिरगौडा हानगलकर; रु.४३-१२-० चिंतो महादेव सहस्त्रबुद्धे व भीमाजी नारायण यांच्या मार्फत कापड विकले त्याचे; रु. १३–२–० बाळा नारायण सावनूरकर याच्याकडून जमा झाले ते; रु. २२३-५-२ वरताळयाच्या रूपाने आलेले.

कर्जजमा पुढील सावकारांकडून आहे. भीमाजी नारायणतर्फे, लक्ष्मण भास्करकडून, शिवराम शेषाद्रितर्फे, नारो कृष्ण रानडेकडून, सुबराव कानडेकडून, जप्ती-

गावाकडून, रु. २२-८-०. या चारी उत्पन्नाच्या बाबींची बेरीज रु. ८, ५२२-०-१, आणि मागील वर्षाची बाकी मिळवून एकूण उत्पन्न रु. १३,९८२-६-३.

खर्चाच्या बाबी चार,त्या अशा : सरकारी नोकर, इतर बाबी, कर्जफेड व तसलमात. सरकारी नोकरांची नावे : बिडाप्पा भाडवलकर, पांडुरंग धोंडदेव, लक्ष्मण भास्कर याचे स्वार, बापूजी हैबतराव वगैरे.

रु. ३३५ चा इतर (खेरीज) खर्च पुढील बाबींवर झाला आहे : वरातदार आणि कैदी यांच्यासाठी काढलेल्या हुंड्या; बंदिवानांवर रबिलाखर महिन्यात केलेला खर्च; रबिलाखर महिन्यात पोटगीसाठी पैसे काढले ते; रबिलावल व रबिलाखर महिन्यांत रोषणाईसाठी केलेला खर्च; अतिथिखर्च; गोविंद सखदेव याच्याकडील गाड्दी लोकांना शस्त्रे गुंडाळण्यासाठी सूत दिले त्याचा खर्च, तोफखान्याकडे खादीचे सूत पुरविले त्याचा खर्च; सरकारी कार्यालयासाठी पांढरे कोरे कागद पुरविले त्याचा खर्च. शिवराव शेषाद्रीकडून काढलेल्या कर्जाची फेड करण्यासाठी रु. ५४० खर्ची पडले आहेत. धोंडी सदाशिव दफ्तरदार, विष्णु रघुनाथ पोतनीस, लिंगो बाबुराव आणि चिंतो महादेव सहस्रबुद्धे यांना वसुलीसाठी देण्यात आलेला तसलमात खर्च रु. २८३-१२-०.

असा एकूण खर्च. रु. ५३९८-६-० आणि त्या महिन्याचे उत्पन्न रु. १३, ९८२-७-३, शिल्लक रु. ८५८४.

- 5 -

Taleband of Taluka Savanur for the month of Jamadilaval / Margaśirsha, A. D. 1794

(Pune Archives, Karnataka Jamav, Bundle no. 245)

This is a monthly balance sheet of Taluka Savanur for the month of Jamadilawal or Margasirsha of 1794 when Bhaskar Sakhdev was in its charge.

The arrears of the previous month realized in this month were Rs. 5460-6-2 and the collection of the current month was Rs. 8522-0-1. Thus the total collection for the two months was Rs. 13982-6-3. Of Rs. 8522-0-1, the collection of the current year, Rs. 2649-8-2 was the Ain Jama, 373-15-2 was the Siwaye Jama, 5476-0-1 was the Karj Jama, and a sum of Rs. 22-8-0 was from the Jamdarkhana under attachment. The details of the Ain Jama, that is, the original collection, were that Rs. 1649-8-2 were collected

from the Deskat in charge of Lakshman Bhaskar, originally in terms of Savanuri *hons*, and Rs. 1000 were realized from Pargana Adur in charge of Bhimaji Narayan. The Siwaye Jama of Rs. 373–15–2 was made up of the following sums : Rs. 93–12–0, judicial fine collected from Dhondji Wagh at the military post of Gur, Basappa Vijapurkar, Yelgir Krishna Havnurkar, Bamana Kadbadkar and Musalman Sirgauda Hangalkar; Rs. 43–12–0 were collected by selling off the cloth manufactured (in some industry) through Chinto Mahadev Sahasrabuddhe and Bhimaji Narayan; Rs. 13–2–0 came from Bala Narayan Savanurkar. As *vartala* Rs. 223–5–2 were received.

The Karj Jama consisted of the loans borrowed from [some *sawkar*] through Bhimaji Narayan, from Lakshman Bhaskar through Shivram Seshadri, from Naro Krishna Ranade, and from Subarao Kanade. From the village that was under attachment a samall sum of Rs. 22–8–0 was received. The total of all these four sums came to Rs. 8522–0–1, and the grand total inculding the previous year's arrears was Rs. 13982–6–3.

The items of expenditure were fore, *viz.*, the workers in the service of goverment, miscellaneous items, payment of loans, and *tasalmat*. The government servants to whom the payments were made were Bidapa Bhadwalkar, Pandurang Dhondadev, the cavalrymen of Lakshman Bhaskar, Bapuji Haibatrao, Bapuji Bhimaji Wakedkar, Mahadaji Raghunath, Ragho Nilkanth, Vinayak Narayan, Sadasiv Ramchandra [cavalrymen] under Bijesing and Devising, Narayanrao Killedar and Virupa Bhadwalkar.

Miscellaneous expenses of Rs. 335 were incurred on the following : For issuing bills of exchange for the support of the Varatdars and the prisoners; for reimbursing the expenditure of the month of Rabilakhar on the prisoners, for making the payment of the expenditure during the month

of Rabilakhar, for the support of the money that was shown on credit for illumination in the months of Rabilawal and Rabilakhar; for hospitality of the visitors and guests; for providing cotton yarn for covering the daggers carried by the Gardis in the employ of Govind Sakhdev during battles; for providing cotton and jute yarns required for preparing coverings for guns etc. in the artillery unit functioning under the Huzur; and for supplying white blank paper to the office for the its use. Rs. 540 were spent for repaying the loan of Shivrao Seshadri. Finally Rs. 283-12-0 were spent as the *tasalmat kharch* by making payments to Dhondi Sadashiv Daftardar, Vishnu Raghunath Potnis, Lingo Baburao, and Chinto Mahadev Sahasrabuddhe.

Thus the expenditure came to Rs. 5398-6-0 while the collection of the month was 13982-6-3. Hence a balance of Rs. 8584 was left.

■ ■

श्री

तालेबंद तालुके सावनूर स्वारी राजश्री भास्कर सखदेव सुा आर्बा तिसइन मया व अलफ माहे जोवल उर्फ मार्गसीर्ष मास जमा रुये

५४६०।≈।। सिलक माहे गुदस्त पोा रुये

८५२२८। जमा माहे मजकूर

२६४९।।'।। यैन जमा माहाला-
निहायकडून आले ते
जमा

१६४९।।'।। पोा देसकत निा
लक्ष्मण भास्कर होन
नाणे सावनुरी

दर ३।।।'

१००० पोा अडूर निा
भिमाजी नारायण होन
नाणे सावनुरी

दर ३।।।'

२६४९।।'।।

३७३।।।≥।। सिवाय जमा रुये

९३।।। कमावीस जमा खंड

टीप : मुळात एकाच बाजूला असलेला मजकूर येथे दोन्ही बाजूना दिलेला आहे. उजव्या बाजूचा मजकूर पुढल्या पानावर डावीकडे पुढे चालू केलेला आहे.

गुन्हेगारीस गुरच्या ठाण्यात धोंडजी वाघ याजकडील सापडले त्या पो ठराव होऊन घेतले ते जमा रुये

३७।। बसपा विजापूरकर होन १०

७।। येलगीर कृष्णा हावनूरकर

७।। बमणा कडबाडकर नाणे ५ पोा

४१। मुसलमान सिरगोडा हानगलकर गुा सोमागसिंग दिमत वत्फवारसिंग होन नाणे ११

९३।।।

४३।।। पैदास्त कापड प्रोख्त केले त्या पोा जमा रुये

२५ गुा चिंतो माहादेव सह[स्र]बुद्ध

१८।।। गुा भिमाजी नारायण

४३।।।

१३८= बाळा नारायण सावनूरकर

२२३।-॥ [वर्ताला] सिबंदीचा दर होनास ।। प्रो

३७३।।।≡॥

५४७६८। कर्ज जमा गुा हाय

११२५ गुा भिमाजी नारायण होन नाणे

सावनुरी नाणे

४११३।-।।। लक्ष्मण भास्कर गुा शिवराम शेषाद्रि होन

१६४।।।।। नारो कृष्ण रानडे होन नाणे

७३८= सुबाराव कानडे होन नाणे सावनुरी दर३।।।

५४७६८। प्रमाणे रुये

२२॥ जप्ती रामापा जामदारखानी पैकी गुा शिवराम शेषाद्रि रुये

८५२२८।

१३९८२।=।।।

खर्च — रुये

४२३९।।= बदल ता। लोक दिमत हाय

१७५ बिडापा भाडवलकर

२२।। पांडुरंग धोंडदेव

२८३१।।। लक्ष्मण भास्कर याचे स्वाराचे रोजमरा बदल

५६।। बापुजी हैबतराव

२५ बापुजी भिमाजी वाकेडकर

२५० माहादाजी रघुनाथ

२०० राघो निलकंठ

२०० विनायक नारायण

२०० सदासिव रामचंद्र

७३॥ दिमत बिजेसिंग

७२ दिमत देवीसिंग

१०८८= नारायणराव किलेदार

२५॥ विरूपा भाडवलकर

४२३९।।=

३३५ खेरीज गुा खर्च——रुये

२२२ बंदिवान व पोटगी वरातदार चिठी छ २७ रो वल पोत्याचे गैर आदाची ते हाली पोत्याचे रुजुवातीस

४०॥ बंदिवान खर्च रा खरचे उचापती बावद रुये

३८।। पोटगी रा। खर्चे
उचापतीबाबद रुये
१३।।। रोशनाई
३०।।=।। माहे रोवल
२३।· माहे रोखर
५३।।।=।।·
पो।। वजा सुट ८=।। बाकी
५३।।
पो। आदा मसलती स्वारी
पैकी ४० बाकी पोता पे।।
।~ तैवज खर्चाकडे सुपारी
वजन कचे ८८५
। लढाईचे गोविंद सखदेव
याजकडील गार्दी लोकास
जांग्याबदल सुत वजन कचे
८८१
।।।≡ प्रजूर विल्हेकडे तोफ-
खान्याकडे दारू पोत्यास
सलीते खादीचे सुमार
१८० त्यास सिवावया बदल
सुतली व सूत
१८।।। दप्तर खर्चाकडे कागद
कोरे रोजीना सुमार ५
येकूण
३३५
५४० रद्द कर्ज शिवराम शेषाद्रि
२८३।।। तसलमात खर्च —— रुये
५० धोंडी सदाशिव दप्तरदार
५० विष्णू रघुनाथ पोतनीस
३३।।। लिंगो बाबुराव
१५० चिंतो माहादेव सहस्त्रबुधे
तासगावाहून वरातचे वसु-
लास आले त्यास पोट
खर्चाबद्दल नाणे ४० दर
३।।।
२८३।।।
५३९८।=
बाकी सिलक —— रुये
८५८४

■ ■ ■

– ६ –

सावनूर तालुक्याचा मासिक ताळेबंद, जमादिलाखर महिना (पौष), इ १७९४

(पुणें अभिलेखागार, कर्नाटक जमाव, रुमाल क्र. २४५)

क्र. ५ च्या कागदात सावनूर तालुक्याचा जमादिलावल महिन्याचा (इ. १७९४) ताळेंबंद देऊन त्यातील आकडेंवारी व इतर आनुषंगिक माहिती याजबद्दल थोडक्यात सुरुवातीस टिपण दिले आहे. हा ताळेबंदही त्याच नमुन्याचा असल्यानें येथें वेगळें टिपण दिलेले नाही. तालुक्याचा अधिकारी भास्कर सखदेवच आहे. इंग्रजी टिपणात सारांशरूपानें आकडेंवारी इत्यादी दिलेले आहे.

———

- 6 -

Taleband of Taluka Savanur for the month of Jamadilakhar / Poush, A. D. 1794

(Pune Archives, Karnataka Jamav, Bundle No. 245)

(As a monthly Taleband for Jamadilaval has already been introduced above, following are only the accounts figures and the relevant information in brief. Bhaskar Sakhadev was in charge of the Taluka.)

8584- 0-0 Balance of the previous month

2922-14-0 Collection of current month

2217- 6-3 Collection from two Parganas-Deskat and Kaginelli

325-12-1 credited from the

(a) Kamavis of the sale of cloth

(b) Kamavis in respect of increase of revenue

(c) Kamavis of judicial fines

(d) Towards the garrison expenses

342- 3-0 (a) Collection from the loan from Hari Pandurang Datar. This was for payment of daily wages to Siledar Swars and other men.

37- 8-0 Collection from Lingo Baburao

2922-14-0

Expenditure

(a) 713-12-0 *Mushahira* or monthly allowance to the following :

(by way of *rojmara*)

(1) Sultanji Babar for 1 Swar

(2) Subrao Bhimaji for 3 Swars

(3) Birapa Naik for 7 Siledars

(4) Bapuji Siledar

(5) Phadnis for 10 Swars
(6) Narsing Bhan Siledar for 3 Swars
(7) Phadnis for 10 men
(8) Makansing Jamatdar

In the above 8 cases, payment was either for two months (Jamadilawal and Jamadilakhar) or for only one month. As for the the rates of wages we may note the following points :

In No. 1 the rate is	11- 4-0 per month
No. 2	8- 0-0
No. 3	12- 8-0
No. 4	11- 4-0
No. 5	13-12-6
No. 6	10 and odd
No. 7	4- 8-0

(b) 251- 0-0 Occasional expenses

213-7-1 For illumination, for purchasing oil.

1-2-0 Daptar Kharch–for lighting the office

1-5-0 Yearly payment (a) for illumination in the month of Kartik in the temple of God Hanumanta
(b) for purchasing sesamum and jaggery on the occasion of Sankrant

0-1-3 Extra expenditure for the horse of Chinto Mahadev

225-0-0 For meals, for purchasing goods and other provisions.

(c) 241- 6-0 Payment to petty revenue officials under Devising Jamadar Gardi, Khushalsing Jamadar, etc.

(d) 16-14-0 Repayment of loans to Ranoji Shitole.
1223- 4-0

Deducting the total expenditure from the total income, we get a balance of Rs. 10,283-10-0 as shown below :

 11,506-14-0
- 1,223- 4-0
 10,283-10-0

■ ■

श्री

तालेबंद तालुके सावनूर स्वारी राजश्री भास्कर सखदेव सु॥ आर्बा तिसेन मया व अलफ माहे जमादिलाखर पौष मास जमा सो॥

८५८४ सिलक माहे गु॥
२९२२॥।= जमा माहे मजकूर
२२१७।=॥। अैन जमा माहाला-निहाय
१४६७।=॥। पो देसकत
७५० पो कागनेला
२२१७।=॥।·
३२५॥।'। खेरीज जमा
४५।= कमावीस फरोक्त कापड
५६॥'॥ कमावीस पैदास्त
८·।।= कमावीस खंड गुनगारी
१४३८≡॥। वरताला सिबंदी खर्ची बा॥
३२५॥।'।
३४२८≡ कर्ज जमा गु॥ हरि पांडुरंग दातार
२५७॥।÷ सिलेदार श्वार यांचे रोजमरा ब॥ जोवल जोखर दुमाही
८४।= माणसे आ॥ १० याचे रोजमरा बा॥ जोवल जा॥ खर

दुमाही
३४२८≡
३७॥' ता॥ पो जमा गु॥ लिंगो बाबुराव
२९२२॥।=
११५०६॥।=

७१३॥ बदल मु॥
२२॥ सुलतानजी बाबर माहे जोवल जा॥खर दुमाही रोजमरा बा॥ श्वार आ॥ १
४८ सुबराव भिमाजी श्वार आ॥ २ माहे जो॥वल जा॥खर दुमाहा रोजमरा
१७५ विडापा नाईक सिलेदार आ॥ ७ माहे जो॥वल जा॥ खर दुमाही रोजमरा
११। बापुजी सिलेदार आ॥ १ रोजमरा जा॥खरचा
२७५ स्वार आ॥ १० नि॥ फड-णीस यास माहे जा॥वल

जमादिलाखर दुमाही
३२ नरसिंगभान सिलेदार श्वार
आ।। ३ रोजमरा जा।।खरचा
९० दि।। फुटलोक आ।। १० नि।।
फडणीस माहे जा।।वळ जा।।
खर दुमाही
६० दि।। माकणसिंग जमातदार
रोजमरा याचे अैवजी मोघम

७१३।।।
२५१ खेरीज मु।।
२१३।≋।रोशनाईकडे तेलवजन
कचे ।·।८।· दरमणी रुये
४॥. प्रे।। रुये
१८≈ दप्तर खर्च तेल रोशनाई
वजन ८।. येकूण रुये
१।~ वार्षिक

।।~ श्री हणमंतास कार्तिक
लावावया बा।। वजन ८८५
ये।। रुये
।।। संकरातीस तील गुळा बा।।
नख्त दर ४ प्रे।। रुये

१।~

८~।।। बाजे खर्च चिंतो माहादेव
याचे घोडयाचे आरासेस
तेल वजन ८८१ लावावया
बा।। यो। रुये
२२५ भोजन खर्चाकडे कोठीत
जिनस द्यावया बा।। नु।।
नागो नरसिंह व हनमंत
कृष्ण होन नाणे ६० दर
३।।। प्रमाणे रुये
२४१।।≈ मसलतीकडे बा।। मु।।
वगैर
४०।।≈ दि।। देवीसिंग जमा-
दार गाडदी
११६ दि।। खुशालसिंग जमा·
दार
८५ दि।। जलाल मो।

२४१।।≈
१६।।।≈ रदकर्ज राणोजी सितोले
यांचे छ २३ सवाल सन
सलासी जमा होतें ते

१२२३।.
बाकी सिलक रुये
१०२८३।।≈

■ ■ ■

–७–

सावनूर तालुक्याचा खतावणीच्या स्वरूपातील ताळेबंद, जिल्काद महिना (ज्येष्ठ), इ १७९४

(पुणे अभिलेखागार, कर्नाटक जमाव, रुमाल क्र. २४५)

या ताळेबंदातील हिशेबाची पद्धत व उत्पन्नाच्या आणि खर्चाच्या बाबी पूर्वीच्या ताळेबंदाप्रमाणेच आहेत. इंग्रजी टिपणात सारांशरूपाने आकडेवारी इत्यादि दिलेले आहे.

- 7 -

Taleband in the form of Khatawani or Ledger of Taluka Savanur for the month of Jilkad / Jyeshtha A. D. 1794

(Pune Archives, Karnataka Jamav, Bundle No. 245)

Income

917- 4-0 Balance of last month

6,292- 8-0 Collection of current month

5,719-14-0 From Mahals :

(a) Deskat Havanur

(b) Pargana Kuppelur

(c) Pargana Rattihalli

103-14-2 From : (a) Kamavis mahal-wise

(b) वरताला-Surplusage on exchanging coins of different currency

(c) वटा - discount on un-current or short-weight rupees.

468-12-0 In charge of Yesaji Govind

6,292- 8-2

7,209-12-2

Expenditure

6,026-15-2 For the expenses of the Huzur

Payments to the following :

(a) Trimbakrao Gangadhar (probably Tarafdar)

(b) Archers or rocket-bearers

(i) Shaikh Manula

(ii) Shaikh Hussain

(iii) Inayet Khan

(iv) Alal

(c) Gardis

(i) Under Sadashiv Krishna

(ii) Dhondo Ballal Sathe
(Bholanath
Allab Baksh
Amin Shah)

(d) Gardis under
(i) Parashram Ramchandra

761- 1-0 Mushahira : Payment of allowances to
(i) Siledar
(ii) Ghukna Kankanwadikar
(iii) Shamanabhai Bidari
(iv) Subrao Bhimaji
(v) Adanna Patil
(vi) Adarsha Tarave
(vii) Khaloji Zambre
(viii) Umedsing
(ix) Lochapa C/o Gurusiddappa
(x) Narayanrao Savanurkar, etc.

Payment to Extra retinue
For payment to trained Gardis C/o Ismail Khan at the time of Dhondji Wagh's rebellion

247- 8-0 In charge of Govind Sakhdev and Bhaskar Sakhdev

11-10-0 Extra Mushahira
Dharmadav
Potkharch
Dehanagi (presents)
Bakshis (rewards)

7,047-10-0

7,209-12-2 Total Income
- 7,047-10-0 Total Expenditure

162- 2-2 Balance
162-10-0 Balance (as gjven in the document)

श्री

तालेबंद बा। खतावणी तालुके सावनूर स्वारी राजश्री भास्कर सखदेव सु। आर्बा तिसेन मया व अलफ माहे जिलकाद इ॥ छ १ रोज ता॥ छ २९ मि॥ उर्फ जेष्ट मास शके१७१५ प्रमाथी नाम संवत्छरे* जमा रुये

९१७।' सिलक माहे गुदस्त
६२९२॥'॥ जमा माहे मजकूर
५७१९॥।= माहालानिहाय
३५४१।=॥ देसकत हावनूर परभारे
१२४०॥।≥॥ पो कुपेलूर परभारे
९३७॥' पो रटेहली परभारे
५७१९॥।=
१०३॥।=॥ खो माहालानिहाय कमावीस
८१॥।≥॥ वरताला परभारे
२१॥।≥ बटा पोता पो
१०३॥।=॥
४६८॥।' तसलमात पो गु॥ येसाजी गोविंद परभारे
६२९२॥'॥
७२०९॥।'॥
तपसील
९३९८≡ जमा पोता
६२७०॥।-॥ जमा परभारे
७२०९॥।'॥'

६०२६॥।≥॥ हुजूर विल्हे
३७५ ता॥ त्रिंबकराव गंगाधर परभारे
३३॥ बाणदार पोता पो दि॥ हाय
८ सेख मानुला
८॥ सेख हुसेन
७॥ इनायत खान
९॥ आलाल मो व॥ नूर मो
३३॥
५६१८।≥॥ गाडदी दि॥ हाय
३०० दि॥ मो॥ खान परभारे
३०० हसावाच्या परभारे
२८० दि॥ जाधोजी नि॥ सदासिव कृष्ण
२०० पोता पो
८० परभारे
२८०
४०० नि॥ धोंडो बलाल साठे परभारे
२०० दि॥ भोलानाथ
५० दि॥ आला बकस
१५० दि॥ आमीनशा
४००

* The Saka year should be 1716 and the name of the year ' Anand '.

टीप : मुळात एकाच बाजूला असलेला मजकूर येथ दोन्ही बाजूंना दिलेला आहे. उजव्या बाजूचा मजकूर पुढल्या पानावर डावीकडे पुढे चालू केलेला आहे.

४३३८।≋।। गाडदी दि।। हाय
गु।। गोपाल अनंत
सोवनी नि।।
परशराम रामचंद्र
परभारे

५६१८।≋।।'

६०२६।।।≋।।

७६१८ ब।। मुशाहिरा
३९९ सिलेदार
१५ धुकणा कंकणवाडीकर
१८।।। शमनाभाई बिदरी
१३।। सुबराव भिमाजी
१८।।। आदणा पाटील
११। अद्रशा तारावे
२२।। खलोजी झांवरे
१५ उमेदसिंग
१५ लोचापा नि।। गुरसीदापा
११। आपाजी भाडवलकर
२२।। नरसिंगभान हजारी
३० नारायणराव सावनूरकर
९९ दिडापा नाईक
१०६।। रहीमखान सावनूरकर

३९९

२१२ बाजे हशम परभारे
१३५।। दि।। राजेखान नेवाती
७६।। दि।। रोज मो ढलाईत

२१२

१५०८ दि।। इस्मालखान गाडदी
कवाईती धोंडजी वाघाचे
दंग्या ठेविले त्यास
३८।।≡ पोता पो।
१११।= परभारे

१५०८

७६१८

२४७।। तसलमात हाय
९३।।। गोविंद सखदेव पो।
१५३।।। भास्कर सखदेव
परभारे

२४७।।

११।।= खे।। मु।।
५।। धर्मादाव
१।।।= पोटखर्च
३।।। देहनगी
।।' बक्षीस

११।।=

७०४७८=।।

तपसील
७७६।। पोता पो।
६२७०।।।। परभारे

७०४७८=।।

बाकी सिलक पेस्तर माहा कारणे रुये
१६२।।=

■ ■ ■

-८-

सावनूर तालुक्यातील जमाबंदीच्या कामावरील दुय्यम महसूल अधिकाऱ्याना मोबदला देण्यासंबधीची यादी, इ. १७९६

(पुणे अभिलेखागार, कर्नाटक जमाव, रुमाल क्र. २४३)

इ. १७९६ साली सावनूर तालुक्यातील निरनिराळ्या परगण्यांतील जमाबंदी, जमीनझाडे इत्यादीसंभंधीचे इ. १७९१ सालापासूनचे हिशेब तयार करण्यासंबंधी कामावर लावलेल्या दुय्यम अधिकाऱ्यांना द्यावयाच्या मोबदल्याचा तपशील प्रस्तुतच्या कागदात दिला आहे. इंग्रजी टिपणात प्रस्तुत तपशील दिलेला आहे.

-8-

Yadi of Masala or fees to be paid to minor revenue officers in Taluka Savanur, A. D. 1796

(Pune Archives, Karnataka Jamav, Bundle No. 243)

In 1796 letters were addressed to minor revenue officers of various Parganas in Taluka Savanur asking them to report to the Huzur with the Jamabandi accounts, Jamin Zadas etc. since the year 1791, and the revenue officers were also asked to pay the necessary fees due to the inferior native officers or messengers sent to collect the revenue.

Amount (in Rs.)	Pargana	Officials
55	Kaginelli	(1) Pandurang Bhaskar Kamavisdar
		(2) Ramchandra Narayan Daptardar
		(3) Visaji Raghunath Sabnis
75	Kod	(1) Kamavisdars (two)
		(a) Ramchandra Govind (for *Ihide* and *Isanne*)
		(b) Yesaji Govind (*Salas* onwards)
		(2) Ganesh Narasi Phadnis
		(3) Ganesh Narasi Daptardar

40	Kuppelur	(1) Venkatrao Sivaji Kamavisdar
		(2) Moro Gopal Phadnis
35	Shiggaon	(1) Appaji Govind Kamavisdar
		(2) Keso Narayan Daptardar
60	Pargana Nidsangi	(1) Sivaji Khanderao Kamavisdar
		(2) Kasi Vithal Phadnis
		(3) Ganesh Jagannath Daptardar
		(4) Naraso Baburao Sabnis
10	Tilvalli	(1) Govind Bapuji Phadnis
25	Adur	(1) Sadashiv Ramchandra Phadnis
		(2) Bapuji Raoji Sabnis
50	Rattihalli	(1) Devrao Anant Kamavisdar
		(2) Naro Mahadev Phadnis
		(3) Daji Moreshwar Daptardar
25	Guttal	(1) Narayan Bhaskar Kamavisdar
50	Okh	(1) Lingo Baburao Kamavisdar
		(2) Yado Bhikaji Phadnis
		(3) Pandurang Mahadev Sabnis
50	Hangal	(1) Trimbakrao Ballal Kamavisdar
		(2) Dhondo Bhaskar Phadnis
		(3) Ramchandra Krishna Sabnis
50	Masur	(1) Raghunath Baburao Kamavisdar
		(2) Dado Krishna Phadnis
		(3) Shankaraji Krishna Daptardar
50	Morab	(1) Anandrao Ramchandra Kamavisdar
		(2) Hari Narayan Phadnis
		(3) Krishnaji Narayan Daptardar
50	Karadgi	(1) Subarao Anant Kamavisdar
25	Qasba Havasbhavi	(1) Appaji Devrao Kamavisdar
50	Qasba Kerur	(1) Chinto Anant Kamavisdar
		(2) Nanaji Venkatesh

	Khurd	C/o Sadashiv Mahadev Phadnis
		(3) Vasudev Gopal Daptardar
15	Karyat Annigeri	(1) Janardan Bachyaji Phadnis
105	Desgat	(1) Raghunath Bhaskar Kamavisdar
		(2) Jivaji Keshav Phadnis
		(3) Shesho Narhar Sabnis
		(4) Sakho Ramchandra Daptardar
820		
25	Zakat Taluka Savanur under Vinak Raghunath Khare	
845		

There were thus 14 Parganas

(1) Kaginelli
(2) Kod
(3) Kuppelur
(4) Shiggaon
(5) Nidsangi
(6) Tilvalli
(7) Adur
(8) Rattihalli
(9) Guttal
(10) Okh
(11) Hangal
(12) Masur
(13) Morab
(14) Karadgi

2 Qasbas

(1) Havasbhavi. (2) Kerur Khurd

1 Karyat (Annigeri) and

1 Desgat (Probably Havanur)

Generally there were 4 officials in each Pargana, *viz.* (i) Kamvisdar, (ii) Phadnis, (iii) Sabnis, and (iv) Daptardar.

■ ■

श्री

यादी माहाला निहाय तालुके सावनूर येथील हिसेब सन इहिदे तिसेनापासून घेऊन येणे म्हणोन पेशजी गेली असता अद्याप हिशेब दप्तरी विल्हेस लाविले नाही तरी या उपरी सन इहिदे तिसेनापासून हिशेब जमाबंदीचा गावगना जमीन झाडसुधा व सिबंदीची कबजे वगैरे कागद देखत पत्र घेऊन हुजूर येणे म्हणोन कमावीसदार व दरकदार यास मसाले सु॥ सीत तिसेन मया व अलफ मसाला

रुये

५५ पो। कागनेला

२५ पांडुरंग भास्कर का। दार

१५ रामचंद्र नारायण दप्तरदार

१५ विसाजी रघुनाथ सबनीस

५५

७५ पो। कोड

५० का। दार

२५ रामचंद्र गोविंद सन इहिदे व इसने

२५ येसाजी गोविंद सन सलासा पासून

५०

१५ गणेश नरसि फडणीस

१५ गणेश नरसि दप्तरदार

७५

४० पो। कुपेलूर

२५ वेंकटराव सिवाजी कमावीसदार

१५ मोरो गोपाल फडणीस

४०

३५ पो। सिगाव

२५ आपाजी गोविंद का। दार

१० केसो नारायण दप्तरदार

३५

१५ कर्यात आणगिरे जनार्दन बच्याजी फडणीस

६० पो। निडसंगी

२५ सिवाजी खंडेराव का। दार

१५ कासी विठ्ठल फडणीस

१० गणेश जगनाथ दप्तरदार

१० नरसो बाबुराव सबनीस

६०

१० पो। तिलवली गोविंद बापूजी फडणीस

२५ कसबे हावसबावी आपाजी देवराव का। दार

२५ पो। अडुर

१५ सदासिव रामचंद्र फडणीस

१० बापूजी रावजी सबनीस

२५

५० कसबे केरूर खुर्द

२५ चिंतो अनंत का। दार

१५ नानाजी वेंकटेश नि। सदासिव माहादेव फडणीस

१० वासुदेव गोपाल दप्तरदार

५०

५० प। रटेहली

२५ देवराव अनंत का। दार

१५ नारो माहादेव फडणीस

१० दाजी मोरेश्वर दप्तरदार

५०

२५ पो। गुंतल नारायण भास्कर का।दार

५० पो। ओख

२५ लिंगो बाबुराव का।दार

१५ यादो भिकाजी फडणीस

१० पांडुरंग माहादेव सबनीस

५०

५० पो। हनगल

टीप : मुळात एकाच बाजूला असलेला मजकूर येथे दोन्ही बाजूना दिलेला आहे. उजव्या बाजूचा मजकूर पुढच्या पानावर डावीकडे पुढे चालू केलेला आहे.

२५ त्रिंबकराव बलाल का।
दार
१५ धोंडो भास्कर फडणीस
१० रामचंद्र कृष्ण सबनीस
५०

५० पो मासूर
२५ रघुनाथ बाबुराव कमावीस-
दार
१५ दादो कृष्ण फडणीस
१० शंकराजी कृष्ण दप्तरदार
५०

५० को मोरबा
२५ आनंदराव रामचंद्र
कमावीसदार
१५ हरि नारायण फडणीस
१० कृष्णाजी नारायण दप्तर-
दार
५०

५० पो कारडगी सुबाराव अनंत
का।दार
१०५ देसगत
५० रघुनाथ भास्कर का।दार
२५ जिवाजी केशव फडणीस
१५ शेषो नरहर सबनीस
१५ सखो रामचंद्र दप्तरदार
१०५

८२०
२५ जकात तालुके सावनूर नि।।
विनायक रघुनाथ खरे
८४५

आठशे पंचेतालीस रुपये मसाला सदरहू प्रमाणे कागदपत्र घेऊन हुजूर येणे म्हणोन का।दार व दरकदार याचे नावे पंचेतालीस पत्रे छ १६ सफर सन सित तिसेन अधिक भाद्रपद मास.

■ ■ ■

– ९ –

सावनूर तालुका व त्याच्या लगतच्या प्रदेशाचा ताळेबंद, इ. १८११

(पुणे अभिलेखागार, कर्नाटक जमाव, रुमाल क्र. २४६)

पुढील ताळेबंदावरून लक्षात येईल की, सावनूर तालुक्याचे इ. १८१०-११ चे वार्षिक उत्पन्न जरी तीस लाख रु. हून अधिक असले तरी ते सर्व पेशवे सरकार-कडे जमा होत नसे. उत्पन्नातील काही भाग कमावीसदार व सरंजामदार यांजकडे जात असे. उत्पन्नातील काही भाग (रु. १२,३५,०६५) इ. १८०६ मध्येच जमा झालेला होता. आणि तो बहुधा यापूर्वीच काही कारणासाठी या बाबींवर खर्च झालेला होता. एकूण उत्पन्नातील (रु. ३०,३८,६४०-१३-०) रु. ५१,५४५-२-० हे गैरसनदी किंवा बेकायदेशीर रीतीने नांगरटीखाली असलेल्या निरनिराळ्या खेड्यांतील जमिनीचे इ. १८१०-११ सालचे उत्पन्न होते. रु. १,६८,९६७-५-२ हे इजाफत किंवा इतर उत्पन्नाचे होते. वरील दोहोंची बेरीज (गैरसनदी व इजाफत मिळून) रु. २,२०,५१२-७-२ हे खर्चास उपलब्ध होते. प्रत्यक्ष खर्च

रु. २,१६,३२१-१-२ इतका झाला. म्हणजेच इ. १८१०-११ साली रु. ४,१९१-६-० इतकी शिल्लक राहिली.

आता काही अधिक प्रशासनविषयक तपशील पाहू.

(अ) अनेक महाल व काही खेडी ही कमाविसीने घेतलेली असत. तालुका बागलकोट आणि बदामी येथील किल्ले व लष्करी ठाण्यांची कमावीस जनार्दन नारायण याजकडे होती. कित्तूरची कमावीस मल्लप्पा वीरप्प गौडा याजकडे होती. सोंडूरची कमावीस व्यंकटराव घोरपडे याजकडे, सरकार तोरगलमधील तर्फ तेगूरची बापूजी गणेश याजकडे,परगणे आडूर व लगतच्या प्रदेशातील ठाण्यांची परशुराम केशव याजकडे— अशा कमाविसी होत्या. परशुराम केशवकडे वरील कमाविसीशिवाय सावनूर तालुक्यातील पुढील ठिकाणांच्या कमाविसीचे अधिकारही होते: परगणे आडूर, गुत्तल, शिग्गांव आणि मासूर, कसबा हलगेरी, परगणा हावनूर (मेडिलारा देसगत) मधील बारा खेडी, आणि तोरगल मामल्यातील सूळ खेडे. त्रिंबकजी डेंगळे याजकडे तर्फ मुदकवि, कसबा बेळगाव आणि इतर खेडयांचे अधिकार होते.

(ब) या भागातील सरंजामदारांत सिदोजी नाईक निंबाळकर याजकडे कर्यात अण्णीगेरीचा सरंजाम होता. तर्फ उगरगोळमधील मुकाशाचे उत्पन्न मनोळीकर शिंदे याजकडून यावयाचे होते, ते सिदोजीने वसूल करून सरकारात भरावयाचे होते, लष्करी खर्चासाठी रूपराम चौधरीला हानगल परगणा व मनोहर गीरला राणेबेन्नूर परगणा सरंजाम दिला होता. वीरभद्रावकडे खानापूर परगणा होता, शिवाय किल्ले बेळगावला जोडलेल्या कार्यात नेसरीतील हणमरहट्टी व होसकोटे ही खेडी होती.

(इ) काही सरदार काही खेडयांतील उत्पन्न बेकायदेशीर रीतीने गोळा करून स्वतःकडे ठेवीत; सरकारपर्यंत ते पोहोचत नसे. आता त्याची गैरसनदी अंमल या बाबीखाली वसुली होऊन ती सरकारजमा होऊ लागली ती अशी : सिदोजीकडे मनोळी तालुक्यातील हरिपली खेडे. चिंतामण पांडुरंगकडे लक्ष्मेश्वर परगण्याचा सरंजाम होता. परंतु सरकारने तेथील दुमाले गावची जप्ती केली होती. तरीसुद्धा चिंतामणराव पांडुरंग तेथील उत्पन्न स्वतःसाठी वसूल करीत होता. म्हणून त्याच्याकडील पाच खेडयांचे उत्पन्न काढून घेण्यात आले. त्याचप्रमाणे लक्ष्मेश्वरच्या देसायाकडून चार खेडयांचे आणि महादपूर या खेडयाचे उत्पन्न घेण्यात आले.

सरदारांकडील सरंजाम किंवा कमावीस या प्रदेशाचे सोडून इतर प्रत्यक्ष उत्पन्न खालीलप्रमाणे होत असे:

(ई) कारडगी, कागिनेल्लि, रट्टीहळ्ळी, कुप्पेलूर, तिळवळ्ळी, कोड, केरूर खुर्द, केरुर बुद्रुक, निडसंगी हे परगणे; पेठ हावेरी, कसबा हंवसभावी, मोरब आणि इतर खेडी, आणि देसगत हावनूर.

(उ) लक्ष्मेश्वर परगण्यातील काही खेडी : संकलीपूर, बडणी; तर्फ इंगलहळ्ळीतील कोळेवाड खेडे, तर्फ मनोळी, कर्यात अडगलमधील (परगणा रायबाग),

कंकणवाडी व इतर खेडी.

(ऊ) इ. १८०६ मध्ये आनंदराव रामचंद्र हा सावनूर तालुक्याचा अधिकारी होता. त्याच्या अखत्यारीतील महाल, खेडी, देसगत व किल्ले या ठिकाणांहून येणाऱ्या उत्पन्नाच्या जोडीला केशवराव बाळकृष्ण याजकडे असलेल्या प्रदेशाचे उत्पन्न व बेकायदेशीरपणे उपभोगीत असलेल्या प्रदेशांचे उत्पन्न यांची भर पडली. आलेल्या उत्पन्नातून महालांच्या प्रशासनासाठी केलेला खर्च वजा जाता शिल्लक रु. ९,९५,९९७-३-० उरल्याचे दिसते.

महाल, फुटगाव, देसगत आणि किल्ला यांसाठी द्यावयाचे उत्पन्न रु. ५३,४६,५०४ ठरविण्यात आले होते व ते खालीलप्रमाणे वार्षिक हप्त्यांनी किंवा सालबंदीने द्यावयाचे होते:

वर्ष	रक्कम
इ. १८०६	रु. ४,००,०००
,, १८०७	,, ४,००,०००
,, १८०८	,, ४,२०,५००
,, १८०९	,, ४,४१,२००
,, १८१०	,, ४,६१,९००
,, १८११	,, ४,८२,६००
,, १८१२	,, ५,०३,३००
,, १८१३	,, ५,२४,०००
,, १८१४	,, ५,४४,७००
,, १८१५	,, ५,६५,४००
,, १८१६	,, ६,०२,५०४
	एकूण रु. ५३,४६,५०४

(ए) रु. ९,९५,९१७-३-० मधून दोन रकमा वजा करावयाच्या होत्या. त्यांतील पहिली रक्कम रु. १,२०,३०४ यापुढे सालबंदीने वसूल करावयाची होती. दुसरी रक्कम रु. ३,९३,०९३-३-०. परशराम रामचंद्र याने तालुका सावनूर व इतर महालांवर स्वारी केली होती, व हुनगुंद व इतर महालांतून बंड झाले होते, ह्या कारणासाठी या रकमेचा इ. १७९२-९३ मध्ये पूर्वीच भरणा झाला होता..

शिल्लक रु. ४,८२,६००-०-०
गैरसनदी
महालांकडून
वसुली रु. ०५११५४५-२-०

एकूण रु. ५,३४१४५-२-०

यातून रु. ३,१३,६३२-१०-२ खालील बाबीसाठी वजा केले:

(१) दुष्काळ, लढाया व अलीखान नेरलगीकराचे बंड यांत अनेक रयत जखमी झाले होते व कामास आले होते.

(२) परगणे जुनी हुबळी व हुनगुंद येथील शिथिल कारभारामुळे उत्पन्न वसूल झाले नव्हते.

(३) सरकारच्या न कळत परगण्याचे उत्पन्न काही लोकांनी परस्पर लाटले होते.

(ऐ) उरली रक्कम रु. २,२०,५१२-७-२

आता खर्चाच्या बाबी अशा : या खर्चाला अनुमती होती, म्हणून हे सनदी खर्च.

(१) गणपतराव विश्वनाथ यांजकडे तोफखाना व नारो गोविंद परांजपे फडणीस यांजकडे दारूगोळ्याचा कारखाना.

(२) प्रांत कर्नाटकमधील सुरक्षिततेच्या कामासाठी दोन तोफा. त्याजबरोबर वरील कारखान्यासाठी तीन कारकून. प्रवासासाठी व सामान वाहून नेण्यासाठी चार घोडे, घोड्यांसाठी वैरण व त्यांची देखभाल करण्यास एक पोरगा.

(३) प्रांत कर्नाटक आणि सरसुभा येथील सुरक्षिततेसाठी दोन तोफा. पुढील लोकांचे वेतन : खलाशी, दर्यावर्दी, गोलंदाज, गाडीवान, बाजेदार, बेलदार, कामाठी, प्यादे, ढाले, पखाली, ढालाईत, मशालजी, कोटवळा, बाणदार, लोहार, सुतार, घणकरी आणि आरेकस.

(४) चराऊ जमीन, दारू, तोफगोळे, काथ्याची बुचे, लोखंड इत्यादी. गणपतराव विश्वनाथ आणि नारो गोविंद यांना सामानासाठी रु. १९४४.

(५) कर्नाटक प्रांताचा सरसुभा यावर रु. ४,५०० ची खालील बाबीसाठी वरात :

इ. १८१० मध्ये प्रांत कर्नाटकमधून रसद व बटा वसूल व्हावयाचा होता. यासाठी प्रांत कर्नाटकची सुरक्षा व्यवस्था करण्यासाठी म्हणून तोफखाना विभागाकडून दोन तोफा मागितल्या होत्या. शिवाय, कापड व इतर वस्तू यांची खरेदी करावयाची होती. या कारणासाठी तोफखान्याचा अधिकारी रामजी विठ्ठल कारकून याच्या नावे इ. १८११ त वरात काढली होती. मागील वर्षी वसुली न झाल्याने या वरातीची रक्कम ह्या वर्षी जमा झाली.

(६) तोफखान्याकडील काही तोफा त्रिंबकजी डेंगळे याजकडे हलसंगी लष्करी ठाण्यात होत्या. पैकी एक तोफ हुबळी येथील लष्करी ठाण्यातील माधव प्रसाद याजकडे पाठवावयाची होती. यासाठी लागणाऱ्या खर्चाची तरतूद करावयाची होती. धोंडो गोविंद गोडबोले याच्याकडे असलेल्या तोफखान्यातील काही बैल त्रिंबकजी डेंगळ्याकडे पाठवावयाचे होते. त्यांच्या चंदी वगैरे दैनंदिन खर्चाची तरतूद करावयाची होती.

(७) देणग्या, बक्षिसे इत्यादीवर होणारा सरकारी खर्च (मुजाफत खर्च) सावनूर तालुक्याच्या अजमास तरतुदीतून करावयाचा होता. सरसुभ्यावरील खर्चाचीही तरतूद करावयाची होती.

(८) पूर्वी सावनूरचा नबाब अब्दुल हकीमखान यास दरमहा रु. ४,००० पेन्शनीच्या रूपाने दिले जात असत. त्याच्या मृत्यूनंतर हे पेन्शन नबाब अब्दुल खैर-खान यास देण्यात येऊ लागले. या कारणास्तव कर्नाटक प्रांताच्या सरसुभ्यांवर ह्या वर्षी रु. ४८,००० खर्ची टाकण्यात आले आहेत.

(९) तोफदलासाठी खर्च झाल त्यासाठी हुंड्याद्वारे व्यवहार करावा लागला, त्यासाठी झालेल्या खर्चाची तरतूद.

ज्या त्या वेळी संमत करण्यात यावयाचा खर्च (मखलासी होणे) खालील-प्रमाणे आहे :

चिंतामणराव पांडुरंग याजकडे लक्ष्मेश्वर महाल सरंजामीने होता. पण या महालातील दुमाले गाव सरकारने जप्त केले होते. तथापि चिंतामणरावाने दुमाले गावापासून आलेले उत्पन्न बेकायदेशीरपणे वापरले ते. म्हणून रु. ५५७८-२-० ही रक्कम जमा दाखवून पुन्हा खर्चाच्या बाजूस दाखविली आहे. याच तऱ्हेने लक्ष्मेश्वर देसायाकडे असलेली चार खेडी व महादापूर वाडी याजबाबत केले आहे.

पूर्वी परगणा पाच्छापूरचा आनंदराव रामचंद्र हा मामलेदार होता. त्याच्या हाताखालील यमाजी दिनकरकडून चिंतामणराव पांडुरंग आणि सिदोजीराव नाईक निंबाळकर सरलष्कर यानी पाच्छापूर ठाण्याचे अधिकार आपल्याकडे घेतले. त्यावेळी चिंतामणरावाने सरलष्कराच्या देखतच यमाजी दिनकरलाच ठाण्याचा कारभार सांगितला. हा कारभार परशुराम खंडेराव याला देण्यात आलेला नव्हता. यास्तव सुभ्याहून एक कारकून पाठवून परशराम खंडेरावकडे तो कारभार देण्यास सांगितले गेले. पण चिंतामणरावाने उत्तर दिले की, त्याच्या अधिकारात ते ठाणे आल्यापासून त्याला जो खर्च करावा लागला होता तो सर्व त्याला सुभ्याकडून मिळावा. यावर तशा खर्चाची तरतूद करण्यात आली.

सिदोजीराव नाईक निंबाळकर सरलष्कर हा तालुका मनोळी आणि मोकाशा-तील उत्पन्न बेकायदेशीरपणे वसूल करीत असे. इंगळहळ्ळी तर्फेतील कोलवाड सोड-ल्यास बाकीचा प्रदेश (मनोळी तालुका, मोकासा इत्यादी) सरलष्कर बेकायदेशीरपणे उपभोगीत होता. ती रक्कमही हिशेबाच्या दृष्टीने खर्ची टाकण्यात आली.

काही कर्जे निवारण्यासाठीही काही रक्कम खर्ची टाकण्यात आली.

एकूण खर्च रु. २, १६, ३२१-१-२ हा या वर्षीच्या एकूण उत्पन्नातून, म्हणजे रु. २, २०,५१२-७-२ यातून वजा केला असता रु. ४१९१-६-० एवढी रक्कम शिल्लक राहिली.

———

- 9 -

Taleband of Taluka Savanur and its Neighbouring Territories, A. D. 1811

(Pune Archives, Karnataka Jamav, Bundle No. 246)

Income

Rs.	30,38,640–13–0	Total Collections At this time Parashram Khanderao was in charge of this area.
(A)	14,39,205– 5–0	Mahals and stray villages in Kamavis
(B) +	3,12,825– 6–0	Mahals and stray villages in Saranjam
(C) +	51,545– 2–0	irregularly and unauthorizedly held by the people
	= 18,03,575–13–0	
	30,38,640–13–0	
	– 18,03,575–13–0	
	= 12,35,065– 0–0	This balance had already been collected in 1806 during the period of the then Mamledar Keshavrao Balkrishna.

Collections in the current year

(D)	1,59,761– 0–2	Revenue from Taluka Savanur
(E) +	9,206– 5–0	Revenue from Mahals
	= 1,68,967 –5–2	Total (This is extra income called *Izafat*)
(F) +	51,545– 2–0	Revenue recovered from people holding irregularly and unauthorizedly Mahals and stray villages.
(G) =	2,20,512– 7–2	Total

Expenditure

(H)	1,38,342– 0–2	Sanctioned expenditure
(I) +	77,979– 1–0	Expenditure to be sanctioned.
(J) =	2,16,321– 1–2	Total

Balance

(G)	2,20,512-7-2	From the total collection of the year.
(J)	– 2,16,321- 1-2	The total expenditure is deducted.
(K)	= 4,191- 6-0	Balance.

It could be seen from the above outline that although the annual income for the year 1810-11 was over 30 lakhs, all this did not come to the Peshwa Government. Some revenue was enjoyed by Kamavisdars and Saranjamdars, and some had already been collected in 1806, and probably spent for some purpose, and only a very small sum (12,35,065-0-0) was collected from this annual income of over 30 lakhs. In the current year the revenue from Taluka Savanur and other Mahals (1,68,967-5-2) was collected as the extra revenue or *Izafat*, and the revenue of 51,545-2-0 from the areas unlawfully occupied was also recovered now. The total of these two amounts, *viz.* 2,20,512-7-2 was the only sum that was available for spending. The total expenditure was 2,16,321-1-2, and hence a balance of 4,191-6-0 was left in the year 1810-11.

Now a few datails could be noted.

(1) Many *mahals* and stray villages were held in Kamavis. Janardan Narayan had the Kamavis of the forts and military posts in Taluka Bagalkot and Badami. Kittur was under Mallappa Virappa Gauda. Vyenkatrao Ghorpade had the Kamavis of Sondur. Bapuji Ganesh had Tarf Tegur in Sarkar Torgal. Parashram Keshav was enjoying the Kamavis of the posts in Pargana Adur and the neighbouring areas. Besides this Kamavis, whose account, the document says, was given separately, Parashram Keshav had the following places under his charge in Taluka Savanur : Pargana Adur, Pargana Guttal, Pargana Shiggaon, Pargana Masur, Qasba Halgeri, and also 12 villages in Pargana Havanur

from Tarf Medilara Desgat and also the Sul village in Mamla Torgal. Trimbakji Dengle had Tarf Mudkavi, Qasba Belgaum and other villages.

(2) The Saranjamdars who enjoyed their Saranjams in this part of the area included Siddoji Naik Nimbalkar in possession of Karyat Annigeri, who was to get for the Government the Mokasa dues in Tarf Ugargol which was now being enjoyed by Manolikar Shinde. For the expenses of the military contingents Pargana Hangal was with Rupram Choudhari and Pargana Ranebennur with Manohar Gir. Pargana Khanapur was with Virabhadrarao, who also had the charge of the Hanamarahatti and Hoskote villages in Karyat Nesari which were formerly attached to Kille Belgaum.

(3) The revenue of a few villages was being enjoyed unlawfully by some Sardars. The Government could not get this revenue earlier. Now this was recovered from the unlawful occupants and added to the head of Extra Collection, as under :

Siddojirao Naik Nimbalkar Sarlashkar was in possession of a stray village Haripali in Taluka Manoli. Chintamanrao Pandurang had Pargana Lakshmeshwar in Saranjam. But the *dumalegaons* in this Pargana had been declared as attached by the Government. Still Chintamanrao Pandurang himself was taking the revenue form them. Hence the revenue of 5 villages belonging to him was taken from him. From the Desai (of Lakshmeshwar) 4 villages and also the hamlet of Mahadapur were taken.

Now the actual collection of revenue, excluding the areas in the possession of Sardars in Kamavis or Saranjam, was collected form the following areas :

(4) Parganas of Karadgi, Kaginelli, Rattihalli, Kuppelur, Tilavalli, Kod, Kerur Khurd, Kerur Budruk, Nidsangi, Airani, Peth Haveri, Qasba Havasbhavi, Morab and other villages, and Desgat Havanur.

(5) Some villages from Pargana Lakshmeshwar, *viz.* Sankalipur and Badni; Kolewad village in Tarf Ingalahalli, Tarf Manoli, Kankanwadi village and others in Karyat Adagal form Pargana Raibag.

(6) In 1806 Anandrao Ramchandra was in charge of Taluka Savanur. To the estimate of the revenue from Mahals, stray villages, Desgat and forts made in his regime was now added the revenue from the areas under Keshavrao Balkrishna and the amount recovered form unlawful occupation and enjoyment of areas yielding revenue. Deducting form this amount the expenses incurred on account of the administration of the Mahals, a sum of Rs. 9, 95, 997-3-0 was left as the balance.

The revenue to be paid for the Mahals, Phutgaon, Desgat and the fort was fixed at Rs. 53, 46, 504, and was to be paid by instalments as shown below :

	Year	Amount (Rs.)
A. D.	1806	4,00,000
,,	1807	4,00,000
,,	1808	4,20,500
,,	1809	4,41,200
,,	1810	4,61,900
,,	1811	4,82,600
,,	1812	5,03,300
,,	1813	5,24,000
,,	1814	5,44,700
,,	1815	5,65,400
,,	1816	6,02,504
		53,46,504

From Rs. 9,95,997-3-0 two sums were deducted. The first (1,20,304) was to be collected in future by instalments, and the second (3,93,093-3-0) was remitted earlier in 1792-93 on account of the raid of Parashram Ramchan-

dra in Taluka Savanur and other Mahals and also on account of the rebellion in Hungund and other Mahals.

The balance was	Rs.	4,82,600
Recovery from *gairsanadi* Mahals etc. was added	Rs.	51,545-2-0
Total	Rs.	5,34,145-2-0

From this were deducted Rs. 3,13,632-10-2 on account of the following reasons :

(i) In the famine, in the fighting, and in the rebellion of Ali Khan Neralgikar many rayats were wounded or killed.

(ii) In Pargana Old Hubli and Hungund no collection of revenue was made because of loose administration.

(iii) The revenue of the Pargana was misappropriated by the people without the knowledge of the Goverment.

And the balance was Rs. 2,20,512-7-2.

Now the second part, that of expenditure, follows :

Different sums were spent on the following :

(These sums were sanctioned.)

(सनदी खर्च)

(1) Ganapatrao Vishwanath, in charge of Artillery and Naro Govind Paranjape Phadnis in charge of the, (Ordnance) Factory.

(2) Two guns for Mahals in Prant Karnatak for maintaining security. Along with them were sent 3 Karkuns from the above Factory and 4 horses for riding and also for carrying goods. For feeding these horses, and for the payment of salary to the batman, amounts of money were ear-marked.

(3) Two guns for the Sar-Subha and for establishing security in Prant Karanatak. Salaries were paid to the Seamen, Daryawardi (sailors), gunners, coachmen, Bajedar, stone-diggers (बेलदार), Kamathi (common labourers), foot-soldiers, shieldmen, water-carriers (पखाली), armed attendants (हालाईत),

torch-bearers, archers or rocket-bearers, blacksmiths, carpenters, and operators of oil-mills.

(4) Grazing grounds, ammunition, cannon balls, coir corks, iron, bullocks, guns, boxes, Kotwal's carriages etc. A sum of Rs. 1944 was to be paid to Ganapatrao Vishwanath and Naro Govind for the provisions.

(5) A Varat for Rs. 4500 in favour of Sar-Subha of Prant Karnatak for the following reasons: In A. D. 1810 the amount of *rasad* in Prant Karnatak and *batta* on treasury currency was to be received. On the basis of this, arrangements were made for the security in Prant Karnatak: two guns from the Artillery Unit were asked to be sent; necessary cloth and other matetials were to be purchased. Hence in 1811 the Varat was issued in favour of Ramaji Vithal Karkun, the Officer in charge of Artillery. As the amount of the last year was not realised, this Varat was drawn this year.

(6) Some guns of the Artillery Unit were with Trimbakji Dengle at the Halsangi military post. Out of them one gun was to be sent to Madhav Prasad at the military post of Old Hubli. The expenditure to be incurred for this was to be provided for. Some bullocks from the Artillery Unit of Dhondo Govind Godbole were transferred to Trimbakji Dengle. Provision was made for their daily allowance of grain (चंदी), fodder and the like.

(7) Expenditure on account of presents and rewards made by the Government (मुजाफत खर्च) to be incurred from the Ajmas provision of Taluka Savanur. Provision was also made for the expenditure of the Sar–Subha.

(8) Previously a sum of Rs. 4000 per month was paid to the Nawab of Savanur, Abdul Hakim Khan, as his pension. After his death, the pension came to be paid to his son Nawab Abdul Khair Khan. Hence provision was made for the payment of Rs. 48,000 per year from the treasury of the

Sar-Subna of Prant Karnatak.

(9) Finally, sums were also set aside as the price on the bills of exchange received for meeting the expenses of the Artillery Unit.

The following expenditure was to be incurred as and when sanctioned (मखलासी होणे).

The Lakshmeshwar Mahal was with Chintamanrao Pandurang by way of Saranjam. But the *dumalegaons* in this Mahal had been attached by the Government. Still Chintamanrao utilised the revenue of the *dumalegaons* unauthorizedly. Hence this amount (Rs. 5578-2-0) was shown as credited to the Government A/c and then debited again. The same was done in respect of 4 villages in the possession of the Lakshmeshwar Desai and the hamlet of Mahadapur.

Previously Anadarao Ramchandra was the Mamledar of Pargana Pachchhapur. From his agent named Yamaji stationed at the military post of Pachchhapur, Chintamanrao Pandurang and Siddojirao Naik Nimbalkar Sarlashkar took that military post. Thereupon Chintamanrao asked, in the presence of the Sarlashkar, Yamaji Dinkar himself to manage the administration of this post. It was not handed over to Parashram Khanderao. Hence a clerk from the Subha was sent to Chintamanrao asking him to hand over the post (to Parashram Khanderao). But Chintamanrao replied that the Subha should reimburse all the expenditure of the post since the time it was placed under his charge. Accordingly provision was made for this expenditure.

Taluka Manoli and the *mukasa* dues were being enjoyed unlawfully by Siddojirao Naik Nimbalkar Sarlashkar. Excepting Kolwad in Tarf Ingalahalli, which was with Parashram Khanderao in his *mamlat*, the rest (Taluka Manoli, *mukasa* etc.) was being illegally enjoyed by the Sarlashkar. This amount was formally put as a debited amount. Another item of expenditure was that money was also spent for repaying

the loan.

The total expenditure came to Rs. 2,16,321-1-2. When this was deducted from the total collection of the year, i. e., Rs. 2,20,512-7-2, a balance of Rs. 4,191-6-0 was left.

■ ■

ताळेबंद सुभा तालुके सावनूर वगैरे माहाल नि॥ परशराम खंडेराव सु। इहिदे अशर मयातैन व अलफ इ॥ अवल साल ता॥ अखेर साल ब॥ हिशेब

जमा ——————— रुये

० बाकी साल गुदस्त मागील हिसेब येणे आहेत ते येऊन त्या हिसेबी बाकी उतरेल ती व हिसेबाच्या मखलाशा होऊन गैर मजुरा बा॥ वगैरे बाकी निघेल ती मिलोन पेस्तर जमेस येईल त्याचे कलम अलाहिदा लिहिले असे तूर्त साल गु॥ चे हिसेबी बाकी उतरली नाही सबब ——— रुये

० जमे साल मा॥र कमावीस वगैरे जमा आली ते सर सुभाचे हिसेबी जमा धरली म्हणतात सबब रुये.

१६८९६७।-॥ इजाफत जमा ते॥ सावनूर वगैरे माहालची बेरीज बा॥ अजमास ——— रुये

१५७५९६५॥= तालुके सावनूर व माहाल देसगत व फुटगाव मिलोन

२३

——————— रुये

१४६२६७५८≡ किता माहाल व फुटगाव

३०३८६४०॥।-

पे॥ वजा ——————— रुये

१४३९२०५।- अलाहिदा कामावीसीने माहाल व फुटगाव आहेत ते ——— रुये

४६६२७६॥।· जनार्दन नारायण याजकडे तालुके बागलकोट व बदामी येथील किले व ठाण्याची कमावीस अलाहिदा आहे ते खेरीज करून बाकी माहालची बेरीज ——————— रुये

३०९९०४॥। पे॥ बागलकोट वगैरे माहाल

१५६३७२ किले बदामी येथील गिर्दनवाईचे गाव वगैरे व तालुके जालेहाल

५८३२१ किले बदामी कडील गिर्दनवाई व दुमाले जप्ती मिलोन देखील पेटा ——— रुये

९८०५१ ते॥ जालेहाल

१५६३७२

४६६२७६॥।

५६९५३४॥· मलापा वीरप गौडा याजकडे तालुके कितूर

टीप : मुळात एकाच बाजूला असलेला मजकूर येथे दोन्ही बाजूना दिलेला आहे. उजव्या बाजूचा मजकूर पुढल्या पानावर डावीकडे पुढे चालू केलेला आहे.

३७५०० व्यंकटराव घोरपडे याजकडे ता। सोंडूर पाले येथील कमावीस आहे त्याच्या सनदा परशराम खंडेराव याचे नावे जप्ती सांगितल्याच्या जाहाल्या असता मा।रनिलेनी अमल बसो दिल्हा नाही सबब रुये
६६१४॥· बापुजी गणेश याजकडे तो। तेगूर सरकार तोरगल
३०९२२६॥- परशराम केशव याजकडे पो। अडूर वगैर येथील ठाण्याची कमावीस अलाहिदा आहे ते खेरीज करून बाकी माहालची वेरीज रुये
३०३५३७॥÷ तालुके सावनूर पो। रुये.

१४७६८७॥· पो। अडूर
५७८२२८≡ पो। गुंतल
२२०९०॥= पो। सिगाव
३८४२१॥= पो। मासूर
१५०१५॥ कसबे हलगिरे
२२५०० ता। मेडलिरा देसगत हावनूर पो। देहे १२ रुये

३०३५३७॥-
५६८८॥ मौजे सूल मामले तोरगल

३०९२२६॥-
५००५३ त्रिंबकजी डेंगले याजकडे रुये
१७४५२ तो। मुदकवी
३२६०१ को। बेलगाव वगैर गाव

५००५३

१४३९२०५।-

३१२८२५।= सरंजामास माहाल व फुटगाव आहेत ते रुये
१३८७५० सिदोजी नाईक निंबालकर लस्कर याजकडे
१०१२५० कार्यात अणीगिरे रुये
३७५०० ता। उगरगोल वगैर गाव व किले परसगड याखेरीज ता। उगरगोल येथील मोकास बाबेचा अमल मनोलीकर सिंदे याज वा। सरकारचा आहे त्याचा आकार अजी वचा असे त्याची चौकसी होऊन मोकास बाबेचा अैवज सरकारात येणे असे रुये

१३८७५०

१५०००० पलटणचे बेगमीस
७५००० रुपराम चौधरी याजकडे पो। हनगल
७५००० मनोहरगीर याजकडे पो। राणेबेनूर

१५००००

२४०७५।= वीरभद्रराव याजकडे रुये

२०८०६।= पो। खानापूर
३२६९ मौजे हणमरहटी व हुसकोटे कर्यात नेसरी किले बेलगावाकडे

गाव होते ते

२४०७५।=

३१२८२५।=

५१५४५८= गैर सनदी अमल लोकाकडे आहे ते ——— रुये

४५९६७ सिदोजीराव नाईक निंबालकर सरलस्कर याजकडे फुटगाव हरि॰पली कडील तालुके मनोली पो॥ व मोकास बावेचा आकार ५७४०४॥॰ पो॥ वजा मौजे कोलवाड तर्फ इंगलहली येथील अमल सरकारात परशराम खंडेराव याजकडे मामलतीत आहे त्याचा आकार रुये ११४३७॥॰

बाकी म॥रनिलेकडे रुये

५५७८८= चिंतामणराव पांडुरंग याजकडे पो॥ लखमेश्वर हा माहाल सरंजामास आहे तेथील दुमाले गावची जप्ती सरकारात आहे तेथील अमल चिंतामणराव पांडुरंग म॥रनिलेकडे देत नाही सबब देहे ५

५३९०॥= देसाई याज ब॥ देहे ४ यो॥

१८७॥॰ मजेर माहादापूर

५५७८८=

५१५४५८=

१८०३५७५॥।-

बाकी पेशजी केशवराव बालकृष्ण माजी मामलेदार याचा अमल होता ते माहालची वगैरे जमा सन सीत मयातैनात येकंदर अजमास जाहाला तेथे बेरीज लागली आहे ते ——— रुये

१२३५०६५

पो॥ वजा माहालवारी हिसेब अलाहिदा आहेत त्या हिसेबी माहाल मा॥र वगैरे खर्च लिहिला सबब ——— रुये

२३९०६७॥।-

बाकी ——— रुये

९९५९९७८≡

पो॥ साल मा॥री जमा ——— रुये

१५९७६१८॥- तालुके सावनूर

९७५६४।- पो॥ कारडगी

५६८८ पो॥ कागनेला

४३१३॥॰ पो॥ रटेहली

७९६४८= पो कुपेलूर
८१॥=। पो तिलवली
३८८४॥। पो कोड
२६०० पो केरूर खुर्द
४३५३।= पो केरूर बु॥
९९२३॥≡ पो निडसंगी
४०५०॥= पेठ हावेरी
३४२। कसबे हावसवावी
१०० पो अहीरणी
१८७२२।=। देसगत हावनूर
१७१॥= को मोरवा वगैरे गाव
रुये

१५९७६१८॥।
९२०६।÷ किता माहाल
११४७॥÷ गाव पो लखमेश्वर
पो खर्च
७६० मौजे संकलीपूर
३८७॥– मौजे बडणी
११४७॥–
७१२८॥। मौजे कोलेवाड ता॥
इंगलहली तो॥ मनोली
रुये
९३० मौजे कंकणवाडी वगैरे
गाव कर्यात अडगल पो
रायबाग
९२०६।–

१६८९६७।–॥
५१५४५८= गैर सनदी माहाल व फुट-
गावचा अमल लोकाकडे
आहे त्याची बेरीज अज-
मासा प्रो॥ जमा धरून
तसलमात खर्च लिहिली ते
रुये

४५९६७ सिदोजीराव निंबाल-
कर सरलस्कर
५५७८८= चिंतामणराव पांडु-
रंग
५१५४५८=

२२०५१२।≡॥।
यासी कमजाजती
२२०५१२।≡॥। बा॥ अजमास सन सीत
मयातैन माहालानिहाय
फुटगाव व देसगत व
किले हाय प्रा॥ मा॥र
येथील आनंदराव राम-
चंद्र यांचे कारकीर्दीचा
जाहाला आहे त्या
अजमासास केशवराव
बालकृष्ण याजकडे
अमल होता त्या माहा-
लची व गैर जमेची
बेरीज लागली आहे त्या
पो माहाल मा॥र वगैरे
खर्चाची नेमणूक वजा
होऊन बाकी रुये
९९५९९७८≡
तपसील
६०२९०४ इस्ताव्यास बेरीज
आनंदराव व रामचंद्र
याणी कबूल केले ते
रुये
६०२९०४
यासी सालबंदी
४००००० सन सीत मयातैन
४००००० सन सबा मयातैन
४२०५०० सन समान मयातैन
४००००० बा॥ गु॥

२०५०० जाजती

४२०५००

४४१२०० सन तिसा मयातैन

४२०५०० बा। गु।

२०७०० जाजती

४४१२००

४६१९०० सन अशर मयातैन

रुये

४४१२०० बा। गु।

२०७०० जाजती

४६१९००

४८२६०० सन इहिदे अशर

४६१९०० बा। गु।

२०७०० जाजती

४८२६००

५०३३०० सन इसने अशर

४८२६०० बा। गु।

२०७०० जाजती

५०३३००

५२४००० सन सलास अशर

५०३३०० बा। गु।

२०७०० जाजती

५२४०००

५४४७०० सन आर्बा अशर

५२४००० बा।। गु।।

२०७०० जाजती

५४४७००

५६५४०० सन खमस अशर

५४४७०० ब।। गु।।

२०७००

५६५४००

६०२९०४ सन सीत अशर

५६५४०० बा।। गु।।

३७५०४ जाजती

६०२९०४

५३४६५०४

पो। सेवटील सालची वेरीज

रुये

३९३०९३८≡ तोटा अमल चालत आहे त्या माहालचा आकार कमाल जमा धरीला आहे परंतु सन सलास तिसेनात परशराम रामचंद्र याणी चढ तालुके सावनूर वगैरे माहालावर घातला व सन इसने तिसेनात सुटी बा।। ऐवज जमा धरीला त्यास माहालची पुढे खराबी जाहाली याजमुले व होन-गुंदे वगैरे माहालाची दंग्या-मुले लावणी पडली यामुले तोटा आहे तो साधत नाही सबब अजमासास बेरीज तकूब ठेविली आहे ते

रुये

९९५९९७८≡

पो। वजा

रुये

१२०३०४ इस्ताव्या ब।। पेस्तर साल-बंदीने जमेस यावयाचे सबब

३९३०९३८≡ तोट्या ब।। अजमासास तकूब ठेविले आहेत ते

रुये

५१३३९७८≡

बाकी साल मा।।र चे इस्ताव्या प्रो। रुये

४८२६००

गैरसनदी माहाल व फुट- ५१५४५८≡

गावचा अमल लोकाकडे
आहे तें ——— रुये

५३४१४५८=

पो वजा कमी ——— रुये

आकारमुले माहाला निहायची रयत दुषकालात व काटकाइत व अलीखान नेरलगीकर याचे दंग्यात गयाल मयत जाहाली त्यामुले व पो जुनी हुबली व होनगुंदे येथे साल मा॥ रीअमल बसोन वसूल आला नाही सबब वगैरे ——— रुये

माहालनिहाय पो अैवज लोकानी परभारा नेला तो त्याचे तसलमातीस माहालाचे हिसेबी लिहिला सबब ——— रुये

३१३६३२॥=॥

बाकी ——— रुये
जाजती ——— रुये

२२०५१२॥≡॥॰

कमी अजमासाचे बेरजेस

किता ——— रुये

१६८९६७।-॥ इजाफत जमा

५१५४५८= गैरसनदी माहाल व गावचा ऐवज जमा धरीला तो

२२०५१२॥≡॥

कमी अजमासाचे बेरजेस दंग्यामुले वगैरे तपसील सदरी असे ——— रुये

३१३६३२॥=॥

——— रुये

१३८३४२॥॰ सनदी खर्च ——— रुये

१९५१६८÷ तसलमात ब॥ सनदा व वराता

१६३२०।≡ गणपतराव विश्वनाथ दि॥ तोफखाना व नारो गोविंद परांजप्ये फडणीस दि॥ कारखाने मा॥र रुये

२८६८= दोन तोफा माहालानिहाय प्रा॥ कर्नाटक येथील बंदोबस्तास नेमून देऊन रवाना केल्या आहेत त्याज बरोबर कामकाजास कारखाने मा॥रा कडील कारकून आ॥ ३ तीन दिल्हे आहेत त्यास बसावयास व वोझ्यास सरकारची घोडी कारकुनाचे निसबतीस कामगारी मुले देत असतात ती दिल्ही नाही याजकरिता सरकारचे आज्ञेवरून कारकुनानी घोडी रास ४ घरची समागमे घेतली आहेत त्यास चंदी व वैरण व पोग्यास तैनात दरमाहा मिलोन छ

१६ जिल्हेजापासून
आकार रुये
५९।÷
पे॥ वजा / रुये
१।-
बाकी दरमाहाचे बेगमीस
रुये ५८
अठावन रुपये देविले असेत
तरी तीन कारकून व घोडी
च्यार तोफा बरोबर काम-
गारीस राहातील तो पावेतो
दरमाहा अठावन रुये सर
सुभा व माहालानिहाय प्रां॥
मा॥र पो मशारनिलेचे
तसलमातीस लिहून तोफ-
खान्याकडील कारकुनाचे
हवाली करून कबज घेत
जाणे म्हणोन सनद छ २७
जिल्हेज सन मा॥र त्याज-
वरून दरमाहा रुये ५८
प्रो॥ इ॥ छ १६ जिल्हेज
ता॥ छ १३ जो॥वल
अखेर मु॥ ४८२८

आकार मुदत माफक
रुये
११५३४।÷ दोन तोफा सरसुभा व
माहालानिहाय प्रांत कर्ना-
टक येथे बंदोबस्तास
नेमिल्या आहेत त्यास दर-
माहा रुये
१२२६॥- लोकास
१०१०८= अकार माही
सिरस्ता रुये

१५० खलासी आ॥ २०
रुये
१६० दर्यावर्दी आ॥ २०
रुये
२०० गोलंदाज आ॥ १०
येकूण
२५२ गाडीवान आ॥ ३६

३० बाजेदार आ॥ ४

३० बेलदार आ॥ ४

१४० कामाठी आ॥ २०

६० प्यादे आ॥ १०

१२ ढाले आ॥ २

९ पखाली आ॥ १

८ ढलाईत आ॥ १

५ मशालची आ॥ १

६ कोटवला आ॥ यो१
४० बाणदार आ॥ ४

११०२ १३४
पो॥ वजा अकारमाही
रुो ९१॥=
बाकी
१५१।≡ प्रा आ॥ १४
रुये

३० लोहार आा २

६० सुतार आा ४

४८ घणकरी आा ६

१६ आरेकस आा २

१५४ १४

पो वजा येकूण तिसा
साठावा हिसा रुये
२।/
बाकी
७५ कारकून आा३

१२३६।/ १५१

२७५। भाडे

९० चराई चौकडया
३६ दर २॥ प्रो
१९० जिनस वजन पके
खंडी
२ दारू
२ गोले तोफी
सुमार ४५०

।॰ काथा बूच
॥॰ लोखंड वगैर
जिनस

४॥॰
पो वजा संदुबात
वजन ॥४ बाकी
वजन पके
३॥२१

दर बैली भरीत
वजन ८२
प्रो बैलसर ३८

दर बैली ५ प्रो रुये
२८०
पो वजा साठावा
हिसा येकूण तिसा
रुये ४॥॰
बाकी रुये
३४०॥ चंदी बैलसर
१४४ जोती
६४ तोफा २

दर ३२ प्रो
३२ संदुखा २

दर १६
१६ कोतवाल
गाडा १
३२ लढया २

१४४
१९ लदु

१६३

दररोज चंदी
कैली
॥१ जोती सर १४४
दर सरी कैली
८८॥॰

॰ प्रो
८।१॥ लदुसर १९

योा दर सरी
८८।•
प्रो। कैली
•।१।१।।।

तीस रोजा आकार
कैली
९।।१।।।१।।
पो। वजा
।।।'।।।२।।।= यकादशा महि-
न्याच्या दोन वजा
व येकूण तीसा दोन
महिन्यांनी येक रोज
पडतो त्याज ब।। येक
महिन्याचा अर्धा
येकूण अडीच रोजा
कैली मापे
'।'।। वर्ताला येकादशा व
येकूण तीसा वजा
होऊन बाकी कैली
८।।।'।।।१।।=

दर मणी
८८।=
प्रो। कैली
१८१।२।।।=
बाकी खंडी
८।।'।१।।=

दर रुपयास कैली
८।।' प्रो
रुथे
१५० लागवड गाड्यास
बोंगण व लोखंड

वगैरे रुये
२००२।।-
पो। वजा कमी केले रुये
५८।।-
बाकी दरमहा रुये १९४४
येकूण येक हजार नऊसे
चवेचालीस रुपये म।।र
निलेनी कबूल केला त्या
प्रो। सरकारातून करार केला
असे तरी सदरहू दोन तोफा
बैल सुधा व तोफा कडील
माणसे वगैरे पुण्याहून नि-
घाल्या तेरीखेपासून चौकसी
करून तोफा व बैल व माणसे
वगैरे प्रांत मजकूर येथे
बंदोबस्तास राहातील तो
पावेतो येक हजार नऊसे
चवेचालीस रुये गणपतराव
विश्वनाथ व नारो गोविंद
यांचे तसलमातीस लिहून
उभयताकडील कारकून
तोफा समागमे जातील
त्याचे हवाली दरमाहाचे
दरमाहा सरसुभा व माहाला
निहाय प्र।। म।।र येथील
अैवजी करून पावली याचे
कबज घेत जाणे म्हणोन
सनद छ १० जिलकाद
सन म।।र त्यावरून इ।।
छ १६ जिलकाद ता।। १३
जोावल अखेर साल मु।।
माहे ५८२८
येकूण मुदत माफक आकार
रुये

४५०० बा। वरात सरसुभा व माहालानिहाय प्रांत कर्नाटक येथील साल गु। सन अशर मयातैनचे रसदेचा व पोते चालीचे बट्टया बा। ऐवज येणे त्या पो। तोफखान्याकडील तोफा दोन सरसुभा व माहालानिहाय प्रांत मा।र येथील बंदोबस्तास तुम्हाकडे पाठवण्यास नेमिल्या आहेत त्याचे तयारीस व जिनसाचे व कापडाचे खरेदी बा। वगैरे देविले बा। वरात छ १० जिलकाद साल मजकूर सन इहिदे अशर मयातैन आदा गु। रामाजी विठल कारकून दि। तोफखाना मि। मा।र म्हणोन वरातेवर कबज लिहिले आहे त्या प्रो। सदरहू ऐवजाचा साल गु।चे ऐवजी भरणा करावा त्यास साल गु।चा ऐवज सिलक राहिला नाही सबब साल मा।री वराते अनवये भरणा केला म्हणतात ते रुये

१६३२०।≶

३१९५।।≈ त्रिंबकजी डेंगले याजकडे दि। तोफखाना याजकडील तोफा ठाणे हलसगी पो। मा।र येथे आहेत त्या पो। एक तोफ माधव प्रसाद ठाणे जुनी हुबली प्रांत कर्नाटक सरकारात द्यावयाकरिता तुम्हाकडे पाठविली आहे त्यास तोफेकडील कामकाज त्रिंबकजी डेंगले याजकडे सांगोन सदरहू तोफेचे खर्चाचा दरमाहा

रुये

८८५।– लोकाचा आकार

७६१।।॰ अकारमाही सिरस्त्याचे लोकाचा दरमाहा रुये

१०० गोलंदाज आ। ५

दर आ। रुये २० प्रो रुये

१२० दर्यावर्दी आ। १५ ये। दर ८ प्रे।

१२६ खलासी आ। १८

दर ७ प्रे।

२६६ गाडीवान आ। ३८ दर ७ प्रे।

२२। बेलदार आ। ३

दर ७। प्रो

२२। तबेलदार आ। दर ३ ७।

१०५ कामाठी आ। १५

दर ७ प्रो

३० प्यादे आ। ५

दर ६

९ पखाली आ॥ १

५ मशालची आ॥ १
यो॥

६ कोटवला आा १

७ संदुकाचा हवालदार
आा १

१२ जासूद आा २

दर ६ प्रो॥

८३१ १०८

पोवजा अकारमाही
रुये
६९।·
बाकी रुये
८३॥- येकूण तीसा वजा
करून बाकी रोज-
मारा पावावा त्याची
दरमाहा
रुये

१५ लोहार आा १

३० सुतार आा २

दर १५

२४ घणकरी आा ३

दर ८ प्रो॥

१६ आरेकस आा २

दर ८ प्रो॥

८५ ८

पो॥ वजा येकूण तीसा
दोन महिन्यात येक
रोज पडतो त्याज
बा॥ निम
रोजा रुये
१।≡
बाकी रुये

४० कारकून आा २

दर २० प्रो॥

८८५॥-

८८७॥ बैल धोंडो गोविंद गोडबोले
याजकडील तोफखान्या
प्रो॥ त्रिंबकजी डेंगले याज-
कडे दिल्हे
त्या पो॥ सर
८० तोफेस
४० कोतवाल गाडयास
१६ संदुकेचे गाडयास
१६ लढीस
१० लदु बैल वोझ्यास

१६२

चंदी वैरणीचा आकार
रुये
३४८॥ चंदी दररोज गल कैली
मापे
·।१।·१ प्रा॥ बैलसर १५२

दर ४४॥ प्रो॥

४४२॥ प्रा॥ लदी बैलसर

दर ८८।' प्रो
'।१।।'।' १६२

तीस रोजा कैली
खंडी
९।।१।

पो वजा कैली
'।।३८१ येकादशा रोज
२ यो
कैली
८३।'।' येकूण तीसा निम
रोजा
'।१।।१।। माप वर्तालाकर
दर मणी ८८।=
प्रो
१८१।।।२।।
बाकी गला कैली
चौसेरी मापे खंडी
८।।४।'।'

दर रुपयास कैली
८।।'
प्रो रुये
५३९ वैरणी बा।। बैलसर
१६२ यो दर रोज
दर बैली कडबा
पुले ८ प्रो पुले
१२९६

तीस रोजा पुले
३८८८०
पो वजा पुले सुमार
६४८ येकूण तीसा निम
रोजा
२२९४ सलई पंचोश्री
दर सदे पुले
६ प्रो
२९४२
बाकी कडबा पुले
३५९३८

दर सेकडा रुये १।।
प्रो रुये
८८७।।'
२१६।' भाडे दारूगोला वगैरे जिनस
वजन पके
२।।' दारु
२।' गोले सुमार २००
अजमासे
८३ काथा
४।।३
पे।। वजा संदुकेत वजन
पके ।।। बाकी वजन पके
खंडी ४।३

दर खंडीस बैल १० प्रमाणें
बैलसर ४४ येकूण दर बैली
रुये ५ प्रमाणे रुये २२०
पे।। वजा येकूण तीसा रुये
३।।। बाकी १०० लागवड
वोंगण वगैरे
२०८९८।
पे।। वजा माणसाचे दरमाहा
पे।। वगैरे कमी रुये
८९८।

बाकी दरमाहा ——— रुये
२०००
दोन हजार डेंगले याणी कबुल केले त्या प्रो। सरकारातून ठराऊन दिल्हा असे तरी सदरहू दरमाहाचे नेमणुके पे।। पुण्यातून निघाल्या तेरखेपासून माणसे चाकरीचे उपयोगी चांगली पाहून लागतील तसी ठेवितील त्याचे दरमाहा तैनातेचा व बैलांचे चंदी वैरणीचा व दारू वगैरे जिनसांचे बैलांचे भाडयाचा दरमजल व माणसे व बैल वगैरे हलसंगीस पोहचोन तेथून निघत तो पावेतो चौकसीने मु।। माफक आकार होईल तो अैवज देऊन पुढे हलसंगीहून तोफेची रवानगी जाहाल्या मितीपासून नेमणुके प्रो। दरमाहा चौकसी करून तोफा व बैल व माणसे वगैरे ठाणे जुनी हुबली सरकारात येई तो पावेतो दोन हजार रुये मा।र निले याचे तसलमातीस लिहून देविले असेत तरी डेंगले याजकडील कारकून तोफे समागमे जातील त्याचे हवाली दरमाहाचे दरमाहा सरसुभा व माहालानिहाय प्रां। कर्नाटक येथील अैवजी करून पावली याचे कबज घेणे म्हणोन सनद छ ६ जोावल सन मा।रची सादर जाहाली त्यावरून इ। छ २४ रविलावल ता। १३ जोावल अखेर साल पावेतो ——— रुये

२३३१।।।≈ पुण्यातून निघाल्यापासन हलसंगीहून तोफा निघेतो पावेतो माणसे वगैरे यास खर्च जाहाला ते

८६३।।। हलसगीतून तोफाची रवानगी हुबलीस जाहाली त्यापासून अखेर साल पावेतो दरमाहा रुये
२०००
प्रो ——— रुये

३१९५।।≈

१९५१६८~

११८४५५८≋।। मुजाफत खर्च सर सुभा प्रांत मा।र नि। मा।र निले याजकडे खर्चा बा। तालुके सावनूर वगैरे येथील अजमासास नेमणूक आहे त्या पो। साल मजकुरी पावले ते ——— रुये

७०४५५८≋।। सरसुभाचे खर्चा बा। नेमणूक रुये
१२४०००
पो। माल मा।री पावले ते ——— रुये

४८००० नवाब अबदुल हकीमखान सावनूरकर यास पेशजी दरमाहा च्यार

हजार रुयें खर्चास पावत होते ते मृत्य पावले सबब त्याचे पुत्र नवाब अबदुल खैर खान यास हली दरमाहा पेशजी प्रो रुये ४००० च्यार हजार रुये देविले असेत तरी सरसुभा प्रां कर्नाटक पो दरमाहा देत जाणे म्हणोन सनदे प्रो अजमासास नेमणूक जाहाली आहे ते रुये

११८४५५८≈॥

३७०॥।॰ हुंडणावल तोफखान्याचे खर्चा बा॥ ऐवज पुण्यात दिल्हा रुये

४५०० तोफाचे तयारी बा॥ व जिनसाचे व कापडाचे खरेदी बा॥

२९१६ लोकास रोजमऱ्याचे बा॥ दिल्हे ते

७४१६

दर सदे रुये ५ प्रो रुये

१२८२४२८॥'

७७९७९८÷ मखलासी होणे रुये

५६६४१।÷ तसलमात रुये

१०६७४।– चिंतामणराव पांडुरंग

५५७८८= गाव पे॥ लखमेश्वर पे॥मा॥र हा माहाल मा॥र निलेकडे सरंजामास आहे तेथील दुमाले गावची जप्ती सरकारात आहे तेथील अमल मा॥र निलेनी गैर सनदी घेतला तो अजमासाचे बेरजे प्रे॥ जमा धरून खर्च लिहिले ते देहे व मजरे ५ ये॥

रुये

५३९०॥= देसाई याज बा॥ देहे ४

रुये

१८७॥ मजरे माहादापूर

५५७८८=

५०९६८≈ पं॥ पाछापूर येथील ठाण्यात आनदराव रामचंद्र माजी मामलेदार यांजकडून यमाजी दिनकर होते त्यास यमाजी दिनकर याजकडून ठाणे चिंतामणराव पांडुरग व रिदोजीराव नाईक निंबालकर सरलस्कर याणी घेतले ते चिंतामणराव याणी सरलस्कर यांचे विद्यमाने आपले तर्फेने यमाजी दिनकर याजकडेसच ठेविले ते परशराम खंडराव यांचे हवाली जाहाले नाही तेव्हा सुभा कडील कारकून चिंतामणराव याजकडे पाठऊन त्यास सांगितले की ठाणे हवाली करावे तेव्हा चिंतामणराव याणी

सांगितले की यमाजी दिनकर यास ठाण्यात ठेविले आहेत त्या तेरखे-पासून ठाण्यातील खर्चा बा। अैवज देऊन ठाणे द्यावे म्हणोन त्याजवरून बेहेडे याचे नेमणुके खेरीज जाजती अैवज दिल्हा तो

१०६७४।÷

४५९६७ सिदोजीराव नाईक निंबालकर सरलस्कर याज-कडे फुटगाव बारी पली-कडील तालुके मनोली पो। व मोकास बावेचा आकार रुये ५७४०४॥·
पो। वजा कोलवाड त। इंगलहली येथील अमल सरकारात परशराम खंडे-राव याजकडे मामलतीत आहे तेथील आकार
११३३७॥
बाकी मा।रनिलेनी गावचा अमल गैर सनदी घेतला सबब —— रुये

५६६४१।÷

१९२८०॥। रदकर्ज साल गु। चे हिसेबी फाजील उतरले आहे ते साल मा।री मा।र निलेनी रदकर्ज खर्च लिहिले आहे त्या प्रो रुये

२०५७ व्याज खर्च साल गु।चे हिसेबी फाजील उतरले आहे ते साल मा।री रद कर्ज लिहिले रुये
१९२८०॥·

मुदत माफक —— कचे

दर सदे रुये १ प्रमाणे रुये पो। वजा
बारोत्रा
पस्तीसावा हिसा
च्यार माही व्याजाची कसर बारोत्रा व पस्तीसावा हिसा वजा करून बाकी हिसेबी वजा केली नवती ते वजा करून बाकीस काढीले —— रुये
बाकी —— रुये
१०२८॥· फाजिलाचे व्याज दर सदे प्रो द्याव-याचा ·॥·
सिरस्ता आहे त्या प्रो। —— रुये

१०२८॥ जाजती साल गु। साव-कारी कर्ज घेऊन माजी मामलेदार याजकडील कमावीसदार यास दिल्हा सबब जाजती पडेल म्हणोन हिसेबी खर्च लिहिले आहेत ते

२०५७

७७९७९८÷

२१६३२१८-॥

तपसील

१३८३४२८॥· बा। नेमणूक —— रुये

४८२६०० बा॥ अजमास सन सीत
मयातैन ———— रुये
२९१८५० रसद
२०९२५० बा॥ सन सीत
८२६०० इस्ताव्याचे चढते
चढा बा॥
———
२९१८५०
१८७५० व्याज व हुंडणावल
१७२००० सरसुभा प्रांत मज-
कुराकडे रुये
१२४००० सर सुभ्याचे खर्चा
बा॥
४८००० नवाब सावनूरकर
यास
———
१७२०००
———
४८२६००
१९५१६८÷ बा॥ सनदा व वराता
तपसील खर्चाकडे असे
———— रुये
———
५०२११६८॥
पो वजा कमी ———— रुये
२९१८५० रसद भरणा साल
मा॥री जाहाला नाही व
तोफखान्याकडे ऐवज
देविला तो मिलोन
———— रुये
२७२३३३॥≡ भरणा जाहाला
नाही सबब
१९५१६८॥ तोफखान्याचे
खर्चा बा॥ ऐवज

पावला तो
अलाहिदा
लिहिला सबब
———
२९१८५०
१८३७९। व्याज व हुंडणावल
नेमणूक रसदे बा॥ — रुये
१८७५० पो वजा साल
मा॥री हुंडणावल खर्च
वराताचे ऐवजास ———— रुये
३७०॥।
बाकी कमी ———— रुये
५३५४४॥।॥ सरसुभा प्रां॥ मा॥र येथील
खर्चा बा॥ नेमणूक रुये
१२४०००
पो साल मारी पावले
———— रुये
७०४५५८≡॥
बाकी ———— रुये
३६३७७४८॥।
बाकी ———— रुये
७७९७९४÷ जाजती मखलासी होणे
———
२१६३२१८॥।
बाकी तागाईत अखेर साल रुये
४११५। ÷ बा॥ हिसेब
७६८॥ खरीज हिसेब
व्याज खर्च पो च्यार
माही व्याजाची कसर
बाकीस काढीली ते
———
४१९१।≡

■ ■ ■

-१०-

सावनूर तालुक्यातील हिरेकेरूर गावच्या वहिवाटीचा कागद, इ. १८१४

(पुणे अभिलेखागार, कर्नाटक जमाव, रुमाल क्र. २२८)

दुसऱ्या बाजीरावाचा सरदार त्रिंबकजी डेंगळे हा कर्नाटक प्रांताचा सरसुभा असताना त्याच्या आधिपत्याखाली असलेल्या सावनूर तालुक्यातील हिरेकेरूर गावच्या वहिवाटीचा हा कागद आहे. हा कागद इ. १८१४ मधील आहे. वहिवाट व ताळेबंद यात काही प्रमाणात साम्य आहे. म्हणजे, वहिवाटीच्या कागदात दाखविलेला जमाखर्च ताळेबंदाप्रमाणे सर्वसाधारणपणे वार्षिक स्वरूपाचा असतो; मात्र कधीकधी हा जमाखर्च महिन्याइतक्या किंवा आठवडया इतक्या छोटया कालावधीचाही असतो. (वहिवाट व ताळेबंद यांत काही फरकही आहे. वहिवाट ही एखाद्या विशिष्ट प्रदेशातील करवसुलीच्या प्रत्यक्षातील अधिकारांची निदर्शक असावी, तर ताळेबंद हा विशिष्ट प्रदेशातील करवसुलीचे कायदेशीर अधिकार दर्शवीत असावा.)

प्रस्तुत वहिवाटीच्या कागदावरून, इ. १८१४ साली करवसुलीचे उत्पन्न रु. १५,१४३ होते, असे दिसून येते; त्यात मागील वर्षीची थकबाकी नव्हती. सुरुवातीला ही रक्कम इक्केरी होनात ठरविलेली होती, पण नंतर दर होनाचे ४ रु. या दराने त्या रकमेचे रुपयांत रूपांतर करण्यात आले. वरील जमा उत्पन्नांपैकी रु. १४,१९४-८-० मूळच्या सारावसुलीचे असून, रु. ९४८-८-० ही रक्कम अधिक जमा उत्पन्नांपैकी (खेरीज जमा) आहे.

हिरेकेरूर या परगण्यात १८ गावे असून त्यांपैकी तीन तोडून देण्यात आलेली होती व १५ खालसा होती. तोडून देण्यात आलेल्या गावांपैकी सोमनहळ्ळी हा गाव हणमंतगौडा देसाई हावनूरकर याला, त्याने मंत्रालय येथील राघवेंद्रस्वामी मठाची सेवा केल्याबद्दल इनाम देण्यात आला. रट्टीहळ्ळी परगण्यातील जोगीहळ्ळी हा गाव सावनूर तालुक्यात गेला, तर पीरजादे याचा कडेनंदीहळ्ळी हा गाव बिदनूर तालुक्यात गेला.

इ. १८१४ साली १५ खालसा गावांची करवसुली दरबार खर्चासह २७९३-६-० इक्केरी होन इतकी होती. मागील वर्षीची थकबाकी २८३२-१४-० होन इतकी होती. प्रत्यक्ष जमा झालेली रक्कम ३५४८-१०-० होन असून, या रकमेपैकी २३७५-६-० होन थकबाकीचे, ४१८ होन अधिक जमेचे (खेरीज जमेचे) आणि ७५५-४-० होन इतर करांपासून मिळालेले होते. प्रत्येक होनाचे ४ रु. या दराने होनांचे रुपयांत रूपांतर केल्यास रु. १४१९४-८-० इतकी रक्कम होते. तपशिलाच्या बाबी पुढीलप्रमाणे आहेत : मागील वर्षीच्या थकबाकीची रक्कम २८३२-१४-० होन. या रकमेतून ४५७-८-० होन वजा केल्यावर २३७५-६-०

होन इतकी रक्कम शिल्लक उरते. इतर करांपासून मिळालेले उत्पन्न धरून चालू सालचे अधिक जमेचे उत्पन्न ४६९३ होन होते. आणि एकूण उत्पन्न ३५४८-१०-० होन; म्हणजे रु. १४१९४-८-० इतके (दर १ होन = ४ रु.) होते-

खेरीज जमेची रक्कम रु. ९४८-८-० इतकी होती. ही आणखी एक स्वतंत्र उत्पन्नाची बाब होती. त्यापैकी रु. २३७-१२-० रकमेचा एक भाग होता. (ही रक्कम जुडी इनामदारांकडून गोळा करण्यात आलेली होती). या रकमेपैकी रु. २००-४-० खंडो नागनाथ नाडगीर याजकडून आणि रु. ३७-८-० महाजन याजकडून मिळाले. रु. ५२० जकात म्हणून तमाजी लिंगो याच्यामार्फत गोळा करण्यात आले, तसेच रु. १९०-१२-० ही रक्कम, हिरेकेरूर येथील मोठया मच्छीमार तलावासंबंधीचा वाद, हादरीहळ्ळी येथील गुराढोरांची पळवापळवी इत्यादी गुन्हेगारी प्रकरणात दंड (खंडगुन्हेगारी) म्हणून वसूल करण्यात आली.

अशा रीतीने विविध बाबींच्या रूपाने गोळा करण्यात आलेले एकूण उत्पन्न खालीलप्रमाणे होते :

रु. १४१९४-८-०	(मागील वर्षाची थकबाकी, अधिक जमा उत्पन्न व इतर करांपासून मिळालेले उत्पन्न धरून)
२३७-१२-०	जुडी इनामदारांकडून गोळा केलेली खेरीज जमा रक्कम.
५२०-०-०	जकातीचे उत्पन्न.
१९०-१२-०	कमावीसदारांकडून मिळालेली रक्कम (खंडगुन्हेगारी वगैरे)
१५१४३-०-०	एकूण

खर्चाच्या बाबी खालीलप्रमाणे होत्या. रसद देण्यासाठी म्हणून रु.१३३१३-७-० वजा करण्यात आले व शिल्लक राहिलेले रु. १८२९-९-० हिरेकेरूर महालाला लागणाऱ्या आवश्यक बाबी पूर्ण करण्यासाठी खर्च करण्यात आले. रसदेच्या रकमेपैकी रु. १२३२५-६-० रोखीने हप्त्यांमध्ये देण्यात आले. ज्या अधिकाऱ्यांमार्फत रोखीने रकमा पाठविण्यात आल्या त्यांची नावे बक्यानाईक वाळवेकर, आनंदराव, केदारजी, मल्हारजी, गणेश नरसी, कान्हो खंडेराव व दामोदर बलाल अशी होती. शिल्लक राहिलेल्या ९८८-१-० रुपयांपैकी रु. २६६-३-० हिरासिंग जमादार याला, रु. १३०-३-० मिर्झा अली व हरी गणेश याना आणि रु. ७२१-१४-० पांडुरंग कृष्ण याला वराता थेट पाठवून देण्यासाठी देण्यात आले.

महालाच्या खर्चासाठी काढून ठेवण्यात आलेली रक्कम (रु. १८२९-९-०) खालीलप्रमाणे खर्च करण्यात आली :

रु. १०५०-०-० तनखे (पगार)
रु. २९२-१-० तनख्यांखेरीज इतर खर्च

रु. ४८७-८-० देवळे व वर्षासने यांसाठी

रु. १८२९-९-० एकूण

पहिल्या बाबीखाली, कमावीसदार, कारकून, दरकदार यांचे तसेच आत्माराम नारायण दामले दफ्तरदार, रामचंद्र सदाशिव पोतनीस, सदाशिव चिंतामण मुजुमदार, रामचंद्र पांडुरंग फडणीस, आणि कृष्णाजी अनंत, माधव बाबूराव व मल्हार नागनाथ या तर्फदारांचे पगार देण्यात आले.

पगाराव्यतिरिक्त इतर खर्चात धर्मादाय किंवा धार्मिक खर्च, भोजनखर्च, प्रशासकीय खर्च, पानसुपारीवरील खर्च, उत्सव साजरे करण्यासाठी लागणारा वार्षिक खर्च, सांस्कृतिक क्षेत्रात कामगिरी केलेल्यांना बक्षिसे, दीपोत्सवासाठी वा प्रकाशयोजनेसाठी लागणारा खर्च, थोर व्यक्तींसाठी करण्यात आलेला अन्नपुरवठा, मुस्लिम फकिरांना दानधर्म, होळीच्या उत्सवाचा खर्च आणि इतर प्रासंगिक खर्च इत्यादी बाबींचा समावेश असे. धर्मादाय खर्चाखाली, रामभट पुराणिक वाईकर, बाळंभट केळकर राजापूरकर, बाळंभट दीक्षित अण्णीगेरीकर, बापूभट पाळंदे, कृष्णभट हेब्बाळकर, रामचंद्रभट तासगावकर, वासुदेवभट साठे, बचंभट बापट, बाळकृष्णभट अभ्यंकर, हरभट लेले वाईकर, रामाचार्य धारवाडकर आणि नरसिंहाचार्य मोरबकर यांसारख्या गावोगाव फिरणाऱ्या ब्राह्मणांना निरनिराळ्या रकमा देण्यात आल्या. भोजनखर्चात ज्वारी, बाजरी, गहू, तांदूळ, डाळी, तूप, गूळ, साखर, हिंग, जिरे व मिरी यांच्या खरेदीचा समावेश होता. प्रशासकीय खर्च हा कागद, कापड, शाई आणि तत्सम वस्तूंच्या खरेदीसाठी झाला, तैवज-खर्च हा विडयाची पाने व सुपाऱ्या, लवंगा, वेलदोडे यांसारख्या पाहुणे मंडळींना देण्यात आलेल्या पदार्थांच्या खरेदीसाठी झाला. वार्षिक खर्च, नागपंचमी, गणेशचतुर्थी, दसरा, संक्रांत हे व यांसारखे सण साजरे करण्यासाठी झाला. नर्तक व गायक यांना बक्षिसे वाटण्यात आली. कसरतीचे खेळ, दशावतारी भारुडे यांवर प्रासंगिक खर्च झाला. ब्राह्मण अतिथी, संन्यासी, गृहस्थाश्रमी अतिथी, तसेच जमिनीचा सारा ठरविण्यासाठी आलेले पाटील, कुलकर्णी व रयत लोक यांच्यासाठी धान्याची तरतूद करण्यात आली. फकीर विजापूरकर, फकीर यमनूरकर यांना मोहरमकरिता व मशिदीत वापरण्यात येणाऱ्या तेलासाठी दानधर्म करण्यात आला. होळी सण साजरा करण्यासाठी तरतूद करण्यात आली, तिच्यात रंग उडविण्याच्या खर्चाचा समावेश होता. श्रीखंडोबा, साटेनहळ्ळी येथील हनुमंतदेव, श्रीरामचंद्र, श्रीमारुती आणि श्रीजनार्दन इत्यादी देवतांच्या देवळांना देणग्या देण्यात आल्या. या देणग्यांच्या रकमा देवळात नंदादीप तेवत ठेवण्यासाठी, श्रावणातील अभिषेकांसाठी, रथोत्सव साजरा करण्यासाठी व कार्तिक महिन्यातील दीपोत्सवासाठी वापरावयाच्या होत्या. ब्राह्मणांना पूर्वीप्रमाणे वर्षासने चालू ठेवण्यात आली.

———

- 10 -

Wahiwat of Hirekerur in Taluka Savanur, A. D. 1814

(Pune Archives, Karnataka Jamav, Bundle No, 228)

This is a *Wahiwat* of Hirekerur in Taluka Savanur when it was under the charge of Trimbakji Dengle, the Sur-subha of Prant Karnatak. The Wahiwat is of the year A. D. 1813-1814. (The Wahiwat is similar to a Taleband, that is, a balance sheet drawn up usually for a year, but sometimes for smaller periods also as for a month or week. The difference between the Wahiwat and the Taleband seems to be that the former shows the *de facto* possession and the letter the *de jure* possession of the rights of collection of revenue in a given area.)

According to the Wahiwat, the collection of the year was Rs. 15,143, there being no arrears of the previous year. The amount was originally fixed in Ikkeri *hons*, but were now converted into rupees at the rate of Rs. 4/- per *hon.* Of the above collection, Rs. 14,194-8-0 constituted the original collection and Rs. 948-8-0 the additional (खेरीज) collection.

There were 18 villages in Pargana Hirekerur, of which 3 were alienated and 15 Khalsa. Among the alienated, Somanahalli, an inam village, was with Hanmantgauda Desai Havnurkar for the service of Sri Raghavendra Swami Math of Mantralaya. The village of Jogihalli in Pargana Rattihalli was with Taluka Savanur, while the village of Kadenandi-halli of Pirjade was with Taluka Bidnur.

For the 15 Khalsa villages the assessment including the *Darbar-Kharch* was 2793-6-0 Ikkeri *hons* in the year A. D. 1814. The arrears of the previous year were 2832-14-0 *hons.* The actual amount collected was 3548-10-0 *hons*, of which 2375-6-0 were the arrears, 418 extra collection and 755-4-0 the additional imposts. When converted into rupees

at the rate of Rs. 4 per *hon*, we get Rs. 14194-8-0. The details were as follows: The arrears of the previous year were 2832-14-0 *hons*. Deducting 457-8-0 from this sum, we get a balance of 2375-6-0 *hons*. The extra collection of the current year was 4693 including the additional imposts. And the total collection was 14194-8-0 rupees converted from 3548-10-0 *hons* (at the rate of 4 rupees per *hon*).

The *Kherij Jama* was 948-8-0. It was another head of income. Part of it was 237-12-0 rupees (collected from Judi Inamdars). Of this amount Rs. 200-4-0 were realized from Khando Nagnath Nadgir and Rs. 37-8-0 from the Mahajan. Rs. 520 were collected by way of Zakat through Tamaji Lingo, and Rs. 190-12-0 by way of judicial fines relating to the disputes about the big fishing tank in Hirekerur, to the seizure of cattle in Hadarihalli, etc.

Thus the total income, including the amounts collected under various heads, was as follows:

Rs. 14194- 8-0	(including the arrears of the previous year, extra revenue and the additional imposts).
237-12-0	Kherij Jama from Judi Inamadars
520- 0-0	From Zakat
190- 12-0	From Kamavisdars (collections of *Khanda-gunhegari* amounts)
15143- 0-0	Total.

The items of expenditure were the following:

Rs. 13313-7-0 were debited on account of the payment of *rasad*, and the remaining amount of Rs. 1829-9-0 was used for meeting the requirements of the Mahal of Hirekerur. Of the *rasad* amount, 12325-6-0 were paid in cash by instalments. The officials through whom the cash was sent were Bakya Naik Walweker, Anandrao, Kedarji, Malharji, Ganesh Narsi, Kanho Khanderao and Damodar Balal. From the remaining 988-1-0 rupees, 266-3-0 were paid to Hirasing Jamadar, Rs. 130-3-0 to Mirza Ali and Hari Ganesh and

Rs. 721-14-0 to Pandurang Krishna for sending Varats directly.

The amount (Rs. 1829-9-0) set apart for the Mahal expenditure was spent in the following way :

Rs.	1050-0-0	Salaries
Rs.	292-1-0	Fxpenses other than salaries
Rs.	487-8-0	Temples and Varshasanas
Rs.	1829-9-0	Total

Under the first head, salaries were paid to the Kamavisdars, Karkuns, Darakdars, to Atamaram Narayan Damle Daftardar, to Ramchandra Sadashiv Potnis, to Sadashiv Chintaman Majamdar, to Ramchndra Pandurang Phadnis, to Tarfdars, *viz.*, Krishnaji Anant, Madhav Baburao and Malhar Nagnath.

Expenses other than the salaries included *dharmadaya* or religious expenditure, boarding charges, office expenses, furnishing betel-nuts and leaves, annual expenditure generally in connection with the celebration of festivals, presents to people having cultural attainments, illumination or lighting charges, provision of food supplies to distinguished visitors, alms to Muslim saints, expenses for the celebration of the Holi festival and the contingent expenses. Under *dharmadav* expenses, different sums were paid to the itinerant Brahmans such as Rambhat Puranik Waikar, Balambhat Kelkar Rajapurkar, Balambhhat Dikshsit Annigerikar, Bapubhat Palande. Krishnabhat Hebbalkar, Ramchndabhat Tasgaonkar, Vasudevabhat Sathe, Bachambhat Bapat, Balkrishnabhat Abhyankar, Harbhat Lele Waikar, Ramacharya Dharwadkar, and Narasimhacharya Morabkar. The boarding charges included the purchase of jawar, millet, wheat, rice, pulses, ghee, jaggery, sugar, asafoetida, cummin-seed and pepper. The office expenses were incurred for purchasing paper, cloth, ink and the like. Under *taivaj-kharch* betel-nuts, betel leaves, cloves and cardamoms were purchased and offered to guests.

The annual expenses were incurred for celebrating the festivals such as *Nagpanchami*, *Ganesh-chaturthi*, *Dasara*, *Sankrant* and the like. Presents were given to dancers and singers. The contingent expenses were borne on account of the play of acrobites, *Dashavatari*, etc. Provision of food-grains was made for the Brahman guests, mendicants, householder guests, and also for the Patils, Kulkarnis and the rayats who had come for the settlement of land revenue. Alms were given to Fakir Vijapurkar, Fakir Yamnurkar, for the Moharrum and for the oil to be used in the mosques. Provision was made for the celebration of the Holi festival including colour-sprinkling etc.

The grants were made to temples such as those of Sri Khandoda, Sri Hanmantdev of Satanhalli, Sri Ramchndra, Sri Maruti, and Sri Janardan. These grants were to be utilised for burning perpetual lamps in the temples, for the *abhisheka* in the month of Sravana, for the celebration of the car-festival, and for lighting lamps in the month of Kartika. Finally the Varshasanas to the Brahmans were continued as before.

■ ■

वहिवाट पो। केरुर बु।। तालुके सावनूर निसबत त्रिंबकजी डेंगले सर सुभा प्रांत कर्नाटक सुमा आर्बा आशर मयातैन व आलफ इ।। छ ६ जमादिलाखर आवल साल तागाईत छ १६ जाखर आखेर साल जमाई

रुपये

० बाकी सालगुदस्त रुये
१५१४३ जमा सालमजकूर

१५१४३

बाकी सालगुदस्त रुपये

०

जमा साल मजकूर रुपये
१५१४३ मुलकी जमा

० कर्ज जमा

१५१४३
मुलकी जमा
१४१९४।। अैन जमा होन येकेरी | रुपये नाणे ३५४८।।=

दर ४ प्रो। | रुपये
९४८।।· खेरीज जमा होन नाणे | २३७८=

रुये
३७८५।।।·

१५१४३
अैन जमा गावगना पो। मजकूर
येथील देहे | सुमार १८

पैकी वजा देहे | सुमार
१ मौजे सोमनहली इनाम गाव हणमंत गौडा देसाई हावनूरकर याजकडे श्री राघवेंद्र स्वामीमठ मंचाल याजकडे वहिवाट चालत आहे.
१ मौजे जोगहली पो। रटेहली तालुके मजकुराकडे
१ मौजे कडेनंदीहली पीरजादे तालुके बिदनुराकडे

३
बाकी खालसात देहे सुमार
१५
येकूण आकार दरबारखर्च सुधा होन
यकेरी नाणे

	जमाबंदी	साल म।।र ब।।गु।।	पो। बाकी
कसबे मजकूर	५५८	९४५	३८७
मौजे बालंबीड	१४१	१०८	०
मौजे हादरहाली	८५	७२	०
मौजे गोडचीकोंड	८५	१५५।।	७०।।
मौजे आलदकटे	४९	४७	०
मौजे बसरहली	११३	८५	०
मौजे तावरगी	३५६	२७७	०
मौजे होसहली	३१४	२३९	०
मौजे इंगलगोंदी	२८१	२२८।।	०

मौजे गुंडकटी	८९।=	६४	०
मौजे दुधेहाली	४४८	३९९	०
मौजे चंदनहली	११३	९५	०
मौजे मुगलहली	३५	२५	०
मौजे कालवेहली	७७	५४॥।=	०
मौजे सुणकटे *			
देहे १५	२७९३।=	२८३२॥।=	४५७॥

बाकी	जाजती	चडपटी	यो। जमा नाणे
५५८	०	१३	६९६
१०८	३३	३९	१८०
७२	१३	२३	१०८
८५	०	२०	१०५
४७	२	१३	६२
८५	२८	३२	१४५
२७७	७९	१०१	४५७
२३९	७५	८८	४०२
२२८॥	५२॥	७६	३५७
६४	२५।=	२६॥·	११५॥।=
३९९	४९	१२२॥	५७०॥
९५	१८	३१	१४४
२५	१०	१०	४५
५४॥।=	२२८=	२१॥=	९८॥=
३८	११	१३॥=	६२॥=
२३७५।=	४१८	७५५।	३५४८॥=

दर होनास रुपये ४ प्रो रुपये

१४१९४॥·

तपसील

* हिरेकेरूरला मी प्रत्यक्ष जाऊन या गावाबद्दल चौकशी केली तेव्हा काही गावांची नावे किंचित् वेगळी असलेली आढळून आली. हादरहाली, बसरहली, इंगलगोंदी, गुंडकटी, मुगलहली, कालवेहली व सुणकटे यांची खरी नावे अनुक्रमे हाद्रिहळ्ळि, बसरीहळ्ळि, इंगलगोंडि, गुंडगट्टि, मुगळीहळ्ळि, काल्वीहळ्ळि आणि सुणदकट्टि अशी आहेत. (कृ. ना. चि.)

१५०१।। बा।। गु।। होन येकेरी नाणे २८३२।।।=
यो रुये ११३३१।। पो कमी नाणे ४५७।।
ये।। रुपये १८३० बाकी होन नाणे २३७५।=
दर ४ प्रो रुये
४६९३ जाजती साल मजकूर
१६७२ यैनजाजती नाणे ४१८ यो
३०२१ चडपटी साल मारी जमाबंदीचे भरतीस नाणे ७५५।· रुये

४६९३ ११७३।
३५४८।।=
१४१९४।।·
यासी वसूल बाकी सरासरी जाजती
१४१९४।। वसूल २८६३
११५४५८≡ यैन वसूल होन येकेरी नाणे २८८६।·।।· रुये

२६४९।÷ बाकी आखेरसाली निघाली ते सावकाराचे रद-
कर्जास लाऊन दील्ही ते होन नाणे ६६२।–·

रुये
३५४८।।=
१४१९४।।
रुये
० बाकी ३५४८।।=
१४१९४।।·
रुपये
खेरीज जमा
२३७।।। जुडी इनामदार याजकडील
२००।· खंडो नागनाथ नाडगीर
पो मार याजपो होन नाणे
२५ बा।। गु।।
२५८– जाजतीसाल मारी चढाव।।

५०८–
रुये
दर ४ प्रो नाणे
३७।। माहाजन होन
८।· बा।। गु।।
१८= जाजती साल मार चढ

९।=

दर ४ प्रो॥ रुये

२३७॥। ५९।≡

तपसील

१३३ बा॥ गु॥ नाणे ३३।॰ यो॥ रुये

१०४॥। जाजती चढ वगैर २६८≡ यो॥

२३७॥। ५९।≡

५२० जकात कस्ता गु॥ तमाजी लिंगो सालगुदस्त प्रो॥ होन नाणे १३० यो॥ रुये

१९०॥। कमावीस जमा खंडगुन्हेगारी वगैरे

१६ हौद मछली थोर तले कसब मजकूर येथील कस्ता गु॥ तिम॥ वडेर होन नाणे ४ यो॥ रुपये

१८ चिठी मसाले गावगनाचे प॥ याणी व कुलकर्णी याणी सरकारचे परवानगीखेरीज सेताचा मासूल करविला सा॥ रुये

५ मौजे इंगलगोदी येथील मलणा पाटील याजवर नाणे १।॰ रुये

६ मौजे देवगीहली पो॥

२ चनबसापा पाटील याजपो॥ नाणे ॰॥ यो॥

४ लिंगा तलवार नाणे १ यो॥

६

२ मौजे दुधेहाली येथील लिंगा न्हावी याज पो॥

१८ मौजे बासरीहली येथील संगया २ [फा. आ.] पो॥ नाणे ॰।॰
मौजे गुंडगटी येथील नरसापा कुलकर्णी याज पो॥ नाणे ॰।॰ यो॥ रुपये

३ कसबे मजकूरचे रयेता पो॥

१ चनापा पटील नाणे ॰।॰

२ तीमा वडर नाणे ॰॥॰

३ ॰॥।॰

१८ ४॥

१५६॥। खंडगुन्हेगारी

१२० कोरवी मौजे हादरेहाली येथे राहून इंग्रजाचे तालु[क्या]त चोरी केली सा॥ गुन्हेगारी नाणे ३० यो॥ रुये

३६॥। लिंगा कमती नि॥ नाडगीर मौजे हादरेहली याणे कोरवी याची गुरे आपले घरी ठेविली ती सरकारात समजाविले नाही सा॥

गुन्हेगारी होन नाणे ९८≶ यो। रुपये
१५६।।।' ३९८≶
१९०।।।' ४७।।≶
तपसील
१९०।।। बा। गु। नाणे ५८।।। यो। रुये २३५
पो। कमी नाणे ११८-यो। रुपये ४४।'
बाकी नाणे ४७।।≶ यो। रुये
० जाजती
४७।।≶
१९०।।।'
९४८।।' २३७८≶
तपसील
८४३।।। बा। गु। होन नाणे ९८५ यो। रुपये ३९४०
पो। कमी साल मारी रुपये
१२ पेठ कसबे मा।।र पो। नाणे ३
४४।· कमावीस जमे पो। नाणे ११८-
१४८-
५६। ७६०
३०४० येकसाली पट्या पो। नाणे रुपये
येकूण ७७४८-
३०९६-
बाकी नाणे २१०।।।≶ यो। रुपये
१०४।।। जाजती सालमा।।री जुडी इनामदार पो।:नाणे २६८≶ यो। दर ४ प्रो। रुपये
२३७८≶
९४८।।
सरासरी कमी
यासी वसूल बाकी
२९९१।।·
२३७८=यो।
९४८।। वसूल यैन नाणे
० बाकी
२३७८≶
९४८।।
रुपये
तेरीज मुलकी जमा
३५४८।।=
१४१९४।। अैन जमा होन नाणे
रुपये
येकूण दर ४ प्रो।

९४८॥ खेरीज जमा नाणे २३७८=यो रुये

१५१४३ ३७८५।।।

यासी कम जाजती

१०३४५।॰ बा॥ गु॥ रुपये

११३३१॥ अैन जमा

३९४० खेरीज जमा

१५२७१॥

पो॥ कमी

१८३० अैन जमे पो॥

३०९६। खेरीज जमे पो॥

४९२६।॰

बाकी रुपये

४७९७॥। जाजती साल मारी चड वगैरे

४६९३ अैन जमा

१०४॥। खो जमा

४७९७॥।

१५१४३ सरासरी कमी

१२८॥।॰

वसूल बाकी

१५१४३ वसूल

१२४९३॥≡ अैन वसूल नाणे ३१२३।=।।।

२६४९।÷ बाकी आखर साली निघाली ते सावकाराचे रदकर्जास लाऊन दील्ही नाणे ६६२।-।॰

रुये

१५१४३ ३७८५।।।॰

० बाकी

१५१४३

कर्ज जमा गु॥ बाक्यानाईक वालवेकर याचे देणे अखर साली निघाले होन

येकेरी नाणे

६६२।-।

दर होनास रुपये ४ प्रो॥ रुपये २६४९।-

पैकी वजा पो॥ मजकूरी अखेर साली बाकी निघाली ते मारनि

लेचे रदकर्जास लाऊन दील्ही होन येकेरी ६६२।÷।•

येकूण रुपये

२६४९।-

बाकी देणे रुये

०

तेरीज जमा साल मजकूर रुपये

१५१४३ मुलकी जमा

० कर्ज जमा

१५१४३

तेरीज येकंदर जमाई रुपये

० बाकी सालगुदस्त

१५१४३ जमा साल मजकूर रुपये

१५१४३

रुपये

१३३१३।≡ रसद भरणा

१८२९।।- महाल मजकूर खर्च

१५१४३

रुपये

रसद भरणा

रुपये

१२३२५।= पोता भरणा

७९६ छ १७ सफर नाणे १९९ यो। रुये

७९३ छ १२ रोावल नाणे १९८। यो।

१२९६ छ १६ राखर होन नाणे ३२४ यो।

११३४ छ १७ रोावल होन नाणे २८३।।

८३०६।= छ १६ जाखर आखेर साल

५१२।।= वाजब छ ६ रजब सन खमस आसेर गु।। बकपा नाईक वालवेकर नाणे १२८८≡।।

रुये

६०० वाजब छ ८ रजब सन खमस आशर गु।। आनंदराव नाणे

१५०

रुये

७९६ वाजब छ १२ साबान गु।। आनंदराव होन येकेरी नाणे

१९९

रुये

२००० वाजब छ १४ साबान सन खमस आशर गु॥ बाक्या
नाईक वालवेकर नाणे ५०० यो।

१५९२ माहे रमजान सन खमस आशर मयातैन
६०० छ १३ गु॥ केदारजी सस्ते नाणे १५० यो।
४०० छ १५ रोज गु॥ मल्हारजी सस्ते नाणे १०० रुये
४०० छ १७ रोज गु॥ मल्हारजी सस्ते नाणे १००
१९२ छ २४ गु॥ मल्हारजी सस्ते नाणे ४८ यो।
१५९२ ३९८

१२०६॥। माहे सवाल सन खमस
३९९ छ १९ गु॥ गणेश नरसी नाणे ९९॥।
४०७॥। छ १८ गु॥ कान्हो खंडेराव नाणे १०१॥≡
४०० छ ३० गु॥ बाक्या नाईक वालवेकर नाणे १००
१२०६॥।॰ ३०१॥≡

१५९८॥। माहे जिलकाद सन खमस अशर मयातैन
३३५॥ छ २५ गु॥ दामोदर बलाल नाणे ८३॥=
२६३। छ २९ गु॥ दामोदर बलाल नाणे ६५॥।-
१००० छ ३० गु॥ बकया नाईक वालवेकर नाणे २५०
१५९८॥। ३९९॥≡

८३०६।= २०७६॥-।
१२३२५।= ३०८१-॥॰

२६६८≡ परभारे वराता
१३६ देणे हीरासिंग जमादार यास ब॥ वराता
७२ छ ३० सफर नाणे १८ यो।
६४ छ १३ राखर नाणें १६
१३६ ३४

१३०८≡ बदल देणे दिमत मिर्जा अली व हरी गणेश ब॥ वरात छ
३० सफर नाणे ३५८- पो। आदा जाले होन नाणे ३२॥॰॥। यो। रुये
२६६८≡ ६६॥॰॥।॰

१२५९१॥- ३१४७॥=।॰

७२१॥।= किता परभारे वरात देणे पांडुरंग कृष्ण
नाणें १८०।≡॥ यो। रुये
१३३१३।≡ ३३२८।-॥

माहाल मजकूर रुपये

१०५० बदल मुशाहिरा
२९२८- खेरीज मुशाहिरा
४८७।। देवस्थाने वर्षासने

१८२९।।÷

बदल मुशाहीरा
१०५० कारकून मोईन सालीना
  ५५० कमावीसदार व कारकून
    ४०० जातीस वेतन
    १५० कारकून लिहिण्यास आ।।१

    ५५०

३५० दरकदार आ।। ४ येकूण सालीना तैनात नेमणूक रुपये ७१९

पैकी वजा हुजूरून सनद सादर होईल त्याप्रो। चालवावे म्हणोन आजमासास सेरा आहे त्यास सनदा सादर जाल्या नाहीत सबब साल गु।। प्रो। कमी रुये,

१७५ आत्माराम नारायेण दामले दफ्तरदार
१९४ रामचंद्र सदासिव पोतनीस

३६९

बाकी वहिवाटीस आसाम्या २ रुये
  १५० सदासिव चिंतामण मजमदार
  २०० रामचंद्र पांडुरंग फडनीस

३५०

१५० तर्फदार आ।।२ दर आसामीस रुये ७५
  प्रो सालीना नेमणूक रुये १५०
  यासी माहाली वहीवाट
  ५० कृष्णाजी आनंत कसबे मजकूर
  ५० माधव बाबूराव मौजे दुधेहाली वगैरे
  ५० मल्हार नागनाथ मौजे हादरहाली वगैरे

  १५०

१०५०

० सिबंदी नेमणूक आ।। ५० दरमाहा रुये २५०
प्रो। आकरमाही रुपये २७५०
सदरहू सिबंदी हुजूरून देऊन नेमणूक होती ते दूर केली सा।।

कमी रुये २७५०
बाकी रुये

१०५०
कमजाजती
१०५० बा। नेमणूक रुपये ४१६९
पैकी वजा कमी रुये
३६९ दरकदार गैरसनदी
२७५० सिबंदी

३११९
बाकी
० जाजती

१०५०
खेरीज मुशाहिरा
२५ धर्मादाय फिरस्ते ब्राह्मणास
२ रामभट पुराणीक वाईकर
२ बाळंभट केलकर राजापूरकर
३॥ बाळंभट दीक्षीत आणगीरेकर
१॥ बापूभट पाळंदे मौजे निबेडी
१ कृष्णभट हेबालकर
२ रामचंद्रभट तासगावकर
२ वासुदेवभट साठे धो॥कर
२ बाचंभट बापट पुलेकर
१ बालकृष्णभट आभ्यंगकर वा। मौजे निवडे
२ हरभट लेले वाईकर
४ रामाच्यार्य धारवाडकर
२ नारसिंव्हाच्यार्य मोरबकर

२५
१५० भोजनखर्चाकडे खरेदी जिनस गला व वजनी मिलोन रुपये
८३॥ॐ खो गला जोरी बाजरी गहू तांदूल व दाळ दर जिनस मिलोन
६६।÷ वजनी तूप गूळ साकर हिंग जिरे मिरे व किरकोल जिनस सुधा

१५०

२० दफ्तरखर्चाकडे खरेदी कागद वगैरे

१५॥ कागदखर्ची गढया सुकरी १७ येकूण रुये

२॥' खरेदी खादी रुमालास १ यो॥ रुये

२ शाई सिरयास व काजलास

१॥ तेल वजन ८॥२ यो॥

'॥ जोरी कैली ८८३ यो॥

२

२०

११८= तैवज खर्च

७॥= सुपारी वजन ८ २॥५ अदरमणी रुये

रुपये ३ प्रो॥

१॥= पाने विडयाची सुमार १००००

दर हजारी ८≡ प्रो॥

.॥. लवंग तोले १० यो॥

.॥= वेलदोडे तोले १२ यो॥

११८=

१० वार्षिक खर्च

१॥= नागपंचमी ब॥

२॥≡ गणेश चतुर्थी

२॥= दसरा खर्च दफ्तर पूजा वगैरे

१॥ कार्तिक शुद्ध द्वादसी ब॥

तुलसीचे लग्ना ब॥ वगैरे

१ संक्रांती ब॥

.।- वर्षप्रतिपदे ब॥ पंचांग पूजा वगैरे

१०

६ देहनगी खर्च

२ चीनासानी कलावंतीण बागलकोटकर

२॥ बालासानी विज्यापूरकर

१॥ रामजी जासूद वगैरे

६

२५ रोशनाई खर्चाकडे तेल वजन आठेचालसी मापे कचे '॥१५

दर २।. प्रो॥

१२।≶ सादिलवार खर्च

२॥= डोंबारी याणी खेल केला सा॥

१। भोवरेगार

१॥= दशावतारी

६॥।≶ माणसे आली गेली व सरसुभ्यासीं ऐवज रसदेचा रवाना केला त्याजबराबर प्यादे रा॥ केले त्यास पोटगी वगैरे मिलोन रुये

१२।≶

२५ सिधेखर्च

४॥≶ ब्राह्मण आगांतुक पो॥ मजकूरी आले त्यास सिधा

५॥≶ बैरागी वगैरे आले गेले ग्रहस्त यास सिधा व चंदी वगैरे

१५।= गावगनाचे पाटील कुलकर्णी व रयता जमाबंदीस वगैरे आले त्यास सिधा

२५॥।

पो॥ नेमणूक प्रो॥ रुये

२॥ खैरात खर्च

॰॥= फकीर विज्यापूरकर

॰।= फकीर येमनूरकर

१ मोहरमचे आलावे बा॥

॰॥॰ मसीदीकडे तेल

२॥॰

५ सिमगा खर्च

२॥। पोस्त खेळकरी यास

१।= हुताशनी पूजना बा॥ वगैरे

॰॥।= पंचमीचे दिवसी रंगास वगैरे

५

२९२८÷

यासी कमजाजती

२९२८~ बा॥ नेमणूक रुपये

३३०

पैकी वजा वहिवाटीमुळे कमी रुये

३॥।= तैवज खर्चा पो॥

४ देहनगी खर्चा पो॥

१२॥- सादिलवार खर्चा पो
१५ तश्रीफ खर्चा पो
२॥ खैरात खर्चा पो

३७॥≶
बाकी रुये
० जाजती सिधे खर्चा पो रुये ।॥। गैरमजूरा

२९२८÷
देवस्थाने व वर्षासने सालाबादी प्रो
साल मजकूरी रुपये

९९॥ देवस्थानाकडे नेमणूक प्रो।
२० श्रीखंडोबा देवरगुड
१२ नंदादीप
८ श्रावणमासाभिषेक

२०
२० श्री हणमंतदेव मौजे सातनहली
१२ नंदादीपा बा।
४ श्रावणमासाभिषेक
४ रथोत्छाहा

२०
८ श्रीरामचंद्र देव मौजेxxx
४ श्रावणमासाभिषेक
४ रथोत्छाहा

८
१६ श्री मारुती का। मा॥र
१२ नंदादीप
४ श्रावणमासाअभिषेक

१६
१६ श्रीजनार्दनदेव को।मा॥र
१२ नंदादीपा बा।
४ श्रावणमासाभिषेक

१६
३॥ श्रीदेवास कार्तिक लावावया बा।

९९॥

तपसील
६० नंदादीपा ब॥
२८ श्रावणमासाभिषेक
८ रथोत्छाहा
३॥ कार्तिक लावावया ब॥
९९॥
३८८ वर्षासने ब्राम्हणास सालाबादी पावतात त्या प्रो॥ सालम॥री आदा रुये
४८७॥
तेरीज माहाल मजकूर खर्च रुपये
१०५० बदल मुशाहिरा
२९२८- खेरीज मुशाहिरा
४८७॥ देवस्थाने वर्षासने
१८२९॥-
कम जाजती
१८२९॥- ब॥ नेमणूक रुये ४९८६॥
पो॥ वजा वहिवाटीमुळे कमी रुये
३११९ बदल मुशाहिरा पो॥
३७॥॥= खेरीज मुशाहिरा पो॥
२१५६॥॥≡
बाकी रुये
० जाजती साल मा॥र
१८२९॥÷
तेरीज येकंदर खर्च रुपये
१३३१३।≡ रसद भरणा
१८२९॥- माहाल मजकूर खर्च रुये
१५१४३
बाकी रुये ०

परिशिष्ट १

सावनूर नगराचा नकाशा : टिपण

सुरुवातीस दिलेला सावनूर नगराचा ऐतिहासिक नकाशा 'तारीख-ए-दिलेरजंगी' (१८४६) या ग्रंथातून घेतला आहे. प्रस्तुत ग्रंथ मुंबई विद्यापीठ ग्रंथालयात उपलब्ध आहे. या नकाशावरून लक्षात येते की सावनूर हे उत्तम तटबंदीने युक्त असे सपाट जमिनीवरील नगर होते. ते समकेंद्री अशा तीन गोलांनी वेढलेले असून, मुख्य भाग किंवा तळ हा तिन्ही गोलांना समान होता. नगराच्या तटबंदीला सात प्रवेशद्वारे किंवा दरवाजे असून त्यांवर बुरूज होते. या दरवाजांपैकी उत्तरेकडील दरवाजा प्रमुख होता. पश्चिमेकडे फाटक असे म्हटला जाणारा एकच दरवाजा होता. नैऋत्येकडील दरवाजाला बंकापूर दरवाजा असे म्हणत, कारण बंकापूर त्या दिशेला होते. दक्षिणेला हुरळीकुप्पी दरवाजा, आग्नेयेस हिरामण दुई, पूर्वेला तलाव दरवाजा आणि ईशान्येला लक्ष्मेश्वर दरवाजा होता.

बरोबर मध्यभागी मुख्य मशीद वसलेली होती; राजवाडा आणि इतर शाही निवासस्थानेही बहुधा तेथेच असावीत. दक्षिणेला हुरळीकुप्पी दरवाजाजवळ एक व आग्नेयेस हिरामण दुईजवळ एक असे दोन तलाव बांधण्यात आलेले होते. हुरळीकुप्पी दरवाजाजवळील तलावाच्या वायव्येस एक विहीर होती. दरवाजे आणि महत्त्वाची ठिकाणे यांना जोडणारे रस्ते नगरामधून निरनिराळ्या दिशांना जात होते. मुख्य रस्ता उत्तरेकडील दरवाजापासून सुरू होऊन मध्यभागी असलेल्या मशिदीकडे जात होता. पश्चिमेकडील फाटक दरवाजापासून निघून, दुसऱ्या समकेंद्री गोलावर बांधलेल्या पश्चिमेकडील अंतर्गत दरवाजातून जात शेवटी लक्ष्मेश्वर दरवाजाला मिळणारा एक रस्ता या मुख्य रस्त्याला छेदत होता. तिसरा रस्ता बंकापूर दरवाजापासून निघून, दुसऱ्या समकेंद्री गोलात असणाऱ्या आतील बाजूच्या पश्चिम दरवाजातून जात तलाव दरवाजाला मिळत होता. या रस्त्याला हुरळीकुप्पी दरवाजाकडून निघणारा एक रस्ता येऊन मिळत होता. याशिवाय आणखी एक रस्ता हुरळीकुप्पी दरवाजा व उत्तरेकडील दरवाजा यांना जोडत होता. हा रस्ता पश्चिमेकडून जाऊन प्रथम बंकापूर दरवाजाजवळील रस्त्याला, नंतर आतल्या भागातील तिसऱ्या गोलाला आणि अखेरीस उत्तरेकडील दरवाजापासून लक्ष्मेश्वर दरवाजाकडे जाणाऱ्या रस्त्याला छेदत होता.

राजाच्या सेवकांची वसतिस्थाने व इतर इमारती त्यांच्यासाठी मुद्दाम खास राखून ठेवलेल्या निरनिराळ्या जागांवर पद्धतशीरपणे बांधलेल्या होत्या.

Appendix 1

Map of the Savanur Town : A Note

The historical map given at the beginning is reproduced from the book *Tarikh-i-Dilerjangi* (1846), available in the Library of the University of Bombay. It represents Savanur as a well- fortified town built on plain ground.

It had roughly three concentric circles, the base being common to all the three. It was provided with seven gates surmounted with bastions, the northern being the main gate. In the west there was only one gate called the *Phatak* or Gate. In the south-west was the Bankapur Gate, as Bankapur lay in that direction. In the south lay the Hurlikuppi Darwaza, in the south-east the Hiraman Dui, in the east the Talab Darwaza and in the north-east the Lakshmeshwar Darwaza.

Right in the centre was situated the main mosque and presumably the palace and other royal apartments. In the south near the Hurlikuppi Darwaza and in the south-east near the Hiraman Dui there was built one tank each. To the north-west of the Hurlikuppi Darwaza tank there was a well. Pathways ran in different directions within the town joining the gates with important places. The main path ran from the northern gate to the mosque in the centre. It was intersected by the path running from the western gate or Phatak through the inner western gate built on the second concentric circle joining finally the Lakshmeshwar Gate. A third path ran from the Bankapur Gate, and passing through the inner western gate situated on the second concentric circle joined the Talab Gate. This was joined by a path coming from the Hurlikuppi Darwaza. Again another path joined the Hurlikuppi Darwaza to the North Gate, the path running in a westerly fashion intersecting the path of Banka-

pur Darwaza, then the third inner concentric circle and finally the path going from North Gate to Lakshmeshwar Gate.

The residential quarters of the employees and other houses were built systematically in differents areas specially provided for this purpose.

■ ■ ■

परिशिष्ट २

सावनूर नबाबांची शिक्कावजा गोलातील वंशावळ व ग्रंथाचे मुद्रणवर्ष

मुघली पद्धतीप्रमाणे, हयात असलेल्या नबाबाचे नाव मध्यवर्ती वर्तुळात दिलेले असून, त्याच्या डोक्यावर नबाब दुदाखान याजपासून वंशावळ सुरू होऊन दहा नबाबांची नावे छोट्या वर्तुळात दिलेली आहेत. हयात असलेल्या नबाबाचे नाव दिलेरखान बहादूर दिलेरजंग असे असून, हिजरी १२५५ या तारखेची नोंद आहे.

वर्तुळाच्या खाली दिलेल्या मजकुरात, 'दिलेरखान बहादुर दिलेरजंग याच्या हुकुमाने तारीख-ए-दिलेरजंगी हा ग्रंथ लिहून घेण्यात आला,' अशी माहिती दिलेली आहे. त्याच्याखाली नक्षीच्या चौकटी कंसात, काजी मुन्शी मुहम्मद अजीमुद्दीन इब्न मुहम्मद फैजुद्दीन दळवी याने लिहून सय्यद रहिमतुल्ला याच्या छापखान्यात हिजरी १२६२ (इ. १८४६) मध्ये छापून घेतला, असा मजकूर आहे.

Appendix 2

Pedigree of the Savanur Nawabs : A Note

After the Mughal fashion, the name of the ruling Nawab Diler Khan Bahadur Diler Jung is given in the central circle. With his name the Hijri year 1255 is also given. The names of his ten predecessors are given anti-clockwise in the small circles beginning with Duda Khan from the top and ending with Abdul Khair Khan.

In the colophon below the seal we get the following information :

" The *Tarikh–i–Dilerjangi* was written by order of Diler Khan Bahadur Diler Jang." At the bottom within the arched rectangular enclosure is recorded the year of publication as follows :

" Written by Qzi Munshi Muhammad Azim-ud-din ibn Muhammad Faiz–ud–din Dalvi, and printed in A. H. 1262 [A. D. 1846] in the printing press of Sayyid Rahimatullah. "

■ ■ ■

वाचकांचा पत्रव्यवहार

डॉ. फ्रँक पर्लिन, रोटरडॅम, यांनी आपल्या दि. १८-१-१९८५ च्या पत्रात कळविले आहे की मंडळाच्या त्रैमासिकातील त्यांचा लेख, ' Agrarian Institutions in the Long Perspective ' (त्रैमासिक, ६३ : २, १९८४, पृ. ४७–५६) यामध्ये त्यांना काही तळटीपा द्यावयाच्या होत्या व मूळ लेखात काही थोडे बदल करावयाचे होते.

आम्ही डॉ. पर्लिन यांना आवश्यक त्या तळटीपा व इतर मजकूर लवकर पाठवून देण्याबद्दल कळविले आहे. त्यांच्याकडून मजकूर आला की तो पुढील एखाद्या अंकात देता येईल.

—संपादक

भा. इ. सं. मं. त्रैमासिक : लेख सूची

खंड ६३, १९८४-८५

मराठी विभाग

B. I. S. M. Quarterly, English Section

Index for Vol. 63

टीप : नोंदीनंतर येणाऱ्या स्वल्पविरामानंतरचा आकडा हा अंक दर्शवितो तर लगेच नंतर येणाऱ्या स्वल्पविरामानंतरचा आकडा पृष्ठक्रमांक आहे.

■ ■ ■

भारत इतिहास संशोधक मंडळाची अलीकडील प्रकाशने

मराठी प्रकाशने

१.	ऐतिहासिक संकीर्ण निबंध, खंड १७ (१९७३), पृ. ८०	रु. १२-००
२.	ऐतिहासिक संकीर्ण साहित्य, खंड १४ (१९७३), पृ. ११२	रु. १२-००
३.	ऐतिहासिक संकीर्ण साहित्य, खंड १२ (१९७४), पृ. ११२	रु. १२-००
४.	ब्राह्मणकालीन समाजदर्शन, ले. वि. वि. भिडे (१९७४), पृ. ३३	रु. ४-००
५.	ऐतिहासिक संकीर्ण साहित्य, खंड १६ (१९७५), पृ. १११	रु. १२-००
६.	ऐतिहासिक संकीर्ण निबंध, खंड १८ (१९७६) पृ. १०८	रु. १२-००
७.	ऐतिहासिक फार्सी साहित्य, खंड ६, सं. ग. ह. खरे, सह सं. गो. त्र्यं. कुलकर्णी (१९७६), पृ. ४२३	रु. ३०-००
८.	मराठी इतिहासाची विस्तृत शकावली, सं. ग. ह. खरे (१९७७), पृ. ९८	रु. १६-००
९.	ऐतिहासिक संकीर्ण साहित्य, खंड १७ (१९७८), पृ. ११९	रु. १६-००
१०.	ऐतिहासिक संकीर्ण निबंध, खंड (१९७९) पृ. १६८	रु. २०-००
११.	भा. इ. सं. मंडळ-प्रकाशित लेख, साधने इ.-सूची, सं. चिं. ना. परचुरे, मु. श्री. कानडे (१९८१), पृ. ३४७	रु. ४०-००

इंग्रजी प्रकाशने

12.	Tal Paintings, by Usha Ranade, Kamal Chavan (1976), pp. 36	Rs. 50-00
13.	Bhagavata Purana, by M. S. Mate, Usha Ranade (1979), pp. 36	Rs. 50-00
14.	Survey of Material in Marathi on the Economic and Social History of India, by V. D. Divekar (1981), pp. 116	Rs. 25-00